

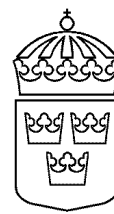
Riksdagens protokoll

1999/2000:24

Onsdagen den 3 november

Kl. 9.00 – 18.22

Protokoll
1999/2000:24

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 28 oktober.

2 § Avsägelse

Förste vice talmannen meddelade att *Bo Lundgren* (m) avsagt sig uppdraget som ledamot i valberedningen.

Kammaren biföll denna avsägelse.

3 § Ledighet, m.m.

Förste vice talmannen meddelade att *Karin Pilsäter* (fp) ansökt om föräldraledighet under tiden den 22 november–28 december 1999.

Kammaren biföll denna ansökan.

Förste vice talmannen anmälde att *Bijan Fahimi* (fp) skulle tjänstgöra som ersättare för Karin Pilsäter.

4 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
1999/2000:18 till finansutskottet

Redogörelse
1999/2000:JO1 till konstitutionsutskottet

**5 § Beslut om utskottsberäkningen som slutdebatterats den
27 oktober**

UbU4 Elever med funktionshinder

Mom. 3 (organisation för stöd i specialpedagogiska frågor, m.m.)

1. utskottet
2. res. 1 i motsvarande del (m)

Votering:

176 för utskottet

65 för res. 1

44 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 106 s, 37 v, 7 kd, 15 c, 11 mp

För res. 1: 64 m, 1 fp

Avstod: 1 m, 29 kd, 12 fp, 2 mp

Frånvarande: 25 s, 17 m, 6 v, 6 kd, 3 c, 4 fp, 3 mp

Gunilla Tjernberg (kd) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Mom. 4 (förändring av specialskolans målgrupp, m.m.)

1. utskottet
2. res. 3 i motsvarande del (m, kd, c)
3. res. 4 i motsvarande del (fp)

Förberedande votering:

116 för res. 3

13 för res. 4

156 avstod

64 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Huvudvotering:

145 för utskottet

130 för res. 3

9 avstod

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 106 s, 31 v, 8 mp

För res. 3: 63 m, 3 v, 36 kd, 15 c, 12 fp, 1 mp

Avstod: 2 m, 3 v, 1 fp, 3 mp

Frånvarande: 25 s, 17 m, 6 v, 6 kd, 3 c, 4 fp, 4 mp

Mom. 5 (avveckling av de fasta skoldelarna vid Ekeskolan och Hällsboskolan)

1. utskottet
2. res. 3 i motsvarande del (m, kd, c)
3. res. 4 i motsvarande del (fp)

Förberedande votering:

115 för res. 3

13 för res. 4

157 avstod

64 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Huvudvotering:

145 för utskottet

131 för res. 3

8 avstod

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 106 s, 31 v, 8 mp

För res. 3: 63 m, 3 v, 36 kd, 15 c, 13 fp, 1 mp

Avstod: 2 m, 3 v, 3 mp

Frånvarande: 25 s, 17 m, 6 v, 6 kd, 3 c, 4 fp, 4 mp

Mom. 16 (individuella program inom den Rh-anpassade gymnasieutbildningen)

Yrkanden:

1. utskottet

2. utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till mot. 1998/99:Ub24 (s)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 19 (en värdegrund som utgår från kristen etik och västerländsk humanism)

1. utskottet

2. res. 5 i motsvarande del (kd)

Votering:

244 för utskottet

38 för res. 5

1 avstod

66 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 106 s, 61 m, 37 v, 15 c, 11 fp, 14 mp

För res. 5: 2 m, 36 kd

Avstod: 1 m

Frånvarande: 25 s, 18 m, 6 v, 6 kd, 3 c, 6 fp, 2 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot.

1999/2000:24

3 november

Prot.
1999/2000:24
3 november

UbU5 Vissa regeländringar på skolområdet

Mom. 2 (fristående kvalitetsinstitut)

1. utskottet

2. res. 3 i motsvarande del (m)

Votering:

200 för utskottet

64 för res. 3

20 avstod

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 105 s, 37 v, 20 kd, 15 c, 9 fp, 14 mp

För res. 3: 63 m, 1 fp

Avstod: 1 m, 16 kd, 3 fp

Frånvarande: 26 s, 18 m, 6 v, 6 kd, 3 c, 4 fp, 2 mp

Gunilla Tjernberg (kd) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Mom. 3 (individuella studieplaner)

1. utskottet

2. res. 4 (c)

Votering:

268 för utskottet

15 för res. 4

2 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 105 s, 63 m, 37 v, 36 kd, 13 fp, 14 mp

För res. 4: 15 c

Avstod: 2 m

Frånvarande: 26 s, 17 m, 6 v, 6 kd, 3 c, 4 fp, 2 mp

Mom. 8 (möjlighet att räkna in Idrott och hälsa A samt Estetisk verksamhet i slutbetyg från gymnasial vuxenutbildning)

1. utskottet

2. res. 1 i motsvarande del (kd)

Votering:

248 för utskottet

36 för res. 1

1 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 105 s, 64 m, 37 v, 15 c, 13 fp, 14 mp

För res. 1: 36 kd

Avstod: 1 m

Frånvarande: 26 s, 17 m, 6 v, 6 kd, 3 c, 4 fp, 2 mp

Mom. 11 (kravet på lärares kunskaper i svenska språket)

1. utskottet
2. res. 5 (m, kd, fp)

Votering:

158 för utskottet

126 för res. 5

1 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 106 s, 37 v, 1 fp, 14 mp

För res. 5: 64 m, 36 kd, 14 c, 12 fp

Avstod: 1 m

Frånvarande: 25 s, 17 m, 6 v, 6 kd, 4 c, 4 fp, 2 mp

Mom. 14 (entreprenadförhållanden inom skolan)

1. utskottet
2. res. 6 (m, kd, c, fp)

Votering:

157 för utskottet

127 för res. 6

1 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 106 s, 37 v, 14 mp

För res. 6: 63 m, 36 kd, 15 c, 13 fp

Avstod: 1 m

Frånvarande: 25 s, 18 m, 6 v, 6 kd, 3 c, 4 fp, 2 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

UbU6 Utvecklingsplan för förskola, skola och vuxenutbildning

Mom. 1 (utvecklingsplanen i huvudsak utom såvitt avser särskolan)

1. utskottet
2. res. 1 (m)
3. res. 2 i motsvarande del (v)
4. res. 3 (kd)
5. res. 4 (fp)

Förberedande votering 1:

35 för res. 3

13 för res. 4

237 avstod

64 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Prot.

1999/2000:24

3 november

Prot.
1999/2000:24
3 november

Förberedande votering 2:
37 för res. 2
35 för res. 3
214 avstod
63 frånvarande
Kammaren biträdde res. 2.
Förberedande votering 3:
66 för res. 1
37 för res. 2
183 avstod
63 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.
Huvudvotering:
135 för utskottet
64 för res. 1
87 avstod
63 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 106 s, 15 c, 14 mp
För res. 1: 64 m
Avstod: 1 m, 37 v, 36 kd, 13 fp
Frånvarande: 25 s, 17 m, 6 v, 6 kd, 3 c, 4 fp, 2 mp

Mom. 3 (läs- och skriftfärdigheter m.m.)

1. utskottet
2. res. 5 i motsvarande del (c)
Votering:
270 för utskottet
15 för res. 5
1 avstod
63 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 106 s, 64 m, 37 v, 36 kd, 13 fp, 14 mp
För res. 5: 15 c
Avstod: 1 m
Frånvarande: 25 s, 17 m, 6 v, 6 kd, 3 c, 4 fp, 2 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

TU2 Förarbevis för moped klass I och för terrängkoter

Kammaren biföll utskottets hemställan.

TU3 Lägesrapport två om IT-omställningen i samhället inför år 2000

Mom. 3 (avställning av kärnkraftsreaktorer)

1. utskottet

2. res. (mp)

Votering:

271 för utskottet

14 för res.

1 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 106 s, 64 m, 37 v, 36 kd, 15 c, 13 fp

För res.: 14 mp

Avstod: 1 m

Frånvarande: 25 s, 17 m, 6 v, 6 kd, 3 c, 4 fp, 2 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Meddelande om samlad votering

Förste vice talmannen meddelade att samtliga ärenden på dagens föredragningslista skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

6 § Nordiskt samarbete 1998

Föredrogs

utrikesutskottets betänkande 1999/2000:UU5

Nordiskt samarbete 1998 (skr. 1997/98:67 och redog. 1998/99:NR1).

Anf. 1 GÖRAN LENNMARKER (m):

Herr talman! Vi ska nu debattera frågan om nordiskt samarbete. Det är ju en tradition att göra det i riksdagen. Det är ju särskilt viktigt eftersom vi ska ha en session med Nordiska rådet under den kommande veckan.

Det nordiska samarbetet har en lång tradition, och det är därför viktigt att vi vidareför det arv som vi har fått från tidigare samarbete. Det ska då vidareföras i perspektiv av en allt vidare europeisk integration. Det är ju det nya Europa som växer fram med allt tätare samarbete mellan länderna, också inom Norden i det europeiska perspektivet och i Östersjöområdet i det europeiska perspektivet. Därför är det viktigt att vi får ett relevant nordiskt råd, ett nordiskt råd som betyder någonting och som fyller sin funktion också i det här perspektivet.

Från moderat håll vill vi se Nordiska rådets parlamentariska församling utvecklas till vad vi kallar för Nordens politiska torg. Det ska vara den arena där det är naturligt för ledande politiker i Norden att träffas och att föra de relevanta debatterna – inte alltid insnävat exakt i det nordiska samarbetet utan också ibland i ett vidare perspektiv.

Prot.

1999/2000:24

3 november

Nordiskt samarbete

1998

Därför menar vi att bland dem som ska kunna delta i den parlamentariska församlingen ska också våra Europaparlamentariker kunna finnas. De ska kunna väljas in i Nordiska rådets parlamentariska församling. Vi menar alltså att inte bara riksdagen utan också Europaparlamentet ska vara den grund varpå partierna nominerar sina ledamöter. Sedan hänger det mer på partierna själva om man vill utnyttja den möjligheten eller ej. Mot den bakgrunden yrkar jag bifall till reservation 1 som handlar om detta.

Vi menar också att man ska vidareutveckla det nordiska samarbetet ytterligare. Vi vill bl.a. få riksdagarna, parlamenten, att spela en större roll, dvs. att den nordiska dimensionen ska spela en större roll i riksdagens normala arbete. Vi menar att man skulle försöka utveckla det så att riksdagarnas utskott fick en särskild samarbetsuppgift inom sina respektive fackområden och att ordförandelandets utskott tjänstgjorde som primus motor under ordförandeperioden. Det vore ett sätt att bredda det nordiska samarbetet in till hela riksdagen, till alla relevanta utskott – precis på samma sätt som vi försöker bredda EU-frågorna in till utskotten och inte ha en, kan man säga, exklusiv klubb av riksdagsledamöter som sysslar med de nordiska och de europeiska frågorna. I stället ska det här bli en naturlig del i det löpande arbetet i riksdagen. Här menar vi att man i Nordiska rådet skulle kunna ta initiativ, titta på det här och utveckla den samarbetsmodellen.

Nästa punkt som vi vill poängtera är vårt samarbete med de baltiska länderna. Det har betytt mycket för Estland, Lettland och Litauen att Nordiska rådet har strävat efter att samarbeta med de här länderna och hjälpa dem i deras utveckling bort från diktatur, förtryck samt ekonomisk och social misär och fram till att bli moderna europeiska stater. Det här är bra och viktigt, och här har Nordiska rådet spelat en inte alldeles oväsentlig roll.

Vi menar att detta ska man också vidareutveckla, t.ex. genom att inbjuda parlamentariker från Estland, Lettland och Litauen till Nordiska rådets alla möten, både plenarmöten och utskottsmöten. Det är ett naturligt sätt för parlamentarikerna från de här tre länderna att därmed komma in i arbetet – inte tillfälligtvis och på särskild inbjudan, utan som en löpande del i det normala arbetet.

Personligen har jag synpunkten att vi i ett längre perspektiv måste överväga att utvidga Nordiska rådet till att också omfatta Estland, Lettland och Litauen. Övriga europeiska organ har ju fastslagit den öppna dörrens politik. Europarådet, EU och Nato har alla bestämt att man är beredd att bjuda in de nya demokratierna från Central- och Östeuropa. Det är en självklar förutsättning för samarbetet att man från de demokratierna vet att denna öppna dörr finns. Slutmålet är där; man blir en fullvärdig medlem.

Jag menar att man nu i Nordiska rådet borde diskutera frågan om vi inte på samma sätt som EU och Europarådet skulle säga: Ja, det är möjligt för Estland, Lettland och Litauen att också bli medlemmar i Nordiska rådet. Jag tror att det är dags att göra det, inte minst för att ge en rimlig bakgrund till det samarbete som vi har med de baltiska länderna.

Slutligen, herr talman, vill jag poängtera att betänkandet av ett mycket speciellt skäl är intressant. Jag tror att samefrågan aldrig tidigare här i riksdagen har belysts från ett så intressant historiskt perspektiv som här.

Jag rekommenderar därför alla som är intresserade av samefrågan att läsa detta betänkande. Tack, herr talman!

Anf. 2 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Herr talman! Världen är full av konflikter. Även i vårt Europa har vi fått erfara mycket av konflikter under senare år. Jag kan nämna namn som Bosnien, Kosovo, Serbien osv.

Orsakerna till de här konflikterna är ofta bristande samarbete, bristande kontakt, bristande förståelse och ett demokratiskt underskott.

Vi som lever och verkar i Norden ska vara tacksamma och glada över det samarbete som har växt fram och fördjupats under 1900-talet mellan de nordiska länderna. Från historien vet vi att det inte alltid har varit så. Det fanns ju en tid av förödande krig som under långa perioder drog fram i våra länder.

Det nordiska samarbetet betraktas ofta i andra delar av vår värld som ett gott exempel på dialogens seger över konfrontationen och på hur ett fördjupat samarbete leder till förståelse, trots kulturskillnader.

Jag minns när jag gjorde min första utlandsresa. Det var en skolresa efter realexamen 1953. Resan gick till Norge. Alla elever fick skaffa sig pass för att kunna åka på denna resa. Men utvecklingen har gått vidare och mycket har hänt sedan dess som resulterat i ett nära och fördjupat samarbete mellan de nordiska länderna inom område efter område.

I regeringens skrivelse om nordiskt samarbete under 1998, i Nordiska rådets svenska delegations berättelse för samma år och i dagens betänkande redogörs för vad som händer av samarbete inom områden som miljö, utbildning, forskning, kultur, medier, ekonomi, näring etc.

Styrkan i det nordiska samarbetet ligger inte minst i att det vilar på omfattande nätverk inom alla dessa områden och på olika nivåer. Det politiska samarbetet mellan regeringarna och inom Nordiska rådet har sin motsvarighet på kommunal nivå genom vänortssamarbete och andra organisationer med lång tradition av gränsöverskridande verksamhet på folklig nivå, t.ex. i Föreningen Norden.

Visst kan det ibland finnas en viss otålighet som kan driva oss till att önska mer av konkreta resultat och av ett förverkligande av ett ännu djupare samarbete inom vissa områden. Betänkandet ger en god överblick och en bra beskrivning av både det formella och det reella nordiska samarbetet.

Medborgarna i de nordiska länderna betraktar nog ofta samarbetet som en naturlig del av ländernas politik. De flesta medborgare ägnar troligtvis inte det nordiska samarbetet någon större tankemöda; det tas för givet.

Samtidigt måste allt samarbete värnas, förbättras, fördjupas och befastas. Historien visar nämligen att det är genom att nära grannar och enskilda människor samt regioner och länder samtalar med varandra, handlar med varandra, gör arbetsutbyten, har kulturutbyten och utövar ett folkligt förankrat vardagsumgänge som orsaker till att människor och folk råkar i konflikt med varandra undanröjs. Det är just detta som det nordiska samarbetet handlar om.

Det nordiska samarbetet sker förvisso inte i en isolerad värld, tvärtom. Samarbetet äger rum i en snabbt föränderlig värld vad gäller eko-

Prot.
1999/2000:24
3 november

Nordiskt samarbete
1998

nomi, politik, kultur, välfärd, arbete och handel – för att nämna några viktiga områden för olika samarbetsprogram.

Sedan Berlinmurens fall för tio år sedan och kommunismens kollaps har det nordiska samarbetet fått en ny viktig dimension och uppgift, nämligen kontakten med våra grannfolk i de tre baltiska staterna Estland, Lettland och Litauen, som Göran Lennmarker tidigare här var inne på.

De omvälvande förändringar som har skett, och som sker, i länderna på andra sidan Östersjön har naturligtvis implikationer vad gäller det nordiska samarbetet. Det har varit en av utgångspunkterna för reformeringen av det nordiska samarbetet. Inte bara de tre baltiska länderna står i centrum för Nordiska rådets intresse utan också nordvästra Ryssland, Barentsområdet och Arktis.

Samerna har vid upprepade tillfällen sökt medlemskap i Nordiska rådet och varje gång fått avslag. Samtidigt kan vi konstatera att såväl Finland, Norge som Sverige har folkvalda sameting. Detta är dock inte tillräckligt enligt statuterna för att samerna ska kunna bli fullvärdiga medlemmar i Nordiska rådet. Så frågan om samernas möjlighet till medlemskap i Nordiska rådet kommer att leva vidare ända tills man når en lösning som alla inblandade kan acceptera och sluta upp bakom. Arbetet med detta fortsätter.

I betänkandet finns en mycket intressant redogörelse över ursprungsbefolkningen i vår del av världen, och redogörelsen tar sats ända tillbaka till 8 000 år f.Kr. Det konstateras att spår efter mänskliga boplatser i inlandet vid Byske älv finns från år 6000 f.Kr. Det är klart att detta ger en alldeles särskild dimension vad gäller frågan om ursprungsbefolkningen och därmed samernas förhållande till dagens situation. Det är viktigt att samerna känner sig hemma och välkomna i den nordiska gemenskapen. Allt annat vore ett misslyckande för det nordiska samarbetet.

Som jag tidigare framhållit underlättar en smidigt fungerande gränstrafik enskilda människors vardag och upprätthåller mellanfolkligt samarbete i gränsregionerna. Detta är inte bara en kungstanke i det nordiska samarbetet utan även ett fundament i EU-samarbetet. Det nordiska samarbetet och samarbetet inom EU har därför givna kontaktytor och gemensamma intressen. Det är därför enligt min uppfattning ett högst rimligt och bra förslag som framförs i moderaternas motion U10 yrkande 1 om nominering av ledamöter i Europaparlamentet till Nordiska rådet och som utvecklas i reservation 1.

Jag vill därför avslutningsvis, herr talman, yrka bifall till reservationen.

Anf. 3 AGNETA BRENDT (s):

Herr talman! Som redan nämnts har det inte alltid varit fredligt här i Norden. Det nordiska samarbetet har ändå mycket gamla anor. Redan i seklets början visade de nordiska länderna en framsynt och pragmatisk inställning till framför att konfliktlösning. Jag tänker då på hur man löste problemet omkring Ålands ställning i Norden och den svensk-norska unionsupplösningen. Efter andra världskriget skapades inom Föreningen Nordens ram ett väl utvecklat vänortssamarbete mellan kommuner i de nordiska länderna – ett samarbete som i dag i många fall har utsträckts också till de baltiska staterna. Det ser vi naturligtvis som mycket angeläget. Det handlar alltså både om ett samarbete som bedrivits och bedrivs

på regeringsnivå och ett samarbete mellan parlamentariker men också i hög grad ett samarbete på lokal nivå med bred folklig förankring, vilket inte minst är viktigt för att öka förståelsen mellan folken och undvika de tragiska problem som kan uppstå när man har svårt att förstå varandra.

Det betänkande som vi nu behandlar handlar dels om det nordiska samarbetet under 1998 mellan de nordiska ländernas regeringar, med huvudsaklig inriktning på verksamheten inom ramen för Nordiska ministerrådet, dels om en redogörelse till riksdagen som behandlar Nordiska rådets svenska delegations berättelse angående verksamheten under 1998. Dessutom behandlas ett antal motioner som har väckts med anledning av skrivelsen och berättelsen samt en del motioner från den allmänna motionstiden både i år och förra året.

Arbetet under 1998 har präglats av att Sverige ansvarade för ordförandeskapet i det nordiska samarbetet. Som ordförandeland har Sverige arbetat vidare med ett antal initiativ som togs av Norge som ordförandeland under 1997. Det gäller t.ex. gemensamma åtgärder för barn och unga, särskilt inom områdena kultur, utbildning och forskning samt genomförande av ett nordiskt ministermöte kring IT-frågor. Men Sveriges ambition har också varit att koncentrera ordförandeskapet till några profilfrågor: samverkan för ökad sysselsättning och uppgifterna att göra Norden och dess närområden till en ekologiskt hållbar region.

De riktlinjer som utformades under 1998 för sysselsättningspolitiken inom Europeiska unionen bygger i stor utsträckning på värderingar som är bärande i de nordiska ländernas politik för tillväxt och sysselsättning, såsom betydelsen av aktiva insatser för att stärka individens ställning på arbetsmarknaden och av en god balans mellan flexibilitet och trygghet, liksom värdet av att främja företagsamhet och öka jämställdheten mellan kvinnor och män.

När det gäller samverkan kring utvecklingen av ett ekologiskt hållbart samhälle var det mycket positivt med den särskilda deklARATION som de nordiska statsministrarna antog i november 1998 under Nordiska rådets session i Oslo.

Arbetet med att förnya och effektivisera samarbetet och att säkra en inriktning på frågor som har betydelse för enskilda och företag har gått vidare. Inte minst gäller det arbetet mot gränshinder, vilket också nämnts här tidigare. Sverige har även tagit initiativ till att utreda möjligheterna att öppna ett s.k. informationsfönster i de nordiska huvudstäderna.

Herr talman! Det största området är kultur-, utbildnings- och forskningssamarbetet. Tyngdpunkten inom kultursamarbetet ligger på samarbetet inom Norden, och samarbetet bygger på den värdegemenskap som finns mellan de nordiska länderna och som manifesteras i den kulturella och språkliga gemenskapen. I det svenska ordförandeprogrammet på kulturområdet framhölls områdena barn och unga, språket, åtgärder för att minska främlingsfientligheten och gagna ett mångkulturellt samhälle, medier, Nordens närområde, kulturarvet och konstnärlig verksamhet. Huvudmålet för ministerrådets kultursamarbete inom barn- och ungdomsområdet är att stärka den nordiska identiteten genom att öka barns och ungdomars deltagande i, kunskap om och intresse för kultur i Norden. En förutsättning för detta är att man förstår varandras språk, och därför har en språkpolitisk strategi tagits fram.

Prot.
1999/2000:24
3 november

*Nordiskt samarbete
1998*

Den senaste tiden har vi på ett påtagligt kusligt sätt blivit påmind om nynazistiska grupperns verksamhet i vårt land. Kultursektorn har ett särskilt ansvar att bekämpa främlingsfientlighet och rasism. Vid Nordiska rådets session i Oslo framhölls att de nordiska länderna genom respekt för kulturell mångfald ska motarbeta rasism och främja positiva multikulturella värden. Målet ska vara att ge ungdomar ett historiskt perspektiv på rasism och främlingsfientlighet och att få dem att själva analysera sitt förhållningssätt till nynazism, diskriminering av flyktingar, invandrare och andra minoriteter.

När det gäller utbildning och forskning har det svenska ordförandeskapets egna prioriteringar främst fokuserats på insatser inom följande områden: kvalitet i skolan, utbildningens roll i sysselsättningspolitiken, vuxenutbildning samt förnyelse av den högre utbildningen.

De nordiska länderna lägger stor vikt vid att hantera regionala och globala miljöproblem genom att delta i och påverka den internationella miljöpolitiken och då särskilt den europeiska miljöpolitiken genom EU. Samarbetet inom miljösektorn har som utgångspunkt målsättningarna i den nordiska miljöstrategin, som är fastlagd till år 2000, och särskild vikt läggs vid att nordiska prioriteringar reflekteras i EU:s miljöhandlingsprogram.

Inom ramen för ordförandeprogrammet för miljösektorn har Sverige tagit initiativ till ett nordiskt projekt om ökad resurseffektivitet och hållbara produktions- och konsumtionsmönster genom att ställa en expert från Naturvårdsverket till ministerrådssekretariatets förfogande. Samarbetet mellan miljö- och fiskesektorerna har fördjupats under det svenska ordförandeskapet genom en ny strategi för perioden 1999–2002. Man kommer att lägga ökad vikt vid att vidta åtgärder i syfte att främja ett hållbart fiske. Också samarbetet mellan miljö- och energisektorerna har utvecklats väl. Beslut har fattats om att inrätta ett nordiskt nätverk för miljökonsekvensbedömningar.

Herr talman! Samverkan mellan frivilligorganisationerna, där Föreningen Norden intar en särställning, är ett viktigt inslag i det nordiska samarbetet, och på det nationella planet har regeringen utvecklat kontakterna både genom samarbete i projektför och genom att lämna ett särskilt ekonomiskt bidrag till verksamheten vid informationsbutiken Arena Norden i Stockholm.

Arbetsgruppen för en nordisk samekonvention har på samministrarnas uppdrag utrett behov av och förutsättningar för en nordisk samekonvention. Rapporten utmynnade bl.a. i förslag om en samepolitisk samverkan som innebär att samministrarna ska mötas cirka en gång per år tillsammans med sametingspresidenterna.

I detta sammanhang vill jag kommentera det som står om samerna som ursprungsbefolkning i betänkandet – en redogörelse som redan tidigare har lyfts fram och som är mycket bra. Det slås fast att frågan om vem som var först på plats anses vara av mindre intresse, om man ser till vad som har kommit fram rent arkeologiskt. Vad som är väsentligt är att det är klarlagt att samer har funnits inom det aktuella området och där bedrivit sin näring och utvecklat sin kultur under så lång tid att de är att betrakta som ursprungsfolk. Därvid råder det ingen tvekan från utskottets sida.

En fråga som under alla år av samarbete har varit mycket viktig är den nordiska passfriheten. Det är en av hörnstenarna i det nordiska samarbetet. Den har fungerat under 40 år och betraktas som en självklarhet i dag av flertalet medborgare i de nordiska länderna. För att påskynda utvecklingen av gränskontroller inom EU ingick några av EU:s medlemsländer 1985 det s.k. Schengenavtalet. I slutet av år 1998 färdigförhandlades ett avtal som gör det möjligt för Norge och Island att delta i Schengensamarbetet även när detta har införlivats i EU-strukturen.

När det gäller samarbetet med närområdet – de tre baltiska länderna, nordvästra Ryssland, Barentsområdet och Arktis – är det prioriterat inom det nordiska samarbetet. Målsättningen är att bidra till stabil och demokratisk utveckling och att främja utvecklingen av en fungerande marknadsekonomi.

Herr talman! Anita Johansson och Åke Gustavsson kommer att närmare gå in på Nordiska rådets verksamhet. Jag begränsar mig därför till att kommentera den motion som ligger till grund för den moderata reservationen som är fogad till betänkandet.

Motionärerna yrkar bl.a. att deltagarkretsen vid Nordiska rådets session ska kunna utökas med ledamöter från Europaparlamentet. Utskottsmajoriteten anser att det reformarbete som har pågått under senare år har inneburit en ny inriktning på verksamheten med nya arbetsformer och ny organisation. Den utvecklingen beskrivs också i redogörelsen från rådet.

Den nya rådsorganisationen har öppnat för nya mötesformer där andra än rådsmedlemmar och regeringsrepresentanter kan delta i debatten. Vid det första gemensamma mötet mellan Nordiska rådet och Baltiska parlamentariska församlingen deltog t.ex. närområdesutskottet. Vid det mötet fattades det beslut om en översyn av 1992 års samarbetsavtal mellan Nordiska rådet och Baltiska församlingen.

När det gäller Europafrågorna har Europautskottet till uppgift att samverka i frågor av betydelse för arbetet inom EU där de nordiska länderna kan agera utifrån en grundläggande värdegemenskap. Europafrågorna har en självklar plats i Nordiska rådets verksamhet. Vi anser att den nya organisationen återspeglar detta.

Vi anser också att man ska låta den nya organisationen sätta sig innan några förändringar genomförs, och då bör erfarenheterna utvärderas. Innan den utvärderingen har kunnat ske är det inte påkallat att diskutera några mer genomgripande förändringar av rådets verksamhet.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till hemställan i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 4 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Herr talman! Agneta Brendt tog lite kortfattat upp utskottsmajoritetens motiv till varför man inte vill tillstyrka vårt förslag om att också Europaparlamentariker ska kunna vara ledamöter av det nordiska rådet. Det är något konstigt. Formuleringen i betänkandet är ganska positiv till och öppen mot att europeiska frågor ingår i Nordiska rådets verksamhet. Ska vi ha ett relevant nordiskt råd måste vi diskutera frågor som är viktiga för medlemsländerna, och de har in många fall en nordisk dimension.

Det vore logiskt med tanke på att vi nu har direkt folkvalda Europaparlamentariker som har mandat från sina länders befolkningar på samma

sätt som vi riksdagsledamöter har mandat från folket. Då vore det rimligt att man inom partierna – om man så önskar – kunde nominera en eller annan Europaparlamentariker till sitt lands delegation till Nordiska rådet. Det vore ett logiskt steg med tanke på den allt snabbare och viktigare europeiska integrationen.

Vad det handlar om är att värna om att Nordiska rådet är relevant i en tid med en sjudande ökning av samarbete på många olika håll i Europa, inte minst i Europas norra del. Det vore ett sätt att se till att Nordiska rådet faktiskt blir mer relevant.

Dessutom kräver en sådan här förändring inte några stora organisatoriska förändringar. Jag kan ha en viss förståelse för att man vill vänta ett tag innan man tar nästa steg om det är så att organisationen är ny. Det kan vara en klok politik, men att ta med Europaparlamentariker ändrar ju inte organisationen. Det innebär bara att ett och annat nytt ansikte dyker upp, och det kan inte vara någon stor sak, särskilt som det i alla fall dyker upp nya ansikten efter val.

Anf. 5 AGNETA BRENDT (s) replik:

Herr talman! Som jag tidigare sagt anser vi från majoriteten att det är viktigt att jobba med de europeiska frågorna inom Nordiska rådet. Men den nya inriktning som arbetet har i dag och som har öppnat för andra arbetsformer gör att det är fullt möjligt att ha kontakt med Europaparlamentariker.

Anf. 6 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Herr talman! Det vore väl ändå inte fel att nu få ändan ur vagnen – ursäkta uttrycket, herr talman – och göra denna förändring. Vi måste ju värna om att Nordiska rådet är relevant, och då gäller det att hänga med i utvecklingen.

Anf. 7 AGNETA BRENDT (s) replik:

Herr talman! Vi anser att den nya organisationen bör få verka under några år innan vi utvärderar och sätter upp nya mål. Det samarbete som nu har inletts och de nya mötesformerna gör det möjligt att ta en ändring under övervägande, om det skulle visa sig längre fram att det inte går att samverka i den utsträckning som behövs.

Anf. 8 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Herr talman! Jag ska ta upp två saker. Den första berör det som Göran Lennmarker ställde en fråga om. Vi kanske inte kommer så mycket längre när det gäller svaret på den frågan, men jag tycker att det är lite tunt både i Agneta Brendts svar och i betänkandet på den här punkten.

Det enda svar som vi får när det gäller EU-parlamentarikers möjligheter att gå in som fullvärdiga representanter i Nordiska rådet är att vi ska vänta och se. Jag tycker att det måste finnas mer argument än så.

Det sägs i och för sig att Europafrågorna har en självklar plats i Nordiska rådet, men vad vore då mer naturligt än att just EU-parlamentariker fick finnas där i full kapacitet för att driva de frågorna? Jag tror att det vore en bra utveckling för Nordiska rådet.

Min andra fråga rör det som Agneta Brendt tog upp om samerna. Vi har tidigare här diskuterat detta, och det har också funnits reservationer i dessa frågor. Det gör det inte i dagens betänkande.

Hur ser Socialdemokraterna och Agneta Brendt, mot bakgrund av det som hon sade om ursprungsbefolkningen samerna, på möjligheten för dessa att i framtiden komma in som fullvärdiga medlemmar i Nordiska rådet?

Anf. 9 AGNETA BRENDT (s) replik:

Herr talman! Jag får väl upprepa att vi anser att den nya organisationen bör få verka. Det är ändå så att Nordiska rådet är en församling av medlemmar från de nordiska parlamenten och att de har möjlighet att knyta andra personer till sig och att ha nya typer av möten i framtiden. Vi tycker att detta bör få verka under ett antal år, så att vi kan utvärdera vad det nya arbetssättet ger.

I samefrågan anser vi att det är viktigt att slå fast att samerna är en ursprungsbefolkning. De har samma möjligheter som andra svenskar – de är ju svenska medborgare. Alla svenskar har möjlighet att nomineras till det svenska parlamentet och att på den vägen bli representerade i Nordiska rådet. Men det är i övrigt naturligtvis viktigt för Nordiska rådet att samarbeta med Sametinget.

Anf. 10 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Herr talman! Vi får tydligen enligt socialdemokraternas sätt att se vänta på den här utvärderingen för att EU-parlamentariker ska kunna nomineras till Nordiska rådet. Jag tror att ju förr det sker, desto bättre, eftersom det blir en naturlig kontakt för Norden ute i Europa. Det är också intressant ur den synpunkten att vi i Nordiska rådet också har länder som inte tillhör EU. Det kan enligt mitt sätt att se det vara positivt att vi har EU-parlamentariker med i det här arbetet.

Jag hoppas att även de nordiska länder som inte ingår i EU så småningom ska komma att göra det. Jag tror att det också ur den synpunkten vore lyckligt att EU-parlamentariker finns med.

Jag håller med om att frågan om samernas situation är besvärlig, men jag tror att en öppenhet inför att de i framtiden ska kunna bli invalda från sina sameting skulle vara en positiv sak. Så länge den frågan är olöst tror jag att den kommer att vara ett salt i såret. Därför skulle jag välkomna att samerna i framtiden ska kunna ingå i Nordiska rådet.

Anf. 11 AGNETA BRENDT (s) replik:

Herr talman! Jag vill avsluta med att betona att samarbetet med de baltiska staterna, med Barentsregionen och med Ryssland anses vara prioriterade områden för verksamheten i Nordiska ministerrådet och i Nordiska rådet. Vi anser från majoritetens sida även att det är mycket viktigt att ha en öppen inställning till att samarbeta med samerna, men vi menar inte att det är nödvändigt att det sker på det sätt som Karl-Göran Biörsmark hävdar utan att det kan ske i samarbete mellan Sametinget och Nordiska rådet.

Anf. 12 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v):

Herr talman! Jag tycker att berättelsen mycket väl beskriver verksamheten i det nordiska samarbetet. Det finns en levande nordisk gemenskap grundad på en stark historisk och kulturell samhörighet, och det kan vi också läsa ut av betänkandet.

Det nordiska samarbetet var före Sveriges inträde i Europeiska unionen av vital utrikespolitisk betydelse, men i dag skymms arbetet ofta av den mediala fixeringen på EU:s ministerråd, kommission och parlament. Jag kan konstatera att det nordiska samarbetet ibland förefaller ha tappat den vitala betydelse det hade före EU-inträdet.

En röst utanför parlamentet gjorde inför den här debatten följande kommentar: Vad då Nordiska rådet? Det är väl ingenting att debattera. Det är ju bra. Eller ska ni lägga ned det?

Jag fick mig då en tankeställare. Vi inom Vänsterpartiet anser att de nordiska frågorna måste få en större plats och få spela en mer framträdande roll i den svenska utrikespolitiken. För att det ska lyckas måste ansvarsfördelning och informationsvägar mellan parti, parlament, departement, riksdagsutskott och delegation få en fastare form.

Efter det att Danmark, Finland och Sverige alla blivit EU-medlemmar har en omstrukturering av arbetet inom Nordiska rådet ägt rum. Den nya inriktningen innebär dels en starkare koncentration på partipolitiken, oavsett nationstillhörighet, dels en fokusering på förutom Norden också våra närområden och det europeiska samarbetet. Syftet med partipolitiseringen är att vitalisera debatten i de nordiska frågorna och kring Nordiska rådets arbete och att frångå de gamla struktureerna, där varje lands delegation drev det egna landets frågor i bred enighet. Vänsterpartiet anser att det nu är tid att utveckla arbetet vidare.

Herr talman! Det finns en reservation och ett särskilt yttrande till betänkandet. I reservationen tar man upp samma fråga som Vänsterpartiet ställer sig, nämligen hur det nordiska samarbetet bättre ska kunna förankras i de nationella parlamenten och att intresset för de nordiska frågorna bör breddas genom en större krets av parlamentariker än de 87 som i dag ingår i Nordiska rådet.

Vi delar reservanternas uppfattning i den här frågan, men vi kan inte förstå hur Moderaternas och Folkpartiets reservation egentligen bidrar till en sådan här utveckling. Ni föreslår ju i er reservation att även EU-parlamentariker ska kunna vara valbara till Nordiska rådet. Enligt min uppfattning skulle detta få närmast en motsatt effekt. Det skulle nämligen leda till dels en kompetens- och maktförskjutning från Nordiska rådet till EU-parlamentet, dels en försvagning av de nordiska frågornas förankring i riksdagen.

Också mera generellt gäller ju den regeln att en utökning av Europaparlamentets inflytande sker på bekostnad av de nationella parlamenten. Det innebär en utveckling i mer federalistisk riktning, och det kan vi inte ställa oss bakom.

Men sanningen är kanske den som framgår av den enskilda moderata motion som behandlas i betänkandet, att man helt enkelt vill lägga ned Nordiska rådet i linje med den farhåga om nedläggning som den utomparlamentariska rösten uttalade.

Vänsterpartiet anser till skillnad från Moderaterna och Folkpartiet att det måste skapas någon form av förberedelse i de nationella parlamenten

av mötena i Nordiska rådet och dessutom en bättre återrapportering till de nationella parlamenten och deras fackutskott av de beslut som tagits av Nordiska rådet och av uppföljningen av dessa beslut. Vänsterpartiet anser att de departementstjänstemän som handhar nordiska frågor kontinuerligt bör informera de berörda fackutskotten.

Det är alltså på det viset som vi ska stärka det nordiska samarbetet – inåt i stället för genom breddning utåt. Vi tror att det här kommer att engagera fler parlamentariker än enbart dem som sitter i Nordiska rådet.

När det gäller det särskilda yttrandet kan vi konstatera att vi är överens med moderaterna.

Det behövs ju ett kontinuerligt samarbete mellan fackutskotten i de nordiska parlamenten och respektive utskott i Nordiska rådet. Det här samarbetet har redan tagit sin början, bl.a. genom att representanter för fackutskotten inbjudits att delta i Nordiska rådets konferenser. Ett exempel på detta slag av samarbete är samarbetet med den baltiska församlingen och den gemensamma konferens man hade i Helsingfors i början av året. Förutom samarbetet mellan Nordiska rådet och de nationella nordiska parlamenten och deras fackutskott vill Vänsterpartiet också betona betydelsen av vårt samarbete med den baltiska parlamentariska församlingen, som dessutom är uppbyggd efter just nordisk modell, en mellanstatlig samarbetsmodell. Det är viktigt att de baltiska parlamentarikerna även i fortsättningen kontinuerligt bjuds in till Nordiska rådets sessioner och att relevanta utskottsmöten ordnas mellan Baltikum och de nordiska länderna. Det finns alltså fortfarande mycket att göra för att förbättra det här mellanstatliga samarbetet.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag tacka utskottet för den historiebegränsning som bifogats betänkandet vad gäller ursprungsbefolkningen i Sverige. Vänsterpartiets yrkande anses därmed besvarat. Dock kan jag konstatera att frågan om samernas representation i Nordiska rådet kommer att leva vidare.

Anf. 13 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Herr talman! Det var intressant att höra Charlotta L Bjälkebrings kommentar om det särskilda yttrandet. Jag tror att vi har mött det här flera gånger tidigare. När vi har talat om Nordiska rådets framtida utveckling får man nästan alltid stor förståelse för att det nu gäller att se till att vi får en utveckling av arbetsformerna inom Nordiska rådet och att vi tar till oss erfarenheter. Vi har ju också i det europeiska arbetet sett nödvändigheten av att bredda, förankra och fördjupa arbetet in i det ordinarie politiska arbetet inne i parlamenten. Det var intressant, och jag tror att det här särskilda yttrandet kommer att bli av stor betydelse just för Nordiska rådets framtida utveckling. Det kommer att bli fler och fler som sluter upp kring detta.

På en punkt hade jag dock svårt att följa med, och det var det konstiga resonemanget om att europaparlamentariker på något sätt skulle bli ett federalt inslag i Nordiska rådet. Det är väl ändå ingen större risk. Det är väl snarare så att det vore klokt att ta till sig den erfarenhet som kan finnas i Europaparlamentet. Låt mig ta ett exempel.

Nordiska rådet startade ju samarbetet, som många har varit inne på, med passfrihet och gemensam arbetsmarknad. Sedan vidgades detta till det europeiska. Och vi ska väl alla vara glada för att det inte bara gäller

Prot.
1999/2000:24
3 november

Nordiskt samarbete
1998

fem länder utan har vidgats till 15, och så småningom kanske 25–30 länder, som får dela dessa förträffliga idéer. Då kan det väl vara klokt att europaparlamentariker kan vara med i Nordiska rådet och t.ex. hämta hem erfarenheter om hur vi i Norden genom decennierna har hanterat de här frågorna. Det behöver ju inte vara information bara i ena riktningen utan i båda riktningarna. Det stärker, tror jag, samarbetet, både i Nordiska rådet och Europaparlamentet.

Anf. 14 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Herr talman! Vi kan här konstatera att vi har helt olika uppfattningar i den här frågan.

Vi vill hävda att det mellanstatliga samarbetet *ska* vara mellan de nordiska länderna, och representationen *ska* därmed också ske utifrån de nordiska parlamenten. Det är alltså därifrån som representationen ska vara för att få den förankring som krävs i ett mellanstatligt samarbete i Nordiska rådet.

Jag och Vänsterpartiet anser följande: Att bredda representationen även så att säga utanför de nordiska parlamenten är att gå i en federalistisk riktning, och det vill jag fortsatt hävda.

Däremot anser Vänsterpartiet att samarbete med EU-parlamentariker och de partier som finns inom EU, som står på respektive partis dagordning här i Sverige, den diskussionen ska vi ju givetvis ha. Det är också så som Nordiska rådets arbete har utvecklats, dvs. att se till att få en mer partipolitisk inriktning. Det ena utesluter ju inte det andra, men vi måste skilja på detta och varifrån representationen ska komma, och då vill jag hävda att representationen ska komma från de nordiska parlamenten.

Anf. 15 INGRID NÄSLUND (kd):

Herr talman! Nordiska rådet har enligt kristdemokraternas mening inte förlorat i betydelse på grund av det fördjupade europeiska samarbetet bl.a. genom EU och Europarådets arbete. Tvärtom har nya möjligheter öppnats. En intresseförskjutning har skett där det utrikespolitiska och säkerhetspolitiska perspektivet har fått allt större betydelse. I ett tidigare skede var det t.o.m. otänkbart att behandla dessa frågor, som nu senare får sägas ha kommit i fokus.

Nordiska rådet kan spela en roll, och gör det, som ett forum för utrikes- och säkerhetspolitiska frågor, inte bara för de nordiska länderna utan också för länderna i vårt närområde: de tre baltiska staterna, nordvästra Ryssland, Barentsområdet och Arktis. Det nordiska samarbetet och samarbetet i närområdet är en förutsättning för att stärka den nordliga dimensionen inom EU och Europasamarbetet i stort.

Den blygsamma budget på 732 miljoner som Nordiska rådet har till sitt förfogande skulle kanske kunna antyda att Nordiska rådet inte har en särskilt stor betydelse, men jag skulle vilja säga att Nordiska rådets betydelse har en mycket vidare dimension än den blygsamma budgeten tycks antyda. Och Nordiska rådet kan få ett ökat inflytande som går långt utanför Nordens gränser genom de vittförgrenade kontakter som rådets medlemmar i förlängningen har.

Frågor av väsentlig karaktär för utvecklingen, inte minst inom Nordens närområde, skulle kunna få ett genomslag i en mycket större krets än vad som är fallet i dag om vi bara mer effektivt använde de kanaler

som står till buds. Att vidareföra väsentliga frågor till vårt eget parlament, till EU-parlamentarikerna och till Europarådsdelegaterna skulle vara en mycket väsentlig uppgift för medlemmarna i Nordiska rådet. Jag har själv haft glädjen att vara med i den nordiska delegationen under några år, mellan 1991 och 1998. Nu sitter jag i Europarådet och får delta i ett annat samarbete.

Det har talats om olika sätt att förbättra de här kanalerna till ökat samarbete med andra, och man kan naturligtvis diskutera vilket sätt som är det bästa. Jag skulle då vilja säga att även om man nu har möten av annan karaktär som är öppna och där man inbjuder EU-parlamentariker, de baltiska staternas representanter och parlamentariker från olika utskott i de nordiska länderna och kanske också i de baltiska länderna, så finns det ändå väldigt mycket mer som kan göras i det här sammanhanget. Jag tror kanske att man, när man behandlar frågor i de olika utskotten, skulle kunna öppna upp genom att också utfärda en inbjudan till att i utskotten i Nordiska rådet i vissa fall komma och diskutera frågor från utskott i de olika parlamenten. Ibland kanske man kunde – när vi har sessioner, som vi nu kommer att ha här i Stockholm i nästa vecka – låta en inbjudan gå ut där man talar om vad man kommer att behandla och se i vilken utsträckning även övriga parlamentariker skulle vara intresserade. Detta skulle även gälla EU-parlamentariker. Jag vet att man gör det vid konferenser – under den tid jag var med hade vi säkerhetspolitiska konferenser där det var vida inbjudningar – men det skulle kunna ske i större utsträckning. Jag ska ta ett exempel.

Närområdesutskottet har arbetat med barnens situation i vårt närområde på ett mycket förtjänstfullt och föredömligt sätt.

Ungefär samtidigt började jag intressera mig för denna fråga, men jag satt i Europautskottet i Nordiska rådet. Jag kom in i frågan från ett annat håll. Jag hade arbetat med den och väckt motioner som behandlats i utrikesutskottet. Jag antydde att jag var intresserad att delta i den konferens som kallades Baltic Call for Children. Jag var delegat i Nordiska rådet, men satt i fel utskott. Trots att jag påpekade hur intresserad jag var av konferensen fick jag inte en inbjudan. Så strikt kan arbetet ibland gå till, enligt mitt sätt att se alldeles i onödan.

Innan jag slutar vill jag tala om två frågor som man nu sysslar med i Nordiska rådet som jag tror behöver lyftas till olika parlament i Norden, till de baltiska staternas parlament, till våra EU-parlamentariker och till våra Europarådsdelegater i de olika länderna eftersom de frågorna är så stora. Nordiska rådet kan göra en insats, men det skulle kunna göra en större insats genom att ytterligare lyfta dessa frågor.

Det gäller först frågan om den sociala misären i vårt närområde, som är mycket stor, och inte minst frågan om barnens situation i närområdet. Jag menar att det har en mycket stark bäring på utvecklingen av demokrati, stabilitet och fred i framtiden i vårt närområde. Alla dessa försummade barn kommer att vara en negativ faktor i demokratiutvecklingen.

Den andra frågan är miljön. Den nordliga dimensionen inom EU behöver förstärkas och utvidgas med tanke på den stora miljöförstöring vi har i f.d. Sovjetunionen och i många, jag skulle vilja säga de flesta, av de stater som tillhörde den sfären. Låt oss finna nya vägar att öppna Nordiska rådet och förstärka dess betydelse.

Prot.
1999/2000:24
3 november

---

*Nordiskt samarbete
1998*

Anf. 16 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! I globaliseringens tid är den sammanhållning och den gemenskap som vi har i våra nordiska länder mer viktig än någonsin tidigare. I nästa vecka har Nordiska rådet session här i riksdagshuset i Stockholm. Jag hoppas att det kommer att få en bred spegling i medierna så att vi svenskar får mer kunskap om vad det nordiska samarbetet innebär. Det behövs.

Efter att ha arbetat mer eller mindre med det nordiska samarbetet ungefär åtta år står en sak mycket klar för mig. Det folk i Norden som vet minst om de andra nordiska länderna, och därmed också om det nordiska samarbetet, är utan tvekan det svenska folket. Till mycket stor del beror det på den eviga nordiska frågan om möjligheten att se varandras TV-program.

Medan de övriga nordiska länderna – undantaget Island, Färöarna och Grönland – har kunnat se svensk TV har motsvarande möjlighet att se de andra ländernas TV-program inte funnits i Sverige, i varje fall inte i större delen av Sverige. Det har funnits flera olika förslag till lösning på detta, alla med ett gemensamt: de har aldrig genomförts.

I dag finns inte längre tekniska hinder, utan nu handlar det mer om vilja hos de nordiska TV-bolagen. Den digitala tekniken ökar rent tekniskt möjligheterna att få se de nordiska TV-programmen. Det är nu glädjande att de nordiska *public service*-bolagen planerar en gemensam nordisk TV-kanal. Jag hoppas att den till skillnad från tidigare planer blir verklighet. Dessutom är det viktigt att den blir så intressant att den får tittare. Nu är det en helt annan konkurrens om tittarna med det stora utbudet av kanaler vi har i dag.

TV-frågan sätter fokus på det område som är allra viktigast för att förankra vår samhörighet i Norden, den nordiska identitet man brukar tala om, nämligen kulturområdet. Det är genom kulturutbyte och olika former av ungdomsutbyte samt genom samarbete i olika frivilligorganisationer som den folkliga samhörigheten stärks. Det är också därför som kulturen har en så stor och stark plats i det nordiska samarbetet och som vi verkligen betonar kultursamarbetet. Utan en stark folklig förankring faller mycket av det andra arbetet. Därför är kulturen grunden, eller kitet, för det nordiska samarbetet.

Sverige är det nordiska land där det nordiska hittills varit minst synligt utåt. Därför var Föreningen Nordens initiativ till informationsfönstret Arena Norden mycket välkommet och mycket nödvändigt. Det har varit pådrivande i en process som nu lett till att det äntligen finns medel i det nordiska budgetförslaget till ett gemensamt nordiskt informationsfönster i Stockholm, och det är mycket viktigt.

Jag ska lite grann beröra något vi brukar kalla för gränsbarriärer. Efter det nästan femtioåriga nordiska samarbetet med vår gemensamma arbetsmarknad och passfriheten, som vi med rätta är mycket stolta över, finns det fortfarande en del hinder för samarbete över våra gränser. De kallas ofta för gränsbarriärer. Det handlar oftast om praktiska problem för pendlare och företagare som arbetar på båda sidor om en nordisk gräns, men också om tullproblem vid t.ex. flyttning av utställningar och andra kulturföremål över gränserna. Det kan få ganska absurda konsekvenser.

Detta har varit föremål för flera utredningar utan att problemen egentligen har lösts. En del problem har lösts, men långt ifrån alla. Det är bra att det nu återigen pågår ett ganska omfattande arbete för att kartlägga problemen och för att föreslå åtgärder. Det gäller ofta sådant som behöver genomföras i de enskilda länderna genom lagändring eller annat. Det är något som varje land får ta på sig. Annars sker inte mycket. Vi har ju inte en gemensam lagstiftning.

I den avsikten har jag väckt en motion tillsammans med Åsa Torstensson för att peka på och få en lösning på en del av dessa problem som är svenska. Vi får ta hand om våra problem. Det handlar om teletaxor i gränsområdena och krånglig postbefordran i gränsområdena. Vi efterlyser också ett enklare förfarande för skattekort för pendlare. Det är sådana problem som hindrar samarbetet. Den motionen behandlas inte i utrikesutskottet, utan i trafik- och skatteutskottet. Det är så vi måste göra för att komma till rätta med problemen.

Jag tycker kanske att det är lite underligt att man nu så ensidigt prioriterar gränsbarriärerna i Öresundsområdet för att främja integrationen. Det är väl bra. Men integration behöver ske också mellan Sverige och Norge och även på andra håll. Det skulle gott kunna ske mer parallellt. Det viktiga är att vi kommer fram och att det inte tar alltför lång tid.

Herr talman! Det nordiska samarbetet är mycket brett och mycket mångfasetterat och sker på många olika plan, som ganska kortfattat beskrivs i skrivelsen. Den är omfattande ändå, men det är kortfattat när man vet hur mycket det egentligen är som sker. Under 1990-talet har det skett oerhört stora förändringar i det nordiska samarbetet. Förut var det tabu att över huvud taget diskutera utrikespolitik. Nu finns det som en stor punkt på agendan.

Den utrikes- och säkerhetspolitiska debatten är mycket intressant. Det handlar om våra närområden, Baltikum, och vad Nordiska rådet och det nordiska samarbetet betytt för de länderna när de öppnades mot väst och blev självständiga. Innan de blev självständiga var egentligen informationskontoren de första fönstren mot omvärlden för dem. Det har haft stor betydelse.

Det handlar också om t.ex. Barentssamarbetet. Det är också något som fått otroligt stor betydelse under 90-talet. Det gäller också EU-medlemskapet för några länder och de konsekvenser det har fått. Det har gjort att vi arbetar samman med olika former av relationer till övriga Europa, och det kan fungera väldigt bra. Det är en mycket intressant utveckling som varit, vilket många också har sagt.

Jag ska göra en liten kommentar till det som Göran Lennmarker sade om att bredda det nordiska arbetet till de nordiska nationella parlamenten och också kommentera det särskilda yttrandet. Det är en fråga som återkommande diskuteras och där alla håller med. Det är klart att vi behöver bli mycket bättre på att förankra det nordiska samarbetet i våra nordiska parlament. Alla tycker det, men det sker inte så mycket. Mest beror det väl på tidsbrist, men kanske också lite på bristande vilja. Jag håller i hög grad med om att alla som jobbar med det nordiska bör bli bättre på att föra med sig nordiska frågor hem och ta upp dem nationellt. Vi behöver nog alla bli mycket bättre på det. De nationella utskotten bör även finna fler möjligheter till samarbete. Vi säger det ofta, och jag hoppas att vi också kan finna rent praktiska former för hur detta ska ske.

Det finns en reservation som gäller EU-parlamentarikernas möjlighet att bli medlemmar. Vi har inte närmare funderat i de banorna. Det beror kanske på att man som ett litet parti ser de praktiska omöjligheterna att över huvud taget klara av detta. Därför tänker man kanske inte så mycket på det. Vi tänker fundera vidare på detta. Jag säger inte att vi inte någonsin kommer att tycka att man kan öppna denna möjlighet. Precis som Göran Lennmarker har sagt handlar det ju om att öppna en möjlighet, som inte alla behöver utnyttja. Självfallet är det på det sättet. Jag är inte alls låst i frågan, utan vi kan diskutera den vidare.

Jag kan bara nämna att Nordiska rådets Europautskott arbetar just med de frågor som Göran Lennmarker efterlyser. Det handlar om information och tankeutbyte om Europarådet och om EU. Nu senast i höstas i Akureyri i Island hade vi en ganska bred information om Europarådets arbete i Europautskottet. Det kommer en liten bit på väg i alla fall. Vi diskuterade även WTO och den typen av frågor. Jag är med på en del av de här sammanträdena ibland.

Jag tänkte också säga något om samerna. Den uttömmande beskrivning av samernas historia som finns i betänkandet är mycket bra och intressant. Jag kan bara instämma, och rekommendera detta till läsning för alla riksdagsledamöter. Samerna är ett ursprungsfolk – det råder det ingen tvekan om när man har läst detta.

Frågan om samernas möjlighet till medlemskap i Nordiska rådet avfärdas ganska summariskt i betänkandet. Vi har inte någon reservation nu, eftersom frågan behandlades ganska nyligen. Men frågan måste leva och gå vidare. Min rent personliga inställning, som partiet också delar och ställer upp på, förutsätter förändringar i Helsingforsavtalet. Jag menar att processen måste gå fram. Det är naturligtvis möjligt att göra sådana här förändringar, men ska man kunna åstadkomma det förutsätter det att det finns en förankring bland de nordiska länderna. Det är viktigt att vi arbetar mer för att samerna ska bli integrerade i det nordiska samarbetet. De skulle gott också kunna bli medlemmar i Nordiska rådet.

Till slut, herr talman, vill jag bara uttrycka en förhoppning om en intressant och givande session här nästa vecka som ytterligare ska stärka den nordiska tanken hos det svenska folket.

Anf. 17 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Herr talman! Jag vill bara kort säga att jag uppskattade mycket det som Marianne Andersson sade om tankarna i reservationen och i det särskilda yttrandet. Jag noterar att arbetet säkert kommer att föras framåt i takt med att allt fler sluter upp bakom grundtanken – att vi måste vidareutveckla det nordiska samarbetet för att göra det än mer relevant.

Anf. 18 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Det som vi i dag diskuterar och debatterar är frågor om det nordiska samarbetet. De bygger delvis på utskottets betänkande, där vi har tagit ställning och diskuterat kring den rapport som finns om den svenska delegationens berättelse angående Nordiska rådets verksamhet.

Jag tycker att det är glädjande att läsa berättelsen den här omgången. Nu andas den nämligen betydligt mer politik och mycket mer av idéer kring vad man skulle kunna behöva göra och åstadkomma i det nordiska samarbetet. Jag har varit med under den period då det mest var organisat-

ions- och stadgediskussion i Nordiska rådet. Det kändes inte alltid så konstruktivt. Som tur var kom vi över den biten och har nu kommit in i en ny fas där det ges nya möjligheter till ett reellt nordiskt samarbete som bygger på den nordiska traditionen och på mycket av det nätverk som finns i de nordiska länderna. Det gäller organisationer, föreningar och en bra demokrati. Detta tycker jag måste utvecklas och ges förutsättningar inom det nordiska samarbetet.

Tidigare hade man kommit en bit på vägen med en del frågor. Det som ofta talas om och sätts i samband med Nordiska rådet är ju passfriheten och den rörliga arbetsmarknaden, och därmed också en del lagstiftningsfrågor som berör detta. En annan del som jag också tror förknippas mycket med Nordiska rådets arbete är kultursamarbetet, som har varit oerhört viktigt för det nordiska samarbetet. Jag tycker att vi har kommit väldigt långt med gemensamma möjligheter att utveckla det kulturella samarbetet de nordiska länderna emellan.

Jag tänkte inrikta mig lite grann på de rekommendationer som antogs på förra sessionen. En hel del av dem är intressanta att titta på. Man kan fundera över vad som egentligen har hänt kring dem. Det är ju viktigt att rekommendationerna följs upp.

Det finns en oerhört aktuell rekommendation som tar upp frågan om insatser mot rasism och främlingsfientlighet. Det står att samlagsministrarna innan juni 1999 ska presentera en sektorsövergripande långsiktig handlingsplan inklusive tidtabell för motverkandet av segregation, rasism och främlingsfientlighet där följande områden ingår: opinionsbildning och förändring av attityder, forskningssamarbete för kartläggning av rasistiska nätverk i Norden, samarbete med stöd till frivilliga organisationer, insatser riktade till barn och unga samt samverkan inom lagstiftning och rättsarbete.

Jag har inte sett och upplevt att det har kommit något riktigt konkret på detta område, men jag hoppas verkligen att det finns något som man arbetar med. Det skulle vara intressant att få en rapport av er som är mer involverade i Nordiska rådets arbete om vad som egentligen har hänt på detta område och när ett uppfyllande av rekommendationen från ministerrådet väntas komma. Inte minst händelserna i Sverige den senaste tiden visar att detta är oerhört brådskande och angeläget.

Andra delar som jag också tycker är viktiga att följa upp är naturligtvis miljöfrågorna. Där har det hänt en del – frågorna har i alla fall lyfts upp som viktiga samlagsfrågor. När jag satt med i Nordiska rådet satt jag i närområdets energigrupp, som jobbade med energifrågorna och inte minst tittade på hur vi skulle kunna minska koldioxidutsläppen. Gruppen lade fram rekommendationer som vi förväntade oss skulle följas och vi skapade också en politisk majoritet i Nordiska rådet för detta. Vi förväntade oss att det skulle komma något från ministerrådets sida. Inte heller där har jag sett att det kommit något ännu, men jag hoppas att det är på gång.

Jag hoppas att vi kan se att de rekommendationer vi gör och som vi som parlamentariker jobbar med i Nordiska rådet och skapar tillräckligt breda majoriteter för också verkställs av ministerrådet. Annars blir ju vårt jobb lite av ett spel för gallerierna. Vi gör ett jättejobb för att komma fram till ställningstaganden där vi kan nå breda majoriteter – det är ju

Prot.
1999/2000:24
3 november

Nordiskt samarbete
1998

ofta det som är förutsättningen inom Nordiska rådet – och sedan händer det alldeles för lite på ministerrådssidan.

Från dagens debatt vill jag skicka med att det är dags att ministerrådet tar Nordiska rådets gedigna parlamentariska arbete på allvar och ser till att också verkställa de beslut och de rekommendationer man har tagit fram. Gör man inte det faller naturligtvis intresset för det nordiska samarbetet. Det ligger mycket jobb bakom, och då förutsätts det naturligtvis att det också sker en del på den sidan.

Det som också har varit viktigt under den senaste perioden har varit det samarbete på miljöområdet som har riktats utanför Norden. Jag var med när närområdesutskottet var på resa till Murmansk. Där fick vi på plats uppleva den enorma miljöförstörelse som finns. Detta innebär faktiskt också ett miljöhot mot vår egen närmiljö. Jag förväntar mig också att det kommer snabba åtgärder för att förbättra detta. Annars riskerar vi att det radioaktiva avfall som ligger förvarat där sprids till vår nordiska miljö. Därmed skulle ytterligare miljöer förstöras. Vi vet alla hur farligt det är.

En annan del som jag också tycker har varit lite intressant att följa i det nordiska samarbetet är hur man går vidare, hur man diskuterar frågor och vad som egentligen händer. Jag har läst i betänkandet vad som har hänt med en gammal fråga som bl.a. vi gröna motionerade om för några år sedan. Det gällde en kärnvapenfri zon i Norden.

Då sade man att det var en utrikes- och säkerhetspolitisk fråga. Därför kunde man inte debattera den frågan, men nog tyckte man att det var väldigt angeläget. Det fanns också ett starkt folkligt tryck för att Norden skulle bli en kärnvapenfri zon. Men man skyllde helt enkelt på att det inte gick, eftersom det hade med utrikes- och säkerhetspolitik att göra. Därmed kunde vi inte fatta några beslut på det området.

Nu har frågan varit uppe igen. Vad gör man nu? Nu är det inte längre så att man inte får debattera frågan. Men nu måste man ta den i ett bredare europeiskt sammanhang och kan alltså inte heller nu fatta beslut i Nordiska rådet. En del av länderna tillhör EU, och detta är utrikes- och säkerhetspolitik som det tydligen inte kan fattas beslut om på nordisk nivå.

Jag tycker att det finns ett litet bekymmer i det hela. Vi har ökat möjligheterna i Nordiska rådet samtidigt som vi har begränsat dem på ett område där det hade varit väldigt angeläget att ha en beslutsmöjlighet. Kärnan i det hela är att vi i dag inom Nordiska rådet inte begränsas av våra egna stadgar utan av det samarbete som finns inom Europeiska unionen. Det innebär att Nordiska rådet inte kan fatta beslut om vissa frågor, eftersom de måste manglas inom EU först.

Det utesluter dock inte att jag tycker att Nordiska rådets arbete är oerhört angeläget och att vi måste stärka det på de områden där vi har möjligheter. Vi kan kanske också tillsammans inom EU lyfta fram de nordiska frågorna så att vi kan få stöd och hjälp för de åtgärder som vi tycker är angelägna att vidta för den nordiska miljön, kulturen och annat som berör oss alla.

Anf. 19 GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! År 1997 överlämnade Sveriges regering för första gången en skrivelse om det nordiska samarbetet att behandlas samtidigt

med den berättelse som Nordiska rådets svenska delegation avger om sin verksamhet. I skrivelsen anfördes:

”Det nordiska samarbetet bygger på en genuin värdegemenskap mellan fem länder och tre självstyrande områden i Norden. Nordiskt samarbete bedrivs på många nivåer mellan parlament, regeringar, myndigheter, organisationer och företag. Den djupa folkliga förankringen ger detta samarbete en unik legitimitet, och är en tradition att bygga på.”

Jag vågar påstå att det råder politisk enighet om detta. Som ordförande för Nordiska rådets svenska delegation vill jag framföra ett tack till regeringen som även detta år framlagt en skrivelse om det nordiska samarbetet. Det är emellertid beklagligt att Sveriges samarbetsminister Leif Pagrotsky inte har tillfälle att delta i dagens debatt och därmed inte heller kan ge Marianne Samuelsson svar på de ställda frågorna.

I årets regeringsskrivelse sägs att liksom i andra internationella sammanlutningar har ordförandelandet i det nordiska samarbetet ett begränsat utrymme att sätta sin prägel på arbetet. Till stora delar är uppgiften att förvalta föregående ordförandelands initiativ och att föra redan igångsatta processer till beslut och genomförande. Detta är också något som gäller för parlamentarikersidan. Jag har under snart ett år haft förmånen att vara Nordiska rådets president och instämmer i att ett år är en mycket kort tid för att ge synliga resultat av vad som uppnås under ordförandeåret.

På en punkt tror jag ändå att vi flyttat fram positionerna i Nordiska rådet under detta år. Som president har jag i olika sammanhang framfört behovet av ett gemensamt mål för vår verksamhet, och detta håller nu på att växa fram i Nordiska rådet i form av gemensamma riktlinjer för rådets framtida verksamhet. Det är viktigt att hela organisationen drar åt samma håll. Detta förutsätter ett nära samarbete mellan rådets tre utskott och dess presidium samt att presidiet tar sitt ledningsansvar. Nordiska rådet måste ha en klar genomtänkt linje för sin verksamhet och visa realism i förhållande till tillgängliga resurser för att uppnå trovärdighet.

Vid mitt tillträde som president framförde jag att en vision i det nordiska samarbetet borde vara det utvidgade säkerhetsbegreppet. Det nordiska samarbetet kring säkerhetsbegreppet är kopplat till stabiliteten i vårt närområde. I detta ligger den ekonomiska och sociala utvecklingen, bekämpningen av kriminaliteten, barnens villkor och miljösituationen i våra grannländer som i hög grad påverkar utvecklingen i hela Nordeuropa.

Ett grundläggande mål för Nordiska rådets verksamhet måste vara att bidra till fred, säkerhet och stabilitet i hela Europa. Efter det kalla krigets slut har hotet om en militär storkonflikt i Europa minskat. I stället ägnas uppmärksamhet åt icke-militära aspekter på säkerheten och på att identifiera och undanröja strukturella konfliktorsaker. De nordiska länderna har länge lagt stor vikt vid att bidra till konfliktförebyggande och fredsbevarande insatser i olika former liksom vid humanitär hjälp till dem som drabbats av krig och konflikter. Det nordiska samarbetet på detta område bör utvecklas ytterligare.

Utvecklingen till ett bredare säkerhetsbegrepp har lett till nya möjligheter och nytt intresse för regionalt och subregionalt samarbete. Nordiska rådet kan i dessa diskussioner bidra med erfarenheter från det nordiska

Prot.
1999/2000:24
3 november

Nordiskt samarbete
1998

samarbetet som en framgångsrik modell för att skapa goda och fördjupade relationer mellan grannländer.

Det kan vara intressant att notera att utrikes- och säkerhetspolitik, som förut varit tabu vid rådets sessioner, nu intar en framträdande plats på den nordiska dagordningen, precis som Marianne Samuelsson var inne på.

Så sent som för några veckor sedan möttes Nordiska rådets presidium och de nordiska utrikesministrarna i Berlin i samband med invigningen av vår gemensamma nordiska ambassadbyggnad. Mötet var det andra i sitt slag. På agendan fanns viktiga frågor som utvecklingen av den nordliga dimensionen under de nordiska ländernas EU-ordförandeskap och säkerhetspolitik och fredsbevarande verksamhet. Det sistnämnda är en diskussion som inletts redan vid det första mötet mellan rådet och utrikesministrarna i Oslo tidigare i år.

Med tanke på den vikt som tillmätts det utrikes- och säkerhetspolitiska området är det också värt att notera att alla ministerkategorier utom utrikes- och försvarsministrarna sammanträder som ministerråd.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag understryka vårt samarbete med våra närområden. Utvecklingen i det nya integrerade Europa efter Sovjetunionens upplösning går mot ett alltmer utvecklat regionalt samarbete där det nordiska samarbetet och Nordiska rådet verkat som en förebild. Ett exempel på detta är de tre baltiska ländernas samarbete inom Baltiska församlingens ram. Vi vill skapa ett nära samarbete med parlamentariker från de baltiska länderna och inbjuder därför dessa att delta i såväl Nordiska rådets sessioner som utskottsmöten som kan vara av intresse. Vid ett par tillfällen har också möten ägt rum mellan de två organisationerna. Som Göran Lennmarker och efter honom flera ytterligare talare har nämnt håller Nordiska rådet sin 51:a session i Sveriges riksdag under nästa vecka, och också denna gång har vi gäster från Baltiska församlingen. Även de tre ländernas statsministrar planerar att närvara.

I likhet med vad som sägs i rapporten *Nordiskt samarbete i en ny tid* anser jag att det nordiska samarbetet även i framtiden kommer att fylla en viktig funktion. Det officiella nordiska samarbetet mellan regeringar och parlament bör vidareföras och fördjupas på ett sätt som bäst tjänar de nordiska folkens intressen. Samarbetet måste emellertid koncentreras, prioriteras och följas upp.

Anf. 20 ANITA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag hade glädjen att närvara vid invigningen av vår nya gemensamma nordiska ambassadbyggnad i Berlin. När jag första gången hörde talas om detta projekt tyckte jag att det var en spännande idé och ett utmärkt sätt att marknadsföra den nordiska samhörigheten. Vad jag däremot inte visste var hur stort intresset var bland tyskarna för detta projekt. Flera som vi mötte under besöket uttryckte sin förvåning över att fem suveräna stater kunde samsas inom en och samma byggnad. Det framgick ganska klart att man var mycket imponerad av denna nordiska samverkan.

Herr talman! Vi kanske har blivit blinda för det unika i det nordiska samarbetet och tar det för givet. Mycket av det som i dag genomförs i Europa genom EU genomfördes i Norden redan på 50-talet. Vi tar det nordiska samarbetet för självklart, men om vi vill att det ska stärkas och

fortsätta att växa måste vi nog vårda det. Vikten av det nordiska samarbetet, inte minst som en modell för det regionala samarbetet i övriga Europa, är mycket stor.

Av den svenska delegationens berättelse framgår att arbetet under verksamhetsåret präglats av koncentration, prioritering, uppföljning och diskussion om visioner inför 2000-talet.

Arbetet i Nordiska rådet behöver en högre grad av koncentration. Därför är vi nu i full färd med att utarbeta en för hela rådet gemensam verksamhetsplan.

Budgeten för det nordiska samarbetet har under flera år varit oförändrad, ca 700 miljoner danska kronor. Detta ställer stora krav på förmågan att prioritera och att våga förändra till förmån för nya projekt och idéer.

När resurserna är små är det också viktigt med uppföljning av fattade beslut så att största möjliga nordiska nytta uppnås.

En självklar utgångspunkt såväl för Nordiska rådets arbete med inomnordiska frågor som för dess internationella kontakter är att vi samarbetar när vi kan nå bättre resultat genom ett gemensamt agerande. Behovet av förankring av det nordiska samarbetet i våra nationella parlament har många varit inne på i debatten i dag, och det kan inte nog understrykas. Här har vi alla ett ansvar. Kanske måste vi skärpa oss lite, var och en av oss som jobbar med de nordiska frågorna.

Herr talman! Vad vill vi då inför millennieskiftet? Visionerna är många och rör sig på flera nivåer – den nordiska, närområdesnivån, den europeiska och den globala – och dessa går ofta in i och samverkar med varandra. Fri rörlighet i Norden är en vision. En annan rör det utvidgade säkerhetsbegreppet, som Gun Hellsvik var inne på, dvs. den ekonomiska och sociala utvecklingen i vår omvärld. Ytterligare en vision är god miljö och bärkraftig utveckling. Som synes är visionerna många, och gränserna mellan de olika nivåerna är flytande. Det övergripande målet för Nordiska rådets verksamhet bör dock fortsatt vara att stärka det interna nordiska samarbetet, att utifrån nordiska värderingar söka lösningar på olika problem och att ta till vara de möjligheter som utvecklingen erbjuder.

Under det svenska ordförandeskapet var ambitionen att koncentrera ordförandeprogrammet till några få profilfrågor: samverkan för ökad sysselsättning och uppgiften att göra Norden och dess närområden till en ekologiskt hållbar region. Men i tillägg till detta kom också inomnordisk rörlighet och avveckling av gränshinder att bli viktiga profilfrågor. Dessa frågor har också haft och kommer fortsatt att ha hög prioritet i Nordiska rådets arbete. Åke Gustavsson kommer strax att utveckla detta vidare för kammaren.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag ta upp några frågor som var aktuella under det gångna året, nämligen Arena Norden och Hallå Norden.

Sedan slutet av 1995 har informationsverksamhet med den svenska regeringens stöd bedrivits vid Arena Norden som ett särskilt projekt i Föreningen Nordens regi. Riksdagen har också uttalat sitt stöd för verksamheten vid arenan och utgått från att regeringen möjliggör en fortsatt verksamhet i avvaktan på beslut i Nordiska ministerrådet avseende en långsiktig lösning av den nordiska informationsverksamheten. Enligt den information som vi har fått har medel ställts till förfogande så att Arena Norden kan fortsätta året ut.

Prot.
1999/2000:24
3 november

Nordiskt samarbete
1998

Det är också, herr talman, mycket glädjande att ministerrådet nu fattat beslut om att vi ska få ett gemensamt nordiskt informationsfönster här i Stockholm i syfte att få till stånd en långsiktig exponering av det nordiska samarbetet. Låt oss nu också hoppas att denna verksamhet kan komma i gång den 1 januari. Här vill jag säga, herr talman, att det är många partier som har medverkat i detta projekt.

Den nordiska servicetelefonen Hallå Norden är en gratistjänst för medborgare i de nordiska länderna. Dit kan man vända sig om man på grund av flyttning eller pendling mellan de nordiska länderna hamnat mellan olika regelverk. Det kan handla om flyttgods och tullar, om skatter och avgifter, om betygsvärdering och examensgiltighet, om arbetslöshetsersättning, pensioner, sjukvård och andra sociala rättigheter. Syftet är att stödja den som råkat illa ut och försöka hitta vägar att lösa problemen. Syftet är också att dokumentera och rapportera till ministerrådet de fall som visar att det finns luckor i systemen för medborgarnas fria rörlighet i Norden. Hallå Norden är en försöksverksamhet som jag hoppas kommer att få fortsätta också efter detta år.

Herr talman! Gun Hellsvik var tvungen att lämna kammaren, men jag vill ändå passa på att tacka henne för hennes presidentskap under det år som har gått. Som tidigare har sagts kommer vi att ha session här i Stockholm under kommande vecka, vilket jag ser mycket fram emot.

Anf. 21 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Utvecklingen både i Norden och i vår omvärld går snabbt. De nordiska samhällena kommer att förändras i samspel med vad som händer i vår omvärld. Tillsammans tror jag faktiskt att vi bättre kan ta till vara möjligheterna, se begränsningarna och göra vår stämma hörd. Vi kan utnyttja dessa framtidsmöjligheter bättre ju mer vi lyckas avskaffa de hinder för kontakter och samarbete inom Norden som fortfarande återstår.

Att riva gränshinder var också bakgrunden till att Nordenutskottet i Nordiska rådet gav mig i uppdrag att vara rapportör, att försöka göra en kartläggning och komma med förslag. Den rapporten kommer nu att behandlas på Nordiska rådets session i Stockholm, här i riksdagen, om en vecka. Den heter *Ett gränslöst Norden*.

Förslaget, som efter Nordenutskottets behandling ligger hos Nordiska rådet, är att uppdra åt ministerrådet att snarast lägga fram en samlad handlingsplan för hur störande gränshinder kan avvecklas inom Norden. En hel del av de frågor som bl.a. Marianne Andersson tog upp i sitt anförande behandlas i den här rapporten, och jag hoppas nu att den ska medverka till att skynda på arbetet. Den är faktiskt på ett antal punkter ganska konkret. Det kan gälla teletaxor, de geografiska gränsområdena och en del annat.

Det är viktigt att understryka att strävan inte alltid är att utplåna skillnaderna mellan de nordiska länderna när det gäller exempelvis arbetsmarknads-, social- eller skattepolitik. Men det är viktigt att informera medborgarna om gällande lagar och bestämmelser och se till att den som flyttar till ett annat nordiskt land inte hamnar mellan två stolar och går miste om t.ex. pensionsrättigheter.

Utbildningsområdet är centralt för nordiskt samarbete. Det är rimligt och viktigt att de studerande får fler och bättre valmöjligheter. De nor-

diska länderna ska kunna behålla sin position i det internationella kunskaps- och forskarsamhället, och då är det också viktigt att vi underlättar ett utbyte mellan studenterna. I dag finns ett antal problem, som jag pekar på i den här rapporten.

Men det handlar också om att ta till vara möjligheter. Jag tycker att t.ex. den verksamhet som nu pågår i Skåne och på Sjælland i samverkan i Öresundsuniversitetet är ett utmärkt exempel på hur man gränsöverskridande kan skapa gemensamma resurser där två och två blir mer än fyra.

När det gäller arbetsmarknaden diskuteras i rapporten ett system som ger alla i Norden en rimlig anställningstrygghet och/eller en bättre trygghet för den som blir arbetslös inom förslagsvis tre år efter flytten till ett annat nordiskt land.

Ett annat förslag är att en flyttning mellan nordiska länder inte ska leda till att man går miste om möjligheten till ersättning från a-kassa. Det är några exempel på det här området.

Det finns stora skillnader mellan de nordiska länderna i socialförsäkringarnas uppbyggnad. Detta i kombination med svårigheten att få en tillförlitlig information är ett hinder för rörligheten i Norden. Det är viktigt att skapa en tillförlitlig service, där man kan få ett klart svar på frågor om vilka rättigheter man har vid flyttning, särskilt vid arbetspendling mellan de nordiska länderna. Anita Johansson nämnde förut Hallå Norden, som är ett led i den verksamheten.

I rapporten föreslår jag bl.a. att de nordiska länderna ska överväga att ge medborgarna bindande besked från myndigheternas sida, dvs. de som har fått besked ska ha rätt till ersättning om de gör ekonomisk förlust på grund av att beskedet är felaktigt.

Ett annat exempel som tas upp i rapporten gäller företag som är verksamma i flera länder. För dem är det angeläget att kunna få gemensamt besked från myndigheter i fråga om kontroller och godkännande, liksom i skatte- och konkurrensfrågor. Ett exempel är godkännande och kontroll av maskiner och annan utrustning, för att vara mycket konkret. Det bör, menar jag i rapporten, vara tillräckligt med godkännande av myndigheterna i det land där företaget har sitt hemvist.

Kultursamarbetet tas också upp. Det har traditionellt spelat en central roll i kontakten mellan de nordiska länderna i strävan att undanröja hinder och ta till vara möjligheter. Det är självklart att de nordiska länderna har både språkliga och kulturella skillnader. Målet är naturligtvis inte att utplåna dessa skillnader, utan att öka förståelsen för dem och även uppskattningen av varandras särart. I det arbetet är skolan, folkbildningen, studieförbunden liksom medierna viktiga. Jag diskuterar också i rapporten stöd till en utveckling av TV-samarbetet i de nordiska länderna, som för övrigt Marianne Andersson nämnde i sitt anförande.

Det finns en sak till som jag vill säga några ord om. Det är de regionala aspekterna. Geografiskt, framför allt på landsidan, kanske mindre på sjösidan, vänder vi varandra ryggen i de nordiska länderna. Vi tenderar med hjälp av hur nationalstaterna är uppbyggda att hela tiden vända oss inåt, mot huvudstaden, bort från grannen. Egentligen bör man sträva efter att göra lite mer helt om, att vända sig mot varandra också rent bokstavligt.

Jag ser en stor potential i att kunna få till stånd ett samarbete, stimulerat också av statsmakterna i de nordiska länderna, för att ta till vara ut-

Prot.
1999/2000:24
3 november

Nordiskt samarbete
1998

vecklingsmöjligheterna i gränsområdena. I rapporten föreslår jag att man ska förstärka samarbetet och skapa en gränsöverskridande finansiering av regionala utvecklingsprojekt. Det kan alltså vara bilaterala projekt mellan ett fylke i Norge och ett län i Sverige, mellan norra Finland och norra Sverige. Barentsregionen har tidigare nämnts. Jag menar alltså att detta skulle kunna bli en del av regionalpolitiken.

Fru talman! Vi talar om att skapa ett folkens Europa. Det är en bra bit innan vi har hunnit dit. Att skapa ett folkens Norden är ett mer näraliggande mål, och kanske kan också Norden bli ett föredöme – det kanske redan är det – i europeiska sammanhang. Jag vill påstå att vi i Norden i många avseenden kan tjäna som föredömen. Jag har valt att i rapporten utgå från ett individperspektiv, därför att de åtgärder vi som politiker vidtar och de skeenden som vi kan påverka hela tiden måste utgå från att förändra och förbättra individens förutsättningar att arbeta, att studera, att leva och verka i den bygd som han eller hon vill. Just denna utgångspunkt i arbetet, att se till den enskilde i t.ex. dessa grupper, studerande, arbetstagare och företagare, är viktig och tycker jag nog faktiskt att vi lite mer allmänt sett i politiska sammanhang bör utgå från.

Jag hoppas slutligen, fru talman, att Nordiska rådets session här i riksdagen om en vecka blir en konstruktiv diskussion om det förslag som jag har lämnat och om de förslag som kommer att diskuteras i övrigt. Beträffande rapporten om ett gränslöst Norden är förhoppningen att regeringarna i de nordiska länderna så snabbt som möjligt ska utarbeta en konkret handlingsplan för att stimulera samverkan och för att riva gränshinder.

Tack!

Anf. 22 INGRID NÄSLUND (kd) replik:

Fru talman! Det var många intressanta synpunkter som Åke Gustavsson kom med när det gällde ett gränsöverskridande fortsatt samarbete.

Jag skulle bara vilja lyfta fram en fråga som jag hoppas kommer in i sammanhanget. Jag är själv bosatt i Göteborg, men är gammal dalsläning och sedan barnsben van vid mycket täta kontakter med Norge. Vi har två stora projekt som rör sig inom kommunikationsområdet där det skulle betyda oerhört mycket om vi fick en bättre medverkan från regeringarnas sida. Det gäller faktiskt både E 6 och en järnväg som förbättrar förbindelsen mellan Oslo och Göteborg och även går vidare.

Här rör det sig om ett samarbete som har stor betydelse för Västra Götalands läns del, dvs. ett samarbete inte bara med Norge utan också med Danmark. Detta har också betydelse för att stärka regionens ställning gentemot regioner i Europa. Jag hoppas vi får räkna med Åke Gustavssons medverkan i de projekten.

Anf. 23 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! Generellt sett är det alldeles självklart att en utbyggnad av kommunikationerna är central för hela Norden. Vi genomförde i somras i Nordenutskottets regi ett seminarium i Köpenhamn och Malmö under medverkan av den avgående norske ambassadören Torvald Stoltenberg. Då diskuterades Öresundsbron mycket. Torvald Stoltenberg betonade – vilket inte många normän och svenskar har förstått – att Öresundsbron har en stor betydelse för Norden och därmed också för

Norge. Det beror på att bron kommer att innebära bättre och smidigare kommunikationer.

I grundfrågan delar jag Ingrid Näslunds uppfattning att kommunikationerna fysiskt, men också IT-kommunikationer osv., är oerhört centrala för utvecklingen – utan att för den skull konkret ta ställning till de järnvägar och vägar som nämndes i Ingrid Näslunds inlägg.

Anf. 24 INGRID NÄSLUND (kd) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret.

I mina kontakter med norra Bohuslän fick jag fina exempel på det gränsöverbryggande samarbetet mellan fylket Østfold och Bohuslän. Det som var inspirerande att se var hur företagare kunde samarbeta – och detta med EU:s hjälp via Interregstöd. Där fanns en företagare som sysslade med kaminer, kakelugnar o.d. som samarbetade med Norge, Danmark och Finland. Det var särskilt med Norge som det var ett fylkessamarbete, och där gick det att få stöd från EU. Det här är en fråga med ett vidare perspektiv. Det ska bli intressant att se hur den förs vidare.

Anf. 25 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! Det är bara att instämma i vad som betonas i rapporten, nämligen att myndigheter – statsmakterna – ska medverka till att stödja och stimulera gränsöverskridande finansieringar. Detta kan vara ett viktigt instrument i regionalpolitiken. Men med den erfarenhet vi har från Sverige – och de flesta andra nordiska länderna – diskuteras denna fråga från en lite för snäv nationell synpunkt.

Jag uttrycker därför att man i stor utsträckning bör göra helt om. Man bör vända sig till varandra i större utsträckning i de nordiska gränstrakterna. Även vi företrädare här i riksdagen har ett visst ansvar för att stimulera och stödja en sådan utveckling.

Anf. 26 RUNAR PATRIKSSON (fp):

Fru talman! Jag hade tänkt att replikera i frågan om infrastruktursatsningar. Jag hade inte tänkt att ta upp den frågan i mitt anförande, men jag gör det ändå nu när jag ändå har ordet.

Det är viktigt att inte bara de frågor som gäller sträckan Göteborg–Oslo blir Nordiska rådet-ärenden. Även de vägar som sträcker sig genom landet från E 18 till Østfold och väg 61 mot Norges flygfält är viktiga frågor som bör läggas på Nordiska rådets bord.

Jag ska ge ett kort inlägg från en person med min dialekt i detta ärende. *Att bo vid en gräns* skrev jag som en rubrik på ett inlägg. För min del är svensk-norska gränsen ett område där hälften av familjerna har bildats tack vare ett gränsöverskridande. Det innebär att allt som sker i gränslandet präglas av bägge ländernas särart. Nationalism och sammanhållning, som sägs vara speciellt norskt, präglar också värmlänningen. ”Ja, där vill jag leva, ja, där vill jag dö.” säger Värmlandsvisan. ”Ja, vi elsker dette landet” säger norrmännen.

Att leva vid gränsen innebär att vi alla förstår varandras språk. Detta präglar också gränsbon. *Globaliseringen och Norden* av Elver Jonsson är en skön läsning för en Nordenvän. Alla rekommenderas att läsa denna skrift av en riksdagsledamot, som i hela sitt liv har haft alla sina uppgifter delade med grannlandet.

Prot.
1999/2000:24
3 november

Nordiskt samarbete
1998

I skolan har vi haft ett klassutbyte med lärarna på bägge sidor av gränsen. Vi förstår varandra. Vi har landskamper i idrott. Vi sjunger och spelar tillsammans. Den norska helikoptern hämtar skadade på vägen även i Sverige när olyckan är framme. Inga gränser kan stoppa helikoptern.

Det är blott på jorden gränser vi drar. Det är blott på jorden som gränser vi har. Se på vår himmel så klar och så blå. Där finns inga gränser. Visst är det väl så? Så skriver Thore Skogman i sin sång *Över alla gränser*, troligen präglad av hans liv vid den norska gränsen i Årjängs kommun.

Kära Nordiska rådet-vänner! Fru talman! Ett misslyckande i det nordiska samarbetet är TV-frågan. Att inte hela Sverige kan se nordisk TV är i detta teknikens tidevarv mycket olyckligt. Här i huset sitter jag och ser fredsförhandlingarna i Oslo via CNN. Det var skönt att på måndagsförmiddagen vara hemma i Värmland och kunna följa direktsändningarna från norsk TV.

När man ser norska TV-program textade ryser en Norgevän. Detta får anses som ett tecken på ett misslyckande i nordisk politik. Elver Jonsson berör detta i Folkpartiets Nordenmotion. Slutet på mitt inlägg i denna nordiska fråga blir att vädja till beslutsfattarna i mediefrågorna att snarast förse grundutbudet med TV från alla de nordiska länderna. Fru talman! Riksdagen bör snarast förse detta hus med nordiska TV-program. CNN i all ära, men norsk TV direkt från Norge är bättre. Då främjar vi globaliseringen i Norden i Elver Jonssons anda.

Anf. 27 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tror inte att Runar Patriksson behöver se fredsförhandlingarna i Oslo via CNN. Jag tror säkert att Sveriges television förmedlar detta på ett alldeles utmärkt sätt, liksom självklart Norsk rikskringkasting.

Tekniken är nu sådan, i digitaliseringens värld, att det är förhållandevis enkelt att ha ett utbyte. Jag vet att de nordiska *public service*-företagen, Danmarks Radio, NRK, YLE och Sveriges television, har ett samarbete som syftar till utbyte. Jag har förhoppningar om att det ska kunna ske snart.

I den praktiska verksamheten finns det t.ex. i Malmö-Köpenhamnsområdet en permanent dansk medarbetare placerad på den svenska sidan som rapporterar direkt till den danska sidan. Sveriges television i Malmö har medarbetare permanent placerade i Köpenhamn för att direkt rapportera till SVT Syd och ibland i riksprogrammen. Det händer saker på flera plan.

Jag är förhoppningsfull om att detta arbete *äntligen* efter många år kan komma till stånd, så att det blir gemensamma TV-sändningar över de nordiska länderna. Det är i dag inga större problem mellan Sverige och Finland.

Anf. 28 RUNAR PATRIKSSON (fp) replik:

Fru talman! Det var ett försvarstal från en politiker som sysslar med dessa frågor och ett parti med regeringsmakten. Jag anser ändå i dessa teknikens dagar att det är ett misslyckande att vi inte har kommit fram till att vi över hela Sverige kan se alla nordiska program, speciellt här i par-

lamentet. Gång på gång har jag besökt Sveriges ambassadör i Oslo. Han har påtalat att vi inte kan se vad som händer i norska parlamentet.

Fredsförhandlingarna i Oslo direktsändes av NRK hela dagen. Det var intressant att i direktsändning se president Clinton gå runt och hälsa på Norges barn, när man på Rapport eller Aktuellt såg en kort snutt. Om man slog över till CNN kunde man också se det. När man kommer från Töcksfors vid gränsen, där vi har egen antenn till Norge och kan se direkt, kommer det här på en igen.

För ett år sedan hade jag ett samtal om det här med kulturminister Marita Ulvskog i en frågestund, och vi sade att det skulle åtgärdas. Det har gått ett år, och jag ser fortfarande ingen lösning i Åke Gustavssons svar, annat än det ska bli "någon gång i framtiden". Samarbete med reportrar är en helt annan sak än att kunna se direkt in i TV-lådan i Riksdagshuset.

Anf. 29 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! Jag är inte säker på att det är höjden av önskvärt nordiskt samarbete med direktsändningar från de nordiska parlamenten. Det är inte vad jag menar med ett nordiskt TV-samarbete. Det jag menar med ett TV-samarbete är att kunna se sändningar från den ordinarie programverksamheten.

Om Runar Patriksson vill diskutera C-Span eller någonting annat tycker jag inte att det primärt har med nordiskt samarbete att göra, utan nu har vi att diskutera samarbete mellan *public service*-företagen. Genom att de nu kan digitaliseras ökar förutsättningarna dramatiskt. Patriksson kan göra en mycket konkret åtgärd för att stödja detta, nämligen se till att Folkpartiet aktivt verkar för att bygga ut de digitala markbundna sändningarna. Detta skulle vara en mycket konkret och bra åtgärd, som Folkpartiet skulle kunna ställa upp på. Dessvärre har vi inte sett det stödet ännu.

Anf. 30 RUNAR PATRIKSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag vet inte om den sista repliken innebär att vi ska lägga skattepengar i digitalboxar. Om det är vad det är fråga om ställer vi inte upp på det. Det här kunde ha lösts med Nordsat sedan många år tillbaka, men här har funnits en ovilja.

Jag har aldrig sagt att det ska vara direktsändningar från parlamenten. Jag sade att vi som är i parlamenten borde kunna se våra nordiska grannars *public service*-sändningar i TV utan att behöva gå via CNN.

Anf. 31 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Det nordiska samarbetet behöver utvecklas och fördjupas. Därom tycks vi eniga i det svenska och i de nordiska parlamenten.

Samer, vår ursprungsbefolkning, bör få medlemskap på egna villkor som fullvärdiga medlemmar. Därom är vi inte eniga.

För mig och Miljöpartiet är det här en oerhört viktig rättvise- och symbolfråga, som inte längre bör dras i långbänk.

Historisk kompetens om vårt enskilda och gemensamma kulturarv behöver utvecklas. Ökad kulturell kunskap är lika med aktivt fredarbete. Här vill jag speciellt lyfta fram Barentsregionens gemensamma ansvar.

Prot.
1999/2000:24
3 november

Nordiskt samarbete
1998

Jag fördjupar alltså dimensionen utifrån det som står i betänkandet, att kultursektorn har ett särskilt ansvar att bekämpa främlingsfientlighet.

En särskilt allvarlig uppmaning vill jag rikta till svenska, norska och finska män i norra delen av vår skandinaviska halvö. På vilket sätt tar ni ansvar för alla människors lika värde när kvinnor från Ryssland kommer över era gränser för att i ekonomisk desperation sälja sin kropp? I stället för att springa dem till mötes med brallorna neddragna borde ni ta deras utanförskap på allvar och utveckla närings- och kulturpolitiskt samarbete på lika villkor.

I Sverige är det dessutom kriminellt att köpa sex – en lagstiftning som vi i Miljöpartiet hoppas kan få efterföljare i våra nordiska systerländer. Här måste kunskap och kompetens hos dem som arbetar på fältet användas mer. Jag tänker främst på ROKS stora utbildningsinsatser.

I fråga om *public services* roll i det kommersiella mediebruset, är den stark i Sverige, Norge, Danmark och Finland. Den digitala utvecklingen i det markburna gemensamma nätet kommer att öppna för nya möjligheter och fortsatt regional medieutveckling, och vi får äntligen en lösning på nordiskt gemensamt TV-tittande. Visst är det ett misslyckande att vi inte har fått den lösningen ännu. Jag tycker att man kan erkänna det.

Även här behöver samarbetet och kunskapsutbytet runt Östersjön intensifieras. I t.ex. Litauen valde de, efter decennier av totalitært medieförtryck, att helt inrikta sig på den reklamfinansierade kommersiella mediemarknaden. Pendeln slog hårt över. Nu börjar de se sig om efter ett mer nyanserat utbud, ett utbud där det egna språket talas i programmen och det egna landets värderingar styr upplägget. Med en befolkning på 3,8 miljoner invånare finns det stor anledning till oro när de amerikanska TV-programmen väller in. Lite mer av *public service* kan råda bot på enfalden.

Presstöd utgör också ett viktigt inslag – det kanske t.o.m. är en garant – för yttrandefriheten. Låt oss lära mer av varandra.

Till sist önskar jag mer av nordiska men också baltiska festivaler samt Barentshavsfestivaler. Festivalen som mötesplats har grovt underskattats i allt internationellt samarbete. Festivalen är en öppen mötesplats för hela familjen som gemensam kulturaktivitet, med körsång, folkmusik, dans, film, barnkarnevaler, historiska, levande rollspel, där ungarna själva står för dagordningen.

Fru talman! Bara fantasin sätter gränser för utveckling och samarbete. Inget är en självklarhet, utan det vi vill måste vi satsa på. Det måste också visa sig i ekonomiska prioriteringar. Även eldsjälur i de olika frivilligorganisationer som arbetar i vårt närområde behöver ekonomiskt stöd för sin verksamhet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 15 §.)

7 § Om kryptografi

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande 1999/2000:UU3
Om kryptografi (skr. 1998/99:116).

Prot.
1999/2000:24
3 november

Om kryptografi

Anf. 32 KARIN ENSTRÖM (m):

Fru talman! Betänkandet vi nu ska behandla heter *Om kryptografi*. Det som avses är användning av kryptografi vid överföring och lagring av information i elektronisk form samt handel med kryptobaserade produkter. Kryptobaserade produkter kan vara krypteringsprogramvara, krypteringsutrustning, kryptoanalytisk utrustning m.m.

Vad har då kryptografi med utrikesutskottet att göra? Jo, det är utrikesutskottet som har ansvaret för att behandla frågor om exportkontroll, och det är också exportkontroll som jag i huvudsak kommer att tala om i dag.

Det finns två typer av exportkontroll i Sverige. Den ena handlar om krigsmateriel, och den andra handlar om produkter med dubbla användningsområden, s.k. *dual use*. Kryptobaserade produkter anses ha dubbla användningsområden och klassificeras i Sverige som strategiska produkter.

Exportkontroll i organiserad form har funnits i Europa och USA sedan slutet av 40-talet i form av COCOM-samarbetet mellan Natoländerna, och syftet var att kontrollera högteknologiexport till de dåvarande statshandelsländerna. Sverige deltog inte formellt men anpassade sig till COCOM:s regler. COCOM-samarbetet övergick i nya former i och med att Wassenaararrangemanget skapades 1995. Där ingår ett trettiotal länder, alltså en betydligt större krets än bara Natoländerna, inklusive Sverige.

Wassenaararrangemanget är ett exportkontrollarrangemang som syftar till att förhindra spridning av vapen och produkter med dubbla användningsområden, s.k. *dual use*, vilka kan ha militärt destabiliserande verkan och hota internationell och regional fred och säkerhet.

Exportkontrollen i Sverige av strategiska produkter regleras bl.a. av rådets förordning, – alltså av EG-rätten – från 1994, som handlar om upprättande av en gemenskapsordning för kontroll av export av varor med dubbla användningsområden. Denna rådsförordning grundar sig i sin tur på det tidigare nämnda Wassenaararrangemanget. Vi har också en lag och en förordning från 1998 om strategiska produkter.

Fru talman! Vi inom de borgerliga partierna i utrikesutskottet har funnit att exportrestriktionerna avseende produkter med kryptoinnehåll måste förändras. Restriktionerna slår inte hårt bara mot exportindustrin utan också mot många svenska datoranvändare, som inte får tillgång till fullgoda krypteringsprodukter. Vi moderater är som bekant för fri handel, och ambitionen är att så få produkter som möjligt ska omfattas av exportkontroll. Med de svårigheter som finns att kontrollera privat export av mjukvaruprodukter är det orimligt att tillämpa en kontroll som bara blir till hinder för svenskt näringsliv och svenska datoranvändare. Produkter som i dag finns på en massmarknad eller är lätt tillgängliga på en öppen marknad inom landet bör därför helt undantas från exportkontroll.

Kontrollen bör i stället reserveras för produkter som inte tillhandahålls fritt på en öppen marknad.

Hur ska detta gå till? Jo, fru talman, en sådan ordning som jag nämnde bör tillämpas så långt det är möjligt inom ramen för Wassenaararrangemanget. Regeringen bör därför verka för en liberal tillämpning av regelverket. Steg två är att inom Wassenaararrangemanget verka för att förändra gällande regler. Vi moderater är mycket måna om att vårda och vidmakthålla de internationella åtaganden och överenskomelser som vi har gjort. Men detta hindrar inte att Sverige inom Wassenaararrangemanget verkar för att förändra gällande regler i riktning mot ytterligare liberalisering. Detta innebär att de tidigare nämnda produkterna bör avföras från arrangemangets varulista.

Om jag lyfter blicken något, fru talman, från exportkontrollen, frågar jag mig varför vi måste använda krypto i Sverige. Är det viktigt? Ja, det finns flera skäl till att användandet av krypto borde öka. Det gäller allas rätt till säker kommunikation. Säker kommunikation och säker elektronisk handel kräver krypteringsprogram som garanterar att innehållet inte kan läsas eller ändras av utomstående under överföringen och som gör att man säkert kan identifiera avsändare och mottagare. Elektronisk handel, telemedicin och företagskommunikation över öppna nät är bara några exempel på viktiga processer som kräver tillgång till starka krypton för att kunna vidareutvecklas. Krypteringsteknik är också en förutsättning för användning av s.k. e-pengar, dvs. digitala betalningsmedel enbart avsedda för elektroniska betalningar.

Den svenska exportkontrollen när det gäller mjukvara med kryptoinnehåll hindrar utvecklingen av elektronisk handel och missgynnar svenska exportföretag.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till utskottets hemställan under mom. 3 och till reservation 1.

Anf. 33 JOHNNY GYLLING (kd):

Fru talman! I huvudsak anser kristdemokraterna att regeringens proposition går i rätt riktning när det gäller en liberalisering av kryptotekniken. På flera punkter tycker vi dock att regeringen inte går tillräckligt långt, och vi står därför bakom de gemensamma reservationerna 1 och 2. Jag yrkar härmed bifall till reservation nr 2.

Behovet av datasäkerhet ökar drastiskt i takt med att vi alltmer använder elektronisk handel och mer och mer övergår till att identifiera oss med hjälp av elektroniken. Kryptering är en viktig teknik för att både kunna skydda sin information och för att kunna identifiera sig och vara trygg i förvisningen att ingen annan kan stjäla ens identitet. Det är därför viktigt dels att krypteringsprogram kan utvecklas i konkurrens och i ständig förbättring, dels att krypteringen blir fri och tillgänglig för alla som är i behov av den.

Första reservationen handlar om restriktioner. Trots att regeringen inledningsvis skriver att det för närvarande inte finns skäl att begränsa användningen av kryptoteknik i Sverige finns det andra skrivningar som talar emot denna inriktning, och därför stöder vi denna reservation.

Andra reservationen gäller kryptonycklar. Systemet med s.k. publika nycklar måste bygga på frivillighet. Det bör inte vara ett tvång att deponera sin nyckel någonstans. De länder som har denna bestämmelse har

börjat överge den i takt med att Internetanvändningen ökar. Regeringen nämner själv Frankrike och USA som exempel.

Glädjande är att det i utskottet har bildats en majoritet för ett tillkännagivande till regeringen vad gäller exportkontrollen.

Precis som regeringen själv skriver i sin proposition bör Sveriges politik på detta område präglas av flexibilitet och lyhördhet i syfte att kunna möta en ökad efterfrågan på säker kryptoteknik, förändringar i andra länders politik och den fortsatta tekniska utvecklingen på området. Det är bra formulerat, men för att leva upp till det bör riksdagen justera betänkandet genom att stödja de två första reservationerna.

Anf. 34 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Det elektroniska samhälle som växer fram med rasande fart öppnar nya möjligheter för kommunikation och handel, och det innebär samtidigt nya risker t.ex. för intrång. Det är nödvändigt att ge företag och enskilda möjligheter att skydda sig mot dessa risker. Användningen av kryptografi är ett sätt när det gäller överföring och lagring av information i elektronisk form. Utvecklingen går som sagt mycket snabbt, och vi kan konstatera att regeringen inte riktigt hängt med i denna utveckling.

Centerpartiet har i en omfattande IT-motion behandlat frågan om kryptering och elektroniska signaturer. Vi har en del synpunkter på regeringens skrivelse. Det gäller bl.a. att det är viktigt att klargöra att Sverige inte har för avsikt att i framtiden reglera användningen av kryptering inom landet. Dessutom bör regeringen göra klart för svenska myndigheter att de ska tillämpa bestämmelserna inom Wassenaararrangemanget och inom EG-rätten så generöst som möjligt, så att det inom ramen för gällande internationellt regelverk går att exportera svenska krypteringsprodukter så enkelt och så fritt som möjligt. Det handlar om att ge våra svenska högteknologiska företag goda möjligheter att konkurrera på den internationella marknaden.

Centerpartiet menar också att Sverige i fortsatta förhandlingar måste vara pådrivande för en nedmontering av de exportrestriktioner som i dag gäller för krypteringsprogram till ett absolut minimum.

När det gäller elektroniska signaturer tycker vi att regeringen har varit och är alltför avvaktande. Vi menar att det ska slås fast att elektroniska signaturer ska godkännas i alla fall då deras äkthet kan avgöras lika säkert som, eller säkrare än, med traditionella underskrifter.

Vi har haft en intressant process i utrikesutskottet som höjt vår kunskapsnivå i denna komplicerade fråga ganska mycket och även fört frågorna framåt, så att skillnaderna mellan majoritet och minoritet har minskat. Men det finns ändå tre reservationer. Man kan utifrån vår synpunkt säga att det är två reservationer och en majoritetsskrivning.

I reservation nr 1 menar vi att riksdagen bör uttala att kryptering inom landet även framgent ska vara fri. Reservation 2 handlar om kryptonycklar. Vi menar att något krav på obligatorisk deponering av kryptonycklar inte ska införas. All deponering ska ske på frivillig basis. Däremot kan det vara en fördel att möjligheten till deponering kan erbjudas, men det är en helt annan sak.

Det är en ganska absurd situation att större delen av krypteringsnyckeln för det program som vi använder här i riksdagen för kommunikation, Lotus Notes, finns deponerad hos amerikanska myndigheter – detta på

Prot.
1999/2000:24
3 november

Om kryptografi

grund av att USA har drivit frågan om obligatorisk nyckeldeponering hårt. Det verkar nu som om en del lättnader ändå är på gång.

Vi menar att det inte är acceptabelt att kräva deponering av nycklar, kanske främst för att skydda företag som säkert är skeptiska till att skicka företagshemligheter även om de litar på den som tar emot deponitionen.

Obligatorisk nyckeldeponering är dessutom, med tanke på antalet nycklar som är i omlopp varje dag, en orimlig väg att gå. Det är också lätt att överkryptera meddelanden så att de verkar lagliga. Det innebär att man först krypterar meddelandet med en nyckel som man inte deponerar. Sedan krypterar man det krypterade meddelandet en gång till med en nyckel som man deponerar. Det slutliga meddelandet ser då ut att vara okej, eftersom det är gjort med en godkänd metod. Den enda möjligheten att se att något är fel är att man dekrypterar det, vilket man inte får göra utan domstolsbeslut. Då är det väl sent att upptäcka att man har blivit lurad. Detta var ett exempel på hur svårt det här är.

Jag ska också säga någonting om exporten av kryptoprodukter. Det finns två saker att ta hänsyn till när det gäller exporten.

Den första saken gäller när man ska exportera programvaror. Eftersom det finns oerhört starka program tillgängliga fritt för vem som helst att ta del av verkar en reglering av det här bara som ett hinder för svenskt näringslivs exportmöjligheter och för svenska koncerner att upprätta en säker kommunikation. Visserligen är det ganska lätt att få exporttillstånd, men det sker inte med automatik. Det ska erkännas att det har blivit en hel del lättnader på senare tid. Det är viktigt att påpeka det. Men det mest kända exemplet på just det som jag sade gäller företaget Idonex som tillverkar en webserver, som publicerar hemsidor med inbyggd kryptering. Företaget fick nej från både ISP och regeringen då man hade utvecklat produkten. Det innebär försämrade möjligheter för företaget att växa och uteblivna exportintäkter för Sverige.

Den andra saken gäller när kryptering är inbyggd i andra produkter. Då börjar man naturligtvis tänka på militära produkter. Det är dock viktigt att hålla i minnet att det inte bara är krypteringen som gör militära radiosändare spännande, utan det är en kombination av minst tre faktorer varav den ena är kryptering. Den andra är komprimering, dvs. att meddelanden blir korta pip för att det ska vara svårt att spåra sändaren. Den tredje är hoppande frekvenser. Också det har man för att försvåra spårning och avlyssning. Om kryptering i sig utgör grund för klassificering som strategisk produkt blir det svårt att skapa andra smarta produkter som nu är på väg till handeln. Vi anser alltså att kryptering bör vara fri för programvaror och att endast kryptering inte ska vara grund för klassificering som strategisk produkt.

Vi är bundna av internationella avtal. Det är mycket viktigt att respektera dem. Då är det viktigt att den här processen så långt det är möjligt sker inom ramen för de avtal som finns och att Sverige arbetar för att liberalisera dessa regelverk i de förhandlingar som förs.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till reservation nr 1. Jag står givetvis också bakom reservation nr 2 och hemställan vad gäller mom. 3.

Anf. 35 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Fru talman! Skrivelse 116 *Om kryptografi* presenterades i maj i år. Många tyckte nog inte att det var den mest upphetsande skrift som hade

kommit på riksdagens bord. Men skriften har ändå föranlett mycket diskussion i utrikesutskottet; den hamnade ju där.

Det var inte många som reagerade här i riksdagen när skrivelsen kom. Den enda motion som lämnades in var från Folkpartiet. Det var Eva Flyborg, som sitter här i kammaren, som slog larm om vad som var på gång och författade en motion. Det var flera av oss som tvingades försöka fördjupa oss i vad detta innebar.

När den allmänna motionstiden sedan kom i september var det flera andra partier som hade vaknat upp och som reagerade. Det gjorde man från moderat håll och från centerhåll. Detta har gjort att utrikesutskottet har ägnat en del tid åt kryptografi under senare tid.

I det informations- och IT-samhälle som vi alltmer lever i är det mycket viktigt att den personliga och affärsmässiga integriteten kan upprätthållas. Det är sådant som det rör sig om i det här fallet. Detta är något som vi liberaler har slagits för i många år och som det visar sig att det blir alltmer nödvändigt att hävda.

Hela det nya, elektroniska offentliga samtalet är t.ex. beroende av att man kan försäkra sig om identiteten hos den som talar eller skriver. Det gäller för den delen även den som tar emot ett meddelande – t.ex. om ekonomiska transaktioner – respektive får tillgång till en medicinsk journal med känsliga personuppgifter.

Den senaste tiden har vi sett att det här är otroligt viktigt. I Göteborg har man uppmärksammat fall där personer har gått in och läst i journaler som kanske borde vara krypterade och omöjliga att komma åt för personer som egentligen inte har med saken att göra.

Informationen behöver skyddas. Det enda riktigt verkningsfulla sättet att försäkra sig om detta skydd är att man krypterar informationen. För att man ska få tillgång till de starkaste kryptoprodukterna behöver såväl användning som import och export av civila kryptoprodukter vara helt fri. Det är Folkpartiets grundsyn i dessa frågor.

I takt med att användningen av datanät ökar, ökar också risken för avlyssning. Det sker inte för att mänskligheten har blivit mer nyfiken på senare år utan för att det har blivit enklare och billigare att avlyssna. Det har alltid i historien funnits intresse av att ta del av hemlig eller personlig information. Med dagens teknik är det lättare att tränga in i sådana här saker. I dag saknar praktiskt taget allt som skickas på svenska datanät skydd mot avlyssning. Vissa undantag finns, men de utgör en mycket liten andel av den totala trafiken. Folkpartiet betraktar detta som ett allvarligt och växande problem.

Det enda verkningsfulla skyddet mot avlyssning är kryptering. Kryptering kan dessutom användas för att konstruera system för behörighetskontroll och på så vis användas för att förebygga andra typer av informationsstöld. Kryptoteknik utgör också grunden för de flesta former av digitala äkthetsbevis som används för att skydda elektroniska dokument. Det kan gälla exempelvis information som enskilda betraktar som känslig för den personliga integriteten, sjukvårdens informationshantering och information om affärsuppställningar och andra ekonomiska transaktioner. Det här kan också gälla journalister som vill skydda sina källor, vilket de kan göra enligt grundlagen. Det finns många sådana här exempel. Därför gäller det att få fram så säkra kryptoprodukter som möjligt.

Prot.
1999/2000:24
3 november

Om kryptografi

I regeringens skrivelse *Om kryptografi* sägs att alla ska ha rätt att även i fortsättningen fritt använda sig av kryptering. Det låter ju bra, men uttalandet görs inte utan reservation. Man talar också om att regeringen, om utvecklingen skulle motivera skärpta regler, kommer att överväga lämpliga åtgärder. Det här andas alltså att man på något sätt vill vara med och kontrollera. Man känner en viss osäkerhet inför vad det är som skickas och sänds i dessa burkar. Det finns tydligen en sorts kontrollintresse.

Folkpartiet anser att denna reservation är djupt olycklig och sänder fel signaler till dem som arbetar med att ta fram bra kryptoprogram. Det talas bl.a. om att man kan tänka sig att införa krav på obligatorisk deponering av krypteringsnycklar. Det är i och för sig en helt orealistisk tanke. Det finns både principiella och praktiska invändningar mot ett sådant resonemang. Det utvecklas också i reservation nr 2 i dagens betänkande.

Folkpartiet betraktar det som en självklarhet för ett demokratiskt IT-samhälle att fullt ut tillåta användning, utveckling och spridning av kryptering och står därför bakom reservationerna 1 och 2 i betänkandet.

Datasäkerhetsprodukter med stöd för kryptering är ett mycket verkamt skydd mot många typer av brottslighet. IT-kommissionen konstaterar i sin skrivelse till regeringen *Vikten av att använda kryptering* exempelvis att:

”Kontokortsbedrägerierna ökar kraftigt för närvarande, och ökningen är kopplad till den växande handeln på nätet. Detta hänger samman med att man i dag kan handla via Internet utan att på något sätt behöva styrka att kontonumret är kopplat till den som genomför transaktionen. Med krav på elektroniskt signerade transaktioner skulle den formen av kriminalitet kunna stoppas.”

De flesta nya jobb som skapas inom de närmaste åren kommer med all säkerhet att återfinnas inom tjänstesektorn. Där utgör IT-industrin en stark spjutspets mot den nya tekniska utvecklingen, vilket även kommer att ge draghjälp åt kringliggande sektorer. I Sverige finns stort kunnande på programvarusidan och därmed också möjligheter att inta en stark position på mjukvarområdet inom världshandeln.

Inom en snar framtid kommer kryptering att krävas som integrerad del i de flesta mjukvaruprodukter. Exportrestriktioner på kryptering kommer därför att drabba stora delar av programvaruindustrin. Exportrestriktioner på krypteringsprodukter slår hårt mot små och tekniskt avancerade länder, just ett sådant land som Sverige har ambitionen att vara.

Exportrestriktionerna på civila kryptoprogram är en rest från den tid då kryptering var något som bara användes av militären och diplomatkåren. Folkpartiet anser att civila kryptoprogram nu bör behandlas som just civila produkter och därför helt undantas från de internationella exportkontrollarrangemangen som vi har i dag.

Jag yrkar därför bifall till betänkandetexten i den här delen och därmed avslag på reservation 3.

Anf. 36 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! Det här är ett ärende som vi har hunnit behandla några gånger i utskottet. Det är intressant att vi fortfarande inte vet var majoriteten kommer att hamna eftersom Vänsterpartiet har valt att avstå från att

ta ställning i den här frågan. Jag tycker att det är minst sagt förvånande och underligt i en fråga där det borde vara en självklarhet att man, som Folkpartiet, antingen tycker att det är viktigt att liberalisera reglerna eller att man tycker att vi också fortsättningsvis bör ha en viss kontroll.

Mitt parti har ansett att det är motiverat att dessa produkter underställs en viss exportkontroll, just därför att det inte bara är den positiva användningen av krypterade produkter som vi kan se i samhället utan också andra delar. Vi tycker att det finns all anledning för Sverige att leva upp till de internationella avtal som har ingåtts när det gäller krypteringsprodukter med tanke på de risker som finns för felaktig tillämpning och teknikanvändning.

Med detta vill jag säga att jag stöder reservation 3. I övrigt stöder jag utskottets förslag och yrkar därmed avslag på de andra två reservationerna.

Anf. 37 KARIN ENSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja fråga Miljöpartiet och Marianne Samuelsson hur ni har hamnat på den här sidan egentligen. Här handlar det om regler som faktiskt gynnar stora amerikanska företag och som missgynnar små svenska företag. Jag skulle vilja höra vilka argument som har fått Miljöpartiet att hamna på Socialdemokraternas sida.

Anf. 38 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Det är ju så att regler ofta missgynnar företag medan de ibland gynnar vissa företag. Det har vi ju sett bevis på i många sammanhang.

Vad som gäller här är att ha en fortsatt samhällskontroll av och skydd för produkter som kan exporteras och användas på ett sätt som vi från svenskt håll inte anser lämpligt. Det är därför som vi har valt att det ska finnas en fortsatt möjlighet att kontrollera exporten. Här finns faktiskt en uppmjukning, för det ger ju svenska företag en positiv möjlighet att sälja.

Anf. 39 KARIN ENSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Jag tycker fortfarande att jag inte har fått höra några riktigt bra argument, därför att även från utskottsmajoritetens sida talar vi i första hand om de civila kryptobaserade produkterna, som alltså i dag finns i mjukvara och webbservrar. Man kan alltså skicka sådana här starka krypton via Internet i dag. Är det då rimligt att ha kvar den gammalmodiga synen på exportkontrollen när det gäller de kryptobaserade produkterna?

Anf. 40 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Vi är av den uppfattningen att det utifrån många perspektiv finns anledning att ha en viss kontroll. Det som betänkandet också tar upp är att man inte har kontroll på enklare krypteringsprogram, men att man vill ha det på de lite tyngre delarna, som kan innehålla annat och som det finns all anledning att ha kontroll på.

Anf. 41 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Jag har två frågor till Marianne Samuelsson.

Den första gäller just det som vi har varit inne på lite grann här. Jag tycker att Marianne är lite svävande när det gäller just syftet med kontrollen. Kan Marianne Samuelsson vara lite mer konkret? Vad är det som är så viktigt att man måste gå in och ha kontroll på när det gäller den här delen av civila produkter, och hur ska kontrollen ske egentligen? Vad är det i konkret fall som ska kontrolleras?

Den andra frågan rör reservation 2, som Marianne Samuelsson står bakom, om obligatorisk deponering av krypteringsnycklar. Tanken hos majoriteten är att man ska begära av dem som har en krypteringsnyckel att de ska lägga den i en deponering så att någon ska kunna gå in och kontrollera vad meddelandena innehåller. Detta är ju tanken med en obligatorisk nyckeldepå. Hur ska detta ske egentligen rent praktiskt? Ska det vara obligatoriskt att man ska lägga in krypteringsnyckeln i någon sorts depå? Om det nu är någon som vill dölja något, vad är det då som säger att den personen skulle lägga sin krypteringsnyckel i en sådan depå?

Anf. 42 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Detta är naturligtvis en kontroll som kan bli nog så svår. Det finns väl stor risk för att man även i det fallet inte kommer att ha möjlighet att praktiskt kontrollera allt och att kontrollen kommer att användas på ett sätt som inte är önskvärt från samhällets sida. Men det som vi tycker är viktigt är att regelsystemet inte liberaliseras så att det inte blir någon som helst kontroll.

Det är det som Folkpartiet vill i sin skrivning. Där har man gått helt på industrins linje i de här frågorna. Det kan man väl vara vänlig nog att ställa sig bakom. Men vem ska i så fall ha samhällskontrollen? Och vad händer om man helt släpper de här produkterna fria – utifrån detta med säkerhetsaspekter och kontrollmöjligheter? Det gäller ju kriminell verksamhet och strategiska produkter. I andra fall vill vi kontrollera att våra företag inte säljer till sådana länder som vi inte vill ha handel med i fråga om just dessa delar.

Anf. 43 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Marianne Samuelsson säger att Folkpartiet går industrins intressen till mötes. Det är inte det som är utgångspunkten. Det är den personliga integriteten. Det är säkerheten för medborgaren som vill vara säker på att det meddelande han eller hon sänder är hemligt och krypterat och att ingen annan kommer åt det. Det är det som är utgångspunkten.

Sedan finns det cirklar i det här, det är riktigt. Vi är duktiga på sådant här i Sverige, t.ex. krypteringsnycklar och krypteringsprogram. Det är en exportvara. Den är viktig. Den ska vi naturligtvis understödja. Men det finns inget motsatsförhållande. Det är tvärtom en samverkan mellan olika intressen. Dels är det individens intressen, dels är det industrins intressen som samverkar här.

Jag återkommer till en sak. Marianne Samuelsson frågar: Vem ska ha kontrollen? Det är på något vis en nyckelmening i hela resonemanget. Jag uppfattar det så att Socialdemokraterna och Miljöpartiet har en ingång till det här som säger att samhället måste ha kontroll över vad som sker i de här burkarna, kontroll över hur meddelanden sänds osv. Det är utgångspunkten. Sedan kan man eventuellt göra undantag från detta och

säga att vissa saker ska tillåtas. Vi har en helt annan ingång till det här. Vi säger att allt ska vara fritt att kryptera för individerna.

Sedan kan naturligtvis den svenska staten ta hänsyn till säkerhetspolitiska synpunkter. Det kan t.ex. finnas militära intressen. Då kan man vilja ha kontroll. Men då bestämmer vi ju det själva. Myndigheten bestämmer själv: Det här är en så viktig del att vi inte tänker sälja den, inte tänker exportera den. Det kan man själv då avgöra.

Anf. 44 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Det där sista som Biörsmark sade tyckte jag var intressant, alltså att vi själva skulle få avgöra om vi tyckte att det skulle säljas eller inte. Om man släpper en vara helt fri, utan någon som helst kontrollmöjlighet, avsäger man sig ju möjligheten att över huvud taget ha en kontroll. Det är precis det som Folkpartiet vill. Det är det som jag uppfattar att en utskottsmajoritet vill i den del där det finns en sådan. Det står också i betänkandet. Regeringen ”bör verka för en liberal tillämpning av den rådande exportkontrollregimen.” Det står att ”Sverige inom Wassenaararrangemanget skall verka för att förändra gällande regler i riktning mot en ytterligare liberalisering.”

Tydligare än så tycker jag inte att det kan sägas. Man är ute efter betydande liberaliseringar när det gäller exportkontrollen. Då hamnar ju Sverige bland de länder som inte har kontroll på sin export av strategiska produkter. Det vill inte vi som parti stödja. Vi tycker att det är viktigt att vi fortsättningsvis har en viss koll på detta.

Anf. 45 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Vi har här utrikesutskottets betänkande 1999/2000: UU3 om kryptografi. Jag ställer mig naturligtvis bakom huvuddelen av texten i betänkandet, de delar där vi socialdemokrater finns med i majoritets-skrivningarna. Men det finns också två reservationer som vi inte har sett lika positivt på. Det är naturligtvis reservationerna 1 och 2. Sedan har vi också från socialdemokraternas sida en reservation tillsammans med Miljöpartiet. Det som står i den är också vår linje här i dag.

Jag tycker över huvud taget att det här betänkandet andas en ödmjukhet inför frågans komplexitet. Det har den lyhördhet som man måste ha i en fråga där utvecklingen har skett så fort och även kommer att göra det i fortsättningen. Osäkerheten består inte i *om* det kommer att ske några förändringar på krypteringsområdet. Den består i att vi inte fullt ut kan veta hur de här förändringarna kommer att utveckla sig. Det handlar om i vilken omfattning vi kommer att behöva vidta ytterligare åtgärder framöver – om vi över huvud taget kommer att behöva göra det.

Jag vill gå tillbaka lite och peka på att jag 1997 ställde en fråga till försvarsministern angående krypteringsnycklar. Man hade då i september samma år kunnat läsa följande information i tidningen Network Security: Netscape is one of the six companies granted export license for software with 128 bits encryption. These companies have agreed to deposit the keys to encrypted communication in an account assemble to the government.

Den här uppgiften, som nu kom ut i offentligheten, ansåg jag att man borde ta till vara – särskilt som informationen även framkom till oss på annat sätt och hade bäring för den dagliga verksamheten bland oss leda-

Prot.

1999/2000:24

3 november

Om kryptografi

möter när vi använde våra datorer och skulle säkra vår information. Marianne Andersson har också nämnt den frågan här i sitt anförande.

Senare har jag tagit upp krypteringsfrågorna ur olika synvinklar i såväl anföranden som motioner. När behovet var stort av att lyfta krypteringsfrågan för att kunna forma en modern politik på området, samt inte minst för att sprida information kring krypteringen och nödvändigheten av att använda kryptering i många sammanhang, var jag ensam här i riksdagen om att lyfta fram frågan.

I dag är inte kryptering längre något som handhas av och identifieras med enbart försvaret och UD. En stor del av krypteringsprodukterna är utan hinder för export. Då sätts krypteringen i fokus av flertalet partier. Man kan undrande ställa sig frågan varför, men jag väntar mig inte några beaktelser på den punkten här i dag.

Inspektionen för strategiska produkter, ISP, har infört möjligheten för företag att återropa ett generellt exporttillstånd och därmed utan föregående ansökan och prövning kunna exportera vissa kryptoprodukter, s.k. massmarknadsprodukter, till en rad länder. ISP undersöker därutöver möjligheten till ytterligare förändring. Det är något som jag välkomnar och som är en del av den tekniska utvecklingen.

Efter gjorda regelförändringar med anpassning till dagens situation har jag upplevt att näringslivet är nöjt. Jag möts inte av några klagomål. Jag får inga brev och telefonsamtal längre som tyder på att det här är ett bekymmer. Man har fått sina huvudsakliga önskemål tillgodosedda. Det finns också en medvetenhet på näringslivssidan om att det liggande förslaget från borgerligheten skulle kunna göra Sverige mindre trovärdigt som mottagare av känslig teknologi.

Vi har ju tidigare erfarenhet av att det finns partier som visat ansvar i säkerhetspolitiska frågor. Då tänker jag framför allt på Moderaterna och Centerpartiet.

Nu har jag dock rört ihop mina handlingar. Jag ska fortsätta.

Vi har i bred bemärkelse ett behov av att säkra den egna tillgången till utländsk högteknologi på ett sätt som innebär en balanserad avvägning gentemot säkerhetspolitiska intressen. Men självfallet finns undantag. Det finns ju en och annan s.k. kryptoaktivist som naturligtvis inte har någon anledning, och inte heller något ansvar för, att se helheten. Jag vill, fru talman, understryka att det är fritt att importera och tillverka och använda denna teknik.

Nu när vi har tagit flera och långa steg in i krypteringsområdet har somliga vaknat. God morgon, kan man säga. Men man kan också säga att några av ledamöterna ännu inte verkar ha hunnit gnugga sömnen ur ögonen.

Några som är vakna, och som arbetar med detta, är projektet Smelink i Jönköpings län, mitt hemlän. Smelink är en beteckning som står för en satsning hos små och medelstora företag med Knut och Alice Wallenbergs stiftelse som huvudfinansiär. Under detta arbete, som länsstyrelsen bedriver, får företagen en enkel och snabb ingång till information och tjänster från flera svenska aktörer. Det gäller hur man gör med företagen, redskap för effektivisering och utveckling. Kring detta anordnades en konferens nu i måndags på Rosenbads konferenscentrum här i Stockholm. Jag hade, tillsammans med många andra med intresse för företagandets villkor, nöjet att bevista denna konferens.

Landshövding Birgit Friggebo och Mona Sahlén samt företagare m.fl. deltog med sina erfarenheter på området. En sak som tydligt framkom under denna eftermiddag var att företagen hade behov av information dygnet runt. I fråga om detta är ju IT-kommunikationen ett välkommet tillskott. Man fick också information om att 70 % av de svenska små och medelstora företagen har egna hemsidor. De som jobbar i små och medelstora företag jobbar på obekväma arbetstider. De jobbar med sina administrativa kontakter på kvällar och helger när myndigheter oftast har stängt. Vi i Sverige ligger alltså högt med våra 70 % om man jämför med övriga EU där siffran är 30 %. Detta innebär naturligtvis att vi är drivande i dessa frågor. Och dessa företag vill ha information, men de vill också i nästa steg kunna sända och ta emot dokument på ett säkert sätt. Företag och myndigheter behöver säkra signaturer. De behöver kunna sätta sina sigill.

Mot bakgrund av de önskemål som framfördes i måndags så känns det bra att här i dag kunna säga att frågan om sigill är beaktad i detta betänkande. Regeringskansliet förbereder ett införande i det kommande EG-direktivet av en gemensam ram för elektroniska signaturer. Vidare kan vi läsa att frågan om konfidentialitetstjänster bör utredas. Men i samma andetag vill jag tydliggöra att medvetenheten om datasäkerhet vid informationsutbyte fortfarande är alldeles för dålig. Här har branschorganisationerna ett ansvar, och jag vet att en del har gjorts, men det krävs fortfarande stora insatser.

Informationstekniken skapar möjligheter som vi ska ta till vara. Men för en fortsatt god utveckling krävs det att vi säkert ska kunna handha och använda elektroniska tjänster samt att i trygghet våga utnyttja de elektroniska kommunikationstjänsterna. Det är en lång svensk tradition, och vi arbetar fortfarande för att stärka frihandeln i världen. Men, fru talman, frågan är om det ska ske till priset av att vi underlättar för regimer som kommunisterna i Nordkorea.

Fru talman! Vår vilja är att bygga och värna internationella överenskommelser för att hindra spridning av känsliga produkter som i fel händer kan användas mot mänskligheten. Det känns förmätet att påminna ledamöterna om FN:s kamp mot Iraks biologiska vapen men likväl nödvändigt. Ni minns kanske den nyligen avslöjade historien om pizzamannen som köpt tyatron som kan användas för att antända kärnvapen. När det gäller en sådan hantering krånglar jag gärna till det regelmässigt. Jag kan inte se att det går att göra någon skillnad mellan om ett krypteringsprogram, en mjukvara för ett stridsledningssystem eller en ritning för framställning av biologiska vapen sänds med ett mejl.

I de flesta fall möter det självklart inga hinder att exportera krypteringsprogram. Men Socialdemokraterna och Miljöpartiet anser att regeringen ska ha möjlighet att begränsa exporten om risken är uppenbar att krypteringstekniken används för militära ändamål på ett oacceptabelt sätt. Risken att t.ex. Nordkorea använder krypteringsteknik för att dölja sitt kärnvapenprogram är ett aktuellt exempel. Att främja en i detta fall kommunistisk diktators arbete med att i hemlighet skaffa sig kärnvapen borde vara en omöjlig svensk politik. Men vi får se senare här i dag vid voteringen hur partierna kommer att ställa sig. Vänstern har här i kamraren att svara för sina bevekelsegrunder. Men genom att undvika att ta ställning i sakfrågan vid utskottets sammanträde banade Vänsterpartiet i

utskottet medvetet vägen för en politik som ger diktaturer anledning att applådera men som får fredsvänner att rysa. Och mellan dessa båda intressen har nu Vänstern att välja sida.

Folkpartiet, Moderaterna, Kristdemokraterna och Centern anser att kryptotekniken ska få exporteras helt fritt utan prövning, och därmed ställer de sig också utanför de EU-gemensamma reglerna som gäller i dag. Sverige kan bli en fristad för export till länder som inte har en chans att komma över denna teknik från andra västländer. Ska vi i vårt land frångå de internationella åtaganden som vi påtagit oss och som det inte framfördes invändningar mot vid de tillfällen som de ingicks? Jag ser också gärna att ni tittar på utrikesutskottets betänkande 1997/98:UU19 där vi behandlade gemenskapsförordningen för kontroll av export av varor med dubbla användningsområden.

Det är nu både förvånande och olyckligt att de borgerliga partierna anförda av Folkpartiet har satt den borgerliga enigheten framför ett klokt beslut i denna sakfråga.

Jag har berört EU:s gemensamma regler, men betänkandet har också en tydlig bäring på Wassenaararrangemanget. Man har där beslutat om en tidsbegränsad ordning på kryptoområdet. Senast i slutet av år 2000 ska nuvarande regler omprövas i ljuset av den tekniska utvecklingen. Wassenaar har även öppnat dörren för tidigare förändringar. Jag kan påminna om att bakgrunden till Wassenaar var mycket av det som vi såg hända i Irak under landets upprustning.

Begreppet strategisk produkt syftar på produkter med dubbla användningsområden, och mot den kunskapen står de under exportkontroll. Det är inte möjligt att agera utifrån följande: ”Denna distinktion kan sägas motsvara den uppdelning som i flera motioner görs mellan produkter av huvudsakligen civil respektive militär karaktär.” Denna uppdelning är irrelevant i denna fråga. Produkter som är av militär karaktär kontrolleras direkt av krigsmateriellagstiftningen. Produkter av civil karaktär kontrolleras över huvud taget inte.

Den kontroll som här diskuteras är inriktad på produkter med både civil och militär användning. Det är inte möjligt för Sverige att, som föreslås, här agera internationellt med framgång med utgångspunkt i ett rent sakfel. Jag upprepar: ” – – – civila produkter med kryptoinnehåll bör jämföras med andra civila produkter.” Vad är detta?

Fru talman! Jag har i denna del ännu ett frågetecken, och det är när man talar om ” – – och inte beläggas med exportrestriktioner då det gäller handel med stater som inte står under embargo”. Jag vill med anledning av detta framföra att det finns ytterst få embargon som omfattar civil handel. Påståendet sätter i praktiken likhetstecken med inga restriktioner alls.

Att det finns svårigheter att övervaka lagstiftningen på området är nog sant men inte unikt för de rättsvårdande myndigheterna. Men vår bild är att den nuvarande kontrollen fortfarande försvårar och fördyrar tillgängligheten för länder som Nordkorea, Irak, Libyen och Afghanistan.

I debatten om nazismen så sent som förra veckan lade Folkpartiets partiledare tonen på den naivitet som finns i det svenska samhället. Vad ska Karl-Göran Biörsmark, och även Lars Leijonborg, från Folkpartiet säga i den fortsatta debatten när de här med öppna ögon underlättar för bl.a. denna typ av kriminella gärningar som föranledde debatten? Vad

hjälp debatter när handlingarna talar ett annat språk? Är agerandet ett utslag av röstfiske så lär inte detta fisket ge något napp bland fredsvännerna i alla fall.

Fru talman! I betänkandet slås det fast att kryptografi är ett hjälpmedel för att förhindra brottslig verksamhet. Användare som skyddar sin information med stöd av kryptografi bidrar till att förhindra brott, liksom den som låser dörren om sig när han eller hon lämnar hemmet. Man låser förhoppningsvis helt enkelt tjuven ute. Men tjuven kan också omvänt vilja låsa ute rättsväsendet med kryptering.

Att i dag för överskådlig tid avsäga oss varje möjlighet att vid behov överväga en lagändring för att kunna möta en kriminalitet med brottsbekämpande åtgärder är ett förfarande som av förstäliga skäl inte är brukligt och som jag från socialdemokraternas sida inte kan ställa mig bakom.

Fru talman! Detta ärende ger en besk eftersmak när det gäller ansvar. Min talartid är slut, men jag får återkomma i replikerna.

Anf. 46 TALMANNEN:

Får jag för ordningens skull erinra om att språket i kammaren är svenska, och om man önskar referera till utländska texter bör man överätta dem till svenska för protokollet.

Anf. 47 KARIN ENSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Jag har suttit och lyssnat på vad Carina Hägg har framfört. Bl.a. har hon anklagat moderaterna för att ha visat bristande säkerhetskänsla inte bara här utan även tidigare. Det skulle vara intressant att veta vad som åsytas.

Jag skulle också vilja fråga en annan sak. Jag tycker nämligen att socialdemokraterna här talar med dubbla tungor. I sin reservation berömer de sig och regeringen för att verkligen ha liberaliserat och tagit steg mot en liberalisering. Men samtidigt säger de att denna liberalisering är väldigt farlig och att den på sikt i princip innebär att vi ger bort starka kryptoproducter till både Nordkorea och andra misshagliga regimer. Vad vill egentligen socialdemokraterna?

Anf. 48 CARINA HÄGG (s) replik:

Fru talman! Jag tycker nog att det framgår ganska klart av de skrivelser som vi från socialdemokraterna har gjort vad vi vill. Vi tycker att det är väldigt viktigt att vi är öppna och lyhörda och ser vad som händer när det gäller den tekniska utvecklingen och utvecklingen i vår omvärld. Vi har bl.a. infört möjligheter för företagen att med återopande av ett generellt exporttillstånd och utan föregående ansökan och prövningar av ISP kunna exportera vissa kryptoproducter, de s.k. massmarknadsprodukterna till en rad länder.

För närvarande undersöker man möjligheterna till ytterligare liberaliseringar men det är viktigt att det som sker – det gäller också de linjer som vi driver – görs i medvetande om de internationella åtaganden som vi har, t.ex. inom EU och Wassenaar. De arrangemangen gäller ju mot säkerhetspolitisk bakgrund. Från början hanterades de här frågorna huvudsakligen inom trafikskottets område när det gäller rent tekniska frågor och mer inhemska aspekter. Men när det handlar om säkerhetspo-

Prot.
1999/2000:24
3 november

Om kryptografi

litiska frågor, som det här ärendet gör, finns de frågorna på vårt bord och då har vi att lägga in olika saker i detta.

Anf. 49 KARIN ENSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Jag vill också ta upp en annan sak, nämligen den bristande säkerhetskänsla som mitt parti anklagas för att ha. Där skulle jag vilja ha exempel av Carina Hägg. Är det inte så att verkligheten när det gäller utvecklingen och snabbheten på området har sprungit ifrån Socialdemokraterna och regeringen?

Anf. 50 CARINA HÄGG (s) replik:

Fru talman! När det gäller detta med bristande säkerhetsmedvetande är jag väldigt tacksam om det är så att man från Moderaternas sida är beredd att framdeles ha en annan åsikt samt att det är fråga om ett missförstånd som skulle kunna redas ut. Jag har nämligen andra erfarenheter av Moderaterna från tidigare i säkerhetspolitiska frågor. När det gäller de internationella åtagandena, som jag tidigare har berört, har man denna gång inte ställt upp på samma sätt och det tycker jag är oroande.

Än en gång vill jag understryka att betänkandet just andas den öppenhet för framtida förändringar som är nödvändig i den här situationen. Vi är säkert bara i början av IT-användningen, även om vi i Sverige för närvarande ligger långt framme och har ambitionen att göra det också framdeles. Sverige är ett relativt litet land. Ändå är vi världsledande på området, så naturligtvis kommer den här politiken och olika ställningstaganden att bli föremål för diskussioner och kanske också för en omprövning framöver, precis som betänkandet anger.

Anf. 51 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Jag hade tänkt fråga Carina Hägg varför socialdemokraterna inte vill uttala att kryptering inom landet även framgent ska vara fritt. Det svar som jag tidigare fick är egentligen ganska förfärande. Jag tror inte att socialdemokraterna egentligen tycker så. Vad jag kunde utläsa av det som Carina Hägg sade är nämligen att nazister – som vi naturligtvis inte tycker om – eller andra som vi inte tycker om inte skulle kunna använda krypteringen. På något sätt skulle vi ha en uppdelning och registrering av folk. Men hur ska vi hantera det så att de som nämnts inte kan använda krypteringen?

Det finns mycket i detta som vi inte gillar men som vi egentligen inte har någon möjlighet att hantera. Den diskussionen har över huvud taget inte förts i utskottet förut. I stället har vi varit ganska överens om att kryptering är fritt inom landet. Ändå vill man inte vara med på att det även framgent ska vara fritt. Hur ska då detta hanteras i framtiden? Det är en av mina frågor och där blev jag alltså bestört.

Carina Hägg talar mycket om internationella överenskommelser. Ja, sådana ska vi följa, och vi ska arbeta för förändringar om vi tycker att de inte överensstämmer med vad vi anser, men vi ska naturligtvis följa överenskommelserna så länge de finns.

Sedan gäller det deponeringen av kryptonycklar. Varför vill ni inte att det ska kunna vara frivilligt? Det finns ju så många hakar i detta – t.ex. beträffande överkrypteringen, som jag nämnde i mitt anförande. Man kan ju gå omvägar, och därmed har det hela inte den verkan som man tror.

Då är det meningslöst att ha en regel om att det ska vara obligatoriskt. Det vore mycket bättre med frivillighet.

Prot.
1999/2000:24
3 november

Om kryptografi

Anf. 52 CARINA HÄGG (s) replik:

Fru talman! Än en gång vill jag understryka att det är fritt för var och en i Sverige såväl att importera och tillverka som att använda den här tekniken. Vad vi däremot har uttryckt är att vi inte kan uttala oss för framtiden, för vad framtiden kommer att innebära. Kan vi tvingas göra lagändringar? Kommer justitieutskottet, som kanske mer kommer att beröras av dessa frågeställningar, att tvingas till förändringar? Vi vill inte helt stänga den dörren. Vi tror att man, eftersom frågan har kommit upp på bordet, måste ha den öppenhet som finns i de flesta frågor av den karaktären. Man stänger alltså inte dörren för all framtid.

Anf. 53 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Det är klart att man aldrig kan veta vad som händer i framtiden – det kan ingen av oss veta. Men utifrån det som vi i dag känner till skulle det vara intressant att få veta något om de möjligheter som kan tänkas i framtiden som skulle göra att vi sade att kryptering inte är fritt inom landet. På mina andra frågor fick jag alltså inte svar.

Jag blev väldigt förvånad över Carina Häggs huvudanförande som speglar en oerhörd skillnad i de här frågorna – en skillnad som jag faktiskt inte upplevde när vi behandlade detta i utskottet. I stället ligger vi väldigt nära varandra. Vissa skillnader finns förvisso, men de är inte alls av en dignitet som motsvarar de ganska hård ord som vi hörde från Carina Hägg. Jag måste säga att jag är lite förbryllad.

Som sagt: Jag tycker inte att jag har fått svar på mina frågor från Carina Hägg, inte heller om detta med kryptonycklar. Är det möjligt att få svar?

Anf. 54 CARINA HÄGG (s) replik:

Fru talman! Mycket av det som jag tog upp i mitt huvudanförande är sådant som vi har fått information om i utskottet. Det är alltså inte på något sätt så att jag har framfört ny information här men jag upprepar det gärna vid ett annat tillfälle.

Detta med att för tid och evighet stänga dörren även när det gäller väldigt grov kriminalitet av det slag som jag har gett exempel på har bäring på bl.a. Centerpartiets yrkande. Det kan handla t.ex. om barnporr eller nazism. Kanske måste man där en gång i framtiden göra lagändringar som i dag, av naturliga skäl, inte finns med. Det är alltså inte något som vi har fört in i dag eller, det vill jag än en gång upprepa, något som vi vill stänga dörren för. Mer komplicerat än så är det inte.

Också när det gäller kryptonycklarna tycker jag att jag har redogjort för vad som är vår politik i dag. Då får man naturligtvis göra en uppdelning i myndighetstekniska frågor och sådant som gäller allmänheten. Att vi vill utarbeta ett system t.ex. när det gäller departementen tycker jag inte borde vara så förvånande.

Anf. 55 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Carina Hägg redogjorde för att hon redan år 1997 väckte frågan här i kammaren och att det inte var så många som då vaknade till. Jag tillstår gärna att jag då inte alls var medveten om problematiken på samma sätt som jag är i dag sedan regeringen har kommit med sin skrivelse.

Under resans gång har jag förstått att utvecklingen går otroligt snabbt men det verkar som att man också till regeringen måste säga godmorgon. Carina Hägg, som har så nära kontakter med regeringen, borde kunna påverka dem att gå fram lite snabbare på området, men jag har förstått att det egentligen inte är det som hon försöker göra. Det gäller, Carina Hägg – som Marianne Samuelsson tidigare talade om – att kunna se helheten och att kunna ha kontroll över detta. Jag tror att även Carina Hägg är akterseglad på området om hon för nämnda resonemang. Utvecklingen går så otroligt snabbt att det inte går att ha kontroll på det sättet. Det visar också detta med deponering av krypteringsnycklar.

Enligt Carina Hägg är vi i Folkpartiet naiva på området, men jag skulle vilja säga att Carina Hägg här visar naiviteten när hon tror att de som har krypteringsnycklar och som t.ex. skulle vilja använda dem på ett olagligt sätt, för att göra kriminella saker, skulle säga: Här är krypteringsnyckeln till det material som jag tänker använda mig av. Utgångspunkten är alltså att utföra en kriminell handling. Om man tror att det kommer att ske vill jag tala om naiviteten.

Vi i Folkpartiet tänker inte på något sätt göra olagliga saker här. Vi vill inte bryta några kontrakt. Vi säger att när det gäller FN-sanktioner och den delen vill vi försöka vara med och kontrollera men när det gäller t.ex. överföring av krypteringsprogram till stater som Nordkorea osv. kommer det att ske oberoende av vad vi säger här.

Anf. 56 CARINA HÄGG (s) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att K-G Biörsmark har en väldigt passiv inställning när det gäller att försöka motverka att den här tekniken kommer till de staters användning som vi inte önskar medverka till ska kunna ha tekniken för att t.ex. tillverka massförstörelsevapen. Jag tycker att det är en väldigt passiv hållning. Jag vill ha en aktivare hållning och också möjlighet att krångla till det för den här typen av regimer. I andra fall kan det kanske handla om olika grupperingar.

Däremot har K-G Biörsmark rätt när han säger att utvecklingen har rusat på det här området. Det vill jag verkligen understryka. Det är vår förhoppning att väldigt mycket ska hända framöver. Vi vill vara duktiga på det här området. Vi vill fortsätta att vara världsledande. Då är vi beroende av att ha en bra kryptering för våra behov nationellt. Men då vi är ett mindre land är vi oerhört beroende av att kunna kommunicera, sälja varor och produkter, kunna göra affärer via dokument över Internet, kunna vara en trovärdig samarbetspartner för vår omvärld. Vi har all anledning att ligga i täten och vara med i den utveckling som pågår.

Anf. 57 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Det är inte fråga om någon passiv inställning från vår sida. Däremot skulle jag vilja säga att det är en realistisk inställning. Jag tycker att även Carina Hägg i det senare hon nu säger börjar närma sig en

realistisk inställning. Carina Hägg backar lite grann när det gäller att se möjligheterna att ha kontroll på det här området.

En aktivare hållning, säger Carina Hägg. Då är det återigen fråga om att man på något sätt ska försöka att se ovanifrån, kontrollera, och försöka gå in och se vad som sker i de här sammanhangen. Det tror jag är nästan omöjligt. Det är ingen passiv hållning utan en realistisk hållning. Jag fick det bekräftat i utrikesutskottet när departementsrådet var där och vi fick ställa frågor. Jag ställde bl.a. frågan hur man kan förhindra spridning av detta. Han sade: Ingenting kan egentligen hindra en forskare på ett universitet som forskar fram krypteringsprogram att mejla ut det. Det tillstod departementsrådet.

Därför menar jag att vi inte har en passiv inställning utan en realistisk inställning i de här frågorna.

Anf. 58 CARINA HÄGG (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att det jag sade om den passiva hållningen understryks här när Karl-Göran Biörsmark utvecklar sitt resonemang vidare. Det begås överträdelser mot väldigt många av våra gemensamma lagar och regler i samhället, och det accepterar vi inte. En del individer kan naturligtvis bryta även mot de internationella överenskommelser som vi har ingått. Men det hindrar inte att vi försöker krångla till det eller har anledning att göra det. Att en del inte vill följa lagar och regler kan inte vara ett skäl till att ha lagar och regler.

Anf. 59 MURAD ARTIN (v):

Fru talman! Vänsterpartiet anser att betänkandet UU3 inte är färdigbehandlat i den del som gäller exporten av avancerad kryptoteknik. Därför yrkar vi på återremiss av detta betänkande. Framför allt anser vi att säkerhetsaspekterna är otillräckligt belysta. Med den motiveringen yrkar vi på återremiss till utskottet.

Anf. 60 JOHNNY GYLLING (kd) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja fråga Murad Artin varför Vänsterpartiet har kommit på detta i dag och inte i utskottet. I dag kunde jag läsa i det senaste numret av tidningen Ny Teknik att Vänsterpartiets partisekretärer uttalade sig i den här frågan och deklarerade sitt partis inställning: Vi är i princip överens om att det ska vara fri användning av kryptering, men vi har inte velat gå så långt som de borgerliga partierna när det gäller exporten.

Efter en så här lång debatt säger Vänsterpartiet att ärendet inte är färdigt. Varför?

Anf. 61 MURAD ARTIN (v) replik:

Fru talman! Under den allmänna motionstiden 1998/99 har vi skrivit en motion om just export av krypteringsprogram, och det precis före Folkpartiets motion. Där har vi sagt att vi skulle ha det fritt. Där är vi överens om just den civila delen av dessa produkter. Nu har jag varit i FN och hämtat information på vissa punkter.

Det står i betänkandet: "Ambitionen måste vara att så få produkter möjligt ska omfattas av exportkontroll." Man kan inte vara kategorisk

Prot.

1999/2000:24

3 november

Om kryptografi

och skriva på det viset. Det är inte preciserat vilka produkter det gäller. Därför vill vi diskutera denna fråga och belysa just säkerhetsaspekterna i frågan.

Anf. 62 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Jag förstår fortfarande inte riktigt det här resonemanget. Här har ändå Vänsterpartiet haft chans hela tiden att diskutera frågorna i utskottet. Vi har haft många sittningar, utfrågningar av departementsråd. Informationen måste väl gå mellan vänsterpartisterna själva för att de ska få underlag för sitt ställningstagande. Jag förstår inte riktigt på vilken grund egentligen Vänsterpartiet yrkar återremiss. Det måste ha varit mer i saken än detta. Som jag sagt tidigare går utvecklingen mycket snabbt. Om vi ska stå här om någon månad igen och diskutera frågan igen har något nytt eller ny information dykt upp. Vi baserar oss på den information vi har i dag. Jag måste säga att jag inte förstår återremissyrkandet och yrkar avslag på det.

Anf. 63 MURAD ARTIN (v) replik:

Fru talman! Vi har mycket kommunikation med varandra i utskottet. Jag har fått den här informationen när jag var i FN i New York. Jag fick till uppgift att kolla vissa uppgifter.

Biörsmark sade själv i sitt inlägg att det bara gäller civila produkter. Men det står inte så i betänkandet.

Vi förstår inte meningen ”Ambitionen måste vara att så få produkter som möjligt ska omfattas av exportkontroll”. Då måste man precisera vilka produkter det gäller. Det står ingenting om det är civila, militära eller annat. Därför har vi reagerat på detta, och därför tycker vi att vi måste belysa denna fråga ytterligare i utskottet.

Anf. 64 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Vi har från Folkpartiets sida sagt att all kryptering ska vara fri. Det är vår utgångspunkt. Om någon, t.ex. försvaret, sedan skulle ta fram ett krypteringsprogram för en produkt kan man naturligtvis göra det. Det är upp till dem att göra det, men utgångspunkten är att all kryptering är fri. Jag tror inte att vi kommer att närma oss varandra. Med den utveckling som är kan vi nästa gång finna att något annat parti har någon ny uppgift som de vill ta in och som inte finns med i det betänkandet. Så kan vi hålla på hur länge som helst.

Anf. 65 MURAD ARTIN (v) replik:

Fru talman! Jag tror att vi skulle kunna hitta ett kompromissförslag som skulle passa när det gäller exporten. Det står i reservationen från s och mp att man har gjort vissa framsteg och vill göra framsteg och förändra regelverket inom Wassenaararrangemanget. Jag tror att vi kommer att vara överens i utskottet.

Det är därför som jag tycker att den frågan bör belysas ytterligare. Också Karl-Göran Biörsmark har sagt att detta är svåra och viktiga frågor. Därför anser vi att ärendet ska återremitteras.

Anf. 66 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Man kan säga att det här är svåra och viktiga frågor, men i det här fallet tycker jag att Vänsterpartiet använder riksdagen som lekstuga. Vi har faktiskt bordlagt ärendet på grundval av att Vänsterpartiet inte kunde bestämma sig. Som jag uppfattade det förhandlade Vänsterpartiet med den borgerliga sidan om hur man skulle få ihop skrivningarna, eftersom Vänsterpartiet hade stött Folkpartiets motion.

Nu finns det två förslag att välja mellan, och uppenbarligen klarar inte Vänsterpartiet att välja mellan reservationen från Socialdemokraterna och Miljöpartiet och majoritetsförslaget från de borgerliga. I stället vill man återremittera ärendet. Med tanke på att det finns ideologiska skiljaktigheter mellan partierna är jag väldigt nyfiken på vilken sida som Vänsterpartiet efter ett återremitterande hamnar på i utskottet i den diskussion som där ska föras. Kan en återremiss lösa problemet med en förändrad majoritet i kammaren då Vänsterpartiet kliver över i en annan fälla än vad man tidigare har varit i när det gäller den här frågan?

Anf. 67 MURAD ARTIN (v) replik:

Fru talman! För det första: Vi har stor respekt för riksdagens arbete och för riksdagen. Vi använder inte riksdagen som lekstuga – det får stå för Marianne Samuelsson.

För det andra: Jag vill inte ge några svar på frågan vilken sida vi befinner oss på. Vi har skrivit en motion, och vi utgår från den. Vi utgår också från – som det står i betänkandet – att exporten av civila produkter ska vara fri. Det finns inget annat. Vi vill betona andra säkerhetspolitiska frågor i denna skrivelse.

Anf. 68 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Den motionen har funnits med sedan tidigare, men den fanns inte med när betänkandet behandlades. Den väcktes alltså inte i samband med skrivelsen utan den väcktes för ett år sedan. Ändå har Vänsterpartiet inte lyckats bestämma sig för vad de vill i denna stora och viktiga fråga. Det gäller inte minst synen på export av produkter som kan användas i syften som inte precis gagnar fred och nedrustning.

Jag är mycket förvånad över Vänsterpartiets agerande, särskilt med tanke på att vi bordlade frågan just för att ni skulle få tid på er. Därmed hade vi också ett senarelagt extra möte samtidigt som tidpunkten för justeringen blev senarelagd. Vad är det för nytt som har kommit fram under de senaste två veckorna som förändrar Vänsterns möjlighet att ta ställning?

Anf. 69 MURAD ARTIN (v) replik:

Fru talman! För det första: Informationen från regeringen kom sent till utskottet, det vet alla.

För det andra: Information inhämtas på olika sätt. Vi har fått information under de senaste veckorna. Precis som Carina Hägg sade i sitt anförande om säkerhetsaspekterna kommer FN att upphäva sanktionerna för Libyen, Nordkorea och andra länder. Det står inte någonting om säkerhetsaspekterna i betänkandet, vilket hade varit väldigt viktigt att belysa.

Anf. 70 CARINA HÄGG (s) replik:

Fru talman! Den viktigaste knäckfrågan är naturligtvis våra internationella åtaganden som också har bäring på de säkerhetspolitiska aspekterna. Mot bakgrund av detta och det ansvar som vi känner för dessa frågor är vi socialdemokrater beredda att ställa upp på en återremiss.

Men jag skulle vilja ha ett klarläggande från Murad Artin om hur man ser på den säkerhetspolitiska delen framöver. Jag räknade upp vissa länder som är ett särskilt bekymmer, t.ex. Nordkorea och Irak.

Wassenaararrangemanget var ett av de internationella åtaganden som vi är en del av. Det har sin bakgrund i situationen i Irak. Det skedde en upprustning. Omvärlden var inte medveten om det. Ingen hade koll på det. Helt plötsligt stod man inför en situation som var ett hot både mot Iraks egna medborgare och mot omvärlden. Efter dessa lärdomar kom Wassenaararrangemanget till.

Det har förvånat mig oerhört mycket att Murad Artin inte har uppmärksammat detta. Men jag är väldigt tacksam om Murad Artin och Vänsterpartiet här är beredda att uppmärksamma det i dag och uttrycker det från talarstolen. Detta är en oerhört viktig fråga där vi har sådana erfarenheter att vi inte kan gå förbi dem med slutna ögon.

Anf. 71 MURAD ARTIN (v) replik:

Fru talman! Alla här har talat om Wassenaararrangemanget, och det är väldigt viktigt. Alla vill ha den ramen och det regelverket. Men jag tycker också att säkerhetsfrågorna är viktiga.

Jag är född i Irak, och jag vet själv hur det är att ha sådana produkter. Jag träffade folk i New York när det gäller denna fråga. Det är därför som jag tycker att säkerhetsaspekterna borde ha funnits med i betänkandet, men de har inte blivit belysta.

Man inhämtar alltid information som inte har varit känd, och jag fick bekräftelse av vissa personer i FN.

Anf. 72 CARINA HÄGG (s) replik:

Fru talman! Vad ska jag dra för slutsatser av detta? Är det att det vore nyttigt om vi hade en frekvent trafik över till New York? Vi andra har kunnat inhämta informationen på ort och ställe, här i riksdagen, i utskottet eller på annat sätt. Det finns också möjligheter för enskilda ledamöter att ställa frågor och att begära information.

Jag välkomnar att man har fått upp ögonen. Men jag känner tveksamhet inför Vänsterpartiets agerande framöver efter dessa erfarenheter.

Anf. 73 MURAD ARTIN (v) replik:

Fru talman! Jag har inget att tillägga.

Anf. 74 PER BILL (m):

Fru talman! Låt mig inledningsvis instämna i Karin Enströms yrkande.

I mitt politiska arbete ingår det att träffa många IT-företag. Om jag skulle sammanställa en önskelista utifrån vad man där talar om skulle en förändring av beskattningen av personalopitoner hamna överst. Därefter

skulle det vara mycket jämt mellan utbyggnad av bredband, få i gång tredje generationens mobiltelfoni, förbättra riskkapitalmarknaden och få en fri export av programvara som innehåller starkt krypto.

Det har varit en ganska spännande och lite tillkrånglad debatt här i kammaren i dag. Jag blir lite häpen när jag hör Carina Hägg påstå sig vara den enda som har drivit kryptofrågor här i kammaren. Det är faktiskt inte sant. Jag har drivit på i dessa frågor i flera år. Jag skulle vilja gå så långt som att säga att om det inte hade varit för mig och Eva Flyborg hade regeringens skrivelse varit betydligt sämre än vad den är i dag.

Det har faktiskt skett en del förbättringar, men de har verkligen inte skett på grund av regeringen utan vi har skjutit regeringen framför oss. Leif Pagrotsky har gång på gång fått information som har gjort att han, för att inte framstå som alltför gammaldags och gammalmodig, till sist har tvingats att ändra på de regler som har funnits.

Jag hade tänkte att vara vänlig och komma med ytterligare några ljus i mörkret. Men efter Carina Häggs tal vet jag inte riktigt om det är läge för det. Mycket av det talet innehöll ju ett helt annat språk än det som jag ändå hittar i skrivelsen och också i de förbättringar som har gjorts av utskottet.

Låt mig för att ändå vara positiv säga att jag tycker att det är väldigt bra att man nu har en större enighet om att man ska ha en icke diskriminerande tillämpning av reglerna, så att svenska företag inte ska ha en konkurrensnackdel.

Vi vet att det lilla Linköpingsföretaget Idonex satt fast i den rävsax som Pagrotsky och andra hade gillrat, medan dess värsta konkurrent i Finland fick motta pris av presidenten för utmärkta exportframgångar. Det är ett bra exempel på hur olika Wassenaarreglerna har tillämpats i Sverige och i Finland.

Jag tycker också att det är bra att man inser att nuvarande regleringar gynnar företag med stor hemmamarknad, dvs. företag i USA, och att man välkomnar EG-kommissionens förslag om att kryptoprodukter ska omfattas av den inre marknadens fria rörlighet. Det är utmärkt bra.

Men det här räcker tyvärr inte. Det gäller att övertyga USA och andra demokratiska stater om vikten av fri handel med kryptobaserade produkter. Det är därför som Sverige i all internationell samverkan aktivt bör arbeta för att öka frihandeln med kryptobaserade produkter. Bl.a. ska detta ske inom ramen för Wassenaararrangemanget.

Fram till dess att vi kan få de här ändringarna ska vi tillämpa gällande övergångsbestämmelser så liberalt som det över huvud taget är möjligt, men vi ska fortfarande följa dem.

Vad som händer – och i det avseendet tycks Carina Hägg vara helt avskild från verkligheten – är att det inte går att använda de här gammaldags metoderna. Det är som att tro att man med en höjtjuga kan stoppa en översvämning i en damm. Man ska i dag inte använda de sätten. Det går inte. Vad som händer är att de svenska företagen får allt sämre möjligheter att exportera och hamnar i ett otal konflikter med exportmyndigheter. De kan inte använda sina servrar för att lägga upp programmen och därmed göra dem tillgängliga för kunder.

Carina Hägg! Det är numera inte så att man laddar in programmet på 20 disketter eller bränner in det med en cd-brännare, utan väldigt mycket av programvaruexporten sker genom inladdning av programmet från en

Prot.
1999/2000:24
3 november

Om kryptografi

server. Naturligtvis flyttar då svenska företag någon annanstans – det har redan hänt – och lägger sina program på servrar där. Det är mycket enkelt. Kanske flyttar hela företaget och dess duktiga medarbetare från Sverige till länder som har större förståelse för nackdelarna med den rigida tolkningen av exportreglerna som Sverige har haft.

Jag skulle allra helst ha velat att den här debatten handlat om att krypto är brottslingarnas fiende, men när jag lyssnar på den här debatten och i synnerhet på Carina Hägg får jag intrycket att krypto är brottslingarnas bästa vän – om man inte tycker det är man för barnporr, nazism och terrorism. Så är ju faktiskt inte fallet.

Med programvara som innehåller krypto kommer man att få ökad säkerhet och minskad brottslighet. Privatpersoner, stora och små företag, myndigheter och organisationer har oerhört mycket att vinna på att deras kommunikation är korrekt och privat och förs med rätt mottagare.

Jag håller med Karl-Göran Biörsmark om att den senaste företeelsen, att så många går in och läser kända personers sjukhusjournaler, är ett mycket tydligt exempel på att myndigheter från den här talarstolen borde uppmanas att ha så starka och bra krypton som möjligt. Det är en skandal att sjukhusjournaler läses på det sätt som sker i dag.

Avslutningsvis: Carina Hägg säger att hon vill krångla till det, för hon tror att hon kan vinna någonting med det. Jag tycker i och för sig inte att det behövs någon återremiss utan att vi skulle kunna gå till beslut i dag, men om det nu blir en återremiss hoppas jag att Carina Hägg funderar lite över om detta verkligen är att krångla till det för bankrånare, terrorister och polismördare.

Är det verkligen de som kommer att anmäla sig för nyckeldeponering varje måndag och lämna in sina nya nycklar? Jag vet inte var någonstans ni har tänkt er att nyckeldeponeringen ska ske, men tror Carina Hägg att det kommer att vara en kö av sådana här personer som ska lämna in sina kryptonycklar? Nej, det här krånglar bara till det för hederliga företag och för hederliga användare.

Anf. 75 CARINA HÄGG (s) replik:

Fru talman! Jag tror att det är viktigt att vi börjar med att göra ett klarläggande för Per Bills räkning. Det här är en fråga som vi har behandlat i utrikesutskottet. Naturligtvis förs debatten då utifrån det ansvar som utrikesutskottet har utöver det som andra utskott har när det gäller kryptering. Jag har tidigare deltagit i debatter när frågan har behandlats av trafikutskottet. Då förs debatten naturligtvis från en annan utgångspunkt, och den får ett annat innehåll.

Det finns också delar i den som i allra högsta grad är näringspolitiska och som vi har försökt att behandla från en utrikeshandelsaspekt. Man kan alltså föra in väldigt många synpunkter på detta.

Jag tycker att Per Bill lyssnar väldigt selektivt. Jag har försökt framföra hur viktigt det är för näringslivet att ha trygga och säkra sätt för kommunikation i samband med den nya teknikens frammarsch. Det är självfallet en viktig förutsättning för att vårt näringsliv ska kunna utvecklas, för att man ska kunna få god kontakt med våra myndigheter och för att man ska kunna öka tillgängligheten för de tjänster som vi kan erbjuda från den offentliga sidan.

Det är alltså sådana insatser som vi på många områden ska göra. Utöver det har branschorganisationerna sitt eget ansvar. Jag vet också att de har gjort insatser. SAF har gett ut en speciell broschyr i frågan, och även andra näringslivsorganisationer har agerat. Det här tar dock tid. Eftersom så väldigt många är inblandade får man inte omedelbart en allmän medvetenhet. Per Bill har dock rätt på en punkt, nämligen att det finns oerhört mycket kvar att göra för att sprida kännedom om vikten och nödvändigheten av att använda kryptering och av att säkra information.

Anf. 76 PER BILL (m) replik:

Fru talman! Ja, vi har lite olika perspektiv. Om jag förstod Carina Häggs engelska riktigt talade hon om 128 bitars krypto. Enligt kryptoexperter tar det mindre än fem sekunder att knäcka ett sådant krypto. Det skulle jag vilja likna vid den gamla klassiska varianten av ett dagbokslås. Vi pratar i dag om minst 512 bitars krypto, och många säger att man måste komma upp till 1 024 bitars krypto för att ha ett ordentligt skydd. Utvecklingen går alltså väldigt fort.

Carina Hägg säger att det tar tid, och det är just det som oroar mig. Många framgångsrika små svenska företag säljer alla upptänkliga typer av produkter som råkar innehålla krypto som ett lås. Det kan i övrigt vara precis vad som helst, ett webbserverprogram eller kanske Electrolux kommande kylskåp, som ska ha en webbdisplay. Måhända ska också de innehålla krypto – vad vet jag? Ska de underställas exportkontroll för att inte Saddam Hussein ska kunna köpa in ett Electroluxkylskåp?

De här metoderna för att komma åt terrorister och andra som Carina Hägg vill använda är tyvärr inte längre tillämpliga. Vi borde i stället ägna mycket mera tid åt att ge militär och polis bättre resurser för att verkligen sätta sig in i den här problematiken och försöka skydda Sverige mot den typen av terrorism.

Anf. 77 CARINA HÄGG (s) replik:

Fru talman! Efter det senaste inlägget kan jag bara konstatera att Per Bills slutsats, om jag förstår rätt, är den att de internationella överenskommelser som vi har, inte minst inom EU, inte ska följas av oss. Det är ingen idé, och det spelar ingen roll. Det är en hållning som ligger en bra bit från min, och jag kan inte dela den. Det förvånar mig att den intas just av moderaterna.

Anf. 78 PER BILL (m) replik:

Fru talman! Jag tycker att det här är en lite tråkig debatteknik. Om Carina Hägg hade bemödat sig om att läsa Moderaternas och Folkpartiets yrkanden hade hon sett att detta inte står någonstans, vad jag har kunnat hitta. Jag skulle vilja be Carina Hägg att läsa högt där det står att vi ska bryta mot ingångna avtal. Jag tycker att det mycket tydligt står att vi *ska* följa avtalen, men att vi ska arbeta för att förändra dem och att vi, tills vi har förändrat dem, ska ligga på den liberala kanten, men ändå följa avtalen. Jag skulle vilja att Carina Hägg läste högt där vi har sagt att vi ska bryta mot ingångna avtal.

Anf. 79 EVA FLYBORG (fp):

Herr talman! Jag ska be att få instämma i K-G Biörsmarks tidigare anförande, och faktiskt också Per Bills. Det är lite ovanligt att instämma i ett annat partis anförande, men det gör jag gärna i dag.

Herr talman! ”*My name is Bond, James Bond.*” Den repliken känner säkert alla igen från filmens värld. Den killen beställer säkert inte ens middag eller bord på en restaurang utan att kryptera sina meddelanden!

Jag ska här något försöka utveckla Folkpartiets bakomliggande filosofi till vårt ställningstagande i det här betänkandet.

Kryptering har traditionellt varit viktig egentligen bara för sådana som har sysslat med hemlig verksamhet, t.ex. militär och diplomater. I dag är det därför många som inte krypterar, fast de borde. Jag kan ta några exempel. Läkare, som vi tidigare har hört i dag, och annan sekretessbelagd sjukvårdspersonal talar i trådlösa telefoner. Verkställande direktörer diskuterar känsliga affärsuppgörelser per elektronisk post. Men det är inte bara i yrkesrollen som vi måste skydda vad vi säger från ovälkomna lyssnare. Det måste t.ex. vara möjligt att ha privata, intrångsskyddade samtal även per e-post och trådlös telefon utan att behöva oroa sig för att grannen, chefen eller någon annan avlyssnar och sprider vidare våra tankar och idéer.

Risken för avlyssning har ökat på senare tid, inte för att mänskligheten har blivit nyfikenare i sig, utan för att det blivit enklare och mycket billigare, och dessvärre också väldigt lönsamt, att avlyssna. Utan kryptering, och tillräckligt stark kryptering, kan nämligen varje ord och varje bokstav som skickas över radio-, tele- eller datanät avlyssnas. I dag saknar praktiskt taget allt som skickas på svenska datanät skydd mot avlyssning. Den som är dataansvarig på ett företag eller på en myndighet kan med lätthet filtrera fram t.ex. chefens post, eller på chefens order ta fram den facklige företrädarens post och andra exempel.

Den som förr om åren gjorde inbrott i ett av Televerkets kopplingskåp kunde avlyssna någon eller några av de telefoner som hörde till just det kopplingskåpet, men det tog tid att lyssna igenom allt material. I dag kan ett dataintrång hos ett större företag leda till att flera tusen anställdas korrespondens automatiskt söks igenom, t.ex. efter nyckelord. Företag som verkar i just forskningsintensiva branscher har all anledning att oroa sig för denna nya typ av spionage.

Näringslivet har ett självklart och legitimt intresse av att deras datorer och nätverk skyddas mot avlyssning. Till synes oförargliga uppgifter kan ju i fel händer vara ett hot mot ett företags överlevnad, exempelvis forskningsresultat, kundregister eller offertunderlag. För att kommunicera och handla säkert via Internet krävs krypteringsprogram, som vi har hört här tidigare i dag, som garanterar att innehållet inte kan läsas eller ändras av utomstående under överföringen och som gör att man säkert kan identifiera både avsändare och mottagare. Den elektroniska handeln i världen beräknas uppgå till – hör och häpna – 40 000 miljarder kronor år 2005. Svenska företag har stora möjligheter att delta på denna marknad. Men om den elektroniska plånboken ganska lätt kan kapas av Internetpirater, så föredrar nog de flesta att använda vanliga kontanter även i fortsättningen. Och god datasäkerhet är mycket svår att uppnå – i stort sett omöjlig – utan kryptering. Om t.ex. någonting så modernt som distansar-

bete ska bli verklighet i stor skala krävs ju också att företagen inte upplever kommunikationen som ett hot mot den egna säkerheten.

Nej, samhället bör i stället uppmuntra användning av kryptering så långt det över huvud taget är möjligt, trots invändningen att kryptering gör det omöjligt att avlyssna grova brottslingar och andra. Den personliga och den affärsmässiga integriteten kräver en god kryptering. Sveriges datasäkerhet kräver en god kryptering. Omsorgen om den svenska exportindustrin kräver en god kryptering. Mot detta kan man som sagt ställa den fromma förhoppningen om att grova brottslingar låter sig avlyssnas om samhället gör krypteringsprogramvara svårtillgänglig. För det första finns detta redan i dag. För det andra är brottslingarna de sista att lämna in sina krypteringsnycklar, om man t.ex. ska deponera dem.

För att informationstekniken ska kunna fortsätta att vara en god demokratisk kraft krävs att säker kryptering blir billig, lättillgänglig och dessutom lättanvänd. Att arbeta för fortsatta exportrestriktioner är därför fel väg att uppnå detta. Det leder bara till att svenska företag, myndigheter och privatpersoner drabbas av en onödigt låg datasäkerhet. Sverige behöver en ny och liberal krypteringspolitik.

Herr talman! Att en vara i sig innehåller kryptering ska inte göra att den ska beläggas med exportrestriktioner. Vill nu t.ex. Electrolux bygga kylskåp som ger kunden möjlighet att beställa mat över nätet, utan att någon annan än handlaren och kunden själv kan se vad som beställts, så bör Electrolux kunna göra detta utan att ställa sig i kö tillsammans med vapenleverantörer för att få exporttillstånd. Sannolikheten för att kylskåp används för krigiska syften är i vilket fall som helst minimal. Detsamma gäller en rad andra produkter som säljs på den vanliga konsumentmarknaden.

Att Sverige har skrivit under Wassenaararrangemanget, vilket ingen här i dag har vare sig betvivlat, hävdad något annat eller skulle ha velat bryta mot, gör dock att vi än så länge inte kan jämställa produkter med kryptoinnehåll med andra civila produkter. Tills vidare bör därför regeringen instruera berörda myndigheter, t.ex. ISP som vi har talat om här i dag, att tolka gällande bestämmelser för export av krypteringsprodukter så liberalt som möjligt. Det är ju hela poängen med våra reservationer och andra texter. Det är dock mycket viktigt att civila krypteringsprodukter på sikt jämföras med andra civila produkter. Vägen till detta är att verka för att ändra på Wassenaararrangemangets varulistor, vilket också är – eller åtminstone var tills för några minuter sedan – utskottets mening.

Herr talman! Regeringen har ett eget organ för behandling av IT-frågor, kallat IT-kommissionen. Det kanske kan vara av intresse att höra dess slutsatser och principiella ställningstaganden angående kryptering. Här kommer några citat hämtade ur dess egen ordförande Hans Wallbergs sammanfattning av dess rapport:

”IT-kommissionen anser att regering och riksdag bör verka för att privatpersoner, företag, myndigheter och organisationer ska ha tillgång till den modernaste, starkaste och bästa krypteringstekniken. Regeringen bör uppmuntra användning av stark kryptering och verka för att skapa nya regler för fri export av starka krypteringsprodukter.”

”Kommissionen avfärdar varje form av obligatoriskt system för deponering av nycklar.”

Prot.

1999/2000:24

3 november

Om kryptografi

”Fri --- export är en viktig förutsättning för att svenska företag i samma utsträckning som utländska konkurrenter skall kunna bedriva verksamhet och handla internationellt med produkter som innehåller krypteringsteknik.”

”Den svenska regeringen bör bidra till en generös tolkning av Wassenaaröverenskommelsen.”

”Det är viktigt att Sverige tar ställning nationellt för att bättre kunna påverka det internationella arbete som nu pågår.”

Carina Hägg talade tidigare om Folkpartiets passivitet. Det är tvärtom. Om det är någon som har varit passiv eller motsträvig i detta arbete är det faktiskt den socialdemokratiska regeringen.

Det danska Forskningsministeriet publicerade ett protokoll från Wassenaararrangemangets senaste möte, där Sveriges inställning klargjordes, dvs. ett fortsatt exportförbud för krypteringsprodukter. Kontakter togs från svensk sida med det danska Forskningsministeriet, där man strök Sveriges officiella inställning i detta arbete.

Jag ställde en fråga till Leif Pagrotsky för någon månad sedan om hur Sverige hade agerat vid Wassenaararrangemangets möte, och han svarade till sist. Först svarade han bara att vi hade verkat för en gemensam syn. Ja, det är ganska naturligt, eftersom det är Wassenaararrangemangets syfte att vara överens om det man gör. I svar nummer två, när jag inte nöjde mig med allmänna meningar, fick han erkänna att Sverige hade arbetat för ett starkt fortsatt förbud.

Varför är det en så stor sekretess när det gäller de här frågorna? Sverige har tillämpat Wassenaararrangemangets regler strängare än andra länder, som vi hörde här tidigare, t.ex. Finland. Vi hörde om Idonex-problemet. Det handlar om att förändra Wassenaararrangemangets överenskommelser internt men också om hur man tillämpar de regler man faktiskt har kommit överens om. Varför ska Sverige ha en strängare tillämpning än vad t.ex. Finland och andra länder har?

Herr talman! Hela det nya samhället som växer fram är i behov av en uppdaterad och moderniserad lagstiftning. Lagstiftningsarbetet, och vi här i Sveriges riksdag, har helt enkelt inte hängtt med. Sverige är i dag *on line* och därför väldigt sårbart. Detta måste också återspeglas i lagstiftningen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 15 §.)

8 § Ett forskningssamarbete med Västeuropeiska försvarsmaterielgruppen (WEAG) och Finland

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande 1999/2000:UU4
Ett forskningssamarbete med Västeuropeiska försvarsmaterielgruppen (WEAG) och Finland (prop. 1998/99:117).

Anf. 80 KARIN ENSTRÖM (m):

Herr talman! Det vi nu ska behandla är ett forskningssamarbete med något som kallas för WEAG och Finland. Det är glädjande att regeringen

och utskottet går i rätt riktning. Vad jag menar med rätt riktning är i riktning mot ett utökat samarbete på försvarsmaterielområdet. I det här fallet handlar det om ett forskningssamarbete avseende försvarsmateriel.

Moderaterna och resten av utskottet har kommit fram till samma sak, men vi har gjort det från lite olika utgångspunkter. Utskottet väljer att mekaniskt upprepa 1992 års säkerhetspolitiska formulering, och det kan vi moderater inte acceptera. Vi menar nämligen att medlemskapet i EU innebär att Sverige numera tillhör en säkerhetspolitisk, ekonomisk och moralisk allians.

Även om EU saknar förpliktelser om militär hjälp kan inte vi stå likgiltiga om något annat medlemsland utsätts för våld eller hot om våld. Inte minst av den anledningen anser vi moderater att den beskrivning av alliansfriheten som görs av utskottsmajoriteten är både felaktig och orimlig. Dessutom anser vi att EU behöver gemensamma exportregler för försvarsmateriel och att Sverige ska vara drivande i arbetet med att få fram dessa gemensamma regler, allt för att underlätta försvarsmateriel-samarbetet inom EU.

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställan i reservation 1.

Anf. 81 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 2, där vi har fortsatt att driva den linje vi har drivit tidigare när det gäller det gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet inom EU. Vi yrkar avslag på förslaget om ett forskningssamarbete. Vi anser att det är ett steg på vägen mot det som moderaterna gärna vill se men som vi definitivt inte vill se, nämligen att Sverige ingår i det gemensamma försvarssamarbetet och säkerhetspolitiska samarbetet inom EU.

Vi har inte haft så mycket diskussion kring dessa frågor i utskottet utifrån vart det leder. Jag tycker att det skulle vara lite intressant att i kamraren få höra hur socialdemokraterna ser på frågan om det fortsatta samarbete som kommer att bli en naturlig följd av WEAG-samarbetet. Detta är ju bara början på ett samarbete som kommer att bli alltmer intensivt när det gäller produktion av vapen, att ta ställning till exportärenden osv. Det handlar om att på sikt ha en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik.

Det vore intressant att få höra något om det. Jag är helt övertygad om att det kommer ytterligare förslag i den här riktningen och att detta bara är det första steget på vägen mot det gemensamma samarbetet. Det är därför oerhört viktigt att få i gång debatten, något som är avgörande i en demokrati, så att människor kan delta i den.

Vart leder detta? Som jag ser det är det i varje fall inte en satsning att få ned vapentillverkningen. Ville Sverige det skulle man tydligt kunna markera att man har en överkapacitet när det gäller försvarsmateriel. Omvärlden och hotbilden ser inte ut sådan i dag att det behövs, och man borde ändra på detta.

Tittar man globalt finns det alldeles för mycket vapen i världen i dag. Då finns det som jag ser det heller ingen anledning att ytterligare gynna ny teknik, ännu farligare vapen och ännu värre utrustning att ta död på folk med. Samarbetet bör kretsa kring nedrustning, fred och konfliktlösning, vilket inte den här typen av samarbete gör. Jag yrkar avslag på utskottets hemställan med anledning av propositionen.

Prot.
1999/2000:24
3 november

*Ett forsknings-
samarbete med WEAG
och Finland*

Anf. 82 CARINA HÄGG (s):

Herr talman! Det förra ärendet vi hade anledning att debattera här i kammaren rörde krypteringsfrågor, tog väldigt lång tid och föranledde väldigt många repliker. Nu behandlar vi utrikesutskottets betänkande 1999/2000:UU4 *Ett forsknings-samarbete med Västeuropeiska försvarsmaterielgruppen (WEAG) och Finland*. Jag vill inleda med att yrka bifall till majoritetens ställningstagande och avslag på reservationerna. Jag tror att det här ärendet kommer att ta betydligt kortare tid än det förra ärendet. Jag vill ändå säga något om hur majoriteten ser på dessa frågor.

Reservanter och motionärer menar, som vi har kunnat höra här i debatten, att innehållet i betänkandet kan leda till negativa konsekvenser på lång sikt och att man vill ha mer konsekvensbeskrivningar. Jag kan ha förståelse för att man vill ha mer information. Detta är ett relativt nytt samarbete som Sverige deltar i. Det är ett område där det händer saker och sker en utveckling. Vi står också nationellt inför en omställning av vårt försvar.

Det finns naturligtvis anledning att ha en öppen attityd och följa dessa frågor med stort intresse framdeles. På den punkten kan jag dela Marianne Samuelssons uppfattning. Jag är positiv till att vi får en ökad debatt i Sverige och en ökad uppmärksamhet på dessa frågor. Men det kanske kommer mer när vi är färdiga med den omställning vi nu håller på med nationellt. Debattörerna och de som är intresserade av dessa frågor ägnar i mycket stor utsträckning sin kraft åt den.

Det finns en, om inte avgörande så ändå, del som från svenskt håll inte kan anses som önskvärd. Jag menar då det som anges som immunitet och privilegier i vissa fall. Det har sin bärighet på lag om ändring i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall. Det ligger i förslaget och är en förutsättning som gör det möjligt för Sverige att delta i forskningssamarbetet som hittills bedrivits mellan WEAG-länderna på området försvarsforskning och försvarsteknologi.

Detta forskningssamarbete förutsätter att vissa regler om immunitet och privilegier införlivas med svensk rätt. Det är ingen fråga som vi ska förstora. Det är heller ingen del som jag känner större angelägenhet att tillföra ärendet utifrån svenska medborgares intresse. Men det är en förutsättning som finns och något som vi får beakta utifrån det perspektivet. Att ta upp det här är ändå en markering. Jag vill understryka att vi prioriterar frågan om immunitet och privilegier inom EU-ramen. EU har en annan karaktär på sitt samarbete. Men vi ska inte hantera EU-reglerna här i dag. Därför stannar jag här, och det är nog om denna del.

Vad är då WEAG? Jag tror att denna bokstavs-beteckning är relativt okänd för många utanför politikens ansvarsområde. WEAG är helt enkelt ett forum för samarbete på försvarsmaterielområdet. Samarbetet består av tio länder i Västeuropeiska unionen, som vi känner under beteckningen VEU. Unionen är nu aktuell i debatten, som handlar mycket om VEU:s relationer och hur man ska hantera VEU inom EU:s ram. Utöver de tio länderna ingår Danmark, Norge och Turkiet.

Sedan hösten 1997 har Sverige tillsammans med Finland och Österrike deltagit som observatörer. På så sätt har vi haft en möjlighet att finnas med, skaffa oss kunskap och föra en debatt – här mellan oss politiskt aktiva men även bland andra intressenter och intresserade utanför de här trängre kretsarna.

Detta observatörskap har öppnat möjligheterna för svenskt deltagande på tre huvudområden. Det är med andra ord i de s.k. panelerna som möjligheter till ett samarbete öppnats. Områdena är gemensam utveckling och upphandling av materiel, forskning och teknologi, harmonisering av upphandlingsförfaranden samt kravspecifikationer och kvalitetskrav på leverantörer.

Herr talman! Jag vill understryka att även efter ett beslut enligt majoritetens förslag blir samarbetet inte traktatfäst, utan det bygger på deltagarnas samförstånd. Vi kan alltså delta i ett samarbete i den omfattning och på de områden som vi själva önskar. Det är Sveriges nationella lagstiftning som är gällande för de delar av samarbetet som Sverige är en del av – det tycker jag är viktigt att understryka. Sedan kan man på andra sätt verka för en strängare lagstiftning som berör andra länder än det egna. Det är en viktig fråga. Men i den här delen är det den svenska lagstiftningen som är gällande.

Herr talman! Jag vill understryka att det finns en positiv grundsyn som det är viktigt att man har med sig – en minskad avsättning för krigsmateriel. Som jag tidigare nämnde gäller det också en omstrukturering av vårt eget nationella försvar mot bakgrund av ett förändrat säkerhetspolitiskt läge. I denna mer positiva ton vill jag stanna, herr talman.

Anf. 83 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Jag har också noterat att man försöker göra detta till något positivt i bemärkelsen att den gemensamma samverkan på forskningssidan skulle innebära att man får ett minskat behov av avsättning. Det kan man fundera över.

Vad är då nästa steg? Innebär det att man också ska ha tillverknings-samverkan och samma exportregler? Var finns då den svenska alliansfriheten? Blir man så involverad i ett samarbete som berör kärnan i försvarsdelen finns det en stor risk att Sveriges alliansfrihet är noll och intet värd i realiteten.

Anf. 84 CARINA HÄGG (s):

Herr talman! Jag tror att det är väldigt viktigt att än en gång understryka att det finns en positiv bakgrund till detta samarbete, nämligen den förändrade omvärldsbilden. Vi behöver ju mindre försvarsinköp i Europa, och det kostar också mer och mer att ta fram nya vapensystem. Det är vi medvetna om.

Det vi har att ta ställning till här gäller utifrån den bild vi har i dag av det hela. Sedan kan vi föra en debatt och följa detta med intresse, men vi kan ju inte fatta beslut i kammaren om någonting som inte är aktuellt i dagsläget. Jag tycker att vi har tydliggjort den svenska linjen – vad som gäller. Vi har gjort klart mot vilken bakgrund och på vilka grunder Sverige har gått in i samarbetet, och vilka regler som kommer att gälla. Den delen tycker jag alltså är ganska tydlig.

Däremot ska debatten om detta samarbete fortsätta, och vi behöver stimulera till en sådan. Det är viktigt att det sker.

Anf. 85 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Jag blir lite förundrad över svaret. Om man har en annan omvärldsbild och vill ha mindre vapentillverkning – jag uppfattade

Prot.
1999/2000:24
3 november

---

*Ett forsknings-
samarbete med WEAG
och Finland*

att det var det som var syftet med den gemensamma forskningssamverkan – måste det ändå få till följd att man inte kan ha samma tillverkning i varje land som i dag om det ska bli någon minskning. Dessutom vet vi att detta är tekniska produkter som ofta kostar mycket att ta fram, och att man därmed letar efter samverkansmöjligheter.

Jag talade om steg på vägen. Detta kan inte komma att innebära stoppet för samarbetet – att det *bara* är detta vi beslutar om nu. Detta innebär i stället på sikt att när vi väl är inne i forskningssamverkan är vi också inne i gemensam produktion och gemensam försäljning av försvarsmateriel. Något annat led kan jag inte se som en följd av detta.

Anf. 86 CARINA HÄGG (s):

Herr talman! Just mot bakgrund av de frågetecken som har funnits inte minst i den reservation som Miljöpartiet och Vänstern skrivit är det viktigt att understryka att det är den här kammarens lagstiftning som gäller. Det är med de regler och under de förutsättningar riksdagen sätter upp som de som kommer att delta i panelerna och samarbetet har att verka. Det kan inte understrykas tillräckligt tydligt. Något annat svar har jag inte, eftersom det är det svar som naturligtvis är det rådande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 15 §.)

*Ändring av
fridskränkingsbrotten*

9 § Ändring av fridskränkingsbrotten

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 1999/2000:JuU3
Ändring av fridskränkingsbrotten (prop. 1998/99:145).

Anf. 87 JEPPE JOHNSON (m):

Herr talman! Under hela 1990-talet har vi haft en kraftigt stigande brottsskurva över antalet anmälda våldsbrott mot kvinnor. Det är faktiskt så illa att det anmäls 20 000 fall varje år, eller 55 fall varje dag, av kvinnomisshandel. Om denna ökning beror på att brottsligheten faktiskt har ökat eller om det är så att kvinnorna i större utsträckning vågar anmäla männen är det ingen som säkert vet. Det råder i alla fall inga som helst tvivel om att våldet mot kvinnorna är ett utbreddt problem och att skyddet för utsatta kvinnor måste förbättras.

Den 1 juli 1998 infördes en ny paragraf i brottsbalkens fjärde kapitel. Paragrafen tar upp bestämmelser om brotten grov fridskränkning respektive grov kvinnofridskränkning. Lagen är ett steg i rätt riktning då det gäller att komma till rätta med våld och hot mot kvinnor.

I mars i år prövades lagen för första gången av Högsta domstolen. Utslaget där visade att man inte uppnått det mål som riksdagen avsett med lagstiftningen. Dagens betänkande, som har namnet *Ändring av fridskränkingsbrotten*, innehåller förslag till ändringar i lagen för att komma till rätta med de brister som uppdragats genom domen i HD.

Herr talman! I dagens betänkande behandlas bl.a. två yrkanden från motionen Ju721. Motionen är undertecknad av ordförandena för fem

partiers kvinnoförbund. Motionen heter *Våld mot kvinnor*, och innehåller totalt 20 yrkanden. Motionen tar på ett, som jag tycker, mycket bra sätt upp problemet med våld mot kvinnor och ger förslag på hur man ska komma till rätta med problemet.

Två saker förvånar mig efter det att jag har läst motionen i dess helhet. För det första är det bara fem av riksdagens partier som står bakom den, nämligen Centern, Moderaterna, Kristdemokraterna, Folkpartiet och Miljöpartiet. För det andra förvånar det mig att Miljöpartiet inte väljer att stå bakom de två yrkanden som behandlas i dagens betänkande.

Redan HD:s dom och Lagrådets yttrande motiverar faktiskt att riksdagen ger regeringen till känna vad som anförs i reservation 2 om uppföljning och kontroll av tillämpningen av lagen och förslag på erforderliga skärpningar av straffsatserna.

Herr talman! Jag yrkar därför redan nu bifall till reservation nr 2.

För att komma till rätta med våldet mot kvinnor krävs ett nytt arbetsätt och nya metoder, men också tillräckliga resurser för hela rättsväsendet.

För en tid sedan miste tre kvinnor livet under en och samma vecka. De blev mördade av sina f.d. män eller sambor. Brotten hade kunnat undvikas då samtliga inblandade myndigheter, genom kvinnornas tidigare anmälningar, faktiskt kände till att dessa män tidigare hade misshandlat och hotat sina kvinnor och att det förelåg risk att männen skulle återfalla i nya brott mot kvinnorna.

Men trots att denna kunskap fanns fick kvinnorna inte tillräckligt skydd för sina liv. Man kan naturligtvis inte skydda från allt i alla lägen, men man kan göra sitt yttersta för att göra mer. Då är det nödvändigt att polis, åklagare, sociala myndigheter och övriga inblandade får bättre rutiner och ett konstruktivt arbetssätt för att effektivt kunna komma till rätta med våldet och trakasserier mot kvinnor.

Kvinnomisshandeln begås ofta av en man som kvinnan är socialt, känslomässigt och ekonomiskt beroende av. Misshandeln sker oftast inomhus, och mörkertalet bedöms som stort. Även om gärningsmannen döms och straffas, upplever ofta kvinnorna att det är deras rörelsefrihet som begränsas i stället för gärningsmannens.

Under åren har vi moderater lagt fram åtskilliga förslag som skulle förbättra för förföljda och misshandlade kvinnor. Några av förslagen finns med i den partimotion som heter *En anständig kriminalpolitik* som vi har lagt fram i höst.

Samhället måste stå på brottsoffrets sida, i de här fallen på de förföljda kvinnornas sida. Jag vill nämna några exempel från den motion som vi har väckt i höst.

Vi vill komplettera dagens larmpaket med möjlighet till en stödperson.

Vi vill skärpa straffen vid överträdelse av besöksförbud.

Vi vill införa en möjlighet att kombinera besöksförbud med elektronisk övervakning av mannen.

Vi vill också minska våldsbrottslingarnas möjlighet till frigång och permission.

Vi vill förbättra sekretessskyddet för de förföljda kvinnorna.

Prot.
1999/2000:24
3 november

*Ändring av
fridskränkingsbrotten*

Herr talman! Under de senaste åren har hela rättsväsendet varit utsatt för kraftiga besparingar. Rättsväsendets resurser, eller som i dag brist på resurser, har betydelse för brottsbekämpningen.

Då det t.ex. gäller brott mot besöksförbudslagen och andra brott mot kvinnor är det viktigt att polisen har möjlighet att säkra bevis, bedriva spaning, höra vittnen m.m. Detta kostar resurser, och det tar tid. Många av brotten begås ju, som jag sade tidigare, innanför hemmets dörrar. Då är det ännu svårare och kräver ännu mer utredningsresurser. Vid de här brotten står oftast ord mot ord. Då krävs det resurser för att utreda och beivra dessa brott.

Det finns i dag flera exempel där polisen inte hinner med att utreda de brott som begås. I Sydsvenska Dagbladet kunde man den 11 oktober läsa följande om förhållandena i Landskrona, och det är bara ett litet axplock från landet som helhet.

”Högarna med outredda polisanmälningar växer i kriminalinspektör Sven Lindhs bokhylla.

I dag ligger där 400 anmälningar av brott som utredarna i Landskrona inte ens hunnit titta på: Misshandel, skadegörelse, stölder och trafikförseelser – som inte är av det grövre slaget.

I alla fall har polisen bedömt att brotten kan klaras ut – antingen har anmälaren pekat ut en misstänkt eller så finns det spaningsuppdrag att gå efter.

– Vi skulle kunna klara upp de flesta av de här brotten om vi bara hade tid, säger Sven Lindh.”

Längre fram i artikeln kan man läsa:

”Det allra värsta, tycker han, är att inte hinna ta itu med fall där kvinnor hotas av sina män.

– Det kommer in en hel del sådana anmälningar. Jag önskar att vi kunde ta tag i dem från början, med åtgärder som ska riktas mot den misstänkte och hjälpa till med kontakt med brottsofferjouren.

I stället hamnar dessa fall bland alla ärenden som inte hinns med. Och hela tiden växer högarna med nya anmälningar.”

Herr talman! Man kan avfärda detta, om man så vill, med att man måste prioritera. Men det finns vissa brott som man också måste prioritera av lagtekniska skäl. Det är brott där ungdomar är inblandade. Det finns en massa andra brott som också måste prioriteras. Om resurserna är för knappa kan t.o.m. så här allvarliga brott, dvs. brott och hot mot kvinnor, hamna lite längre ned i högen.

Förra onsdagen kunde man läsa i samma tidning, dvs. Sydsvenska Dagbladet, om arbetsituationen i Malmö. Här har Yrkesinspektionen gjort en undersökning av arbetsmiljön på brottsroteln på begäran av huvudskyddsombudet. Yrkesinspektionens slutsats är att det behövs mer personal. Följande är citat ur den artikeln.

”Högarna med ärenden växer snabbt – i dag ligger drygt 2000 på brottsrotelns bord. Vid den nya familjevårdsenheten har ärendemängden mer än tredubblats sedan början av året då enheten kom till, till 771 i september.”

Herr talman! Det krävs att alla goda krafter samarbetar för att komma till rätta med våldet mot kvinnor. Mycket stora insatser görs redan i dag, inte minst av kvinnojourerna. Polis och åklagare måste ha effektiva arbetsmetoder och rutiner. Det räcker inte enbart med pengar.

Det finns exempel på framgångsrika projekt ute i landet. Jag har själv varit och studerat ett i Västra Götaland som kallas för Utväg. Mitt i allt detta finns det trots allt glädjande rapporter. Torsdagen den 28 oktober kunde man i Göteborgs-Posten läsa att man på Hisingen når framgångar genom ett effektivt arbetssätt och samarbete. Men det krävs naturligtvis också resurser. Jag och mitt parti anser att de resurser som rättsväsendet har i dag inte räcker till. Vi kräver inte hur mycket resurser som helst, men vi kräver rimliga resurser. Lagstiftningen måste faktiskt också stå på brottsoffrets sida.

Herr talman! Våld kan inte accepteras, varken mot män, kvinnor eller barn. Det bästa sättet att bekämpa våld, inte minst mot kvinnor, är att förebygga. Det kan ske genom att man redan som barn får lära sig att inte använda våld utan att lösa konflikter på ett annat sätt. Där är hemmet den viktigaste faktorn för att vaccinera våra ungdomar mot våldsanvändning. Men också skolan har ett stort ansvar att kväva våldstendenser och mobbning innan de ens har uppstått.

Anf. 88 RAGNWI MARCELIND (kd):

Herr talman! Först vill jag säga att jag instämmer i det anförande som Jeppe Johnsson inledde debatten om vårt betänkande med. Han gjorde det på ett mycket fint sätt, särskilt när det gäller att finna vägar till nya lagstiftningsområden som ska ge kvinnan frid där hon bor, lever och verkar och skydda henne från den som har angripit henne.

Dagens betänkande handlar om en mycket viktig fråga, fridskränkingslagen. Jag vill understryka att det är min tro och förhoppning att alla partier här i riksdagen är eniga om att det är ytterst angeläget att skydda utsatta kvinnor och barn och att vi alla är angelägna att få fram ett heltäckande och tydligt lagförslag.

Vi kristdemokrater beklagar därför att regeringen inte presenterar en tydligare och mer heltäckande lagstiftning, vilket är extra viktigt inom straffrätten, så att misshandlade kvinnor får det skydd de har rätt till. Vi anser att regeringen borde ha gjort en grundligare analys av bestämmelsen om fridskränkingsbrott innan den presenterade sitt förslag till ändring. Vi är djupt oroade över att den i hast framtagna ändringen som föreslås i propositionen riskerar att leda till nya tillämpningsproblem. Detta har även Lagrådet påpekat. Därför yrkar jag, herr talman, bifall till reservation 1 under mom. 1.

Antalet misshandelsbrott ökar kraftigt. De senaste månaderna har flera allvarliga brott mot kvinnor uppdagats. Vi är alla överens om att detta inte kan få fortsätta. Just därför är det så angeläget att lagstiftningen är tydlig och att samhällets skydd för hotade kvinnor blir bättre. Hotade kvinnor måste tas på allvar. Tanken med lagstiftningen mot frids- och kvinnofridskränkning var just att betona allvaret i den systematiska kränkningen. Kvinnomisshandel, liksom all annan form av misshandel, är i grunden ett brott mot alla människors lika värde.

Den förra propositionen, som även vi kristdemokrater ställde oss bakom, var ett steg i rätt riktning, men tyvärr höll inte lagen ända ut. Inte heller det nya förslaget till ändring, som ska bli en uppskärpning, anser vi vara heltäckande.

När lagen om kvinnofrid kom den 1 juli 1998 visade det sig ganska snart att lagstiftningen inte var tillräckligt tydlig. Den 19 mars 1999 kon-

staterade Högsta domstolen, precis som Jeppe Johnsson har refererat, att den nu gällande lagstiftningen vad gäller grov frids- eller kvinnofridskränkning skulle tolkas så att det för en fällande dom krävdes att det förelåg ett tidigare konstaterat brott, utöver vad som omfattas av åtalet. Regeringen konstaterar i sin proposition att en sådan tolkning är en klar inskränkning i förhållande till vad som var avsikten med den nya lagen. Med facit i hand kan vi alla dra slutsatsen att den nya lagstiftningen från 1998 inte höll måttet och att många kvinnor på grund av otydligheten i lagen inte har kunnat få det skydd som de har rätt till.

Jag säger det en gång till: Otydlighet har lett till bristande skydd och fortsatt lidande.

När vi läste propositionen och såg att den föreslagna ändringen inte ens av regeringen själv betrodde som hållbar insåg vi att risken för nya tolkningssvårigheter var påtaglig – ett faktum som också påpekades av Lagrådet. Lagrådet menade att vad som borde utläsas i den nu föreslagna ändringen var att kränkningen på något sätt var systematisk. De åtalade gärningarna skulle kunna bedömas som en fristående enhet men också kunna ses i ljuset av tidigare gärningar. Lagrådet föreslog därmed en kraftfullare skrivning.

I betänkandet instämmer regeringen i Lagrådets bedömning att det inte helt kan uteslutas att det även efter genomförandet av den föreslagna ändringen kan förekomma tolkningsproblem vid tillämpningen av de aktuella bestämmelserna. Regeringen säger vidare i betänkandet att Lagrådets förslag är intressant som en tänkbar väg att på ett mer genomgripande sätt försöka komma till rätta med eventuella föreliggande och kommande tolkningsproblem. Enligt regeringens mening bör emellertid en sådan genomgripande förändring som Lagrådet förordar föregås av en mer genomgripande analys än vad som är möjligt att genomföra i detta lagstiftningsärende.

Då blir självklart min fråga: Anser inte regeringen att det här är en så viktig fråga att det vore värt att fördjupa sig ytterligare för att få fram ett mer genomarbetat och heltäckande förslag?

Regeringen säger vidare i betänkandet att det inte helt kan uteslutas att ändringen leder till oönskade resultat. Man medger också att detta i och för sig talar för att man ska avvakta med förslaget och i stället återkomma i ett annat sammanhang efter att en mer omfattande analys och utvärdering av fridskränkingsbrotten genomförts.

Då kommer min nästa fråga: Hur kan vi som politiker stifta lagar som vi vet innehåller klara brister, brister som kommer att drabba redan ut-satta kvinnor som behöver vårt stöd och skydd?

Varför ville inte regeringen utreda frågan grundligare på en gång? Och vad menar man egentligen när man säger att Riksåklagarens förslag skulle innebära ett större ingrepp i den gällande lydelsen än vad som är motiverat? Om regeringen ser allvarligt på den situation som alltför många misshandlade kvinnor drabbas av borde det väl vara rimligt att samla alla sina resurser på att få fram ett väl genomarbetat förslag.

Utskottet skriver i betänkandet att man delar regeringens uppfattning att lagstiftningen mot fridskränkning fyller ett viktigt behov för att skydda utsatta personer. Den av regeringen föreslagna nya avfattningen av 4 kap. 4 § brottsbalken synes visserligen bättre ägnad än den nuvarande lydelsen att tillgodose syftet: att det för ansvar för fridskränkings-

brott inte ska krävas att det föreligger ytterligare integritetskränkningar utöver dem som avses med åtalet.

Därefter skriver utskottet att även om det kan anföras skäl för att förändringarna bör föregås av en mera ingående analys delar utskottet regeringens uppfattning att lagstiftaren redan nu bör komma till rätta med den brist i den nuvarande lagtextens utformning som den ifrågavarande domen i HD påvisat, detta med hänsyn till de utsatta kvinnornas situation.

Jag skulle då – jag ska alldeles strax sluta – vilja citera vår justitieminister Laila Freivalds, som sade så här då hon besökte vårt utskott i förra veckan: ”Snabbheten får aldrig vara fiende till resultatet.” Detta repeterade hon gång på gång då olika partiföreträdare i utskottet ställde frågor om snabbare hantering av olika frågor inom rättsväsendet.

Det är precis det som jag känner i dag när jag ska redogöra för varför jag anser att regeringen i och med detta förslag har svikit de utsatta kvinnorna: Snabbheten får aldrig vara fiende till resultatet.

Även Riksåklagaren föreslår en annan skrivning än den regeringen vill införa. Riksåklagaren har föreslagit att det aktuella brottet ska vara tillämpligt både när de brottsliga gärningar som omfattas av åtalet i sig innebär en upprepad kränkning och när gärningarna utgör ett led i en sådan kränkning.

För oss kristdemokrater har det varit just de utsatta kvinnornas situation som har lett till att vi inte kan godta den här halvmesyren. Det allmänna rättsmedvetandet kräver tydlighet av lagstiftaren. I förlängningen påverkas slutligen den allmänpreventiva effekten. Vi hävdar att regeringens förslag lever på lånad tid. Och vilka är det då som drabbas? Regeringen genomför ett förslag som kommer att visa sig ha nya kryphål. Värdefull tid går förlorad. Hur kommer frågan att beredas i framtiden? När tror vi att ett nytt lagförslag kommer att tas fram om och när detta förslag visar sig inte räcka till?

Misshandlade och utsatta kvinnor ska på nytt behöva genomgå långa rättsprocesser där deras integritet skadas. De förhörs, ifrågasätts, misstros. Det blir nya överklaganden och nya förhör. Så kommer man till domen, och så kommer mannen undan. Är det på det här sättet regeringen vill visa sitt skydd för utsatta kvinnor?

Herr talman! Kvinnor och barn som utsätts för misshandel, olaga hot, hemfridsbrott och sexuella övergrepp skulle kunna känna trygghet om det i dag hade lagts fram ett genomarbetat förslag. Jag beklagar att det enligt vår mening inte är så. Vi kommer att fortsätta kampen för att lagstiftningen alltid ska vara tydlig och att den som ska använda sig av lagen ska kunna avläsa och tydligt se vad som gäller.

Ursäkta om jag har använt lång tid, men klockan har inte fungerat.

Anf. 89 MARGARETA ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag inleder med att yrka bifall till reservation nr 2.

Fridslagarna var bland de allra första lagar som fick genomslag i det som senare skulle utvecklas till nationen Sverige. Birger Jarl av folkungaätten från Östergötland instiftade kyrkofrid, tingsfrid, hemfrid och kvinnofrid. Tyvärr har ingen av dessa lett till efterlevnad under de 750 år som gått sedan de instiftades. Möjligen kan man misströsta om mänskosläktets förmåga att efterleva lagar och konstatera att människor inte

Prot.

1999/2000:24

3 november

---

*Ändring av
fridskränkingsbrotten*

kan inse att de kränker andra människors innersta behov av en fredad zon genom kränkningar av de här områdena.

Kyrkofriden hålls inte i helgd, eftersom polis kan gå in och hämta människor även ur kyrkor. Ändå finns hos de flesta av oss en känsla av att kränkningen är extra grov om man begår brott mot människor som tagit skydd i kyrkan eller som vistas där för att fira gudstjänst. Den latinamerikanske biskopen Oscar Romero, som mördades när han celebrerade mässan i sin domkyrka, blev mer eller mindre helgonförklarad av sina medmänniskor. Likadant känner man inför de brott som begåtts i Indien, där hinduiska extremister skändat och rivit ned en islamsk moské.

När man läser om hur förhandlingarna mot de misstänkta för polis- morderna i Malexander och andra grova brott måste ske i en bunker i Stockholms tingsrätt kan man också fundera över vad som blivit av tingsfriden. Fritagningsförsök, hot mot vittnen, poliser och annan rättsvårdande personal är exempel på hur tingsfriden kränks på många sätt i Sverige.

Hemfriden finns kvar som begrepp i den moderna lagstiftningen och är där en viktig del av vårt nuvarande rättssystem. Att utsättas för hemfridsbrott är också ett stort ingrepp i den personliga integriteten, och de som blivit utsatta drabbas av ett stort lidande, ofta under lång tid.

Kvinnofriden, som dagens debatt handlar om, är något som den kvinnliga halvan av befolkningen av hjärtat eftersträvar. Den allra största delen av den manliga befolkningen har samma innerliga önskan och inriktning av samhällsarbetet. Det är också viktigt att både män och kvinnor samarbetar om att förstärka kvinnofriden. I lagstiftningsarbetet finns inga delade meningar om inriktningen. I opinionsarbetet finns hos en del män en mer kluven inställning till hur kvinnors uppträdande kan ha påverkat en gärningsman innan han begick brottet. De män som hävdar att detta inte ska ha någon inverkan måste på alla sätt framföra sina åsikter om att kvinnor aldrig någonsin får misshandlas psykiskt eller fysiskt eller mördas, även om de kan uppfattas som provocerande. Männen vanligen större fysiska styrka ger dem ett övertag. Det innebär också att de måste lägga band på sin aggressivitet och inte utnyttja detta övertag.

Ett enigt ställningstagande mot brott som begås mot kvinnor och som innebär en kränkning av kvinnofriden är här en nödvändighet och viktigt i opinionsbildande syfte.

Den lagstiftning som finns i dag är ett stort steg på väg mot en bättre tingens ordning för många kvinnor. Tyvärr har inte polisens och rättsväsendets resurser alltid följt med för att upprätthålla respekten för denna lagstiftning. Dessutom har Högsta domstolen i ett ärende gjort en tolkning av lagen som inte är till kvinnans fördel och som inte var vår mening som lagstiftare när kvinnofridslagen infördes. Därför har detta förslag till förändring som vi nu debatterar lagts fram. Det är bra att regeringen så snabbt har reagerat på domslutet och att även den rättsliga hanteringen gått relativt snabbt. Tyvärr är dock inte förslaget tillräckligt långtgående.

Just i dag har jag fått ett meddelande via e-posten. Det är säkert fler som har fått det. En förtvivlad kvinna berättar om sin hopplösa situation med misshandel av både sig själv och sin son. Ingen hjälper henne och ger henne det skydd hon behöver. Av detta drar jag slutsatsen att vi inte

har en tillräckligt stark lagstiftning och heller inte satsar tillräckliga medel på rättsväsendet. Till det senare får vi återkomma i budgetdebatten. Men exemplen är många på att vi i Centerpartiet som kräver ytterligare resurser för rättsväsendet har rätt.

I Centerpartiets partimotion talar vi om en nollvision och skärpt lagstiftning när det gäller brott mot kvinnor. Det innebär att ingen kvinna ska behöva utsättas för våld mot sitt liv och sin hälsa av en man som de har levt eller lever tillsammans med. Lagen behöver här skärpas ytterligare, framför allt vad gäller straffsatserna.

I den motion som ingivits av fem kvinnor, och som Lena Ek tagit initiativ till, ställs krav på att man redan nu gör en översyn av hur lagen efterlevs. Motionärerna anser att en skärpning behöver ske och kräver en uppföljning av lagstiftningen. Detta instämmer jag i.

När man läser tidningar och ser hur flera småbarnsmammor blivit mördade av sina barns fäder blir man förskräckt. Att de dessutom bett om skydd och hjälp mot en tidigare sambo, men inte kunnat få det på grund av att alla trygghetslarm varit upptagna eller att de i något fall har fått lämna tillbaka det för att de inte larmat någon gång under en viss tidsperiod, visar hur stora behoven är och att de tyvärr ofta är befogade.

Hela samhället har ett ansvar för att inte förhärliga våld och att motarbeta det på så många områden som möjligt. Det språk som många ungdomar använder mot varandra och mot sina föräldrar och lärare är också oacceptabelt. På ett sätt medför ett accepterande av detta språk att man godkänner att kvinnor är lägre stående och att man kan hantera dem lite sämre än män. Centerkvinnorna har tagit initiativ till en kampanj mot språkvåldet i skolorna. Man går ut tillsammans i skolorna, ofta en vuxen partimedlem eller centerkvinna och någon från ungdomsförbundet. Man har rönt stor uppskattning för det här arbetet i skolorna. Det visar också hur viktigt det är att vi som är med och formar samhället är med och tar aktiv del i skolans arbete och att vi tar tydlig ställning mot alla former av våld mot kvinnor.

En annan grupp som också skulle behöva en fridslag är ungdomarna. De som utsätts för flest våldsbrott är unga män mellan 18 och 25 år. Även här är grunden densamma som vid kvinnofridsbrotten, en syn på medmänniskan som något mindre värd än en själv. Även här är opinionsbildning men också lagstiftning av mycket stor vikt.

Anf. 90 SIW PERSSON (fp):

Herr talman! Den 7 oktober fick jag och flera andra här i riksdagen ett *mail* som säger så här: Det är skrämmande att läsa om de fyra kvinnor som mördats av sina exmän de senaste veckorna, män som också är pappor till barn. Flera fall av liknande händelser har inträffat de senaste åren, och ändå görs det inget från myndigheternas sida för att förhindra att sådant här sker.

Genomsnittligt har 16 kvinnor dödat per år. I september 1999 är siffran redan 20. Kvinnor som – som hon säger – är utsatta för hot, förföljelse och trakasserier från tidigare partner får lite eller ingen hjälp alls från polis och sociala myndigheter. De tvingas leva i ständig skräck och får sina liv begränsade, eftersom brottslingen – som hon säger – tillåts gå lös och ledig. Som lagarna är i dag måste mannen ha satt sina hotelser i verket innan han kan straffas, och då är det ofta för sent för kvinnan.

Prot.
1999/2000:24
3 november

*Ändring av
fridskränkingsbrotten*

Åtskilliga polisanmälningar leder inte heller till åtal med motivering-
en att brott inte kan styrkas.

Paradoxalt nog är det så att de som är mest utsatta, de som är mest
hotade, de som får de största problemen att klara livet och leva vidare är
kvinnorna. Det är de som får utstå det här. Därför måste det till ett bättre
skydd för de kvinnor som ropar på hjälp och som inte heller alla gånger
vågar anmäla förrän det är för sent, på grund av rädsla för sina män.

Men vi måste också se till att tro på de här kvinnorna. Det är också
fråga om att ändra hela inställningen hos många som arbetar med detta.

Inför dagens debatt tog jag fram den kvinnofridsproposition som vi
fick häromåret. Jag blev lika betryckt över mycket jag läste i den härom-
dagen som jag blev tidigare. Det är bekymmersamt och beklagligt på alla
sätt och vis när man läser att antalet anmälda misshandelsbrott mot kvin-
nor har ökat med 56 % mellan åren 1986 och 1996.

Enligt den senaste officiella statistiken från Brottsförebyggande rådet
uppgick antalet anmälda brott som avser misshandel mot kvinnor 1996
till 18 560. Av dessa har 12 210 brott, dvs. 66 %, begåtts inomhus av en
för kvinnan tidigare bekant person. Men det som också är så bekläm-
mande är att, som man pekar på här, brottsligheten på det här området till
stor del antas vara dold.

Inte blir man mycket gladare när man ser att det inte förs statistik
över sådana självklara saker som besöksförbud, som man alldeles för
sällan får. På grund av en skrivning i förarbetena är det svårt att få be-
söksförbud, men de få gånger det utfärdas måste man, som Kvinnovalds-
kommissionen påpekar, föra statistik över dem. Det har man alltså inte
gjort. Man har alltså ingen statistik över hur många gånger de har utfär-
dats. Man har bara statistik över när förbudet har överträtts.

Hur har det gått under det år som har gått? Jag har roat mig med att
titta på årets budgetproposition. Vi har av förklarliga skäl inte fått någon
statistik sedan kvinnofridspropositionen antogs. Om man dock tittar på
lagföringsandelen för våldsbrott ser man att det var en oförändrad nivå på
närmare 70 % år 1997. Det som gör oss oroliga oavsett partifärg – här är
vi överens om allvaret, sedan är vi oense om hur vissa delar ska genom-
föras – är att andelen beslut att *icke* väcka åtal i färdiga förundersökning-
ar om våldsbrott har varit generellt sett stor, med myndighetsvisa variat-
ioner mellan 26 och 35 %.

Detta har gjort att regeringen har bestämt att ge polisen särskilda
uppdrag, att åklagaren ska ges särskilda uppdrag, domstolarna ska ges
särskilda uppdrag, och de olika frivilligorganisationerna ska särskilt
sagas till att hjälpas åt för att ge misshandlade kvinnor bättre möjlighet
att få sin självklara rätt.

Det kan aldrig nog understrykas hur viktigt det är att förebygga och
komma ihåg att dagens förövare alldeles för ofta är gårdagens offer. Vi
måste verkligen se till att det kommer att höra till undantagen att någon
blir klassad som misshandlare, att någon blir dömd för mord. De få
gånger det blir så, ska de straffas med skärpa.

Herr talman! Det är därför vi står bakom reservation 2 i detta betän-
kande. Naturligtvis välkomnar vi att uppföljningsarbetet har satts i gång.
Men vi är rädda att arbetet med lagstiftningen om grov kvinno-
fridskränkning inte är tillräckligt för att få stopp på våldet. Därför vill vi
redan nu ha en uppföljning och utvärdering av lagens tillämpning. Men

vi vill också att det ska läggas fram förslag till riksdagen om erforderliga skärpningar.

Herr talman! Därför vill jag sluta med att yrka bifall till reservation 2.

Anf. 91 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s):

Herr talman! Sverige är världens mest jämställda land. Vi har t.o.m. fått pris för det vid FN:s kvinnokonferens i Peking för några år sedan.

Detta betyder dock inte att situationen är bra. Det finns fortfarande en hel del som inte är jämställt. Att kvinnor fortfarande blir slagna av män just för att de är kvinnor är ett bevis på detta. Ofta har de blivit slagna av en man som står dem nära. Att slå är ett sätt att visa makt, att styra en annan människa genom att skrämma och förödmjuka. Det är ett oacceptabelt beteende i alla länder, men inte minst i ett land som är ett av de mest jämställda.

Det är flera faktorer som talar för att Sverige är på rätt väg mot kvinnofrid. Sedan straffbestämmelserna om fridskränkingsbrotten infördes den 1 juli 1998 har anmälningarna om misshandel i hemmet ökat. Det behöver inte betyda att misshandeln i sig har ökat utan att det är fler som anmäler. Mörkertalet minskar, och det är bra. Frågan har fått en sådan uppmärksamhet att kvinnorna förmår, vill och kan anmäla.

Herr talman! Efter det att en uppmärksammas dom avkunnades i Högsta domstolen i mars i år gör vi en skärpning av lagen om kvinnofrid. Vi vill säkerställa att lagen uppfyller sitt syfte. Högsta domstolens tolkning innebär att gränserna för bestämmelsernas tillämpning blivit snävare än vad som var avsett. Kristdemokraterna är det enda parti som säger nej till regeringens förslag att nu skärpa lagen om kvinnofrid. Vi socialdemokrater har svårt att förstå hur kristdemokraterna resonerar. Genom en skärpning vill vi säkerställa att lagen uppfyller sitt syfte. Det ska absolut inte råda något tvivel om att upprepade övergrepp mot kvinnor är ett allvarligt brott. Denna skärpning säger kristdemokraterna nej till. Det betyder att de säger nej till ett förslag som skulle öka kvinnors trygghet.

Sex partier skriver att lagen måste justeras med hänsyn till de utsatta kvinnornas situation. Kristdemokraterna tycks mena att vi inte har begripit vad som är bäst för kvinnorna.

Lagstiftningen är självklart inte tillräcklig för att få stopp på kvinnovåldet. Lagstiftningen är samhällets sätt att reagera på en brottslig handling. Straff leder sällan till förändrat leverne, såvida inte straffet innehåller också vård. Vad som är mer viktigt för att komma till rätta med kvinnovåldet är de andra delarna i kvinnofriden, nämligen att ge ett gott stöd till kvinnorna så att de kan bryta upp och förändra hela sina liv. Stödet ges genom ökad kunskap, ändrade attityder och samverkan mellan berörda myndigheter, utveckling av arbetsmetoder, bättre statistik, bättre riskbedömning, bättre skydd för kvinnor, fler larmpaket, snabbare rättsprocesser etc.

Allt detta pågår nu och ingår i det s.k. treåriga gemensamma myndighetsuppdraget som omfattar Domstolsverket, Riksåklagaren, samtliga åklagarmyndigheter, Rikspolisstyrelsen, polismyndigheterna, BRÅ, Brottsoffermyndigheten, Kriminalvårdsstyrelsen, Socialstyrelsen och länsstyrelserna. De centrala myndigheterna ska lämna en årlig rapport till regeringen om vad som görs.

Prot.
1999/2000:24
3 november

*Ändring av
fridskränkingsbrotten*

I regeringens skrivelse *Jämställdhetspolitiken inför 2000-talet* anges att en uppföljning av kvinnofridspropositionen pågår för att kartlägga om ytterligare åtgärder behöver vidtas. Det är viktigt att utveckla bättre behandlingsmetoder för män som misshandlar. Frivilligorganisationerna kan och vill utveckla sina metoder till t.ex. gruppsamtal, liksom individuella samtal, för och med män. Professionella bör göra detsamma inom kriminalvården.

Attityder hos unga skapas av vuxna. När alla vuxna kraftfullt reagerar och tar avstånd från våld i alla former påverkas ungdomarnas attityd. Barn som upplever våld ska ha rätt till ordentlig hjälp och ses som egna individer med egna behov. Det gör att barnen kan gå vidare och växa upp till vuxna utan obearbetade trauman i bagaget som kan leda till fortsatt våld senare.

Mansrollen måste, och kommer att, uppmärksammas mer och mer. Regeringen har initierat ett tvåårigt projekt om män och jämställdhet som ska kartlägga vilka hinder som finns för att män ska engagera sig i jämställdhetsarbetet. Män som goda och bra förebilder för män är en viktig del i arbetet med att påverka och förändra attityder.

Våldet mot kvinnorna kommer vi inte åt genom att i första hand ge högre straff. Det handlar om attityder och kvinnosyn. Kravet på en utvärdering av lagens tillämpning kommer för tidigt. Uppföljning sker redan nu genom regeringens arbete och myndigheternas årliga rapportering.

Herr talman! I detta sammanhang vill jag ta tillfället i akt att framhålla ett projekt som just nu pågår i mitt hemlän, i Kalmar. Det är ett projekt som lyfter fram problemen kring våldet som vi möter i samhället. Projektet bär namnet Inferno-Paradiso, och det består bl.a. av en utställning som har som syfte att bidra till att man i varje kommun i länet under våren 2000 skapar ett nätverk av intressenter, utbildningsinstitutioner, kulturföreningar, konstnärskollektiv, ideella föreningar etc., som praktiskt ska använda utställningen i sin verksamhet. Projektet är ett samverkansprojekt som i huvudsak är riktat till målgrupperna barn och ungdomar. Meningen är också att lyfta fram det obekväma – att våga ta tag i det hemska, att våga föra fram det onda – för att öppna ögon, se och ta tag i problemen på ett tidigt stadium.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till hemställan i justitieutskottets betänkande nr 3 samt avslag på reservationerna.

Anf. 92 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Herr talman! Ann-Marie Fagerström kan inte riktigt förstå hur vi kristdemokrater har tänkt oss det hela. Jag vet inte om Ann-Marie Fagerström lyssnade när jag höll mitt anförande. Där försökte jag verkligen tydligt klargöra vad som har föranlett att vi inte yrkar bifall till ändringen. Vi tycker inte att den är tillräckligt heltäckande. Vi tycker inte att den räcker ända fram – i likhet med vad Lagrådet och Riksåklagaren tycker.

Nu hävdar regeringen att om man ska ta hänsyn till Lagrådets förslag skulle det försinka framtagandet av lagstiftningen. Jag har kontrollerat det. Jag har talat med chefen på Riksåklagarens kansli. Det hade inte tagit längre tid att ta med det som Lagrådet och Riksåklagaren har haft påpekanden om i propositionen.

Då har jag en fråga till Ann-Marie Fagerström. När vi sitter här som lagstiftare och politiskt förtroendevalda, måste vi väl hämta in kompetens

utifrån inom de områden där vi kanske inte har professionell kompetens? Det är vad vi kristdemokrater har gjort. Vi har hämtat in kompetensen från Lagrådet och Riksåklagaren. Jag vill fråga: Varför tycker inte regeringen att det finns anledning att lyssna på Lagrådet och Riksåklagaren, när de säger att man med det förslag som regeringen lägger fram riskerar nya tillämpningsproblem som just drabbar de utsatta och misshandlade kvinnorna?

Prot.
1999/2000:24
3 november

---

*Ändring av
fridskränkingsbrotten*

Anf. 93 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Vi är inte alls främmande för att hämta in kompetens – snarare tvärtom; det gör vi i varje ärende. Vi socialdemokrater är medvetna om de synpunkter som framförts av Lagrådet i detta ärende. I enlighet med regeringen anser vi i utskottet att det inte är uteslutet att även genomförandet av den här ändringen kan föranleda tolkningsproblem vid tillämpningen av de aktuella bestämmelserna. I så fall får regeringen återkomma.

Det är inte försvarligt att följa kristdemokraternas krav på en utredning och först därefter skärpa lagen. Detta skulle innebära att under tiden som utredningen pågår och innan riksdagen har tagit ställning till den kommer kvinnor att sakna den trygghet som en skärpning av lagen innebär. Inser inte Ragnwi Marcelind och Kristdemokraterna detta?

Anf. 94 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Herr talman! Det som Ann-Marie Fagerström nu sade säger allt. Det belyser bara det jag har försökt förklara i hela mitt anförande, nämligen att regeringen är medveten om att det här förslaget inte räcker. Vad jag då försöker säga är att det handlar om att dessa kvinnor blir ytterligare utsatta. De får gå igenom nya processer genom att de ska förhöras, utsättas och ifrågasättas, och när domen faller räcker ändå inte lagstiftningen till.

Varför kunde inte regeringen ha antagit Lagrådets förslag, där Lagrådet självt säger att den skärpning som man föreslår skulle kunna vara mer heltäckande? Samma sak skedde när lagen antogs 1998. Då hade också Lagrådet en förstärkt skrivning, men inte heller då ville regeringen ta in Lagrådets kompetens.

Jag skulle då vilja fråga Ann-Marie Fagerström: Hur kan man nonchalera kompetensen utifrån på det sättet? Ska vi inte ha något lagråd?

Anf. 95 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Med tanke på Ragnwi Marcelinds inledning och det inlägg hon gjorde nu, undrar jag om hon och Kristdemokraterna är medvetna om vad förslaget innebär. Är de verkligen beredda att svika de redan mest utsatta kvinnorna, precis som jag har sagt, genom sitt förslag till avslag på den skärpning av lagen om kvinnofrid som vi föreslår i detta betänkande? Kristdemokraterna är det enda partiet i utskottet som inte är berett att gå på det här. Har vi andra helt fel? Jag vill fråga Ragnwi Marcelind om det.

Anf. 96 ALICE ÅSTRÖM (v):

Herr talman! I den här debatten har en mängd olika frågor som handlar om våld mot kvinnor berörts. Det är ganska viktigt att poängtera att det finns en oerhört bred enighet i riksdagen när det gäller åtgärder för att förhindra våld mot kvinnor.

Herr talman! Det är också viktigt att se vad det är för betänkande som vi i dag behandlar. Vi behandlar en ändring av lagstiftningen när det gäller fridskränkingsbrotten. Den här lagstiftningen togs fram i mycket bred enighet i alla partier i riksdagen. Kvinnofridslagstiftningen innehåller en mängd olika områden, där man tittar på våldet mot kvinnor ur sociala aspekter, från alla myndigheters och rättsväsendets aspekter, och där lagstiftningen är en del.

I debatten här i dag kan det låta som om vi inte skulle vara överens om just de förslag som har framförts här, om våldet mot kvinnor och hur vi ska förhindra det, om det brottsförebyggande arbetet, polisens arbete, åklagarnas arbete, domstolarnas arbete, de ideella organisationernas arbete och skolans ansvar. Det är ändå viktigt att lyfta upp att det här är delar som finns med i kvinnofridspropositionen, som vi alla står bakom. Det såg jag och Vänsterpartiet som en stor styrka när vi antog lagstiftningen. För en gångs skull tog vi ett gemensamt helhetsgrepp på de frågor som handlar om våld mot kvinnor.

Herr talman! Det är lite sorgligt att just en så här viktig fråga helt plötsligt blir en politisk profileringsfråga, där det i kammaren kan låta som om vi inte är överens. Jag vill betona att vi är väldigt överens i de här frågorna.

När det gäller just detta betänkande om ändring av lagstiftningen när det gäller fridskränkingsbrotten är det med en mycket bred majoritet som vi i justitieutskottet nu ställer oss bakom den förändring av lagstiftningen som i dag föreslås. Kristdemokraterna har i stället valt att reservera sig och att yrka avslag på förslaget.

Tidigare talare har tagit upp att ändringen beror på en HD-dom. Det innebär att just den mening som vi lagstiftare hade när det gäller att skydda kvinnor som blir utsatta för upprepade kränkningar inte fungerade i och med HD:s dom. I dag har vi därför ett glapp. Vi har ingen lagstiftning som kan täcka ”upprepad kränkning”. Där står vi i dag helt tomma.

Jag har i och för sig full förståelse för en hel del av de argument som kristdemokraterna framför, t.ex. att det är viktigt att man är tydlig i lagstiftningen och att man så långt det är möjligt ska undvika tillämpningsproblem. Kristdemokraterna lyfter här upp Lagrådets förslag och Riksåklagarens förslag, som har lämnats till regeringen.

När regeringen och andra jurister gör den bedömningen att om man ska kunna genomföra de förändringar som Lagrådet och Riksåklagaren föreslår, behövs det en hel del följdändringar i hela lagstiftningen. Regeringen insåg att det inte var möjligt att göra ett så stort arbete lika snabbt som att genomföra den nödvändiga lagändringen, utan att det kommer att behövas en längre beredningstid för att man ska kunna göra det.

Då har vi som politiker två möjligheter. Vi kan säga att vi vill ha det så noggrant och med just de argument som kristdemokraterna framför, dvs. att det inte får finnas något utrymme för tillämpningsproblem i framtiden. Men under hela den tid som beredningen ska pågå existerar

inte den lagstiftning som vi var så stolta över att vi antog för att skydda kvinnor som blir utsatta för upprepade kränkningar. Då tappar vi ytterligare tid.

Vi kan också göra lagändringen nu. När vi i dag arbetar så hårt med att lyfta fram våldet mot kvinnor, att ge kvinnor så bra lagskydd som möjligt, har vi inte råd att vänta.

Jag och Vänsterpartiet förutsätter att man i det arbete som nu pågår inom BRÅ, departementet och de olika myndigheterna när det gäller uppföljningen, och sedermera utvärderingen, av lagstiftningen kommer att i ett större perspektiv överväga att göra en ändring för att ytterligare försäkra sig om att det inte uppstår några tillämpningsproblem. Att bara sitta med armarna i kors och vänta anser vi i Vänsterpartiet skulle vara ett svek mot just de kvinnor som vi har velat skydda med lagstiftningen.

Herr talman! Jag skulle också bara vilja lyfta upp lite av den diskussion som moderaten Jeppe Johnsson tog upp här i kammaren, som går ut på att hela tiden lyfta upp problemet med resurser till rättsväsendet. Han gjorde en uppläsning ur artiklar om polisens arbetssituation, om outhärdade brott och om att det krävs oerhört mycket utredningar för att man ska kunna klara av våldet mot kvinnor osv.

Jag och Vänsterpartiet vill varna för den synen på den här problematiken. Jag blir oroad när man från kammarens talarstol säger att det är resursbrist, att poliserna inte kan utreda våld mot kvinnor på grund av resursbrist och att polisen inte kan skydda kvinnor på grund av resursbrist.

Vårt polisväsende får i dag 11 miljarder kronor om året. Jag anser att det är oerhört viktigt att vi är tydliga i arbetet mot våld mot kvinnor och hela tiden påpekar för rättsväsendet att man begått misstag. Vi har haft en brist på engagemang inom rättsväsendet. Man har behandlat detta som familjeproblem. Polisen kan utnyttja mycket enkla möjligheter och t.ex. ta med sig en videokamera till ett lägenhetsbråk där en kvinna har blivit misshandlad. Genom att dokumentera med mycket enkla medel har man en ganska säker bevisning. Det har ofta varit små medel som har behövts.

Jag ser det som en stor fara att vi från denna talarstol säger att polisen har resursbrist och att den inte kan utreda, och att kvinnorna därför inte kan skyddas. Vi i Vänsterpartiet anser att vi hela tiden måste hävda att rättsväsendet i alla dess delar måste ta det fulla ansvaret, med tanke på de uttalanden riksdagen har gjort, den lagstiftning vi har skapat och den debatt vi har fört när det gäller skyddet för kvinnorna. Det går inte att motivera att man låter en grupp som är så utsatt hela tiden få stå tillbaka med att man inte har resurser. Med de 11 miljarder polisväsendet ändå har måste man också kunna behandla våldet mot kvinnorna på ett seriöst sätt.

Med det, herr talman, vill jag yrka bifall till hemställan i utskottets betänkande.

Anf. 97 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Herr talman! Alice Åström säger att vi försöker göra detta till en profilfråga. Jag vill kontra med att säga följande: Om det är en profilfråga att kräva tydligare och mer heltäckande lagstiftning, vilket vi anser vara väldigt viktigt i straffrätten, må det vara hänt att det anses som att vi gör det till en profilfråga.

Prot.
1999/2000:24
3 november

*Ändring av
fridskränkingsbrotten*

Alice Åström säger också att lagen som antogs 1998 inte har lett till de resultat som man hade förväntat sig och att man nu vill göra en skärpning. Alice Åström konstaterar att vi står tomma här i dag. Jag vet inte vad Alice Åström menar, men vi önskar att vi inte hade stått tomma här i dag utan att vi hade haft ett tydligt lagförslag som verkligen skulle ha skyddat kvinnorna. Sedan håller hon i och för sig med om vad vi har sagt.

Jag är övertygad om att regeringen, om det hade funnits en politisk viljekraft, redan från mars månad hade haft möjligheter att satsa resurser på att i dag kunna presentera ett mycket bättre förslag, där man också hade tagit hänsyn till Lagrådets och Riksåklagarens synpunkter.

Min fråga kvarstår. Hur kan vi som politiker stå här i kammaren och säga att vi vill stifta lagar som vi själva är medvetna om kanske inte håller i rätten i morgon? Vad leder det till, och vad ger det för signaler, Alice Åström?

Detta är inget populistiskt utspel. Jag månar verkligen om de miss-handlade kvinnorna. Det hoppas jag att Alice Åström inser. Jag skulle önska att Alice Åström kunde förklara för mig hur hon som erfaren ruti-nerad politiker kan vara med och stifta lagar som inte håller.

Anf. 98 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Det var faktiskt inte just Ragnwi Marcelinds och kristdemokraternas nej till denna lagstiftning som jag ansåg var ett sätt att försöka göra partipolitik av frågan om våld mot kvinnor.

Jag och Vänsterpartiet är säkra på att den lagstiftning vi beslutar om i dag ger ett ökat skydd för kvinnor, utifrån den dom som HD avlämnar. Det är inte så att vi ger kvinnor ett sämre skydd med denna lagstiftning, utan vi ger dem ett ökat skydd. Däremot ser vi att det lagtekniskt fortfa-rande kan bli problem. Men i stället för att vänta på att frågan utreds och lägga oss på den lägre nivå som HD-domen innebär, tycker vi att det är viktigt att höja nivån så långt vi bara kan.

När Ragnwi Marcelind säger att hon är helt övertygad om att rege-ringen hade kunnat lägga fram ett fullödigt förslag som inte hade inneburi några problem över huvud taget vid denna tidpunkt måste jag ändå få känna mig lite förundrad. Det är i och för sig inte jag som ska försvara socialdemokraterna, men jag undrar om Ragnwi Marcelind verkligen menar att regeringen med berätt mod säger att den skulle kunna göra det bättre för kvinnorna men att den inte tänker göra det. Jag är helt överty-gad om att man från regeringens sida har varit oerhört mån om att få en så bra lagstiftning som möjligt. När man har sett vilken tidsaspekt som har gällt har man velat höja skyddsnivån och inte lämna någon åt sitt öde.

Anf. 99 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Herr talman! Att Alice Åström försvarar socialdemokraterna och re-geringens politik är inget nytt. Det har vi fått se många inslag av under det senaste året. Jag vill än en gång påpeka att jag naturligtvis inte menar att det lagförslag som hade kunnat antas här i dag hade garanterat alla kvinnor skydd för resten av livet, men vi hade kunnat ha ett bättre förslag om regeringen hade tagit frågan fullt ut på allvar, lagt ned mer resurser och tagit hänsyn till Lagrådets och Riksåklagarens synpunkter. Det är detta som är återkommande och som är själva kärnan för mig i den mot-

ion som jag har skrivit med anledning av propositionen. Jag som politiker vill ta till mig kunskapen utifrån. Då ser jag det som rimligt att jag som beslutsfattare tar hänsyn till Lagrådets och Riksåklagarens synpunkter när jag sitter och läser en proposition i justitieutskottet.

De säger – det sade de också häromdagen – att det inte hade behövt ta längre tid. Dessutom säger man tydligt att man är allvarligt oroad över att tilläggsförslaget kommer att leda till ytterligare problem – tillämpningsproblem – som gör det väldigt jobbigt för de misshandlade kvinnor som Alice Åström och jag vill skydda och värna om.

Anf. 100 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Det är uppenbarligen så att Ragnwi Marcelind och kristdemokraterna har en annan syn på vilka möjligheter vi hade att få fram en annan lagstiftning och vilken framkomlighet som rädde än vad de övriga partierna i justitieutskottet har. Jag vidhåller att det är viktigt att både lyssna till Lagrådet och till Riksåklagaren, men jag tycker också att det är viktigt att faktiskt ta till sig insikten när man ser att det innebär att man kommer att behöva göra en större bearbetning av lagstiftningen. Vi kanske löser en del av problemen, men det får följdkonsekvenser i den övriga lagstiftningen som gör att man behöver göra en större bearbetning.

För oss i Vänsterpartiet har det varit viktigt att inte låta någon tid gå till spillo utan att så snabbt som möjligt försöka förstärka skyddet för kvinnorna. Alla övriga partier här i riksdagen, utom Kristdemokraterna, har exakt samma uppfattning.

Anf. 101 JEPPE JOHNSON (m) replik:

Herr talman! Om Alice Åström hade lyssnat på mitt inlägg hade hon hört att jag också tog upp att det är oerhört viktigt att man har effektiva och rationella arbetsmetoder. Det är ofta väldigt svårt att säkra bevis när det gäller dessa brott mot kvinnor. Ord står mot ord, och ibland tas anmälan tillbaka.

Jag har också fått lära mig att man inte kan lugga en flintskallig. Det är ett gammalt uttryck som i alla fall gäller hemma på Lister. Man lägger på polisen den ena uppgiften efter den andra. Listan på prioriteringar, herr talman, som också Alice Åström står bakom, är ofta ganska lång.

Det finns ärenden som prioriterar sig själva. Det gäller häktade och brott mot ungdomar. Jag är säker på att Alice Åström också står bakom dessa långa listor, som i stort sett omfattar det mesta. Det är brott mot miljön. Det är våldsbrott. Det är brott med rasistiska inslag. Det är narkotikabrott, m.m. Det räcker inte med effektiva arbetsmetoder. Även om man har effektiva arbetsmetoder tar det tid att genomföra.

Herr talman! Eftersom Alice Åström nu ingår i regeringsunderlaget och, som vi från mitt parti upplever det, i vått och torrt stöttar regeringen skulle jag vilja ställa en fråga till henne. Vilka brottstyper ska vi säga till utredarna att de ska lägga längst ned i högen?

Anf. 102 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Oavsett vilket område inom rättsväsendet eller vilken brottstyp vi diskuterar handlar Moderaternas argumentation om att man ska lösa det med mera pengar.

Prot.
1999/2000:24
3 november

*Ändring av
fridskränkingsbrotten*

Sedan gällde det att det skulle vara svårare att säkra bevis när det gäller våld mot kvinnor. Om man läser kvinnofridspropositionen och följer de projekt som har genomdrivits i Sverige – aktiva polismän har tagit våld mot kvinnor på allvar och drivit projekt – finner man att det inte är stora kostnader och svårigheter förenade med det här. Vi i Vänsterpartiet tycker att det är oerhört viktigt att även prioritera och utreda brott mot kvinnor, oavsett vilka medel vi har.

Nu när vi har lyft upp frågan om våld mot kvinnor och sett den stora problematiken och ser de ökade anmälningarna, säger Moderaterna att det inte finns några pengar och att vi måste vänta tills vi får mer pengar. För oss i Vänsterpartiet är det oerhört viktigt att kräva jämställdhet och föra en kamp för kvinnors lika värde och rättigheter, oavsett hur stora ekonomiska ramar man har. Det är den viktigaste utgångspunkten. Det här är ingenting som man kan prioritera upp eller prioritera bort utifrån de resurser som finns. Detta tror jag att de flesta partier här i riksdagen är överens om.

Anf. 103 KIA ANDREASSON (mp):

Herr talman! Den nya lagen om grov kvinnofridskränkning respektive grov fridskränkning, som trädde i kraft den 1 juli 1998, är unik. Det är nog därför som det har blivit problem med den. Den bygger nämligen på kunskap om hur kvinnor i nära relationer blir misshandlade, kränkta och utsatta för ett led av handlingar som till slut totalt bryter ned dem. Därför skulle man inom rättsväsendet se på dessa samlade handlingar på ett särskilt sätt och inte, som tidigare, bara döma personer för de enskilda brotten. Vi visste redan när den här lagen instiftades att det skulle bli tolkningsproblem, eftersom jurister inte är vana vid att se på brott på det här viset. Tidigare dömdes det nästan alltid för enskild misshandel.

Den här lagändringen välkomnades av kvinnor i Sverige. Nu skulle antligen de män som konsekvent utsatte kvinnorna för våld kunna straffas på ett riktigt sätt. Tyvärr tolkade juristerna, trots tydliga förarbeten där avsikten med lagen förklarades, inte som lagstiftarna avsett. I en HD-dom blev utslaget misshandel i stället för grov kvinnofridskränkning, trots att mannen var åtalad för att vid tre tillfällen ha misshandlat en kvinna efter den här lagens ikraftträdande. På grund av denna tolkning – eller snarare misstolkning – måste en justering av lagen genomföras.

Jag måste säga att jag tycker att regeringen i det här fallet har agerat med kraft och med snabbhet för att komma till rätta med den felaktiga lagtexten. Jag tycker egentligen inte att den är felaktig, men den kan tolkas felaktigt av jurister.

Kritik av förslaget har visserligen framförts av både RÅ och Lagrådet, som vill ha en mer djupgående och en mer omfattande analys av förändringarna, men jag tycker inte att det som kd säger handlar om svart eller vitt, för eller emot. Man säger också att man ändrar detta så snabbt som möjligt så att lagen ändå kan finnas för de utsatta kvinnorna. Under tiden är man mycket väl medveten om att man kanske än en gång får göra justeringar, eftersom det, som jag sade, är en unik lagstiftning. Det här tycker jag att vi kan acceptera, eftersom man gör så gott man kan. Det här vill vi alla. Om vi skulle säga nej till det här skulle det drabba de utsatta kvinnor som bäst behöver det.

Självfallet måste det hela tiden parallellt pågå en uppföljning av hur lagen tillämpas. Det har också skett. Det är därför som vi gör den här lagändringen. En lag prövas ju ändå upp till HD, och faller ett sådant här utslag där försöker vi göra någonting åt det. Det är det som har skett.

Jag har fått kritik för att Miljöpartiet inte stöder reservation 2. Jag tycker att det är uppenbart. I den flerpartimotion som Miljöpartiet är med om står det:

År 1998 instiftades kvinnofridsbrottet, som tar hänsyn till det upprepade och systematiska i vissa mäns beteende. Effekterna måste nu studeras, och därefter bör riksdagen få ta ställning till om lagen ska skärpas ytterligare.

Detta ställer vi upp på. Det är precis det som görs nu i och med denna ändring. Det här yrkandet är alltså uppfyllt. Sedan står det:

En uppföljning och kontroll av hur lagen efterföljs blir därmed nödvändig.

Det här gällde ju den gamla, från 1998. I och med att en ändring ska träda i kraft den 1 januari 2000 kan vi ju inte göra en uppföljning nu. Det säger sig självt. Det är orimligt. Den här lagändringen måste ju först verka för att vi ska kunna göra en utvärdering.

Det ena yrkandet i den gemensamma motionen är uppfyllt. Det andra faller på sin egen orimlighet. Jeppe Johnsson sade att han var förvånad. Men det är ju bara sunt förnuft att vi inte ställer upp på det här. Det står ju så klart i betänkandet.

Naturligtvis måste det här hela tiden följas upp och utvärderas. Det görs också på flera punkter. I betänkandet står det ordagrant: ”— i framtiden kan finnas skäl för regeringen att göra en mera omfattande översyn och analys av fridskränkingsbrotten och i det sammanhanget överväga om ytterligare förändringar av lagens utformning är erforderliga.”

Det har jag redogjort för tidigare. Dessutom säger man att alla de myndigheter som kommer i kontakt med frågor som rör våld mot kvinnor, t.ex. sociala myndigheter, polis och åklagare och sjukhus, ska redovisa sina åtgärder regelbundet för regeringen. Uppdragen gäller t.o.m. år 2002. Polis och åklagare ska enligt regleringsbrevet för år 1999 prioritera kampen mot våld mot kvinnor.

Dessutom har BRÅ, Brottsförebyggande rådet, fått i uppdrag att sammanställa och tolka alla de redovisningar av myndighetsuppdrag som regelbundet ska lämnas till regeringen. BRÅ har fått i uppgift att utvärdera även de här lagändringarna. Målsättningen är att skyddet för hotade kvinnor och barn ska öka ytterligare. Det är vi alla med på. Dessutom bedriver en interdepartemental arbetsgrupp med företrädare för Justitiedepartementet, Näringsdepartementet och Socialdepartementet en fortlöpande uppföljning av hela kvinnofridsreformen. Jag tycker att det är utmärkt att det här sker tvärs över, så att det inte bara handlar om ett departement. Det har ofta varit en brist tidigare.

Med detta vill jag tyvärr inte säga att allt är gjort. Men många nya lagförslag och myndighetsuppdrag har tillkommit på relativt kort tid. Det är viktigt att ha ett uppföljnings- och utvärderingsprogram, vilket jag ändå anser att vi har, med hänvisning till de redogörelser som jag har gjort. Vi måste låta dessa myndigheter redovisa sina resultat. Vi ska inte,

som reservanterna i reservation 2 vill, begära en utvärdering av en lagändring som ännu inte har trätt i kraft.

Dessutom har jag några kommentarer till det som sades från talarstolen. Jeppe Johnsson sade att elektronisk övervakning av männen skulle vara bra. Men BRÅ har gjort en djupgående studie av detta och funnit att det inte är det. Det har ingen verkan. Det här bygger nämligen ofta på samtycke, dvs. att den som ska ha den elektroniska övervakningen ska medverka. Om man vill misshandla eller döda kvinnor hinner man göra det innan den här bojan verkar. Men vi återkommer till dessa frågor, Jeppe Johnsson. I det här ärendet behandlar vi inte dem. Det finns motioner som vi kommer att behandla som rör det ämnet.

Kd säger att man vill ha en lagstiftning. Men, som jag sade tidigare, den här domen i HD gör ju att vi inte har någon lag just nu. Därför är det viktigt att vi snabbt justerar det här.

Folkpartiet säger att brott mot och misshandel av kvinnor har ökat. Ja, det här med statistik kan man diskutera. Det som i dag har framkommit, och det kanske är ett sundhetstecken, är att brotten anmäls. Tidigare har de inte anmälts. Det har varit slutet inom familjerna. Man har inte velat ange de närmaste som det gäller, och brotten sker ju inomhus och i nära relationer. Jag tycker ändå att synen på problemet har kommit i dagen och kan angripas, vilket inte har kunnat göras tidigare.

Till frågan om besöksförbud återkommer vi, som sagt. Detta betänkande gäller ju bara precis den lagändring som är föreslagen och som jag, herr talman, yrkar bifall till.

Anf. 104 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Herr talman! Det är väl inte helt oväntat att Miljöpartiet försöker att hålla sig lite på båda kanterna och säger att Kristdemokraternas förslag varken är svart eller vitt. Jag tror inte att Miljöpartiet, i likhet med Alice Åström och Vänsterpartiet, ännu helt har tagit klivet över till Socialdemokraternas sida.

Kia Andreasson säger att från början när den här lagstiftningen beslutades var det väldigt viktigt att det skulle vara ett heltäckande lagförslag. Sedan förklarar hon det genom att säga att jurister inte är vana att se på brott på det viset. Det skulle då vara svaret på varför inte det första lagförslaget räckte.

Jag skulle därför vilja fråga Kia Andreasson: Om inte jurister kan förstå det här sättet att se på lagtexten, hur ska då vi kunna göra det och besluta rätt om vi inte tar in den kunskap som finns utanför? Då återkommer jag till den fråga som jag inte har fått svar på från Socialdemokraterna och inte heller från några av de andra partierna. Varför negligerar man den kompetens som lagråd och riksåklagare har? Varför lämnar man deras synpunkter på den här propositionen åt sidan utan att ta hänsyn till dem? Vår inställning är just att detta förslag som presenteras i dag skulle ha kunnat vara i alla fall lite mer heltäckande med de synpunkter som Riksåklagaren och Lagrådet har gett.

Kia Andreasson säger att det är bra att regeringen snabbt och bra har tagit fram detta förslag. Jag skulle vilja säga, som justitieministern sade i vårt utskott, att snabbheten inte får riskera resultaten.

Anf. 105 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Herr talman! Jurister är ju inte ett enhetligt släkte. Hur klar lagen än kan tyckas vara – ibland tycker jag att den är helt klar som korvspad – så tolkas den av olika jurister på ett helt annat sätt. I tingsrätten tyckte man på det sätt som vi hade avsett. I hovrätten kom man också fram till samma slutsats. I Högsta domstolen var det en majoritet av jurister som tyckte något annat, men de var inte eniga. Det belyser väl hur svårt det här problemet är. Före HD- domen var det många fall – jag vet inte exakt hur många – som hade gått till fällande dom, så att män blev dömda för det här brottet. Det är alltså inte så att ingen har fällts för brottet tidigare.

Anf. 106 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Herr talman! Det som just är problemet, i alla fall för mig – jag kan bara tala för mig själv, som inte är jurist – är att kunna inse vad lagtexten ska behöva innehålla för att man inte ska hamna fel. Det var därför som jag såg det som angeläget att lyssna in just Lagrådets och Riksåklagarens synpunkter.

Vi kan bara ta ett exempel i svensk lagstiftning, utlänningslagen, som under 90-talet har förändrats ca 20 gånger. Och vad har hänt? Man har fått ett lapptäcke som ingen orkar sätta sig in i. Det var just det som vi skulle önskat att vi hade kunnat motverka genom att gå ett stycke längre i dag i den här lagstiftningen.

Jag hoppas att Kia Andreasson är överens med oss om att det är viktigt att vi alla fall kan komma till rätta med den här problematiken. Det är synd att det inte sker i dag. Det är synd att kvinnor ska behöva vänta ytterligare. Det var inte vad vi hade tänkt.

Anf. 107 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Herr talman! Departementet har ju också en hel del jurister anställda. I deras granskning av vad som skulle behöva ändras kom man fram till att det enligt HD-domens tolkning skulle räcka med den ändring som vi beslutar om här i dag. Sedan kan det komma fram helt andra sorters fall till HD som kan bedömas på annat sätt, men det kan vi inte gardera oss emot eftersom denna lagstiftningsändring och hela brottsbedömningen är så unika. Det är något helt nytt för domstolarna.

Vi får väl se nu vad som händer. Det är inte säkert att den lagändring som Lagrådet eller Riksåklagaren har förordat behövs. Det är där osäkerheten ligger. Det är inte så klart som Ragnwi Marcelind nu ger uttryck för att det är.

Visst bekymrar detta oss alla, men vi hoppas verkligen att detta ska räcka.

Anf. 108 JEPPE JOHNSON (m) replik:

Herr talman! Det är riktigt, Kia Andreasson, att elektronisk övervakning inte alltid kan skydda kvinnan mot den som har bestämt sig för att begå ett brott. Men om man läser hela rapporten, och jag ber, herr talman, att få återge näst sista stycket i slutsatserna ur BRÅ:s rapport. Där står det så här: Vår sammanfattande bedömning är således att den teknik som i dag finns tillgänglig möjliggör en användning av elektronisk övervakning vid besöksförbud. Utrustningen har sådana funktioner att det finns anledning att se positivt på möjligheterna att den ska kunna bidra

till att antalet brott mot besöksförbudslagen minskar och att tryggheten för de kvinnor som blir föremål för detta skydd därmed ökar.

Anf. 109 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Herr talman! Vi har den uppfattningen att det kan behövas andra medel för att hindra män från att överträda besöksförbudet, och de är mer ingripande. Men vi får diskutera den frågan mer när vi arbetar med motioner i utskottet.

Anf. 110 LENA EK (c):

Herr talman, ledamöter, åhörare! Dagens debatt behandlar frågan om ändring av den nya lagstiftningen om förbud mot grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning, 4 kap. 4 a § i brottsbalken.

Anledningen till regeringens ändringsförslag är en dom från den 19 mars i år, där Högsta domstolen för första gången skulle använda den nya lagstiftningen om grov kvinnofridskränkning.

Diskussionen utspann sig runt tolkningen av innebörden av kravet att gärningarna skulle ha varit ett led i en upprepad kränkning av brottsoffrets integritet. Gärningarna skulle ses som en enhet, och det skulle finnas ytterligare handlingar eller handling som innefattade kränkning. Det fanns det enligt rätten inte i det aktuella fallet, varför ansvar i stället utdömdes för misshandel, trots att misshandeln hade skett vid upprepade tillfällen och med den bakgrund som lagstiftaren egentligen talade om.

Riksåklagaren skrev därför den 31 mars till Justitiedepartementet och föreslog en lagändring med innebörden att det skulle vara möjligt att tillämpa bestämmelserna både när de brottsliga gärningarna som omfattades av åtalet i sig innebar en upprepad kränkning och när gärningarna utgjorde ett led i en sådan kränkning. Möjligheten till två alternativa tillämpningar tyckte dock regeringen gav ett större ingrepp i lagtexten än vad som var motiverat. Detta är ett utdrag från proposition och utskotts-
betänkande.

Lagrådet, däremot, hade större förståelse för Riksåklagarens åsikter och förordade att lagstiftningen på något sätt borde visa på att kränkningen varit systematisk – fast med ett annat ordval. De åtalbara gärningarna skulle kunna ses och bedömas som en fristående enhet men skulle också kunna ses i ljuset av tidigare gärningar. När det gäller metoden som Lagrådet föreslog var formuleringen: ”--- utgjort en serie kränkningar ---” eller ”--- ingått i en serie av sådana kränkningar ---”.

Regeringen och utskottets majoritet avfärdar dock Lagrådets förslag, trots att det i propositionen kallas för intressant, och väljer en mindre förändring, trots att Lagrådet påpekat vikten av att man ska kunna använda båda varianterna. Regeringen säger också att det i framtiden kan finnas skäl för en mer omfattande översyn och analys av fridskränkningensbrotten och att i det sammanhanget överväga om ytterligare förändringar av lagens utformning är nödvändiga. Men regeringen och utskottets majoritet, bestående av Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet, väljer att inte föreslå en sådan analys.

Herr talman! Vi har en situation där en lagtext inte fungerar i enlighet med riksdagens och regeringens intentioner. Ändringar är föreslagna av riksåklagare och lagråd. Dessa förslag bedöms av regeringen som bra och

intressanta, men de avslås i alla fall med motiveringen att tiden är för kort – trots att detta hände i mars.

Vi har en situation där regeringen säger att det kan finnas skäl för en mer omfattande översyn av fridskränkingsbrotten och för en analys av de här brotten men inte föreslår någon sådan analys utan lämnar frågan hängande i luften.

Herr talman! För 20 år sedan deltog jag som ung student i en serie kvinnorrättsliga seminarier vid juridiska fakulteten i Lund. Då var antalet anmälda misshandelsfall drygt 10 000. I dag är de runt 20 000. 20 år senare har de alltså fördubblats. Då diskuterade vi hur olika hinder i myndigheters administrativa system och bristande samarbete försvårade för brottsoffren. Då diskuterade vi hur lagstiftaren på vissa punkter lämnade brottsoffren åt sitt öde.

I dag är regeringen och utskottets majoritet beredda att låta frågan om förändring av rekvisiten när det gäller grov kvinnofridskränkning bero med en mindre ändring trots att både riksåklagare och lagråd anvisat en väg att gå för att förbättra situationen ordentligt.

Enligt forskare vid sociologiska fakulteten i Uppsala och Rikskvinnocentrum, samma Rikskvinnocentrum som regeringsunderlaget glömde att lämna pengar till i budgetförslaget, drabbar de här brotten i särskilt hög grad gravida kvinnor. Det är ännu en anledning till att vi måste använda alla medel för att stoppa den här utvecklingen.

Ett annat påpekande som de här forskarna, både vid sociologiska fakulteten och Rikskvinnocentrum, gör är att de här brotten drabbar barn. Vi fick i förra veckan en rapport från Rädda Barnen om just detta faktum. Våldet av den här arten drabbar också barn i en helt annan utsträckning än vad vi hittills trott eller velat tro.

Som avslutning vill jag bara väldigt kort kommentera debatten. Det är förvånansvärt att det lilla ändringsförslag som ändå går i positiv riktning avvisas av Kristdemokraterna. Det ser jag ingen konstruktiv anledning till, och det är i och för sig väldigt synd. Å andra sidan hade utskottets majoritet och regeringen faktiskt kunnat föreslå en rejäl ändring som hade gått många steg åt rätt håll.

Det är också så att pengar i det här sammanhanget har betydelse. Rehabiliteringsprogram för de här brottslingarna har visat sig fungera. Men regeringen – Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet – har inte anslagit några nya medel till rehabiliteringsprogram på t.ex. fängelser. Ändå vet vi att de gör en väldigt stor nytta. Vi vet att det i dag nästan inte finns ett enda rehabiliteringsprogram som är i gång på de fängelser vi har.

I stället för skärmutställningar i Kalmar län, som nämndes i debatten alldeles nyss av Ann-Marie Fagerström, är det kanske så att man i de över 2 000 anmälda misshandelsfallen i Kalmar län förra åren hade kunnat använda videodokumentation något fler gånger än två, alltså mindre än en promille.

Anf. 111 RAGNWI MARCELIND (kd):

Herr talman! Jag kan inte låta bli att kommentera Lena Eks inlägg. Jag invaggades att tro att Lena Ek hade intagit samma ståndpunkt som jag har gjort utifrån det här betänkandet när jag insåg att lagstiftningen inte nådde ända fram – trots att man, precis som Lena Ek påpekar, kom i

Prot.
1999/2000:24
3 november

*Ändring av
fridskränkingsbrotten*

Prot.
1999/2000:24
3 november

---

*Ändring av
fritidskränkningensbrotten*

gång redan i mars. Man hade kunnat sätta in resurser för att komma fram till en bättre lösning. Man hade också kunnat lyssna in Lagrådets och Riksåklagarens synpunkter.

Jag tycker att det är viktigt att den här lagen förändras. Anledningen till att vi inte har kunnat gå med på det här lagförslaget är att jag inte kan sitta och stifta lagar och fatta beslut om vilka jag i nästa andetag säger: Jag vet att det här inte räcker till. Kvinnor kommer att utsättas för samma procedur som skedde efter den här domen i hovrätten. Vad säger Lena Ek om det?

Anf. 112 LENA EK (c):

Herr talman! Jag säger att Ragnwi Marcelind samtidigt som hon tar ett steg bakåt försöker säga att hon tar två steg framåt. Det kanske är ironiskt att citera ordförande Mao i samband med Kristdemokraterna, men han påpekade någon gång att varje lång marsch börjar med ett litet steg. Jag kan se att den här lagförändringen i sig är ett litet steg i rätt riktning. Däremot tycker jag att det är djupt tragiskt att man inte har kunnat förmå sig till att ta ett par ordentliga, rejäla steg i rätt riktning trots att både lagråd och riksåklagare har visat vilken väg man kan gå.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 15 §.)

*Utländska förvärv av
fritidsfastigheter i
Sverige*

10 § Utländska förvärv av fritidsfastigheter i Sverige

Föredrogs
lagutskottets betänkande 1999/2000:LU1
Utländska förvärv av fritidsfastigheter i Sverige (prop. 1998/99:126).

Anf. 113 TANJA LINDERBORG (v):

Herr talman! Den 20 maj i år överlämnade regeringen en proposition till riksdagen med förslag om att upphäva 1992 års lag om tillstånd till vissa förvärv av fast egendom. Den lagen kom till som en följd av Sveriges närmande till EG. Den innebär i korthet att person som är bosatt utomlands eller är utländsk juridisk person måste söka tillstånd om man vill förvärva fast egendom som är taxerad som småhus- eller lantbruksenhet.

Det finns dock flera undantag från det generella kravet på förvärvs-tillstånd. Som exempel kan jag nämna att den som är fast bosatt i Sverige eller tidigare har haft sitt hemvist här under minst fem år inte behöver tillstånd.

Regeringen konstaterar i propositionen att Sveriges medlemskap i EU medför att vi efter utgången av det här året inte längre får tillämpa lagen gentemot medborgare i EU-stater eller andra stater inom EES. Enligt regeringens förslag bör bestämmelserna inte heller tillämpas gentemot medborgare i länder utanför EU-kretsen.

Propositionen, som har föranlett tre motionsyrkanden, har behandlats av lagutskottet, och ett enigt utskott tillstyrker bifall till propositionen och avslag på motionerna. Två motioner har likartade yrkanden. Det är

Rosita Runegrund och Åke Carnerö, Kristdemokraterna, som begär att regeringen upptar förhandlingar med EU i syfte att få ett permanent undantag för utländska förvärv av fritidsfastigheter och Birger Schlaug m.fl., Miljöpartiet, som yrkar på ett tillkännagivande till regeringen om att Sverige måste få till stånd fortsatt undantag.

Motionärerna befarar att fastighetspriserna i attraktiva områden kan stiga och att det finns risk för att hus för permanent boende snabbare kan komma att förvandlas till fritidshus om lagen upphör.

Lagutskottet gör bedömningen att det torde vara utsiktslöst för Sverige att få en förlängning eller ett permanent undantag eftersom det kräver ändringar av EU:s grundfördrag, som samtliga medlemsstater måste godkänna. Det är alltså en oerhört omfattande procedur. När Finland och Österrike anslöt sig till EU fick de också ett temporärt undantag, men inget av dessa länder har heller för avsikt att begära någon förlängning av undantaget.

Herr talman! Justitiedepartementet har gjort en undersökning av hur nuvarande lagstiftning har tillämpats. Det visar sig att den har en försumbar effekt. I Stockholms och Jönköpings län har länsstyrelserna, som är den myndighet som prövar ansökningar om förvärvstillstånd, inte avslagit en enda ansökan. I Kalmar har det förekommit ett avslag av 1 580 ansökningar. I Västra Götalands län har det gällt fem ansökningar av 2 352. Mot den bakgrunden tycker jag att de som är kritiska till att lagen upphävs tillmäter den en alldeles för stor betydelse.

Rosita Runegrund och Åke Carnerö skriver i sin motion ”Det måste vara ett riksintresse att Sveriges skärgårdar kan hållas levande.” Jag delar den uppfattningen. Men för mig borde det dessutom vara av riksintresse att *hela* Sverige kan leva, dvs. att det ska vara möjligt att bo och verka i hela landet. Så är det inte i dag. Nu tvingas vi bevittna en gigantisk folkomflyttning till storstadsregionerna. Och det är en utveckling som bara kan hindras genom en aktiv regionalpolitik och god infrastruktur – inte genom tillståndsprövning för utländska medborgare som vill köpa fritidshus i Sverige.

Själv kommer jag från Västmanland, ett län som är ett Sverige i miniatyr. Där har vi de otroligt vackra Mälardalarna och den fascinerande Bergslagsnaturen. Men, tyvärr flyttar många därifrån. Det finns helt enkelt inga utkomstmöjligheter. Därför är vi många i mitt län som välkomnar alla köpintresserade husspekulanter, oavsett var i världen de bor, att slå sig ner i Västmanland om så bara för några veckor på sommaren, därför att det gynnar kioskägare, ICA-handlare och bensinstationsföreståndare, för att ge några exempel. Och min devis är: Hellre ljus i fönstren några månader om året än inga ljus alls.

Fru talman! Frågan om det behövs några nya regler när 1992 års lag nu upphör fr.o.m. årsskiftet har väckts av Agne Hansson, Eskil Erlands-son och Margareta Andersson, samtliga Centerpartiet. De menar att de utländska förvärven huvudsakligen har drabbat de tre Smålandslänen. Motionärerna befarar att Småland i framtiden kommer att bli ödeland under delar av året och under andra tider ett område för fritidsboende stressade centraleuropéer. De vill därför införa skärpta inhemska regler som utformas på ett sätt som inte diskriminerar utländska köpare. Bl.a. föreslås att förvärvstillstånd ska fordras för köp av fast egendom som

Prot.
1999/2000:24
3 november

---

*Utländska förvärv av
fritidsfastigheter i
Sverige*

taxeras som lantbruksenhet och att en generell vitesbelagd boplikt införs för alla som förvärvat lantbruksenheter i Sverige.

Det är i mitt tycke ett väldigt långtgående krav. Det innebär nämligen att exempelvis en dotter eller en son inte ska kunna ta över föräldragården om de inte förbinder sig att bo där. Jag kan inte siffran, men det är i alla fall åtskilliga lantbruk som har upphört på grund av bristande lönsamhet. Och det är ju absurt om någon som behöver sälja sin gård inte ska kunna göra det bara därför att han eller hon inte hittar en köpare som är beredd att bo där året runt. Det tycker jag är ett mycket kraftigt ingrepp i äganderätten, och det är inte förenligt med en demokratisk rättsstat.

Fru talman! Utskottet noterar i likhet med regeringen att det naturligtvis inte helt går att utesluta att eventuella negativa effekter kan komma att uppstå när lagen upphävs. Flera remissinstanser har pekat på att det kan leda till en något större utländsk efterfrågan på fritidsbostäder i begränsade områden som redan i dag är populära, som Skåne och Bohuslän, men även i områden med vintersportanläggningar. Men det kan delvis avhjälpas genom redan befintlig lagstiftning. T.ex. ges det i förköpslagen möjlighet att komma till rätta med problem med att permanentbostäder omvandlas till fritidsbostäder. I miljöbalken ges det möjlighet att förbjuda arrangemang som är tänkta att genomföras i känsliga områden, och reglerna om strandskydd tillvaratar intresset av att allmänheten har tillträde till sjöar och andra vattendrag. Vidare ger plan- och bygglagen kommunerna redskap att bestämma hur marken ska användas. Lagen gör det också möjligt att kontrollera och begränsa olika åtgärder i redan befintlig bebyggelse. Och slutligen kan fastigheter som bildas i strid mot kommunala planer förhindras med stöd av fastighetsbildningslagen. Det finns alltså redan åtgärder att vidta om man så skulle behöva.

Själv tycker jag att det är bra att denna lag upphävs. Vi ska ändå komma ihåg att vi som svenskar sedan lång tid tillbaka har köpt hus och andelslägenheter på den spanska solkusten, och det finns även många som har investerat i hus i Frankrike för att kunna ha en skön rekreation någon eller några månader om året.

Jag yrkar bifall till hemställan i lagutskottets betänkande och avslag på samtliga motioner.

Anf. 114 MARIANNE CARLSTRÖM (s):

Fru talman! Vi lever i en alltmer globaliserad värld. Det finns mycket att glädjas åt. Kalla kriget har skapat nya möjligheter för människor att resa och umgås. I dag har det blivit allt vanligare att människor från andra länder finner vårt land vackert och så intressant att de vill tillbringa stora delar av sin lediga tid här. Det borde vi vara glada för. Sveriges medlemskap i EU har givit oss både rättigheter och skyldigheter. Rörligheten mellan unionens länder har bl.a. bidragit till att fler även köper fritidsfastigheter i Sverige. Det är inte märkligare än att svenskar flyttar till Spanien och bor där delar av året. Själv ser jag det som ett kvitto på att visionen om ett integrerat Europa faktiskt börjar ta form.

Regeringens proposition om utländska förvärv av fritidsfastigheter i Sverige har blivit föremål för diskussioner och motionsskrivande. I lagutskottet har vi behandlat propositionen i vilken det sägs att Sveriges temporära rätt att genom tillstånd begränsa vissa förvärv av fast egendom

av utländska medborgare upphör att gälla vid utgången av innevarande år. Vi fick ju ett temporärt undantag i samband med EU-medlemskapet.

Ett enigt utskott har tillstyrkt regeringens förslag. Vi är alla av samma uppfattning som regeringen. Vi kan inte få något förlängt undantag, och det är inte heller önskvärt.

Justitiedepartementet har skickat en skrivelse till sex länsstyrelser med flera frågor som berör den nu gällande lagen från 1992, dvs. den lag som EU givit Sverige en temporär rätt att tillämpa t.o.m. årets slut.

De länsstyrelser som ombads lämna uppgifter var länsstyrelserna i Stockholms, Skåne, Kronobergs, Kalmar, Jönköpings och Västra Götalands län.

Av länsstyrelsernas svar framgick det att antalet ärenden som prövats enligt lagen var 8 261. Antalet beslut om avslag har var litet, sammanlagt 65. Det motsvarar 0,8 % av det totala antalet ärenden. I två län – Stockholms och Jönköpings – har det över huvud taget inte förekommit något avslag. I Kalmar län har det varit 1 avslag av 1 580. I Västra Götalands län har det varit 5 avslag av 2 352. Skåne är det enda länet som skiljer sig åt något. Där har det varit 43 avslag av 1 450 fall.

Jag vill samtidigt framhålla att det finns konkreta positiva effekter av ett ökat utländskt fritidsboende. Hur många av er har åkt genom ett öde Småland, utan människor och med tomma hus som hastigt förfaller? I dag finns det flera samhällen som fått liv tack vare att människor från andra länder har köpt fastigheterna. Många hus har renoverats och fått ett nytt liv. Turistdelegationen har understrukit att ett ökat utländskt fritidsboende kommer att gynna vissa näringar som turistbranschen rent allmänt, och dagligvaruhandeln skulle också kunna räkna med ett ökat kundunderlag, vilket naturligtvis bidrar till tillväxt och sysselsättning. Genom ett ökat inslag av andra nationaliteter som har andra semesterperioder kanske vi kan förlänga semesterperioden i vårt land, eftersom den egentligen är ganska kort. Det klagas många utlänningar på som kommer hit i augusti och finner ett stängt Sverige. Det är också möjligt att utländska medborgare som köper ett fritidshus i Sverige kan finna anledning att etablera företag i några fall.

Vi är medlemmar i EU, och medlemskapet medför olika förpliktelser som vi faktiskt måste acceptera. Vi har haft ett temporärt undantag med en lagstiftning som i viss mån har kunnat begränsa utländska förvärv av fritidsfastigheter. Men lagen har uppenbarligen inte förhindrat utländska medborgare att köpa fritidsfastigheter i Sverige, eftersom mindre än 1 % av alla prövade ärenden har avslagits.

Det är klart att det finns problem ändå i de bygder som man talar om i motionerna. Men dessa problem får vi lösa på annat sätt. Dem kanske vi kan lösa genom Fastighetstaxeringsutredningen och genom regionalpolitik och genom att utnyttja de lagar och regler som gäller fastighetsförvärv och som vi redan har.

Min och ett enigt utskotts slutsats är att vi faktiskt inte behöver lagen, utan sammantaget tror jag att vårt land tjänar på att låta utländska medborgare köpa fastigheter i Sverige. Låt oss i stället se det som positivt att fler människor vill tillbringa sin fritid i Sverige!

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i betänkandet.

Prot.
1999/2000:24
3 november

*Utländska förvärv av
fritidsfastigheter i
Sverige*

Anf. 115 ELIZABETH NYSTRÖM (m):

Fru talman! Nu gällande lag om förvärvstillstånd för förvärv av fast egendom gentemot medborgare i EU-stater eller andra stater inom EES måste upphävas. Mot bakgrund av att den nuvarande lagen har haft begränsad betydelse förefaller det vara ett riktigt och rimligt beslut som riksdagen i dag ska fatta.

Den ursprungliga lagstiftningen syftade till att bevara Sveriges naturtillgångar i inhemsk ägo och trygga vår självbestämmanderätt på det ekonomiska området. 1975, då den utländska efterfrågan på fritidsfastigheter i vissa delar av landet ökade, skärptes lagstiftningen. Farhågorna gällde att fastighetspriserna skulle drivas upp och att det skulle försvåra för bosatta i landet att förvärva fritidshus.

I samband med närmandet till EG ändrades 1992 lagen igen, innebärande en anpassning till de fria kapitalrörelserna. När det gäller fritidsbostäder medgav dock EG-direktivet att medlemsstaterna under en övergångstid inte behövde liberalisera sin lagstiftning. Sverige har begagnat sig av den möjligheten.

Av den enkät som Justitiedepartementet har låtit göra och som finns med som underlag för regeringens proposition framgår att tillämpningen av 1992 års lag ger belägg för att förvärvsprövningen skulle upphävas.

Precis som Marianne Carlström nämnt har 65 av 8 261 prövade ärenden avslagits. Det motsvarar 0,8 % av det totala antalet ärenden. Inte i något av fallen har avslagen motiverats med att det strider mot något väsentligt allmänt intresse. Vi moderater har inte heller funnit några andra skäl som talar för en förvärvsprövning.

Precis som Marianne Carlström sade: Vi är européer. Därför, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 116 VIVIANN GERDIN (c):

Fru talman! Jag är ledamot i lagutskottet men hade inte möjlighet att närvara när dagens betänkande justerades. Därför börjar jag med att yrka bifall till hemställan i betänkandet om utländska förvärv av fritidsfastigheter.

Sedan EU-inträdet i januari 1995 har vi i Sverige tillåtits att ha en begränsad förvärvskontroll när en utlänning velat förvärva fastighet avsedd för fritidsändamål men vid utgången av innevarande år upphör dessa möjligheter.

Det är, som tidigare sagts här, ett enigt utskott som förordar att tiden för undantagsreglerna inte ska förlängas. Som medlem i Europeiska unionen kan vi inte agera för att både äta och ha kakan kvar. Med detta syftar jag på att många människor anser det fullt naturligt att svenskar ska kunna köpa hus utomlands, medan det inte ska vara självklart för utländska medborgare att kunna förvärva fastigheter i vårt land.

Visst borde vi kunna dela med oss och tillåta människor från övriga Europa att förvärva en fastighet här. De är ju våra grannar, och Sverige är till ytan ett stort land med få människor på många platser. Med lite god vilja bör vi ha förutsättningar att leva i fred med varandra.

Vi i Centerpartiet tycker också att det är viktigt att vi behandlar människor så som vi själva vill bli bemötta. Oavsett om man är från Oslo, Berlin eller Stockholm ska man bemötas på lika villkor vid köp av ex-

empelvis fastigheter. Visst finns risken att några hus som tidigare varit åretruntbostäder blir fritidsbostäder. Det har ju hänt tidigare och det kan hända igen men frågan är: Ska det vara avgörande vilken storstad man kommer från för att man ska få förvärva en fastighet? Det tycker inte vi.

Betänkandet omfattar även förslag om att förvärvstillstånd ska bortfalla för medborgare utanför EU:s regioner. Det gläder mig som kommer från Värmland. Jag har i många år levt i gränstrakterna. Där råder det nära och varma relationer mellan gränsortsborna. Det vore horribelt om mina grannar på grund av nationalitet inte skulle kunna få köpa en fastighet inom det område där de lever.

Som utvecklingen i landet för närvarande ser ut ökar antalet tomma hus på grund av att människor flyttar från landsbygden. Både antalet arbetstillfällen och servicen minskar i många bygder. Avfolkningen i dessa områden leder till stora problem för dem som finns kvar.

Problemen har två sidor. Dels gäller det de avfolkningsorter som drabbas av sjunkande huspriser och där det trots billiga fastigheter är svårt att finna köpare till alla fastigheter. Dels gäller det de orter som drabbas av det omvända: kraftigt stigande fastighetspriser som utestänger många människor med normalinkomster. En förlängning av tiden för tidigare undantag anser jag ändå är oförenlig med tanken på den fria rörlighet som råder för människor och kapital. Vi lever i en internationaliserad tid, med öppna gränser.

Att kräva förändringar är något som vi inte ska vara rädda för, utan det ska vi göra när det är befogat men i det här fallet anser jag att det inte finns skäl att begära fortsatt undantag. Jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet och avslag på motionerna.

Anf. 117 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! På grund av EU-regler måste 1992 års lag, som reglerar utländska förvärv av fritidsfastigheter, upphöra. I princip innebär 1992 års lag att förvärvstillstånd ska sökas för förvärv av fast egendom som är taxerad som småhusenhet eller lantbruksenhet. Tillståndsplikten omfattar som huvudregel förvärvare som är bosatt utomlands eller som är utländsk juridisk person.

EG:s krav på fria kapitalrörelser är skälet till att vi måste ändra vår lag. Detta fick vi veta på ett ganska tidigt stadium i förhandlingarna, så Sverige fick ett undantag på fem år. Visserligen har lagen inte tillämpats så många gånger, vilket framgår av statistik här. Men den kan ses som en form av säkerhetsventil om ett utländskt förvärv skulle ta sig negativa uttryck. Det har funnits en tröghet i systemet som nu försvinner. Statistiken visar alltså på få avslag. Det kan ha att göra med att det har funnits en begränsning för de människor som ansöker. De känner till kravet på att söka tillstånd. De få avslagen är i sig intressanta men de har inte analyserats i propositionen. Man får inte veta vad avslagen beror på, vilket det kunde vara intressant att titta på.

Miljöpartiet är det enda partiet som anser att det behövs regler som motverkar att fastigheter för permanentboende omvandlas till fastigheter för fritidsboende i en ännu högre takt än som i dag sker. Miljöpartiet anser att Sverige ska få till stånd ett fortsatt svenskt undantag och att det under tiden ska utarbetas nya regler om bo- och brukarplikt för vissa fastigheter som är byggda för permanentbruk. Definitionen på en fritidsfas-

Prot.
1999/2000:24
3 november

*Utländska förvärv av
fritidsfastigheter i
Sverige*

tighet är nämligen inte fastlagd, utan det är upp till den som vill bruka fastigheten hur mycket tid vederbörande vill disponera i den.

Miljöpartiet ser en risk i att slopandet av 1992 års lag kan innebära ännu högre fastighetspriser på vissa attraktiva platser och att fastigheter för permanentboende snabbare än för närvarande omvandlas till fastigheter för fritidsboende.

Detta leder till ej levande samhällen. Den service som fordras finns inte där, och därför avfolkas hela bygder. Speciellt utsatta är naturligtvis kust- och skärgårdsmiljöerna där åretruntboende får det svårt att leva. Vi har på Västkusten, där jag kommer ifrån, exempel på detta.

Inför folkomröstningen om EU försäkrade de socialdemokratiska företrädarna i debatt efter debatt att det här inte skulle ske. Vi skulle inte låta det bli så lätt för kapitalstarka personer eller bolag att få förvärva fastigheter i Sverige.

Miljöpartiet vill alltså få till stånd ett förlängt undantag för att ge regeringen tid att utarbeta dessa nya regler så att inte avfolkningen av landsbygden och våra attraktiva sommarvisten i våra sjö- och kustområden accelererar och skapar ödelagda och sårbara timsamhällen. Visst är det ett problem redan i dag med de svenskar som flyttar till tätorter, men trenderna kan vända. Den dag det vänder, som det faktiskt gjort i USA, är det svårare att hitta fastigheter när det gäller att bo och bruka. Det är det vi vill värna.

Centerpartiets representant sade att Sverige har en stor yta och att det finns plats för många. Visst, men detta handlar om speciella platser, de attraktiva platserna, som på vintern inte kan leva vidare utan blir döda sommarsamhällen, något som vi vill motverka. Detsamma gäller även hemmans- och jordbruksplatser där fritidsbönder, om man så vill, skulle kunna utnyttja jorden positivt.

Viviann Gerdin framhöll att Värmland ses med stor värme bland grannarna och att norrmän köper fastigheter i Sverige. Men Norge självt har fortfarande krav på tillstånd, och även Danmark har som vanligt fått undantag från reglerna. Det är bara Finland som fått ge upp undantaget, såsom Sverige.

Jag yrkar bifall till motion 1999/2000:L3.

Anf. 118 MARIANNE CARLSTRÖM (s):

Fru talman! Menar Kia Andreasson att vi svenskar ska ha möjligheter att åka utomlands och köpa hus och lägenheter i Spanien, Frankrike, Grekland eller vad vi nu känner för men att vi ska stänga dörrarna för de européer som vill komma hit? Det är de som faktiskt har sett till att det blir ljus i fönstren i Småland, Bohuslän, Värmland m.m. Sverige är faktiskt medlem i EU, och då måste vi följa reglerna. Vi fick ett undantag för att anpassa oss till dessa regler. Nu är vi med och får följa de regler som gäller i EU. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 119 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Jag tycker inte att vi ska göra slaviskt som EU säger. Vi ska försöka få de regler som vi själva vill ha. Jag tycker också att detta har blivit väldigt sorgfälligt behandlat i propositionen. Anledningen till att vi inte vill ha ett förlängt tillstånd är att det är så krångligt. Det är

själva krångligheten att be om en förlängning som skulle vara så avskräckande att man avstår. Det tycker jag är ett svagt argument.

Anf. 120 MARIANNE CARLSTRÖM (s):

Fru talman! Vi avstår inte från den här lagen därför att det är krångligt. Vi avstår därför att vi är medborgare i EU, och då följer vi den lagen. Att det ska gälla samma regler för svenskar som för andra européer är anledningen.

Anf. 121 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Det står när det gäller fortsatt svenskt undantag att det inte framstår som ändamålsenligt att försöka få till stånd en förlängning av undantaget. Erfarenheten visar nämligen att man inom EU ser mycket restriktivt på försök från enskilda medlemsstater att få ensidigt undantag från centrala gemenskapsrättsliga bestämmelser. Härtill kommer att en eventuell förlängning av det svenska undantaget skulle förutsätta ändringar i EU:s grundfördrag. Det skulle vara fy så hemskt! Därför skulle det fordras en regeringskonferens och ratifikation av samtliga EU:s medlemsstater. Det är så avskräckande att det bara inte är något att tänka på!

Anf. 122 TANJA LINDERBORG (v):

Fru talman! Kia Andreasson och jag har samma uppfattning vad gäller EU, men för mig är det här ingen EU-fråga över huvud taget. På sätt och vis är den det, men min inställning är att den lag som vi har nu inte är förenlig med tidsandan.

Kia Andreasson nämnde den plats som hon kommer ifrån, nämligen västkusten. Det är svårt att leva där, det har blivit timersamhällen. Att det naturligtvis är ett problem kan jag förstå. Men jag skulle gärna vilja veta vad Kia Andreasson tror att det beror på. Beror det verkligen på att det blir värre om vi avskaffar lagen, eller vad kan det bero på att det är timersamhällen?

Anf. 123 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Det är klart att det inte är den enda anledningen. Eftersom det är så attraktiva sommarsamhällen kan människor från övriga Sverige som har kapital till förfogande – det krävs ganska kapitalstarka personer – köpa dessa fastigheter. Det kommer naturligtvis att kunna öka när man släpper det helt fritt utan att kräva något förvärvstillstånd. Frågan är naturligtvis hypotetisk.

Vi är eniga om att 1992 års lag inte hindrar utländska personer att köpa fastigheter här – det har den inte gjort när man ser på statistiken. Men den innebär ändå en tröghet. Om man nu tar bort den och sänder budskapet att det nu är fritt fram kan vi befara att hus i dessa samhällen i än större utsträckning kommer att köpas upp.

Anf. 124 TANJA LINDERBORG (v):

Fru talman! Det nämndes om de ökade fastighetspriserna. Det har förekommit i debatter gång efter annan medan vi har processat om det här ärendet. Min uppfattning är att det inte är de kapitalstarka tyskarna eller

Prot.
1999/2000:24
3 november

*Utländska förvärv av
fritidsfastigheter i
Sverige*

Prot.
1999/2000:24
3 november

*Utländska förvärv av
fritidsfastigheter i
Sverige*

engelsmännen som har drivit upp fastighetspriserna. Det är faktiskt vi själva.

Jag skulle vilja höra om Kia Andreasson kan ha en kommentar till det. Är det de utländska förvärven eller de inhemska? Det är synd att Miljöpartiet står ensamt i den här frågan. Man kan fundera på hur det skulle ha sett ut om vi hade haft den här lagstiftningen då vallonerna kom till Sverige för att arbeta här tillfälligt. Jag kanske kan få en kommentar till det också.

Anf. 125 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Det här problemet har vi naturligtvis skapat själva också. Men det kom inte med i vår motion när den presenterades i lagutskottet, utan det togs bort. Vi ville också utreda bo- och brukarplikt för vissa områden för vissa fastigheter för att motverka denna bild som kan spädas på genom ett det blir fritt fram att köpa fastigheter. Vi vill ha den här trögheten för att kunna ha levande samhällen. Att jämföra detta med vallonernas intåg i Sverige är inte rätt. Det var inga sommarstugor eller delboende det handlade om, utan vallonerna arbetade och verkade här. Sådant har vi inte några planer på att göra restriktioner för.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 15 §.)

*Tidsbegränsade uppe-
hållstillstånd i vissa
utlänningsärenden*

11 § Tidsbegränsade uppehållstillstånd i vissa utlänningsärenden

Föredrogs
socialförsäkringsutskottets betänkande 1999/2000:SfU4
Tidsbegränsade uppehållstillstånd i vissa utlänningsärenden
(skr. 1998/99:146).

Anf. 126 ULLA HOFFMANN (v):

Fru talman! Enligt utlänningslagen ska regeringen anmäla till riksdagen när den utfärdar en förordning. Den 15 april 1999 utfärdade regeringen en förordning om tidsbegränsade uppehållstillstånd för medborgare i Förbundsrepubliken Jugoslavien med kosovoalbansk etnicitet som bedöms inte kan återvända dit just nu och därför har behov av tillfälligt skydd i Sverige. Vänsterpartiet har inte något att invända mot att regeringen med anledning av den massflyktsituation som uppstod när Nato började bomba Kosovo och Serbien beslutade att ge dessa människor tillfälligt skydd i Sverige.

Paragrafen om tillfälligt skydd i svensk utlänningslagstiftning ändrades den 1 januari 1997. Tidigare kunde en flykting som bedömdes ha behov av tillfälligt skydd beviljas sådant. Efter lagändringen kan regeringen bevilja en viss grupp av utlänningar – som i fallet med kosovoalbanerna – tillfälliga uppehållstillstånd i högst två år. I förarbetena skriver regeringen att det är en grannlaga uppgift att bedöma när en massflyktsituation har uppstått och att ett sådant beslut kräver samråd med andra länder. Om jag tolkat detta rätt innebär det att regeringen fattar ett beslut om att det i ett visst läge har uppstått en massflyktsituation och att tillfäl-

liga uppehållstillstånd därför kan beviljas den grupp som i detta läge söker sig till Sverige. Vänsterpartiet delar även detta synsätt. Om tidsbegränsade uppehållstillstånd ska medges bör det fattas ett beslut om att det föreligger en massflyktsituation.

Därför anser vi det märkligt att regeringen använder paragrafen om tillfälliga uppehållstillstånd vid massflyktsituation till att bevilja kosovoalbaner som befunnit sig i Sverige under en avsevärt längre tid, dvs. de som inte omfattas av en massflyktsituation, tillfälligt uppehållstillstånd. De har kommit till Sverige under en lång period och flera av dem har varit i Sverige i flera år, men Invandrarverket har lagt deras ansökningar om uppehållstillstånd på hög och inte fattat några beslut. Dessa personer anser regeringen nu ska omfattas av massflyktsituationen. Vänsterpartiet delar inte den uppfattningen. En massflyktsituation är en massflyktsituation och det går inte i efterskott att besluta att det råder en massflyktsituation från Kosovo sedan några år tillbaka. De 2 500 kosovoalbaner som tidigare kommit till Sverige, innan den konstaterade och beslutade massflyktsituationen uppstod, har levt i en tillståndslös situation under flera år. Enligt Länderkommittén finns det ett antal, för det mesta ensamma, människor som varit här i landet i flera år innan de nu beviljats sina tillfälliga uppehållstillstånd med stöd av massflyktparagrafen.

En ensam kvinna från Kosovo kom till Sverige 1995. Hon hade våldtagits och var gravid som en följd av våldtäkten när hon kom till hit. Hon hade varit här sammanlagt i 3 ½ år när hon i våras fick ett elva månaders tillfälligt uppehållstillstånd. Risken finns att det blir samma uppslitande scener som det var med de s.k. bosnienkroaterna.

Genom att regeringen tillämpar förordningen på detta sätt innebär det att tidsbegränsningen på två år sätts ur spel redan innan de två åren gått till ända. Det blir en delikat fråga för våra invandringsmyndigheter att lösa, och jag hoppas att regeringen bistår dem i de svåra beslut som de kommer att få ta ställning till. För någon liknande situation som den som blev med bosnienkroaterna vill i varje fall inte jag uppleva igen.

Regeringen beslutade vid ett sammanträde i april att upp till 5 000 medborgare i Förbundsrepubliken Jugoslavien tillfälligt skulle få komma till Sverige. Vi var många som ansåg att regeringen inte borde ha satt ett tak för uttagningarna utan i stället säga att vi skulle ta emot så många som behövdes. Transporter, bostad och uppehälle för de 3 500 kosovoalbaner som kom hit kostar självklart pengar. Regeringen valde att finansiera delar av kostnaden med att utnyttja anslaget för de medel som ställts till förfogande för kvotflyktingar, dvs. flyktingar som valts ut i samarbete med UNHCR och som har permanent uppehållstillstånd och blivit kommunplacerade när de kommer till Sverige. Detta fick till följd att ca 400 människor som redan tagits ut och som fått löfte att komma till Sverige fick fortsätta att leva i de flyktingläger där de vistas i dag. Detta är ingen bra lösning och inger inte förtroende för svensk flyktingpolitik.

Men det som är gjort är gjort. Vi anser att de medel motsvarande 1 840 kvotflyktingar som avsatts i huvudsak ska användas till det de är avsedda för, nämligen till kvotflyktingar och vi kan också acceptera en viss flexibilitet, dvs. att det används ett par miljoner för medicinska insatser, några miljoner för återvändande och anhörigresor m.m. Men att använda större delen av medlen för en massflyktsituation ingår inte enligt vår uppfattning i begreppet ”viss flexibilitet”. Låt oss bara hoppas att det

Prot.
1999/2000:24
3 november

Tidsbegränsade uppehållstillstånd i vissa utlänningsärenden

inte någonsin mer uppstår en likadan situation som den i Kosovo, men om det skulle göra det måste Sverige vara berett att ta sitt ansvar. Hur det ska finansieras måste bli en diskussion i den akuta situationen.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 1 under moment 1.

Anf. 127 MAGDA AYOUB (kd):

Fru talman! Det här är första gången som jag står här i talarstolen. Det känns jättepirrigt. Ni får ha överseende.

Jag vill få er uppmärksamhet angående flyktingkvoten när det gäller mom. 2.

Vad är kvotflyktingar? Jo, det är beteckningen på den som har bedömts behöva lämna sitt land och få permanent skydd i ett tredje land.

Varje år beslutar regeringen om en flyktingkvot. Kvoten är till för människor som har det särskilt svårt. Det kan t.ex. gälla personer som finns i flyktingläger utanför sitt hemland. Då åker personalen från Invandrarverket till lägret och utreder på plats deras skäl för att få uppehållstillstånd i Sverige.

Ibland vädjar FN:s flyktingkommissarie i Genève om hjälp för enskilda personer och lägger fram ärendet för Invandrarverket som fattar beslut. Denna typ av utredning görs snabbt, och beslutet kan efter ett par dagar skickas vidare till ambassaden eller konsulatet i det land som personen vistas i.

Jag förstår att regeringen i den extremt akuta flyktingsituation som drabbade några av Kosovos grannstater ville ta till de åtgärder som behövdes. Men för mig känns det väldigt konstigt att just flyktingkvoten som omfattar ca 1 800 flyktingar om året skulle lösa den akuta situationen, när vi vet att det finns många andra flyktingar som står i kö för att komma hit genom FN och andra organisationer.

Andra länder har hanterat kosovoalbanerna på ett helt annat sätt, vid sidan av flyktingkvoten.

Sverige är det enda land som reducerar antalet kvotflyktingar på grund av detta. Sverige sviker kvotflyktingarna. De stoppades för att ge plats åt 5 000 flyktingar från Kosovo. Men kosovoflyktingarna blev färre än väntat och många har redan återvänt hem. Ändå förblir dörren för kvotflyktingar stängd.

Fru talman! Det var 425 kurder i Irak och Turkiet som skulle ha flugits till Sverige. Sverige hade lovat FN:s flyktingkommissariat att ge kurderna en fristad här. Men nu blev det inte så.

De kosovoflyktingar eller andra som har akuta behov kan aldrig omfattas av flyktingkvoten. De får stanna här på ett begränsat uppehållstillstånd, och det är en anledning till att inte ta flyktingkvoten i anspråk, vilket kan påverka många andra flyktingar som behöver permanent skydd.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 3. Vi kristdemokrater kommer även att stödja reservation 1, om det blir omröstning.

Anf. 128 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Jag vill börja med att önska Magda Ayoub välkommen till riksdagens talarstol. Det är både spännande och stimulerande att befinna sig i den, det kan jag intyga.

Flyktingkatastrofen i Kosovo i våras visar hur svensk och europeisk flyktingpolitik återigen har misslyckats. Av de uppmot en miljon flyktingar som tvingades att fly Miloševićs terror förmådde EU-länderna att bara ta emot 80 000 flyktingar.

Trots att Sverige efter en kraftansträngning förklarat sig kunna ta emot upp till 5 000 blev det i slutändan bara ca 2 000 flyktingar. Den svenska uttagningsdelegationen från Statens invandrarverk visade sig dessutom vara en bland de mest senfärdiga när det gällde att välja ut dem som skulle få fristad i Sverige.

I och med att EU-länderna inte ansåg sig ha möjlighet att ta emot fler flyktingar från oroshärden i Kosovo kom den stora flyktingbördan att hamna på Albanien och Makedonien. På ett par veckor tvingades de här länderna, bland Europas fattigaste och mest utsatta, att ta emot och härbärgera flera hundra tusen kosovoalbaner på obestämd tid. Det motsvarar ca 15–20 % av de båda staternas egna befolkningar. Det vore som om Sverige på ett par veckor skulle tagit emot upp till 1,5 miljoner asylsökande eller som om Tyskland skulle tagit emot 12 miljoner asylsökande. Det skulle då ändå röra sig om två av Europas mest välmående stater.

Jag vill erinra om att Sverige åren 1992–1993 tog emot 120 000 flyktingar och att det då ansågs vara enormt mycket för svensk del.

Fru talman! Det är svårt att förstå dem som i Sverige, både inom socialdemokratien och bland moderaterna, under flyktingkatastrofen på Balkan ansåg att man skulle göra allt som kunde göras för att Makedonien och Albanien ensamma skulle ta hand om alla de flyktingar som anlände från Kosovo. Det är svårt att förstå med tanke på de enorma politiska, ekonomiska och sociala problem som de här länderna brottades med redan före flyktingkatastrofen.

I takt med att flyktingvågen tilltog blev situationen i de här staterna ännu mer akut och risken för en ny katastrof ännu mer uppenbar. Lyckligtvis uppstod det inga direkta katastrofer i området, men de etniska spänningarna, som i första hand uppstod mellan albaner och makedonier, har till följd av flyktingvågen ökat på ett oroväckande sätt.

Fru talman! Det finns i betänkandet några punkter som är särskilt viktiga och som särskilt bör belysas i den här debatten. Det handlar för det första om att tillfälliga uppehållstillstånd bör utfärdas bara i massflyktsituationer.

Det var i överensstämmelse med intentionerna i 2 kap. 4 a § utlänningslagen att utfärda den s.k. massflyktsförordningen vad avser de personer som flytt från Kosovo efter det att bombningarna inleddes den 23 mars 1999. Däremot var det inte rimligt att inkludera kosovoalbaner som vistats länge i Sverige och som kommit hit tidigare men inte hade beviljats uppehållstillstånd.

Vi i Folkpartiet avvisar bestämt tillfälliga uppehållstillstånd som ett regelmässigt inslag i svensk flyktingpolitik. Att tvinga tillbaka flyktingar som varit i Sverige åtskilliga år är både inhumant och ohanterligt. Däremot kan det i vissa situationer av massflykt vara en utväg att efter ett regeringsbeslut bevilja människor från ett visst område tillfälligt uppehållstillstånd. Men det bör bara ske när man inte redan från början kan bedöma att orsakerna till flykten kommer att bestå under lång tid.

Folkpartiet anser att den aktuella bestämmelsen i utlänningslagen har tillämpats på ett felaktigt sätt när bestämmelsen gjordes tillämplig också

Prot.
1999/2000:24
3 november

Tidsbegränsade uppehållstillstånd i vissa utlänningsärenden

på personer som vistats i Sverige innan bombningarna inleddes. Det finns därför starka skäl att ändra 2 kap. 4 a § utlänningslagen så att det klart framgår att den bör tillämpas bara i massflyktsituationer.

För det andra bör beslut om tillfälligt uppehållstillstånd i massflyktsituationer av rättssäkerhetsskäl inte ges för längre tid än två år.

När det för den enskilde skulle innebära ett alltför abrupt avbrott, t.ex. i studier, eller när orsaken till massflykt tycks vara på väg att inom kort undanröjas, bör regeringen kunna besluta om förlängning med sex månader, men bara två gånger. Det är dock väldigt viktigt att lägga till att det i situationer där det finns som barn har hunnit rota sig under sin treåriga vistelse här kan finnas fall där hänsynen till barnen väl kan innebära att familjen får permanent uppehållstillstånd.

Vi kommer i morgon att ha en debatt just om flyktingbarn och asylfrågor.

För det tredje handlar det också om den s.k. flyktingkvoten.

I den extremt akuta flyktingsituation som drabbade några av Kosovos grannstater valde den svenska regeringen att avbryta gjorda utfästelser om att ta emot flyktingar från andra länder på den s.k. flyktingkvoten, som för övrigt omfattar ca 1 800 flyktingar om året. Tala om lågvattenmärke vad gäller svensk internationell solidaritet!

Några hundratal flyktingar som under lång tid väntat i flyktingläger för att till slut kunna få en fristad i Sverige fick se sin dröm krossad med hänvisning till att Sverige tog sin del av Europas gemensamma ansvar för den största flyktingkatastrofen sedan andra världskriget. Sveriges del visade sig vara ca 2 000 kosovoalbaner, som skulle skickas hem så snart kriget var över. Inför stora internationella flyktingkatastrofer måste gjorda åtaganden i den antalsmässigt mycket begränsade flyktingkvoten fullföljas.

Fru talman! Följderna av de många inskränkningar i den svenska asyl- och flyktingpolitiken som vidtogs med riksdagens beslut 1996 och som vi från Folkpartiet varnade för blir alltmer uppenbara. Det gäller framför allt kriterierna för bedömning av skyddsbehov liksom för bedömning av anhöriginvandring. Det gäller rättstryggheten i asylprocessen och hanteringen av massflyktsituationer.

Vi i Folkpartiet anser att de många inskränkningar som gjordes i den svenska asyl- och flyktingpolitiken 1996 måste omprövas. Det är därför, fru talman, hög tid att göra en samlad översyn av svensk asyl- och flyktingpolitik, så att vi bättre kan möta kraven på en generös och solidarisk flyktingpolitik i Europa.

Fru talman! Jag stöder naturligtvis samtliga folkpartireservationer men nöjer mig med att yrka bifall till reservation nr 1.

Anf. 129 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att vi hade önskat ta emot många fler än det antal som blev bestämt. Alla har berättat vad det här betänkandet handlar om, så jag avstår från att göra det.

Jag vill i svaret på skrivelsen väva in en liten synpunkt vid sidan om, som ingen annan har nämnt, och den handlar om språkbruket i flyktingärenden.

Svenska myndigheter använder termen ”återvandring” när det handlar om personer som har uppehållstillstånd i Sverige och som *väljer* att flytta

tillbaka till hemlandet. All annan flytt tillbaka till hemlandet kallas "återvändande", vare sig den är frivillig eller inte, dvs. även vad gäller personer som nekats asyl eller permanent uppehållstillstånd.

Miljöpartiet vill lyfta fram och uppmärksamma detta språkbruk. Slutsatsen blir att om inte den avvisade går under jorden eller tar till våldsamt motstånd, betraktas personen som frivilligt återvändande, oavsett hur de faktiska omständigheterna ser ut.

I skrivelsen och i dagens betänkande används ordet "återvändande". Jag har också i min motion råkat använda ordet en gång. Jag borde ha skrivit "återkomst", och jag ska göra så fortsättningsvis.

Jag vill påstå att inte alla människor som kom hit från Kosovo via Makedonien var riktigt klara över att den tid som de skulle få stanna i Sverige var högst två år och att de kunde få den förlängd med två år eller söka permanent uppehållstillstånd. Naturligtvis hade många stor hemlängtan, men det kan också vara okunskap eller brist på information som gjorde att det på kort tid inträffade ett mycket omfattande spontant återvändande, som det står i skrivelsen, detta trots att UNHCR avrådde med hänsyn till säkerhetssituationen och risken för minor. Kanske borde vi ha hjälpt familjerna mera att beakta dessa risker.

En sak som synes mig mycket märklig är att en grund till lagen om skyddsbehov och tillfälliga uppehållstillstånd var "förhoppningar om att situationen i hemlandet inom en överskådlig tid skulle stabiliseras och göra det möjligt för många som flyttat att återvända". Jag måste då påpeka att ett påbörjat program för att förbereda återvändandet inte är någon garanti för en säker och human återkomst till hemlandet.

Sist men inte minst eller mindre viktigt – kanske är det just därför som jag tar upp det sist – vill jag påminna om barnens situation.

För ett barn kan en tid på t.ex. två år vara en helt annan tidsrymd än för en vuxen, dvs. mycket längre. Fyra år är ännu längre naturligtvis; ju yngre barn desto längre subjektiv tidsrymd.

Och jag fortsätter att tjata: I varje lagförslag borde stå med neonskrift: Hur påverkar detta barn i olika åldrar?

Fru talman! Det av mig anförda är bakgrunden till min reservation nr 2. Den har hamnat under samma rubrik som reservation 1, som egentligen har ett helt annat innehåll, som jag visserligen stöder.

Jag vill därför göra som följer: Jag yrkar bifall till min reservation 2. Om den faller under omröstningen ansluter jag mig till reservation 1. Dessutom instämmer jag i tidigare talares stöd för reservation 3 om flyktingkvoten, men yrkar endast på reservation 2.

Anf. 130 MAUD BJÖRNEMALM (s):

Fru talman! Genom radio och TV kunde vi dagligen följa de händelser i Kosovo som ledde till att ca 800 000 människor tvingades fly från sina hem och från våld och förtryck, ett krig som ingen trodde var möjligt, en grymhet och ett barbari som vi inte upplevt i Europa sedan andra världskriget.

Det som utspelades framför våra ögon när vi följde TV-programmen var så överkligt, så grymt och så outhärdligt att vi knappast orkade ta det till oss. Efter en resolution i FN:s säkerhetsråd och genom en uppgörelse hösten 1998 om vapenvila, en minskning av jugoslaviska och serbiska säkerhetsstyrkor och obebäpnad internationell närvaro stabiliserades lä-

Prot.
1999/2000:24
3 november

Tidsbegränsade uppehållstillstånd i vissa utlänningsärenden

get för en tid, men sedan trappades våldet åter upp, och den 24 mars inledde Nato bombningarna av Kosovoprovinsen och andra delar av Förbundsrepubliken Jugoslavien, bombningar som sedan dagligen fortsatte till den 16 juni.

Flyktingströmmarna ökade dramatiskt under den här tiden. Massflykten var enligt UNHCR ett resultat av systematisk och storskalig etnisk rensning av kosovoalbaner utförd av jugoslaviska säkerhetsstyrkor och paramilitära grupper.

UNHCR vädjade till Europas länder att ta emot ca 100 000 skyddsbehövande från Kosovo som befann sig i Makedonien. Syftet, som också UNHCR angav, var att avlasta Makedonien och förmå landet att hålla sin gräns öppen för flyktingar från Kosovo. Det gällde också att snabbt lindra nöden bland de många flyende. Omkring 60 000 personer fanns vid den tidpunkten vid gränsen i ingenmansland och släpptes bara in i långsam takt i Makedonien. Efter diskussioner och samråd i olika forum och på olika nivåer fick UNHCR erbjudanden från 40 länder om ca 137 000 platser. När sedan evakueringen upphörde hade 29 länder överfört drygt 91 000 personer.

Den svenska regeringen bestämde att Sverige skulle ta emot upp till 5 000 personer och ge dem tillfälligt skydd. Invandrarverket fick i uppdrag att i samarbete med UNHCR överföra människor till Sverige, och en strävan skulle vara att hålla samman familjer och personer som kom från samma geografiska område i Kosovo. Den förordning om tidsbegränsade uppehållstillstånd för kosovoalbaner som regeringen utfärdade skulle inte bara gälla de 5 000, utan också de som rest in i Sverige tidigare och som uppfyllde de förutsättningar som finns i förordningen. Regeringen fattade också vägledande beslut i fyra ärenden som Invandrarverket tidigare lämnat till regeringen för prövning. Samtliga ärenden gällde personer som tidigare varit bosatta i Kosovo men som rest in i Sverige och själva sökt asyl här. De beviljades också tidsbegränsade uppehållstillstånd.

När bombningarna upphörde och de jugoslaviska trupperna inlett ett tillbakadragande och Natotrupper i början av juni övertog kontrollen av Kosovoprovinsen upphörde flyktingströmmen till Makedonien. Ett spontant återvändande kom genast i gång och fick en stor omfattning, trots att UNHCR bedömde riskerna som stora. Nu fanns det inte längre någon anledning att förflytta människor.

För svensk del ägde den sista organiserade flygtransporten från Makedonien rum den 16 juni. Sammanlagt hade 3 697 kosovoalbaner transporterats till Sverige. Uppdraget till Invandrarverket begränsades då till att gälla ca 4 000 personer. Det återstående utrymmet kom efter önskemål från UNHCR att användas för dem som behövde kvalificerad sjukvård som man inte kunde få i Kosovo, och ett antal vårdbehövande tillsammans med sina anhöriga överfördes i somras.

Tillståndsperioden ska vara till längst den 30 april år 2000 enligt gällande förordning. Regeringen har också beslutat att de som återvänder ska få ett bidrag med högst 5 000 kr per person, dock högst 30 000 kr per familj. Bidrag kan också lämnas till resekostnader. Sedan slutet av juli har ca 1 400 kosovoalbaner återvänt med chartrade plan, och ytterligare ett trettiootal personer har sagt att de vill tillbaka nu under hösten. Till våren kommer de organiserade resorna att återupptas.

Kostnaden för den svenska insatsen, dvs. för uttagning, överföring, mottagande och även hemresor är beräknad till 375 miljoner kronor. Nu bedöms kostnaden bli ca 70 miljoner kronor lägre, eftersom överföringen omfattar 4 000 i stället för 5 000 personer.

Sedan vill jag, fru talman, kommentera lite grann det som sagts tidigare när det gäller flyktingkvoten. Jag vill då bestämt hävda att regeringen inte har brutit några utfästelser när det gäller flyktingkvoten.

För budgetåret 1999 finns avsatta medel som motsvarar 1 840 kvotflyktingar. Riksdagen har bestämt att medlen eller delar av medlen även ska kunna användas flexibelt, och detta har gjorts under flera år. Det infördes i budgeten av folkpartisten Birgit Friggebo när hon var invandrarminister, och det gjordes bl.a. därför att UNHCR inte alltid kunde presentera flyktingar med tillräckliga skäl för att anses som kvotflyktingar. Då kunde medlen i stället användas för insatser i närområden.

Under 1999, fram till november, har 391 kvotflyktingar överförts, och även några från förra året. Totalt har hittills överförts 570 personer på flyktingkvoten. Det kan ibland vara så att det uppstår problem när det gäller att överföra flyktingar från ett land till ett annat, som t.ex. med de personer som skulle överföras från norra Irak men inte tilläts resa ut av de irakiska myndigheterna. Det finns alltid platser för akuta behov.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 131 MAGDA AYOUB (kd) replik:

Fru talman! Jag vill fråga Maud Björnemalm ändå: Vad tycker hon själv? Kan hon definiera kvotflyktingar enligt Invandrarverket? Jag vill höra det från Maud Björnemalm.

Anf. 132 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik:

Fru talman! Den definition som jag uppfattade att Magda gjorde är helt riktig. Det som UNHCR vill göra innebär att flyktingar i första hand ska återvända till sitt eget land, och i andra hand ska stanna i det land dit de har flytt. Men det finns också av olika orsaker människor som inte kan återvända till sitt land och som inte kan stanna i det land dit de har flytt, och dem överför man till tredje land. Det är de som kallas för kvotflyktingar.

Detta sker i nära samarbete med UNHCR, som i de allra flesta fall gör en uttagning i första omgången. De länder som tar emot kvotflyktingar gör också en egen utredning och intervjuar flyktingar, precis som Magda Ayoub beskrev. Invandrarverket har en delegation som reser ned. Varje land har sina kriterier för kvotflyktingar. Det kan bl.a. gälla deras möjligheter att kunna leva och verka i det land de kommer till.

Anf. 133 MAGDA AYOUB (kd) replik:

Fru talman! Även om vi definierar precis på samma sätt vill jag ändå ha en förklaring. Nu när flyktingar ska komma hit med kvotflyktingstatus ska de få permanent uppehållstillstånd. Men de som har fått vara här på samma kvot från Kosovo får bara tillfälliga tillstånd. Det stämmer inte med grupperingen.

Prot.
1999/2000:24
3 november

Tidsbegränsade uppehållstillstånd i vissa utlänningsärenden

Anf. 134 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik:

Fru talman! Vad Magda Ayoub gör är att hon blandar ihop kvotflyktingar med de 5 000 som regeringen bestämde skulle få komma till Sverige på tidsbegränsade uppehållstillstånd. Man använder sig av medlen för kvotflyktingar, men de betraktas inte som kvotflyktingar.

De människor som betraktas som kvotflyktingar och överförs till Sverige har permanenta uppehållstillstånd redan när de kommer till Sverige. De har också för det mesta redan en plats ute i en kommun. De passerar inte de utredningscenter som finns i Sverige, utan de ska gå direkt ut i kommunen.

Anf. 135 ULLA HOFFMANN (v) replik:

Fru talman! Jag kan inte låta bli att kommentera det Maud Björnemalm säger om flexibilitet. Såvitt jag vet talar man i budgetpropositionen inte om flexibilitet, dvs. att vi ska kunna använda medlen flexibelt. Man talar om *viss* flexibilitet. Jag menar att det är en stor skillnad mellan att använda största delen av anslaget till något som det inte är meningen att det ska användas för och att ha en viss flexibilitet med medicinska åtgärder osv., som mycket riktigt står uppräknat i budgetpropositionen.

Sedan vill jag gå in på massflyktssituationen. Det bästa sättet att undvika en massflyktssituation hade varit om vi inte stött Natos bombningar utan sett till att kriget inte utbrutit. Då hade vi sluppit det. Jag undrar hur Maud Björnemalm karakteriserar en massflyktssituation. Jag undrar också om Maud Björnemalm anser att en massflyktssituation kan råda under flera år så att t.ex. ett helt land töms på sina medborgare.

Jag skulle också vilja veta om Maud Björnemalm anser att det är rimligt att en människa kan vara här i tre fyra år utan att ha fått något besked om vilken status han eller hon har, om han eller hon får stanna eller inte stanna, och sedan efter tre fyra år få besked om ett tillfälligt uppehållstillstånd i elva månader.

Anf. 136 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik:

Fru talman! Först vill jag tacka Ulla Hoffmann för lektionen om flexibilitet och flexibel.

När vi diskuterade massflyktssituationen i den flyktingpolitiska kommittén definierade vi inte exakt ordet massflyktssituation. Det kan betyda att många människor flyr från någonting. Men många människor behöver inte fly till samma enskilda land för att det ska betraktas som en massflyktssituation.

Vi har också sagt, vilket framkommer i propositionen, att samråd ska ske med andra länder för att definiera vad som är en massflyktssituation. Det har gjorts i det här fallet. I olika forum på olika nivåer har man kommit överens om att detta är en massflyktssituation. UNHCR har också förklarat att detta är en massflyktssituation och har vädjat till länderna att ta hand om människor och hjälpa till i den här situationen.

Ulla Hoffmann talade om de människor som har varit här i flera år och är från Kosovo. Jag vill påminna Ulla Hoffmann om att situationen i Kosovo har förändrats. Från början gick det bra att sända tillbaka dem. Sedan inträffade händelser i Kosovo som gjorde att det var omöjligt att sända tillbaka människor, därefter blev det lugnare igen, och sedan kom kriget.

De kosovoalbaner som kom hit till Sverige och ansökte om asyl och som finns här nu har naturligtvis samma skyddsbehov som de som Sverige har transporterat hit. De har ett skyddsbehov, och de får skydd i Sverige. När kriget upphör, så upphör också behovet av skydd. Jag tycker inte alls att det är så underligt att de kosovoalbaner som redan fanns här också har fått ett tidsbegränsat uppehållstillstånd.

Anf. 137 ULLA HOFFMANN (v) replik:

Fru talman! Jag får väl återgälda tacksamheten från Maud Björnemalm och tacka för lektionen om massflyktssituationen och varför inte de kosovoalbaner som kom till Sverige 1994–1995 har kunnat få sina tillfälliga eller sina permanenta uppehållstillstånd tidigare. Det är vad mitt inlägg egentligen handlade om. Jag tycker inte att man ska använda en förordning för massflyktssituationer och helt plötsligt definiera en massflyktssituation som att den har rätt sedan flera år tillbaka.

Det är precis som Maud Björnemalm säger. Det skedde ett samråd om när massflyktssituationen skulle anses uppkomma. Det var EU-länderna och UNHCR som bestämde sig och sade: Nu är det en massflyktsituation. Därför tycker inte jag att det är särskilt bra eller lämpligt att vi använder samma förordning för att ge dessa människor som har hängt i luften under ett antal år i Sverige tillfälliga uppehållstillstånd. Redan då har vi urholkat tvåårsregeln som säger att man ska kunna få ett tillfälligt uppehållstillstånd i två år.

En del av dessa människor har varit här sedan 1994. Det betyder att de kan ha varit här i fyra fem år, och nu ska de få ytterligare ett tillfälligt uppehållstillstånd. Jag tycker inte att det är bra, och det är vad hela vår reservation handlar om.

Anf. 138 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik:

Fru talman! Det var den svåra situationen med ett tillfälligt bra läge i Kosovo som sedan försämrades som gjorde att Invandrarverket till slut överlämnade fyra ärenden till regeringen för att få vägledning om hur man skulle ställa sig. Då förklarade regeringen att dessa personer skulle beviljas tidsbegränsade uppehållstillstånd som kosovoalbaner, precis som de personer, som jag sade tidigare, som förts över i massflyktssituationen.

Anf. 139 GUSTAF VON ESSEN (m):

Fru talman! Det är trevligt att se Magda Ayoub här. Vi har haft förmanen att umgås i andra sammanhang, och det är mycket trevligt att hon nu har letat sig ända till denna illustra plats.

Katastrofen i Kosovo började egentligen inte med bombningarna utan något år innan. Det var när terroraktionerna från UCK-gerillan trappades upp. Hela året före bombningarna var faktiskt ett slags katastrofsituation som utlöste bombkriget, som man i och för sig kan ha olika åsikter om.

Massflyktssituationen kom på sätt och vis att smygas i gång tidigare än efter själva bombtillfället. Dock tycker jag att det är att hårdra en aning att inkorporera dem som kom 1994–1995. Där delar jag faktiskt Ulla Hoffmanns åsikt lite grann. Att även de skulle omfattas av massflyktsförordningen känns något utdraget och konstruerat. Jag befinner mig någonstans mittemellan.

Prot.
1999/2000:24
3 november

Tidsbegränsade uppehållstillstånd i vissa utlänningsärenden

Regionala lösningar poängterades särskilt i den immigrationspolitiska proposition som antogs 1996 och som kom att börja gälla från 1997. Det blev också sådana lösningar.

Maud Björnemalm och jag hade förmånen att åka ned till Albanien och fick då delta i olika sammanträden där. Albanerna hade ingen som helst önskan om att kosovoalbaner skulle transporteras ut från Albanien. Tvärtom – de ville göra allt för att hjälpa till. De fick också massivt stöd och mycket hjälp från EU, Nato och annat håll. Samma sak gäller Make-donien. Där var dock själva den politiska situationen annorlunda och svårare.

Jag anser inte att regeringen på något sätt har gjort något fel eller missbedömning eller hamnat snett. Tvärtom stöder jag regeringens handlande. Däremot tycker jag att man ska vara lite noggrann nu; dra slutsatser och se vilka erfarenheter vi har vunnit.

När jag kom hem från Albanien skrev jag en artikel i Svenska Dagbladet där jag sade att man i stället för att lyfta ut människor för dyra pengar kanske kunde använda just de pengarna ännu bättre där nere. De skulle kunna nå flera människor och de skulle kunna ge flera människor en någorlunda värdig tillvaro. Det hade varit bättre än att för dyra pengar lyfta ut människor till Sverige. Nu var vi visserligen bundna av detta, men jag anser att man borde ha följt den andra linjen i stället.

300 miljoner kronor hade man kunnat få mycket för där nere. Nu fick vi 3 865 flyktingar – och inte 2 000 som Helena Bargholtz sade – som kom till Sverige. 300 miljoner kronor för knappt 4 000 flyktingar av sammanlagt uppemot 1 miljon! Tänk om alla skulle ha lyfts ut, som Helena Bargholtz och andra tycks mena att man skulle ha gjort! Vilka kostnader skulle inte det ha inneburit? Det hade varit en omöjlighet.

Jag tycker alltså att man bör analysera vad som skedde. Kunde man ha gjort detta lite annorlunda? Kunde man snarare ha siktat på lite tyngre regionala lösningar än att göra denna stora transport som ju i slutändan inte heller blev så stor?

Situationen är förändrad i Kosovo nu, men den är naturligtvis inte bra. Levnadsbetingelserna där är givetvis förskräckliga. Under vintern kan man knappast återvända – det säger sig självt. Det gäller nu att satsa pengar på att återuppbygga.

De kosovoalbaner som nu befinner sig i Sverige bör i och för sig kunna återvända. Det menar jag. Deras skyddsbehov är i dag inte av den omfattningen att de behöver permanent uppehållstillstånd. Sedan kan det ju finnas humanitära eller liknande skäl, eller i vissa speciella fall kanske också politiska skäl – men det sistnämnda är knappast troligt.

Däremot är det svårare för dem – och det gäller framför allt barnfamiljer – som har varit här sedan 1994–1995. De flesta har nog redan fått uppehållstillstånd, så jag tror inte att det är så många, men det kan finnas en del personer som har varit här så pass länge att man möjligtvis borde fundera på detta.

Finansieringen var lite geggig och skakig över huvud taget när detta skedde. Det fanns inte någon riktigt bra finansieringskälla eller finansieringsmetod. Man lånade av framtiden, man slog ihop och man hittade pengar på något sätt. Det är ju inte bra, så man bör också där i efterhand fundera och dra någon slags slutsats. Man bör försöka hitta en formel

som gör att när någonting sådant här inträffar ska beslut kunna fattas snabbt.

Det är samma sak med den styrka som ska skickas till Kosovo nu. Utrikesdepartementet och Försvarsdepartementet slåss om vem som ska bekosta styrkan osv. Så där kan vi ju inte hålla på i Sverige – det ger bara dåligt intryck!

I övrigt har jag inget annat att säga än att jag tycker att regeringen huvudsakligen har handlagt detta på det sätt som jag tror att också vi skulle ha gjort. Dock bör man lära av de erfarenheter som man har vunnit.

Anf. 140 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Min fråga riktar sig till Gustaf von Essen. Jag vill veta hur många kosovoalbaner han egentligen anser hade varit rimligt för Sverige att ta emot.

Jag kunde tolka hans anförande som att han tyckte att de 3 800 som det, helt riktigt, handlade om var tillräckligt. Men i praktiken handlade det ju om 140 000 kosovoalbaner som på mycket kort tid välldes ut ur landet. Det var i praktiken omöjligt att klara av att försörja dessa i närområdena – i Albanien och Makedonien. Hur gärna man än ville att de skulle stanna där går det inte rent fysiskt.

Man vet också att det finns starka spänningar mellan de här grupperna. Riskerna för ytterligare konflikter i närområdena kring kosovoalbanerna blir väldigt tydliga.

Min fråga är alltså:

Anser Gustaf von Essen att 3 800 var ett rimligt antal att ta emot?

Anf. 141 GUSTAF VON ESSEN (m):

Fru talman! I det immigrationspolitiska beslut som fattades – det kanske var före Helena Bargholtz tid – sade vi att Sverige med de resurser landet har ska ge skydd åt så många som möjligt. Ge skydd åt så många som möjligt – det innebär inte automatiskt att alla ska ha skydd just i Sverige, utan skydd ska ges till så många som möjligt med åtgärder i närområdet, regionen eller kanske i själva landet som sådant. Även överföring ska naturligtvis ske när det är önskvärt och framför allt nödvändigt.

För mig är det bara fråga om hur vi utnyttjar pengarna så långt det någonsin går för att ge så många människor som möjligt skydd under så värdiga former som möjligt. Det är min poäng. Jag tycker inte att det är så inhumant. Men Helena Bargholtz tycks mena att det bara är överföring till Sverige som räknas.

Anf. 142 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Nej, det gör jag naturligtvis inte. Men jag tar fasta på det som Gustaf von Essen talar om när han säger ”under så värdiga former som möjligt”.

Folkpartiets bedömning var att det inte gick att åstadkomma mänskligt värdiga förhållanden för alla dessa 140 000 kosovoalbaner som lämnade landet. Man var tvungen att försöka få dem fördelade även på andra länder för att inte Makedonien och Albanien skulle få en alltför tung börda att bära.

Prot.

1999/2000:24

3 november

Tidsbegränsade uppehållstillstånd i vissa utlänningsärenden

Anf. 143 GUSTAF VON ESSEN (m):

Fru talman! Vi har inte någon stor motsättning här. Jag tror att vi vill ha så god effekt som möjligt av de pengar som vi faktiskt kan avsätta – och det var tydligen svårt att få dessa pengar avsatta på grund av att det var så trassligt med finansieringen.

I det här fallet bad UNHCR om att få folk utlyfta från just Makedonien. Jag har sagt: Okej, det har skett och det kanske inte var fel. Men vi bör i efterhand lära oss av detta, och se om det var det bästa sättet för att nästa gång kunna se om vi ska göra på ett annat sätt eller inte. Det är därför jag inte har skrivit någon motion utan bara ett särskilt yttrande – just för att påpeka att det inte är dumt att dra slutsatser och göra erfarenheter och lära sig av dem.

Det kan mycket väl hända att detta var den enda lösningen. Det kan mycket väl hända att vi i det skarpa läge som vi hade just då borde ha sagt att Sverige skulle ha tagit emot 6 000, 7 000, 15 000 eller 25 000. Det kunde ha blivit överbud här i riksdagen – det är jag helt säker på. Men det blev det här antalet, och det visade sig att vi inte behövde lyfta ut så många som det var tänkt från början.

Anf. 144 ULLA HOFFMANN (v):

Fru talman! Överbudspolitik är väl inte speciellt trevligt oavsett vad det handlar om. Men jag är inte så säker på att det hade blivit en överbudspolitik. Det mest lämpliga kanske hade varit att säga att Sverige ska ta emot så många flyktingar som behövs. Man skulle inte ha satt vare sig ett tak eller ett golv, eller vad man nu ska kalla det för. Men det var inte det jag skulle säga nu.

Som vanligt var det intressant att höra Gustaf von Essens inlägg. Särskilt intressant var det att få höra att han *näst*an håller med mig om att de kosovoalbaner som kom hit för tre fyra år sedan inte borde ha omfattats av massflyktssituationen, dvs. av den förordning som regeringen utfärdade.

Jag förstår att det är för mycket att begära att Gustaf von Essen ska stödja den reservation som finns. Men jag skulle vilja ge honom utrymme att berätta hur han i stället hade velat att de kosovoalbaner som kom för tre fyra år sedan skulle ha behandlats tillståndsmässigt. Skulle de ha fortsatt att hänga i luften, eller hur har Gustaf von Essen tänkt sig det?

Anf. 145 GUSTAF VON ESSEN (m):

Fru talman! Gustaf von Essen ska ta chansen att replikera till Ulla Hoffmann.

Jag överväger inte ens i mina vildaste fantasier att stödja er reservation. Där kan Ulla Hoffmann vara helt lugn. Jag konstaterar att det inte råder någon enighet där.

Däremot har jag också varit på flyktingföreläggningar. Jag har träffat kosovoalbaner som har suttit där länge och mått illa. De har haft det mycket trist och väntat och väntat. Där kan man bara konstatera, som Maud Björnemalm gör, att det har gått lite upp och ned. Regeringen har väntat och väntat med att fatta något slags praxisbeslut. Det har inte varit riktigt bra. Man har gett barnfamiljer och en del andra grupper bland de kosovoalbaner som kommit tidigare uppehållstillstånd.

Jag tycker att man kunde ha gjort någonting här också. Jag håller delvis med om detta. Jag vill ha det sagt från talarstolen, men jag tänker inte stödja fru Hoffmanns reservation.

Prot.
1999/2000:24
3 november

Anf. 146 ULLA HOFFMANN (v):

Fru talman! Det här hör förstås inte till saken, men jag föredrar att bli kallad för Ulla Hoffmann. Jag tror inte mitt civilstånd är känt för någon.

Jag tycker att detta är intressant. Jag ville ställa frågan till Gustaf von Essen, eftersom jag ville få en chans att höra det just från talarstolen. Jag förstår också mycket väl att det skulle vara mindre lämpligt för en moderat att stödja en vänsterpartimotion som gäller ett flyktingärende. Men det är intressant att vi lyfter fram ungefär samma fråga, dvs. att människor inte ska hänga i luften tillståndsmässigt i Sverige under ett antal år.

Jag fick egentligen inte riktigt svar på frågan hur vi skulle ha löst detta. Skulle de ha fått ett tillfälligt uppehållstillstånd? Det här skulle ju kunna omfatta fler grupper. Vi har en stor grupp somalier i Sverige som får tillfälliga uppehållstillstånd och som lever länge här.

Det finns andra grupper där vi väntar med att ge uppehållstillstånd och där högarna växer på Invandrarverket därför att det ser olika ut i deras respektive hemländer. Det är ju ett problem. Jag hälsar de synpunkter som Gustaf von Essen framför här välkomna. Det betyder att vi skulle kunna börja diskutera hur vi ska använda detta och hur länge människor ska behöva vänta på besked i Sverige innan man får veta om man får stanna eller inte.

Anf. 147 GUSTAF VON ESSEN (m):

Fru talman! Det här är väldigt svårt. Det går inte att jämföra olika länder riktigt. Det går faktiskt att åka tillbaka till vissa länder om man gör det frivilligt. De allra flesta kan när som helst åka tillbaka till norra Irak om de gör det frivilligt. Vi kan knappast repatriera dem dit eller avvisa dem dit, men de kan åka tillbaka frivilligt.

Samma sak gäller Somalia, utom kanske vissa regioner där. Det finns också vissa återvändningsprogram – jag vågar nästan inte använda ordet eftersom jag kanske säger fel – till Somalia som har startats upp. Jag är alldeles säker på att sådana också kommer att startas till Kosovo. Redan nu finns dessa 5 000 kr. Även de personer som kom 1994–1995 kan nog återvända till Kosovo till våren. Jag utgår ifrån att de också skulle vilja göra det, eftersom de är kosovoalbaner från början och får en chans att komma tillbaka till sitt hemland.

Men det kan hända att det finns några av dem som har rotat sig så mycket här och fått anknytningar och sådant att det närmast är obilligt att med tvång avvisa dem. Det får prövas efter april nästa år när den här tiden går ut. Då får de ge in en ansökan och den får prövas på vanligt sätt. Där kommer väl de olika kriterierna för uppehållstillstånd att prövas på ett korrekt sätt. Jag hoppas att man är någorlunda korrekt och generös i de fallen.

Anf. 148 MAUD BJÖRNEMALM (s):

Fru talman! Lyfta ut för dyra pengar, sade Gustaf von Essen när det gällde de 5 000 kosovoalbaner som Sverige skulle ta emot. Det skulle vara intressant att höra om Gustaf von Essen anser att Sverige skulle ha

Tidsbegränsade uppehållstillstånd i vissa utlänningsärenden

nonchalerat UNHCR:s vädjan om att Europas länder skulle ta emot 100 000 flyktingar. Vädjan kom för att Makedonien skulle förmås att ha sin gräns öppen. Hur menar Gustaf von Essen att man skulle behandla de ungefär 60 000 flyktingar som fanns i ingenmansland vid gränsen till Makedonien?

Anf. 149 GUSTAF VON ESSEN (m):

Fru talman! Jag utgår från att Maud Björnemalm har läst mitt särskilda yttrande med stort intresse. Där står det ungefär så här: Det bästa hade varit om EU-länderna hade kunnat nå en gemensam hållning med denna inriktning, dvs. att i första hand arbeta för flyktingarna på plats och låta resurserna användas så att människor kunde få en så värdig tillvaro på plats som möjligt.

Jag skriver också så här: Väl medveten om UNHCR:s önskemål och Makedoniens krav vill Moderata samlingspartiet ändå peka på vikten av att uppnå största möjliga humanitära effekt osv.

Detta är ett sätt för oss att dra ett slags lärdom av vad som skedde. När regeringen äntligen med olika kreativa bokföringar lyckades vaska fram 300 miljoner kronor ställde jag mig frågan: Skulle dessa pengar kunnat användas på ett bättre sätt? Skulle man ha kunnat samverka med andra EU-länder för att få till stånd ett mer effektivt användande av de medel som uppenbarligen stod till förfogande?

Det är vad mitt särskilda yttrande går ut på och ingenting annat.

Anf. 150 MAUD BJÖRNEMALM (s):

Fru talman! Jag anser inte att Gustaf von Essen har svarat riktigt på min fråga: Skulle Sverige inte ta hänsyn till UNHCR:s vädjan om att ta emot ett antal av dessa 100 000 som Makedonien faktiskt pressade ut över Europas länder? Gustaf von Essen vet lika väl som jag att Makedonien släppte in flyktingar i samma takt som flygplan flög ut kosovoalbaner från Makedonien till Europas övriga länder.

Anf. 151 GUSTAF VON ESSEN (m):

Fru talman! Det verkar som om Sverige t.o.m. tog något slags initiativ inom EU-kretsen för att få till stånd den här responsen på UNHCR:s initiativ. Jag tror inte att alla länder från början var helt inställda på att göra det som sedan blev resultatet. Sverige spelade väl lite harpa på himmelska höjder där ett tag. Jag har en känsla av att om man hade lugnat sig lite grann och konfererat lite ytterligare med övriga EU-länder hade man kunnat förhandla med UNHCR på annat sätt. Vad vet jag? Gjort är gjort, och det var inte fel det som gjordes. Men man kan dra en slutsats av det som hände och se om det kan leda till en annan bedömning vid något annat tillfälle.

Sverige har väl haft den attityden att vi är så oerhört duktiga på detta. Sedan blev det bara 5 000. Det var också lite konstigt. Antingen skulle man tagit i och verkligen gått före, eller också så skulle man kanske hittat något annat. Just detta med 5 000 var minimalistiskt men ändå lagom duktigt på något sätt. Och det är väl bra det då.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 15 §.)

12 § Ändring i lagen om ersättning till steriliserade i vissa fall, m.m.

Föredrogs
socialutskottets betänkande 1999/2000:SoU3

Ändring i lagen om ersättning till steriliserade i vissa fall, m.m. (prop. 1998/99:139).

Anf. 152 INGRID BURMAN (v):

Fru talman! Jag vill för ett enhälligt utskotts räkning yrka bifall till hemställan i socialutskottets betänkande *Ändring i lagen om ersättning till steriliserade i vissa fall, m.m.* Ett enhälligt utskott tillstyrkte redan i våras regeringens förslag till lag om ersättning till steriliserade, dvs. den lag vi nu avser att förstärka.

Det pågick redan då en debatt om behovet av att förstärka lagstiftningen med inriktning på att ersättningen skulle undantas vid beräkning av förmåner, bidrag och avgifter. I den allmänna debatten pekade man på risken att ersättningarna helt enkelt skulle försvinna i den vanliga vardagsekonomi genom att växlas mot minskade bostadsbidrag eller höjda taxor för dem som var berättigade till den här ersättningen.

För socialutskottet var det viktigt att inte försena den lagstiftning som då skulle beslutas om. Vi ansåg att de som utsatts för övergrepp snarast skulle få sin ersättning, som en gottgörelse från staten. Vi ville helt enkelt inte fördröja den lagstiftningen, samtidigt som vi i våra interna diskussioner noterade att det fanns ett behov av och en möjlighet att återkomma till den här frågan.

Det var därför ytterst glädjande att regeringen under tidig höst återkom med ett förslag till kompletterande lagstiftning där just ersättningarna undantas från beräkning av förmåner, bidrag och avgifter. Den här ersättningen ska alltså inte vara underlag för att minska bostadsbidrag eller leda till höjda taxor och avgifter. Den ska helt enkelt inte leda till förluster i andra system.

Det betänkande som vi nu diskuterar innebär att ersättningen är och förblir den markering den var tänkt att vara, nämligen att de som steriliserats mot sin vilja ska ha en upprättelse och en gottgörelse. Jag är glad att här inför kammaren kunna redovisa att i den här frågan finns det inga partipolitiska motsättningar utan i stället en total och gemensam vilja från samtliga partier att söka ge den grupp upprättelse som faktiskt blev offer för ett rashygieniskt synsätt och en tro på folkrening.

Fru talman! Jag yrkar alltså bifall till hemställan i socialutskottets betänkande.

Anf. 153 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Fru talman! Låt mig börja med att säga att inte heller jag har något annat yrkande. Jag har dock ändå funnit anledning att begära ordet här.

I september 1997 tillsatte regeringen en utredare för att se hur vi skulle kunna gottgöra de tusentals människor, av vilka de flesta nu är borta, som hade drabbats av en lagstiftning som trädde i kraft på 30-talet och i och för sig varade ända fram till 1975. Utredaren föreslog en ersättning på 175 000 kr. Det är lågt, men det var dock ett tecken på att Sveriges riksdag och regering på något sätt ville försöka tala om att vi ansåg att de hade utsatts för övergrepp.

Prot.
1999/2000:24
3 november

*Ändring i lagen om
ersättning till
steriliserade i vissa
fall, m.m.*

Uppgifter i pressen sade dock att det visade sig att kommunerna kanske skulle "ta hand om" de här pengarna, på det sättet att man skulle ta de 175 000 kronorna som underlag för att minska bidrag, t.ex. socialbidrag eller bostadstillägg. Pengarna skulle då hamna i kommunernas kassor i stället för i de drabbades.

I den situationen ställde jag en fråga till statsministern under den muntliga frågestunden. Statsministern föredrog att inte svara utan blev sittande och lämnade ordet till statsrådet Klingvall. Hon svarade valhant, tyckte jag, vilket gjorde att jag i följdfrågan bad statsministern överväga att ta nästa svar. Det gjorde han inte, och därtill fick tydligen statsrådet Klingvall en uppmaning att inte heller gå upp och svara.

Jag skrev i den situationen en interpellation till statsministern. Den överlämnades till socialministern, och vi hade en debatt här. Inför denna hade regeringen förklarat att man genomfört en s.k. generalklausul som gjorde att de här pengarna inte skulle få användas som underlag för beräkning av bidrag, och det var bra. Det var mycket bra, tyckte jag.

Propositionen kom den 23 juni när riksdagen hade åtskilt. Nu har den behandlats av socialutskottet, och jag tycker att det har varit en bra behandling. Men när jag läser betänkandet blir jag betänksam på en punkt. På s. 4 står det så här: "Utskottet vill emellertid erinra om att lagförslaget inte innebär att den reella avkastningen på ersättningsbeloppet skall undantas vid de aktuella beräkningarna. Sådan reell avkastning kan därmed komma att få betydelse."

Vilken betydelse? Är det så att avkastningen kommer att försvinna i vissa kommuner? Jag kan inte besvara den frågan i dag. Men var övertygad om att jag kommer att följa det här. Det kan inte vara så att dessa människor, så hårt drabbade av lag som stiftats av Sveriges riksdag, på något sätt icke själva ska kunna få ta hand om både de 175 000 kronorna och den avkastning detta kan ge. Det är min personliga uppfattning. Jag anser att vår solidaritet med dessa människor kräver att vi är uppmärksamma, och det kommer jag således att vara.

Anf. 154 INGRID BURMAN (v):

Fru talman! Först kan jag konstatera att jag är glad att Elisabeth Fleetwood delar min och utskottets uppfattning att den ändring vi nu genomför är bra. Lite tveksam blir jag ändå när jag hör inlägget. När ett enhälligt socialutskott ställde sig bakom den lag som vi nu förstärker gjorde vi ju det i fullt medvetande om den diskussion som då pågick i samhället. Vi prioriterade dock att få igenom lagstiftningen så att den nämnd som var tillsatt snabbt skulle kunna hantera de ansökningar som kom in, väl medvetna om att det här var en grupp som snabbt behövde få både upprättelse och erkännande. Vi ville inte fördröja den proceduren. Vi var också medvetna om behovet av och möjligheterna att återkomma just i den här frågan, vilket regeringen och utskottet nu gör.

Jag hoppas ändå att Elisabeth Fleetwood också ställer upp bakom hanteringen av frågan. Personligen tycker jag att det var både riktigt och rimligt att inte fördröja lagstiftningen. Ett annat beslut från socialutskottets sida kunde ha inneburit att vi hade försenat den då pågående lagstiftningen och nämndens arbete. Det var angeläget med en snabbhet i den processen.

När det gäller avkastningen av ersättningsbeloppet har ambitionen varit att faktiskt värna ersättningsbeloppet, de 175 000 kronorna. Man kan diskutera om detta var för högt eller för lågt, men vi har ju enats runt den siffran. Vi har också skrivit att ”175 000 kr alltid skall undantas vid beräkningar som är relaterade till förmögenhet, för resten av livet och oavsett om pengarna finns kvar eller inte”.

Anf. 155 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Fru talman! Jag vill naturligtvis inte fördröja någonting. Jag var ju kanske den som satte i gång den här debatten, och jag är oerhört tacksam för det resultat som detta arbete från både regeringens och riksdagens sida har resulterat i. Men kanske är jag ibland i just den här frågan lite konspiratorisk och undrar vad som händer ute på kommunnivå.

Vad jag vill säga här är att inte bara jag utan också många andra kommer att vara uppmärksamma på vad som händer med denna avkastning så att vi verkligen kan ge dessa människor – mycket få av dem lever i dag, såvitt vi kan förstå – den upprättelse och den lilla guldkant på de sista åren i livet som denna ersättning och dess avkastning kan ge dem. Det tycker jag att solidariteten med dem kräver.

Anf. 156 INGRID BURMAN (v):

Fru talman! Jag kan försäkra Elisabeth Fleetwood att i alla fall jag själv mycket noga kommer att följa upp att det beslut som riksdagen snart ska fatta verkligen innebär att de som får den här ersättningen – och förhoppningsvis också ser att detta är en upprättelse – ska kunna disponera pengarna. Tanken är inte att dessa pengar ska försvinna på grund av kommunernas hantering. Då får vi återkomma.

Anf. 157 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Fru talman! Jag tycker att det är bra om vi följer upp detta tillsammans. Det är naturligtvis ingen av oss, hoppas jag, som vill någonting annat.

Samtidigt kan jag inte, när jag står här i dag, vara annat än lite förundrad över att inte statsministern redan den 22 april steg upp och instämde i de synpunkter som vi alla har i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 15 §.)

Prot.
1999/2000:24
3 november

---

*Ändring i lagen om
ersättning till
steriliserade i vissa
fall, m.m.*

13 § Godkännande av 1998 års protokoll om långlivade organiska föroreningar och om tungmetaller under konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 1999/2000:MJU3
Godkännande av 1998 års protokoll om långlivade organiska föroreningar och om tungmetaller under konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar (prop. 1998/99:141).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 15 §.)

Djurskydd

14 § Djurskydd m.m.

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 1999/2000:MJU4
Djurskydd m.m.

Anf. 158 CARL G NILSSON (m):

Fru talman! Djurskyddsfrågorna har verkligen stått i fokus de senaste veckorna. Visst blir vi fruktansvärt upprörda när vi ser bilder eller reportage om självdöda djur som ligger i sin egen avföring eller när vi upplever och ser vanvård av katter eller hundar på olika sätt.

Men de senaste veckorna har vi också blivit uppmärksamma på och upprörda över hur myndigheter, med uppmuntrande tillrop av regeringen, i förment djurskyddsintresse burdust och kallhamrat avlivat till synes friska djur med motivet att de saknat nummerlapp i örat och att sådan avsaknad är i strid med EU-förordning.

I Borås föll i förra veckan en dom mot en lantbrukare som var åtalad för att han hade haft nötkreatur på betesdrift i slutet av oktober månad för ett par år sedan, men utan tillgång till ligghall. Han blev visserligen frikänd på grund av att slakteriet inte hade haft möjlighet att hämta djuren i tid. Därför ansågs gärningen som ringa. Men två nämndemän var skiljaktiga och ansåg att han borde fällas till ansvar för djurplågeri.

Jag tror att vi här i kammaren allihop är överens om att vi ska ha en djurskyddslagstiftning som stadgar en god djuromsorg och att all animalieproduktion, och djurhållning i övrigt för den delen, ska drivas så att djuren mår bra. Enligt min mening är det dessutom så att det finns ett klart samband mellan god djuromsorg och ett bra produktionsresultat. Den bonde som inte ser till att djuren mår bra får ingen hög mjölkavkastning och ingen bra klassning på sina köttdjur, för att ta ett par exempel just ur kreatursskötseln.

Men om vi nu är överens om att i grunden ha en sträng lagstiftning är jag inte säker på att vi är helt överens om hur i detalj regering och myndigheter ska gå i förordningar och föreskrifter.

Frågan om båspallsmått i ladugårdar är ett lysande avskräckande exempel. Här har hundratals, kanske tusentals, mjölkbönder tvingats sluta i förtid för att deras ladugårdar inte har uppfyllt kraven på de här måttreglerna, trots att djuromsorgen i övrigt har varit helt tillfredsställande. Dju-

ren har mått bra, och produktionen har varit hög. Från moderat håll har vi utvecklat detta i vår reservation nr 3, där vi föreslår dispensmöjligheter.

Fallet i Boråstrakten, med polisanmälan och åtal på grund av att djuren gått på bete i oktober–november utan tillgång till ligghall, tycker jag visar på en stor brist på kunskap om djurskötsel och om djurens behov. I domslutet kan vi läsa vittnesmål från bl.a. lantbruksuniversitetet som säger att det inte alls är någon fara med att djur går ute när det är mycket kallt. Tvärtom är det så att ungnöt snarare lider av att det är för varmt än av att det är för kallt. Om tillsynsmyndigheten framöver kommer att anmäla till polis för att få åtal väckt, som i det aktuella fallet i Borås, kommer det naturligtvis att innebära dramatiska förändringar i möjligheten att bedriva djurhållning i sådan form i Sverige.

Det aktuella fallet i Ljungskile reser flera och angelägna frågor. Är ingreppet att skjuta djuren rimligt i förhållande till förseelsen? Om man kan förse en varg eller en björn med radiosändare, borde man väl kunna tvångsmärka ett nötkreatur. Är EU:s förordningar rimliga i förhållande till en allmän rättsuppfattning? Kommer Sveriges regering att kräva ändringar? Hur fungerar Jordbruksverkets registrering av svenska nötkreatur i övrigt? Här läser vi dagligen om att det fattas mycket på den punkten. På flera håll är läget faktiskt utom kontroll. Det är alltså inte under kontroll. Varför i så fall detta fruktansvärda utbrott just mot bonden i Ljungskile?

Vi har i vår reservation nr 2, till vilken jag yrkar bifall, föreslagit att man i liknande fall borde kunna pröva möjligheten att anlita någon neutral utomstående person – vi har nämnt ett god man-system – för att undvika de låsningar och missförstånd som uppstår mellan djurägare och myndigheter och för att underlätta konstruktiva lösningar. Ljungskilefallet inträffade för övrigt efter det att vi skrev vår motion och vår reservation om god man-systemet. Vi bör faktiskt kräva att frågan prövas inför domstol innan sådana ingrepp görs av en myndighet. Det är för mig en självklar rättssäkerhetsfråga.

Sammanfattningsvis, fru talman, borde lagar och förordningar som reglerar djurskydd och djuromsorg utformas utifrån funktionskrav och mindre utifrån detaljregleringar. Exempelen som jag just har redovisat talar sitt tydliga språk.

Anf. 159 JONAS RINGQVIST (v):

Fru talman! Djurens rättigheter har blivit en viktig fråga för alltfler. Särskilt unga människor engagerar sig och kämpar på olika sätt för djurs rättigheter. De nöjer sig inte med det skydd av djur som djurskyddet syftar till, men ofta misslyckas med. Vi i Vänsterpartiet instämmer i kritiken av djurskyddet och föreslår därför en översyn och förbättringar av djurskyddslagen för att stärka djurs rättigheter.

Det finns tydliga exempel på hur vår djurskyddslagstiftning har misslyckats med att ge djuren ett tillräckligt skydd mot exploatering. Jag tar här upp tre av dem.

Smittskyddsinstitutets aphållning är enligt Jordbruksverket inte av tillräckligt god djurskyddsmässig standard. Jordbruksverket har riktat kritik mot SMI på flera punkter, bl.a. får en del djur inte vistas i grupp. Burstorleken är för liten. Djur sitter i lokaler utan dagsljus. Djurmiljön borde dessutom berikas, så att djuren kan ha ett mer naturligt beteende,

Prot.
1999/2000:24
3 november

Djurskydd

bl.a. borde de ha möjlighet att söka föda. Ändå tillåts aphällningen på SMI att fortsätta.

Burhållning av mink sker i dag, trots att det är tydligt att minkar inte kan leva ut sina naturliga beteenden i en trång stålbur. Det är inte bara olika djurrättsorganisationer som riktar kritik mot burhållningen av pälsdjur. Veterinärförbundet har hävdat att det t.ex. fortfarande inte är klarlagt om minkarna behöver vatten att vistas i. De har också påpekat att det finns problem med stereotypa beteenden i burarna och att minkarna har blivit utsatta för en mycket osund avel. Trots det fortsätter burhållningen.

Det har nu gått så långt att djurrättsaktivister tar lagen i egna händer och gör symboliska fritagningar av minkar. De gör det för att visa att de inte accepterar att djurskyddet inte fungerar och för att sabotera för dem som håller pälsdjur i bur.

Det här innebär att rättssäkerheten för både djur och djurägare försvagas. Vi kan självklart inte acceptera att enskilda tar lagen i egna händer på det sättet. Men vi kan inte heller acceptera att den lag som antogs för över tio år sedan ännu inte har inneburit att minkarna har rätt till en god miljö.

Det är positivt att regeringen i budgetpropositionen har angett att man tänker återkomma med förslag till förbättring av reglerna för burhållning av mink. Det är hög tid att något händer, och vi förutsätter att det blir förbud att hålla minkar i bur.

Även höns hålls fortfarande i bur. De nya reglerna med större burar som ger hönorna möjligheter att sprätta och sitta på en pinne är i grunden en skrivbordsprodukt som inte utgår från de verkliga behov en höna har att kunna röra sig mer fritt, söka föda, eller känna trygghet genom att sitta en bit över marken där det finns skydd. Djurindustrins intressen bedöms uppenbarligen som viktigare än hönornas.

Varför blir det så? En uppenbar slutsats är att det beror på att djurskyddet och djurskyddslagen försöker mildra samhällets övergrepp mot djur genom att reglera exploateringen. Exploateringen i sig betraktas inte som något egentligt fel. Hela tiden tas hänsyn till att exploateringen ska kunna fortsätta. Så fort krav på bättre villkor för djur kommer i konflikt med ekonomiska intressen görs en avvägning mellan ekonomin och djurskyddet – även om det handlar om djurs grundläggande behov.

Den etik som utgår från begreppet djurrätt hävdar att det finns ett grundläggande fel i att djur utnyttjas enbart för människans skull. Djurrätt tillerkänner djur grundläggande rättigheter, dvs. inte bara att slippa lyda utan även att utifrån sina speciella förutsättningar och utifrån sin arts inneboende möjligheter få leva ett naturligt liv. Det är ett synsätt som växer starkt i dag, som fler och fler tar till sig och engagerar sig i på flera olika sätt. En del gör det genom att bli veganer, och på det sättet vägrar de att befatta sig med all exploatering av djur. Andra gör det genom att själva hålla djur på ett sätt som ger dem möjligheter att leva ett gott liv. Många engagerar sig i djurrättsrörelsen för att påverka politiken och opinionen. Andra går så långt att de tar till olagliga metoder för att rädda djur eller för att sabotera för dem som håller djur på ett sätt de anser är fel.

Allt detta är exempel på en växande djurrättsrörelse som inte nöjer sig med dagens lagstiftning, som inte accepterar en fortsatt exploatering av djur.

Djurskyddslagen är uppenbarligen otillräcklig för att djur ska få sina grundläggande behov tillgodosedda. Djurs grundläggande rättigheter kränks systematiskt i vårt samhälle. I stället måste djurs rättigheter vara utgångspunkten när vi formulerar en bättre lagstiftning om de villkor som djur hålls under. Dessa rättigheter måste utgå från den enskilda individ som djuret är och utifrån de särskilda förutsättningar olika arter har.

Djurskyddslagen behöver utvärderas för att se om djurskyddslagen tillgodoser djurs grundläggande rättigheter. Förbättringar av djurskyddslagen kan behöva göras. Jag yrkar därför bifall till vår reservation nr 1 under mom. 1 om utvärdering av djurskyddslagen.

Jag vill också kort säga något om talerätten för djurskyddsorganisationer. Ett sätt att stärka djurs juridiska skydd kan vara att ge djurskyddsorganisationer talerätt i djurskyddsfrågor. Det ska vara på samma sätt som miljöorganisationer enligt miljöbalken har talerätt i miljöfrågor. Vi har därför i utskottet reserverat oss till förmån för en utredning om en sådan talerätt. Vi ställer oss naturligtvis bakom den reservationen även om vi avstår från att yrka bifall.

Anf. 160 CAROLINE HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! När vi nu ska debattera ämnet djurskydd med motioner väckta under allmänna motionstiden finns det några olika områden jag särskilt vill belysa.

Som vi från kristdemokratiskt håll redan tidigare har varnat för, har den lagstiftning som trädde i kraft den 1 januari 1999, och som innebär att vissa specifika båspallsmått krävs, redan inneburit att många lantbrukare med god djuromsorg lämnat näringen. Det kan väl inte vara majoritetens mening att på detta sätt slå ut arbetstillfällena?

Redan i februari 1998 sade socialdemokraternas talesman i en djurskyddsdebatt i kammaren att det i berörda föreskrifter finns möjligheter till undantag. Mindre avvikelser från måttbestämmelserna får göras om djurhälsan i övrigt är bra. Vidare sade han att det handlar för tillsynsmyndigheten om att se till djurens bästa. Djuren ska må bra. Det ska inte gås fram med måttstock. Det handlar om sunt förnuft. Det handlar om att se hur djuren mår.

Med samma andemening avstyrker majoriteten i år motionskravet om att en generell dispensmöjlighet införs som innebär att lantbrukare med dokumenterat god djuromsorg ska få fortsätta sin verksamhet även om det fattas någon eller några centimeter för att nå stipulerat båspallsmått.

Med facit i hand kan vi nu konstatera att tillsynsmyndigheterna tillämpar reglerna olika i olika delar av landet.

Fru talman! Därför är det på tiden att vi får ett tillkännagivande på denna punkt så att vi en gång för alla ska undanröja oklarheter i denna fråga.

Jag delar de åsikter som Carl G Nilsson redan har framfört om frågan att pröva möjligheten att i vissa lägen anlita någon neutral utomstående person, t.ex. någon form av god man, för att underlätta konstruktiva lösningar när det gäller ett aktuellt djurskyddsproblem.

Jag vill här också ta upp en annan viktig fråga som gäller distriktsveterinärorganisationen. Statens jordbruksverk genomdrev 1995 en omorganisation av distriktsveterinärsystemet enligt en modell som i remissytt-

randet från Riksrevisionsverket kritiserades som alltför kostsam. Trots att en tredjedel av den dåvarande distriktsveterinärkåren valde att övergå till privat verksamhet förblev statsanslaget oförändrat. Det innebär att organisationen har haft ca 80 miljoner kronor, och för år 2000 föreslås få drygt 75,5 miljoner kronor, att fördela på 240 anställda mot tidigare 340 anställda. Det innebär att det är mycket svårt för privata veterinärer att konkurrera med de statliga.

De statliga distriktsveterinärerna är officiella veterinärer anställda av staten, bl.a. för att möta de krav som EU ställer på övervakning av djurskydd och smittskydd. De sorterar i denna egenskap under Statens jordbruksverks tillsynsavdelning – djuravdelningen. De är också anställda av staten för att bedriva djursjukvård, och de sorterar under avdelningen för distriktsveterinärorganisationen. Verksamheten sker i båda fallen efter affärsmässiga principer, och den anställde veterinären erhåller i båda fallen fast lön plus ett tantiem, dvs. provision. Tantiemet utgör hälften av det arvode som avnämaren debiteras.

Statens jordbruksverk ansvarar för tillsyn över all veterinär verksamhet, alltså även över de privata veterinärer med vilka man konkurrerar. Att en tillsynsmyndighet konkurrerar med den verksamhet över vilken man också ska utöva tillsyn kan inte betraktas som sund konkurrens.

Distriktsveterinärernas traditionella arbetsuppgift är att bota sjuka djur i animalieproduktionen samt hästar som används i jord- och skogsbruk. Den arbetsuppgiften har minskat i omfattning. Statens jordbruksverk har av denna anledning fått vidkännas ett inkomstbortfall. För att kompensera för detta bortfall satsar man på att bygga ut vården för sällskapsdjur och sporthästar. Inkomsterna från dessa sektorer utgör i dag tillsammans 40 % av de totala intäkterna. Stora summor används för att bygga upp sådan verksamhet på orter där det redan finns en fungerande privatvård för dessa djurslag. Flera exempel på smådjursmottagningar i södra Sverige vittnar om detta. I så gott som alla annonser om lediga tjänster som distriktsveterinär efterfrågar Statens jordbruksverk kompetens på smådjur och häst. Som exempel kan nämnas att man på en ort i Mellansverige anställt en smådjursspecialiserad veterinär utan formell behörighet som distriktsveterinär. Förutom att man går förbi ett stort antal behöriga sökande bryter man dessutom mot författningen i sin iver att konkurrera med privata veterinärer med praktik för smådjur. Därför är det angeläget att det nu genomförs en utredning med en översyn av konkurrensförhållandena inom veterinärväsendet.

Fru talman! Därmed vill jag yrka bifall till reservation nr 7 i betänkandet.

En annan fråga som också handlar om djurskydd, men som inte finns med i detta betänkande gäller ett EG-direktiv – *MRL Regulation 2377/90*. Där undantas ett antal farmakologiska substanser när det gäller behandlingen av djur inom animalieproduktionen. Anledningen till detta är att dessa substanser bedöms vara farliga i livsmedel. Så långt är allt väl. Men problemet med denna bestämmelse är att det i dag inte finns några preparat som kan ersätta vissa av de undantagna. Enligt uppgift är det främst hästar som drabbas negativt av detta direktiv. Det finns i dag t.ex. godkända preparat för att söva en häst, men däremot finns det inget godkänt preparat för att återuppliva hästen. Ur djurskyddssynpunkt är det angeläget att regeringen ser över vilka möjligheter som finns för fortsatt

användning av dessa preparat för hästar och genom någon typ av märkningssystem även garantera att dessa djur undantas från livsmedelsproduktion.

Fru talman! Vi har även en rad andra reservationer som är fogade till betänkandet där vi redogör för vårt engagemang i bl.a. frågor som rör djurförsök. Men för tids vinnande avstår jag från att gå närmare in på dem vid detta tillfälle.

Anf. 161 ESKIL ERLANDSSON (c):

Fru talman! För tids vinnande vill jag börja med att instämma i det anförande som Carl G Nilsson har hållit inför kammaren.

Därutöver skulle jag vilja säga att den svenska regeringen har varit pådrivande inom EU för att förbättra djurskyddet inom unionen. Vi i Centerpartiet tycker att det är bra och applåderar det. Ambitionen måste vara att skärpa unionens djurskyddslag efter svensk förebild. Speciellt viktigt blir det nu, eftersom antalet långa transporter av levande slaktdjur ökar. De här transporterna sker ibland, tyvärr, under ovärdiga och etiskt förkastliga förhållanden. De måste alltså stoppas.

Sverige bör också i detta sammanhang verka för att EU:s subventioner i samband med transport och försäljning av djur avskaffas. Tiden för slaktransporterna bör minimeras, och slakten bör ske så nära djurens uppfödningplatser som möjligt.

Sverige har, som sagt, ett väl utvecklat djurskydd och en stark djurskyddslag. Den svenska djurskyddslagen ger ett starkare skydd för djuren i vårt land än de flesta andra länders lagstiftning.

De svenska djurskyddsreglerna har med få undantag inte påverkats av vårt EU-medlemskap. Men vi får inte glömma att de stränga regler som vi har i det här landet innebär kostnader för det svenska jordbruket, t.ex. för större utrymmen i nödvändiga djurstallar. Vi ska inte diskutera de här frågorna i dag, men jag vill ändå i sammanhanget påminna om dem och meddela att jag återkommer i det här avseendet när vi diskuterar budgeten.

Trots att vi har denna strängare djurskyddslagstiftning gentemot och i förhållande till vad andra länder har, finns det möjligheter till dispenser och undantag. Även efter 1998 års utgång ska det finnas möjligheter att godta mindre avvikelser för t.ex. mått som ska gälla för båspallar, i enskilda fall. Jordbruksverket kan ge tillstånd till individuella tidsbegränsade bestämmelser. Kommunernas djurskyddsinspektörer, som känner till förhållandena på platsen, ska göra en helhetsbedömning vid sina inspektioner. Enligt Jordbruksdepartementet ska djurmiljön i dess helhet, dvs. stallhygien, djurantalet och en rad andra faktorer, avgöra om eventuell avvikelse från utrymmesreglerna för djuren kan godtas. Tyvärr tillämpas emellertid inte regeringens anvisningar på därför avsett sätt. I de flesta fall gör myndigheten inte den helhetsbedömning av djurmiljön som Jordbruksdepartementet eftersträvar.

Jag skulle vilja fråga Inge Carlsson om det är regeringens och regeringspartiets mening att vi med den här bristen ska riskera att slå ut det jag vill kalla den småskaliga djurhållningen i de svagare delarna av landet. Vi riskerar alltså att få djurtomma bygder beroende på att de anvisningar som departementet har antagit inte tillämpas i praktiskt bruk.

Prot.
1999/2000:24
3 november

Djurskydd

Om Inge Carlsson inte accepterar att det sker en sådan utslagning som jag här påtalar borde regeringspartiet bifalla den reservation som jag nu yrkar bifall till, nämligen reservation nr 3.

Anf. 162 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Det här är alltså ett betänkande om djurskydd. Det är frågor som vi har diskuterat här i kammaren många gånger förut. Många av de motioner som avstyrks i betänkandet är miljöpartistiska, beroende på att djurskyddsfrågor är mycket väsentliga för Miljöpartiet. Vi har många medlemmar som har gått in i Miljöpartiet just på grund av engagemanget för djur.

Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 12. Miljöpartiet står givetvis bakom de andra reservationerna, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till den reservationen.

I detta betänkande behandlas motioner där det krävs en översyn av djurskyddslagen. Från Miljöpartiets sida kommer vi inte att stödja det kravet, trots att vi anser att djurskyddslagen i dag borde tillämpas betydligt bättre. Skälet till det är att vi tillsammans med Vänsterpartiet samarbetar med regeringen. Jag har goda förhoppningar om att den proposition som ska komma till våren kommer att beakta de synpunkter vi har. Vi är alltså mycket rädda för att en utvärdering nu skulle kunna lägga en död hand över djurskyddslagen. Vi menar att en ändring av mycket av det som finns i djurskyddslagen är akut. Därför vill vi göra ändringen under våren nästa år. Sedan kan vi så småningom titta på om det måste göras en utvärdering, men just nu vill vi alltså i första hand kunna komma till skott.

Det är mycket som behöver ändras. Vi kan se att 4 § djurskyddslagen om att alla djur ska ges möjlighet att ha naturliga beteenden inte efterlevs vare sig för mink, höns eller vissa andra djurslag. Många kor står t.ex. uppbundna året runt trots att det står i djurskyddslagen, t.o.m. i förordningen, att de ska ges möjlighet till rörelse under året. Så sker inte.

En fråga som har varit uppe till diskussion flera gånger i kammaren är eldressyr av hund. Vi har en reservation där. Det kom en utredning redan 1995 som jag skulle vilja uppmana er att läsa. Utredaren skyr inte några ord, utan här beskrivs hur eldressyren går till och också hur djuren reagerar.

Man kan konstatera att Sverige har skrivit under Europakonventionen om skydd av sällskapsdjur, som säger att vi inte får utsätta sällskapsdjur för onödig smärta, lidande eller ångest. Där sägs också: "Inget sällskapsdjur får tränas på ett sätt som är skadligt för dess hälsa och välbefinnande, särskilt genom att tvinga det att överskrida sin naturliga förmåga eller styrka eller genom att använda artificiella hjälpmedel som förorsakar skada eller onödig smärta, lidande eller ångest."

Det här är precis vad eldressyr av hund gör. Det orsakar smärta, lidande och mycket stark ångest. Det här redovisas på ett mycket bra sätt i Ds 1995:63, *Elhund*. Sedan den utredningen kom har ingenting hänt. Det är beklämmande. Under samma tid har vi alltså förbjudit elslingar i ladugårdar, s.k. kodressörer, därför att vi ansåg att el inte passar in i sammanhanget. Det borde vara lika självklart att eldressyr av hund inte heller skulle få förekomma.

I betänkandet tas också upp mycket om djurförsök. Miljöpartiet har tidigare varit aktivt i frågan, och även i detta betänkande har vi ett antal reservationer. Vi anser bl.a. att den etologiska kompetensen, dvs. kompetensen i det som handlar om djurens beteende, etologi, måste förstärkas. Det finns egentligen ingen i de djurförsöksetiska nämnderna som kan det här i dag. Därmed kan man säga att det ibland med mycket enkla medel skulle gå att ge försöksdjuren en bättre miljö, men det sker inte.

Tittar vi på de djurförsöksetiska nämnderna i dag, ser vi att Sverige är ett litet land, och det blir i många fall väldigt tätt mellan forskare som sitter i nämnderna och forskare som finns ute på institutionerna. Det finns en stor risk för en kollegialitet. Vi menar därför att man måste se över allmäninflytandet i de djurförsöksetiska nämnderna och minska antalet forskare och öka antalet politiker. Det behövs för att de djurförsöksetiska nämnderna ska kunna fungera på ett bra sätt.

Vi kan också se att djurförsök har godkänts som sedan visat sig ge betydligt större lidande än vad man sade när försöket godkändes. I dag finns egentligen ingen möjlighet för en veterinär att gå in och agera i det läget. Det här är någonting som man måste se över i den översyn av djurskyddslagen som ska ske. Om djur utsätts för lidande som är betydligt större än vad nämnden har beslutat, måste en veterinär kunna gå in och stoppa försöket.

Under hösten skrev jag en motion om triangelmärkning av häst. Det visade sig, som framgår av betänkandet, att jag inte hade behövt skriva motionen. Detta att triangelmärka hästar för att kunna visa att de inte kan fullförsäkras sker genom bränning, vilket inte är tillåtet. Det visste ingen. Det har nämligen skett allmänt på djursjukhus och hos olika veterinärer. När man undersöker detta visar det sig att det är någonting som har slunkit emellan. Det står klart och tydligt i de förordningar som Jordbruksverket har lämnat ut att man får identitetsmärka med hjälp av bränning, men det står ingenting om denna typ av märkning. Det har ansetts att det har varit tillåtet.

Med anledning av min motion har nu Jordbruksverket gått ut med information till samtliga veterinärer och försäkringsbolag om att det inte alls är tillåtet att brännmärka hästar för att därmed kunna identifiera dem som djur som inte kan fullförsäkras. Det är jag mycket glad för, för det innebär att många hästar som i framtiden skulle märkas med bränning slipper detta lidande.

En fråga som engagerar oss mycket är frågan om djurskyddstillsyn. Jag och Gunnar Goude har skrivit en motion. Vi har båda två suttit som ordförande i miljö- och hälsoskyddsnämnder i stora städer och jobbat mycket med djurskyddet. Vi menar att det är av många skäl viktigt att djurskyddstillsynen blir kvar i kommunerna. Vi menar att djurskyddstillsynen kan bli bra på den nivån. Det finns en närhet som gör att inspektörerna ofta passerar förbi och kan titta in. De har också tillsynen över det som tidigare var miljöskyddslagen och skötsellagen, vilka båda numera ingår i balken. Genom att tillsynsmyndigheten finns nära kan tillsynen bli effektiv.

De diskussioner som har funnits om att man ska flytta detta till länsstyrelsen motsätter vi oss alltså starkt, både av djurskyddsskäl och därför att vi anser att djurskyddsärenden, precis som vi har hört från moderat sida, ofta är svåra. Man måste se dem också som sociala fall.

Jag tycker att intentionerna i den diskussion som moderaterna för om en god man är riktiga. Det måste till någonting som gör att dessa svåra ärenden inte blir så låsta som de ofta blir i dag. Många av dem som utsätts för detta känner sig påtagligt kränkta. Det är ofta äldre män som har haft djur i hela sitt liv och vilkas hela yrkesstolthet handlar om djuren. Man har hamnat i situationer där man helt enkelt har låst sig. Många gånger, när en hämtning av djuren så småningom har blivit verklighet, har man stått som fallen från skyarna. Man har inte förstått hur allvarligt det har varit.

Det är alldeles uppenbart att vi anser att denna situation inte kan lösas genom att man flyttar tillsynen till länsstyrelserna. Den kan bara lösas genom att man tittar på de kommuner där detta fungerar, där det inte blir rubriker i tidningarna och där det inte märks mycket utan bara fungerar. Man måste se på dem. Det finns många kommuner där detta sköts på ett mycket bra sätt.

Man måste också se över om man kan hitta något sätt att få en tredje part att gå in som någon sorts fackrepresentant för de människor som drabbas av detta. Om vi ska ha godmanssystem eller inte kan jag inte bedöma – det verkar som om det är juridiskt krångligt – men någonting behöver göras. Jag är övertygad om att vi kommer att diskutera många av dessa frågor flera gånger.

Jag yrkar alltså bifall till reservation 12.

Anf. 163 INGE CARLSSON (s):

Fru talman! I miljö- och jordbruksutskottets betänkande 4, som vi nu debatterar, har utskottet behandlat 72 motioner från den allmänna motionstiden 1998 och 36 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 1999. Motionerna har tagit upp olika aspekter på djurskyddsfrågor såsom djurskyddslagstiftning, tillsyns- och organisationsfrågor, djurhälsa och användningen av försöksdjur.

Inför behandlingen av motionerna har utskottet besökt SLU, Sveriges lantbruksuniversitet, och SVA, Statens veterinärmedicinska anstalt, där vi blev informerade om bl.a. några frågor som behandlas i detta betänkande.

Den 19 oktober 1999 anordnade utskottet en utfrågning med representanter för Statens jordbruksverk angående vissa aktuella djurskyddsfrågor. Vidare har utskottet beslutat om att anordna en offentlig utfrågning angående tillsyn enligt djurskyddslagen.

I övrigt vill jag erinra bl.a. om att ett stort antal motioner tar upp utpräglade myndighetsfrågor, där riksdagen och regeringen delegerat beslutande- och normgivningsrätten till behörig myndighet.

Utskottsmajoriteten har avstyrkt samtliga motioner. Till betänkandet har fogats 13 reservationer.

I reservation 1 från Vänsterpartiet kräver man en utvärdering av djurskyddslagen. Jag vill erinra om att riksdagens beslut 1988 innebar en genomgripande reformering och modernisering av djurskyddslagen. Även om det har förflutit tio år sedan beslutet fattades bör noteras att lagstiftningen i väsentliga delar inte trädde i kraft förrän efter en tioårig övergångstid. Det bör tilläggas att djurskyddslagens bestämmelser utvärderas fortlöpande av Statens jordbruksverk och att de därmed är föremål för kontinuerliga förändringar och förbättringar. Flera av förbättringarna

har genomförts under senare år. Jag vill framhålla att Sverige ligger långt framme när det gäller djurskyddslagarna och djurmiljön och är pådrivande i EU.

Det är snarare tillsynen över lagen än själva bestämmelserna som behöver ses över. Ett flertal utredningar har visat att tillsynsmyndigheternas ansvar och förutsättningar på de olika nivåerna behöver förbättras och tydliggöras.

Jordbruksverket har på regeringens uppdrag redovisat rapporten *En förändrad djurskyddstillsyn m.m.* – rapport 1998:13. Rapporten bereds för närvarande i Regeringskansliet. I budgetpropositionen – 1999/2000:1, utgiftsområde 23 – som vi senare i höst ska debattera, framkommer att regeringen avser att under år 2000 till riksdagen överlämna en proposition med förslag till förbättrat djurskydd. Utskottsmajoriteten är med hänvisning till det arbete som pågår inte beredd att föreslå en samlad utvärdering av djurskyddslagen.

I reservation 2 föreslår de fyra borgerliga partierna införandet av en god man för djurägare. I den moderata motionen MJ524 föreslås som komplettering till tidigare motioner från moderaterna att det inrättas en möjlighet att utse en god man för djurägare med uppgift att ge socialt stöd och hjälpa djurägaren i kontakter med myndigheter när frågan uppkommer om tvångsomhändertagande av djur m.m. Motionärerna anför att förlusterna för den enskilde i samband med sådant ingripande ofta blir förödande, och att nya rapporter från olika håll i landet vittnar om att ingripande skett på godtycklig grund.

Utskottsmajoriteten delar motionärernas synpunkt såtillvida att ett beslut om förbud att ha hand om djur och omhändertagandet av djur utgör ett stort ingrepp i den personliga integriteten. Ofta får ingripandet långtgående konsekvenser för den enskildes försörjningsmöjligheter, m.m.

I anslutning till motionärernas påstående om omotiverade ingripanden vill jag emellertid också framhålla att det i den allmänna debatten uppmärksammats fall av vanvård där samhället inte reagerat tillräckligt snabbt och resolut – ett förhållande som påtalats i flera av de motioner som behandlas i detta betänkande.

Jag vill också poängtera att utskottet under riksmötet 1992/93 behandlade en proposition om vissa skärpningar i de berörda bestämmelserna i djurskyddslagen och då ägnade stor uppmärksamhet åt den svåra avvägningen mellan djurskyddsintresset och djurhållarens intresse. De uttalanden som utskottet då gjorde är alltså giltiga. Enligt utskottets mening framgår det av både lagtext och förarbeten att tvångsingripande bör komma i fråga endast när djurhållaren på ett allvarligt sätt brustit i sina skyldigheter. Om tillsynsmyndigheterna iakttar dessa grundläggande principer borde risken för sådana påstått felaktiga eller diskutabla ingripanden som anges i motionen vara mycket obetydlig.

När det gäller den sociala aspekten i ärenden av detta slag anser utskottsmajoriteten att det är viktigt att tillsynsmyndigheten agerar på ett så tidigt stadium som möjligt och vid behov också samarbetar med t.ex. sociala myndigheter. Enligt utskottsmajoritetens mening bör också de organisationer som näringen tillhandahåller kunna spela en viktig roll när det gäller att förebygga eller avhjälpa missförhållanden i djurhållningen.

I den moderata motionen framhålls, som jag tidigare sade, att nya rapporter från olika håll i landet vittnar om att ingripanden skett på god-

Prot.
1999/2000:24
3 november

Djurskydd

tycklig grund. Det enda fall som vi i utskottet har fått kännedom om är händelsen i Ljungskile i Bohuslän. Den 19 oktober var Jordbruksverkets generaldirektör med medarbetare hos oss i miljö- och jordbruksutskottet, och de gav oss en utförlig information om händelseförloppet i Ljungskile. Jag är övertygad om att alla efter den informationen anser att Jordbruksverket följt de regler som gäller i Sverige och i EU. Det gäller även de från vårt utskott som kritiserat Jordbruksverket och som bad generaldirektören om ursäkt för sina populistiska utspel.

Utan att gå in på detaljer kan vi konstatera att Jordbruksverket har vidtagit alla tänkbara åtgärder som har stått till buds för att förhindra den uppkomna situationen. Jag tror inte att det hade hjälpt med någon s.k. god man, med tanke på att djurägaren var helt ovillig till samarbete. Det hindrar i och för sig inte att regeringen i sin översyn av djurskyddslagen också undersöker behovet av ändringar eller kompletteringar av 29–35 §§ i denna lag.

Jag vet också att jordbruksministern i ett svar på en fråga har sagt att hon ska ta upp den här frågan med kommissionären och också undersöka hur man hanterat liknande fall i övriga EU-länder. Men jag yrkar alltså avslag på reservation 2.

Kristdemokraterna, Centern och Moderaterna återkommer med en reservation om en generell dispensmöjlighet gällande måttbestämmelser för båspallar. Måttbestämmelser vad gäller båspallar har funnits som allmänna råd i 25 år. Dessa allmänna råd ersattes av föreskrifter år 1989, och i samband med det infördes en övergångstid på tio år. De större måtten på båspallarna motiveras med att den svenska medelkon, på grund av avelsåtgärder, har ökat i vikt och därmed i omfång.

Jordbruksministern har tidigare meddelat att det inte blir några generella dispenser från måttbestämmelserna. De förbättringar som den nya djurskyddslagen innebär när det gäller utrymme för djur ska fullföljas. Samtidigt konstaterar ministern att det är viktigt att inte stirra sig blind på centimeterregler när det gäller djurhälsan. Det är djurmiljön i dess helhet som är det viktigaste, och det finns möjligheter att godta mindre avvikelser från måttbestämmelserna i enskilda fall, och det finns möjligheter för Jordbruksverket att ge individuella tidsbegränsade dispenser.

Jag vill erinra om utskottets uttalande i betänkande 1997/98:JoU12 om att det bör ankomma på berörd myndighet att pröva möjligheten att tillåta mindre avvikelser eller medge undantag från gällande föreskrifter för att tillgodose behovet av individuella lösningar.

Eskil Erlandsson ställde en fråga till mig. I och med de individuella prövningarna anser jag inte att vi medverkar till att slå ut småjordbrukare. Det viktigaste är ju hur de sköter sin besättning. Därmed finns den här dispensmöjligheten. Därför vidhåller utskottsmajoriteten sin uppfattning och yrkar avslag på den här reservationen.

Vänsterpartiet har en reservation om eldressyr av hundar. Regeringen kommer att ta upp frågan i den kommande propositionen nästa år.

Frågan om djurskyddsorganisationernas besvärsmått behandlades under riksmötet 1997/98. Utskottet konstaterade vid det tillfället att djurskyddsorganisationerna regelmässigt fungerar som remissorgan när det gäller djurskyddsfrågor och äger dessutom representation i Jordbruksverkets djurskyddsråd. Utskottsmajoriteten fann inte anledning att förorda

mer långtgående ändringar i djurskyddsorganisationernas ställning. Vi vidhåller den uppfattningen, och jag yrkar avslag på reservation 6.

I reservation 7 står det att riksdagen hos regeringen bör begära en översyn av konkurrensförhållandet inom veterinärväsendet. Jordbruksministern har i ett frågesvar redogjort för skillnaden mellan distriktsveterinärer och privatpraktiserande veterinärer. Jordbruksministern anför att distriktsveterinärernas organisation främst är avpassad för att tillgodose behovet av sjuk- och hälsovård hos djur inom animalieproduktionen och hos hästar som används inom jord- och skogsbruk.

Hon sade mycket mer, men avsikten med distriktsveterinärorganisationen är givetvis inte att man ska konkurrera ut de privatpraktiserande veterinärerna. Ytterst få distriktsveterinärer kan konkurrera med mer avancerad praktik för sällskapsdjur. Distriktsveterinärernas andel av sjukvården för sällskapsdjur beräknas för närvarande utgöra mindre än 10 % av hela marknaden, och omfattningen bedöms ligga på samma nivå som tidigare. Mot bakgrund av bl.a. detta ansåg jordbruksministern inte att det för närvarande fanns någon anledning att utvärdera distriktsveterinärorganisationen. Utskottsmajoriteten har inga invändningar mot denna bedömning, utan vi yrkar avslag på reservationen.

Fru talman! Det återstår en hel del reservationer i det här betänkandet. Många av dessa ärenden behandlades i 1997 års utredning om alternativa metoder till djurförsök och försöksdjursanvändningens omfattning i framtiden, m.m. Den utredningen lade ju fram ett betänkande i juni 1998. Det är en utredning som det hela tiden arbetas med på regeringsnivå.

Regeringen avser att under år 2000 återkomma till riksdagen med bl.a. förslag om hur tillsyn av försöksdjur och hur försöksdjursanläggningar bör vara ordnade. Som jag sade tidigare kommer regeringen nästa år att överlämna en proposition med förslag till förbättrat djurskydd.

Jag yrkar bifall till hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 164 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! Det ökade intresset för djurens väl är positivt inte bara när det gäller djurens rätt. Det är också positivt att människor som konsumenter blir mer medvetna om djurhållningsfrågor.

Tillämpningen av EU-reglerna har ju varit uppe i medierna och har kommenterats från talarstolen i dag. Den kan ibland te sig absurd. Även om, som i det nämnda Ljungskilefallet, tillämpningen har varit korrekt är det viktigt att det finns en förståelse för tillämpningen hos allmänheten. Om den förståelsen inte finns måste man se över tillämpningen och bestämmelserna.

En annan fråga handlar om djurtransporter. Vi har tagit upp den frågan och har en särskild reservation när det gäller den. Jag vill yrka bifall till reservation 8.

Fru talman! För att kontrollera att lagar och regler följs är det viktigt med en kontrollinstans. Därför bör länsstyrelsen och andra berörda tillsynsmyndigheter få ökade resurser för deras viktiga arbete med att se till att lagarna följs.

Inom EU bör Sverige verka för att man genomför en gemensam skyddslagstiftning för de djur som vi äter, dvs. lantbrukens djur. Den skyddslagstiftningen får inte läggas på en så låg nivå att den sänker nivån för våra egna regler. Det behövs med andra ord minimiskyddsregler som

Prot.
1999/2000:24
3 november

Djurskydd

Prot.
1999/2000:24
3 november

Djurskydd

åtminstone är till hjälp för de mest utsatta djuren i Europa. EU kommer troligtvis inte att kunna nå upp till den svenska höga standarden. Därför bör reglerna utformas som minimidirektiv och inte som förordningar. Införandet av förordningar skulle kunna innebära att Sverige faktiskt tvingades sänka sina krav. Vi har stora möjligheter att inom EU påverka lagstiftningen på det här området, just därför att djurskydd som rör lantbrukens djur numera är underordnat folkhälsodirektoratet.

Fru talman! Sverige har fått igenom förbud mot användning av antibiotika. Det är nu på väg att gälla för all sorts antibiotika. Det finns fortfarande fyra tillåtna preparat, men ett av dem är på väg att förbjudas. Jordbrukskommissionären Franz Fischler och flera andra har sagt att de resterande preparaten ska förbjudas inom en snar framtid. Då är det viktigt att se till att vi verkligen kan kontrollera att antibiotikan inte används i praktiken.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 15 §.)

Livsmedelskontroll

15 § Livsmedelskontroll

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 1999/2000: MJU5
Livsmedelskontroll.

Anf. 165 ESKIL ERLANDSSON (c):

Fru talman! Det finns en ökad oro bland svenska konsumenter för vad maten innehåller och hur den är producerad. Samtidigt är delar av den kvalitativt högtstående svenska livsmedelsproduktionen hotad. Det moderna jordbruket och livsmedelsindustrin har förändrat människornas matförsörjning.

I utvecklingsländer råder osäkerhet om tillgången på mat och i den rika världen osäkerhet om vad maten innehåller. Dessutom har den öppna europeiska marknaden och den gemensamma jordbrukspolitiken förändrat de politiska villkoren, inte minst för oss här i Sverige.

De senaste skandalerna med t.ex. belgiska grisar som injiceras med lugnande medel för att överleva grymma transporter och dioxinet i delar av det belgiska djurfodret fäster på nytt uppmärksamheten på maten och miljön. Det finns även många exempel på att det svenska importförbudet mot salmonellasmittat kött inte fungerar på ett tillfredsställande sätt.

Centerpartiet anser att det bör tillsättas en kommission för att i ett helhetsperspektiv och ur en helhetssyn studera hur svenska konsumenter kan garanteras säkra livsmedel av hög kvalitet, framställda på ett etiskt och ekologiskt riktigt sätt. Kommissionen skulle ges i uppgift att identifiera eventuella brister i myndigheternas arbete och vilka politiska åtgärder som är nödvändiga i Sverige och inom unionen i övrigt.

Konsumentintresset för livsmedel av hög kvalitet fria från hormoner, antibiotika och genmodifiering växer. Med rätta kan vi hävda att svenska livsmedel ligger i topp när det gäller kvaliteten, men för att ånyo bevisa det omnämnda vill jag alltså att en kommission tillsätts.

Därmed yrkar jag bifall till min reservation nr 8 under mom. 11. Av hänsyn till kammararens tid avstår jag från att tala för och yrka bifall till fler av motionerna.

Prot.
1999/2000:24
3 november

Anf. 166 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! I det här betänkandet tar vi upp mycket viktiga frågor, t.ex. hur konsumenten ska kunna utnyttja sin makt som konsument. Vi menar från Miljöpartiets sida att förutsättningen för det är att det finns en tydlig och tillförlitlig märkning. Detta utvecklas i reservation 1, som jag yrkar bifall till.

Vi är från Miljöpartiets sida också mycket kritiska till genteknikanvändningen inom lantbruket. Vi menar att ingen konsument har efterfrågat genmodifierade livsmedel. Dessutom har faktiskt inte heller någon producent efterfrågat de grödor som nu tas fram. Vi menar att Sverige ska vara ett föregångsland i denna fråga och förbjuda försäljning av livsmedel som innehåller hela eller processade GMO:er, dvs. genmodifierade livsmedel.

Det här gäller också för den typ av livsmedel som innehåller sojalecitin, som kommer från den numera välbekanta RR Soya-bean, dvs. Roundup Ready Soya-bean. Vi menar att inte heller det är något som konsumenten har efterfrågat.

Detta utvecklas i reservation nr 4. För tids vinnande yrkar jag dock inte bifall till den.

I betänkandet behandlas också en motion som handlar om radon i dricksvatten. Vi menar att tillåten radonhalt i privata brunnar för att få bidrag borde sänkas till 100 becquerel per liter, som är fallet med stora brunnar. Den gräns som finns i dag för enskilda vattentäkter är 1 000 becquerel, trots att 100 becquerel egentligen borde gälla ur hälsosynpunkt.

Också detta utvecklas i en reservation, som vi naturligtvis ställer oss bakom, utan att jag för den skull yrkar bifall till den.

Jag tänker ta upp något som är glädjande i betänkandet. Från Miljöpartiets sida men också från Riksdagens djurskyddsforum med representanter för alla partier har det agerats mycket för att få en bättre märkning av kartonger för ägg från höns som sitter i bur. Jag visar här för kammaren upp en fin kartong där man har avbildat en liten flicka med en tupp och en höna på en äng. Ingen kan tro att den här äggkartongen innehåller ägg från burhöns, men så är det faktiskt.

Vi menar att om konsumenten ska kunna välja djurskydd, måste denna märkning vara tydlig. Det har varit problem med att få till stånd märkning av kartonger med burägg, men nu har de svårigheterna försvunnit inom EU, och nu finns alltså den möjligheten. Vi menar att det här måste ske i Sverige.

Jag är glad över betänkandets skrivning att ”utskottet delar motionärernas uppfattning att en tydlig märkning även av burägg skulle underlätta konsumenternas valmöjligheter. Regeringen bör därför påskynda beredningsarbetet.”

Jag hoppas att så kommer att bli fallet och att vi så snart som möjligt kan ge konsumenterna den makt som konsumenterna ska ha.

Jag yrkar bifall till reservation 1!

Livsmedelskontroll

Anf. 167 KAJ LARSSON (s):

Fru talman! Jag inskränker mig till att yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer. Det gör jag inte bara med tanke på kammarens tid. Inte heller när man läser innehållet i reservationerna och majoritetsskrivningen i betänkandet finner man några större skillnader. Man kan fråga sig varför reservanternas ödslade tid och kraft på reservationerna.

Jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet och avslag på reservationerna!

Anf. 168 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m):

Fru talman! Vi stoppar alla någonting ätbart i munnen åtminstone någon gång om dagen. Kvällens debatt om livsmedel handlar om de medel som håller oss vid liv, dvs. maten.

Vi människor har mer och mer kommit att bli beroende av tiden – inte minst i kväll. Det som vi gör och även det som vi äter beror alltmer av den tid vi avsätter. Inte minst familjer med barn lever i stressade situationer, såväl med att hinna få tid över till barnen som med att få pengarna att räcka hela månaden ut. För en familjeförsörjare som ger sig ut i livsmedelsbutiken är det av flera skäl inte alltid så enkelt att köpa det som han eller hon vill ha.

På vardagarna blir det ofta mat som är billig, så att pengarna räcker, som går snabbt att tillaga och som tar så liten stund som möjligt att få i sig. Men på helgerna, när familjen har mer tid att samlas, att tillaga och att äta maten blir det mer omsorg om rätterna. Det är alltså inte alltid som ett medvetet tänkande styr vad som ska inhandlas.

Men om personen i fråga skulle bromsas upp skulle säkert flera andra och mer djupa värderingar komma fram just om vår mat. Det finns en medvetenhet hos de flesta om vad maten bör innehålla och om varifrån den bör komma.

Många vill att maten ska vara nyttig. De flesta av oss vet att märkningen med nyckelhål står för något sunt för kroppen. Vissa personer eftersträvar någon form av hälsoprofil. Information om innehållet, t.ex. om det är mat som man tål om man är allergiker, är viktig. Andra anser att det är viktigt med svenska produkter, av det skälet att det är en förutsättning för att det svenska jordbruket ska kunna överleva och för att våra öppna landskap ska få bestå.

Fru talman! Att känna en trygghet i det som vi köper och det som vi stoppar i oss är viktigt. När det gäller det här betänkandet har vi från Moderaterna inga särskilda yrkanden utöver vad utskottet har kommit fram till. För tids vinnande i kväll vill jag enbart hänvisa till de två särskilda yttranden från oss där vi tar upp frågorna om *functional foods* och om salmonella.

Anf. 169 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd):

Fru talman! Kaj Larsson tyckte att reservanternas hade slösats med sin tid, eftersom det inte hade framkommit något speciellt från dem. Jag yrkar bifall till reservation 5 under mom. 7, som handlar om radon i dricksvatten. Bidragsmöjligheterna för sanering av radon i dricksvatten togs bort den 1 augusti i år.

Yrkandet behandlas på s. 13 i betänkandet. Det bemöts inte, utan det framhålls att ”det i första hand anses ankomma på ägarna av enskilda vattentäkter att underhålla och upprusta täkterna”. Radon i vattnet har ju inte att göra med underhåll eller upprustning av vattentäkten, utan man får i stället byta vattentäkt till något annat ställe. Det är oftast fråga om bergsborrade brunnar, och radonhalten är beroende av bergets innehåll av radon.

Sedan har vi hört talas en del om märkning av livsmedel här i dag, och jag instämmer delvis i att vi behöver ha en bättre märkning. Vi har reservation 1 angående detta. Där berörs även GMO. Vi har även en speciell reservation om GMO.

Man hänvisar till en utredning om märkning av livsmedel, och den utredningen kommer inte att utmyнна i någon proposition. Man hänvisar alltså till vad den ska leda till när man besvarar motionerna. En ny utredning som Livsmedelsverket ska genomföra är på gång. Den är alltså heller ingenting att lita på.

Jag yrkar alltså bifall till reservation 1 och reservation 7. I övrigt står jag också bakom övriga reservationer.

Anf. 170 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! Vi har när det gäller de här frågorna särskilt tydligt tagit upp konsumentskyddsfrågorna. Vi har tagit upp marknadsanpassningen av livsmedelssektorn. Jag ska vid det här tillfället avstå från att närmare gå in på de motionerna.

Jag vill yrka bifall till reservation 10, som just handlar om marknadsanpassning av livsmedelssektorn.

Jag vill vidare, fru talman, passa på att mycket kort beröra regelverket inom EU. Vi behöver ett gemensamt regelverk, men efterlevnaden och kontrollen ska ske lokalt, regionalt och nationellt. Frågan är huruvida EU ska bygga upp ett vad man benämner FDA, *Food and Drug Administration*, som man har i USA. Detta FDA kan ses som ett gemensamt livsmedelsverk. Ska vi bygga upp ett sådant på EU-nivå? Folkpartiets svar är nej. Frågan är aktuell.

De lokala inspektörerna ska ha ett starkt regelverk bakom ryggen. EU-länderna har väldigt olika standarder och strukturer när det gäller regelverken. Därför måste EU hålla sig med kontrollanter av kontrollanterna, dvs. EU ska kontrollera att man på lokal, regional och nationell nivå följer de gemensamma regelverken så väl som möjligt.

Våra kommunala hälsovårdsinspektörer behöver förstärkning. Det svenska Livsmedelsverket fungerar mycket bra, och det får inte utplånas. Det får inte ersättas med ett EU-styrt livsmedelsverk. Gemensamt regelverk utifrån subsidiaritetsprincipen ska gälla enligt Folkpartiets mening.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot.
1999/2000:24
3 november

Livsmedelskontroll

Beslut

UU5 Nordiskt samarbete 1998

Mom. 1 (deltagande vid Nordiska rådets session, utskottens roll m.m.)

1. utskottet
  2. res. (m, fp)
- Votering:
202 för utskottet
68 för res. 1
79 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 105 s, 33 v, 36 kd, 14 c, 1 fp, 13 mp

För res. 1: 57 m, 11 fp

Frånvarande: 26 s, 25 m, 10 v, 6 kd, 4 c, 5 fp, 3 mp

Mom. 2–13

Kammaren biföll utskottets hemställan.

UU3 Om kryptografi

Återförvisningsyrkande (v)

För bifall räckte att minst en tredjedel av de röstande anslöt sig till detta.

- Votering:
137 för bifall
121 för avslag
13 avstod
78 frånvarande

Andre vice talmannen konstaterade att minst en tredjedel av de röstande hade bifallit återförvisningsyrkandet.

Kammaren hade således bifallit återförvisning av ärendet till utskottet för ytterligare beredning.

Partivis fördelning av rösterna:

För bifall: 104 s, 33 v

För avslag: 1 s, 58 m, 36 kd, 14 c, 12 fp

Avstod: 13 mp

Frånvarande: 26 s, 24 m, 10 v, 6 kd, 4 c, 5 fp, 3 mp

UU4 Ett forskningssamarbete med Västeuropeiska försvarsmaterielgruppen (WEAG) och Finland

Proposition ställdes först beträffande utskottets hemställan och därefter i fråga om motiveringen.

Hemställan:

1. utskottets hemställan
2. hemställan i res. 2 (v, mp)

- Votering:
221 för utskottet
46 för res. 2
4 avstod
78 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 105 s, 54 m, 36 kd, 14 c, 12 fp
För res. 2: 33 v, 13 mp
Avstod: 4 m
Frånvarande: 26 s, 24 m, 10 v, 6 kd, 4 c, 5 fp, 3 mp
Motiveringen:
Godkännande av
1. utskottets motivering
2. motiveringen i res. 1 (m)
Votering:
185 för utskottet
58 för res. 1
28 avstod
78 frånvarande
Kammaren godkände utskottets motivering.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 105 s, 18 v, 36 kd, 14 c, 12 fp
För res. 1: 58 m
Avstod: 15 v, 13 mp
Frånvarande: 26 s, 24 m, 10 v, 6 kd, 4 c, 5 fp, 3 mp

JuU3 Ändring av fridskränkingsbrotten

Mom. 1 (avslag på propositionen)

1. utskottet
2. res. 1 (kd)
Votering:
232 för utskottet
37 för res. 1
1 avstod
79 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 105 s, 58 m, 33 v, 14 c, 11 fp, 11 mp
För res. 1: 36 kd, 1 mp
Avstod: 1 fp
Frånvarande: 26 s, 24 m, 10 v, 6 kd, 4 c, 5 fp, 4 mp

Mom. 2

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Mom. 3 (behovet av ytterligare lagstiftning)

1. utskottet
2. res. 2 (kd, m, c, fp)
Votering:
146 för utskottet
121 för res. 2
82 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot.
1999/2000:24
3 november

Prot.
1999/2000:24
3 november

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 104 s, 32 v, 10 mp
För res. 2: 58 m, 35 kd, 14 c, 12 fp, 2 mp
Frånvarande: 27 s, 24 m, 11 v, 7 kd, 4 c, 5 fp, 4 mp

LU1 Utländska förvärv av fritidsfastigheter i Sverige

Mom. 1 (svenskt agerande i EU)

Yrkanden:

1. utskottet
2. utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till mot. 1999/2000:L3 (mp)

Votering:

250 för utskottet

13 för mot.

9 avstod

77 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 s, 59 m, 32 v, 34 kd, 9 c, 12 fp

För mot.: 13 mp

Avstod: 1 s, 1 v, 2 kd, 5 c

Frånvarande: 26 s, 23 m, 10 v, 6 kd, 4 c, 5 fp, 3 mp

Mom. 2 och 3

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SfU4 Tidsbegränsade uppehållstillstånd i vissa utlänningsärenden

Mom. 1 (flyktingar som skall omfattas av massflyktsförordningen)

1. utskottet
2. res. 1 (fp, v)
3. res. 2 (mp)

Förberedande votering:

65 för res. 1

15 för res. 2

191 avstod

78 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

188 för utskottet

84 för res. 1

77 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 105 s, 59 m, 10 kd, 14 c

För res. 1: 34 v, 25 kd, 12 fp, 13 mp

Frånvarande: 26 s, 23 m, 9 v, 7 kd, 4 c, 5 fp, 3 mp

Mom. 2 (flyktingkvoten)

1. utskottet

2. res. 3 (fp, v, kd, mp)

Votering:

178 för utskottet

95 för res. 3

76 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 105 s, 59 m, 14 c

För res. 3: 34 v, 36 kd, 12 fp, 13 mp

Frånvarande: 26 s, 23 m, 9 v, 6 kd, 4 c, 5 fp, 3 mp

Prot.

1999/2000:24

3 november

Mom. 3–5

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SoU3 Ändring i lagen om ersättning till steriliserade i vissa fall, m.m.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

MJU3 Godkännande av 1998 års protokoll om långlivade organiska föroreningar och om tungmetaller under konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar

Kammaren biföll utskottets hemställan.

MJU4 Djurskydd m.m.

Mom. 1 (utvärdering av djurskyddslagen)

1. utskottet

2. res. 1 (v)

Votering:

221 för utskottet

38 för res. 1

12 avstod

78 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 105 s, 58 m, 33 kd, 14 c, 11 fp

För res. 1: 34 v, 3 kd, 1 fp

Avstod: 12 mp

Frånvarande: 26 s, 24 m, 9 v, 6 kd, 4 c, 5 fp, 4 mp

Mom. 2 (god man för djurägare)

1. utskottet

2. res. 2 (kd, m, c, fp)

Votering:

150 för utskottet

121 för res. 2

78 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot.
1999/2000:24
3 november

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 104 s, 33 v, 13 mp
För res. 2: 59 m, 36 kd, 14 c, 12 fp
Frånvarande: 27 s, 23 m, 10 v, 6 kd, 4 c, 5 fp, 3 mp

Mom. 4 (måttbestämmelser för båspallar)

1. utskottet
2. res. 3 (kd, m, c)

Votering:

161 för utskottet
111 för res. 3
77 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 105 s, 34 v, 10 fp, 12 mp
För res. 3: 59 m, 36 kd, 14 c, 2 fp
Frånvarande: 26 s, 23 m, 9 v, 6 kd, 4 c, 5 fp, 4 mp

Mom. 26 (distriktsveterinärorganisationen)

1. utskottet
2. res. 7 (kd, m, fp)

Votering:

165 för utskottet
107 för res. 7
77 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 s, 1 m, 34 v, 14 c, 12 mp
För res. 7: 58 m, 36 kd, 12 fp, 1 mp
Frånvarande: 27 s, 23 m, 9 v, 6 kd, 4 c, 5 fp, 3 mp

Birgitta Sellén (c) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Mom. 28 (djurtransporter)

1. utskottet
2. res. 8 (mp, c, fp)

Votering:

233 för utskottet
40 för res. 8
76 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 105 s, 58 m, 34 v, 36 kd
För res. 8: 1 m, 14 c, 12 fp, 13 mp
Frånvarande: 26 s, 23 m, 9 v, 6 kd, 4 c, 5 fp, 3 mp

Lars Björkman (m) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Mom. 32 (de djurförsöksetiska nämnderna)

1. utskottet

2. res. 12 (mp)

Votering:

256 för utskottet

15 för res. 12

78 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 s, 57 m, 34 v, 36 kd, 14 c, 11 fp

För res. 12: 1 m, 1 fp, 13 mp

Frånvarande: 27 s, 24 m, 9 v, 6 kd, 4 c, 5 fp, 3 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

MJU5 Livsmedelskontroll

Mom. 1 (märkning av livsmedel m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (kd, fp, c, mp)

Votering:

197 för utskottet

75 för res. 1

77 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 105 s, 59 m, 33 v

För res. 1: 36 kd, 14 c, 12 fp, 13 mp

Frånvarande: 26 s, 23 m, 10 v, 6 kd, 4 c, 5 fp, 3 mp

Mom. 7 (radon i dricksvatten)

1. utskottet

2. res. 5 (kd)

Votering:

223 för utskottet

36 för res. 5

13 avstod

77 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 s, 59 m, 34 v, 14 c, 12 fp

För res. 5: 36 kd

Avstod: 13 mp

Frånvarande: 27 s, 23 m, 9 v, 6 kd, 4 c, 5 fp, 3 mp

Prot.

1999/2000:24

3 november

Prot.
1999/2000:24
3 november

Mom. 11 (en kommission för säkra livsmedel)

1. utskottet

2. res. 8 (c)

Votering:

259 för utskottet

14 för res. 8

76 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 105 s, 59 m, 34 v, 36 kd, 12 fp, 13 mp

För res. 8: 14 c

Frånvarande: 26 s, 23 m, 9 v, 6 kd, 4 c, 5 fp, 3 mp

Mom. 14 (marknadsanpassning av livsmedelssektorn)

1. utskottet

2. res. 10 (fp)

Votering:

261 för utskottet

12 för res. 10

76 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 105 s, 59 m, 34 v, 36 kd, 14 c, 13 mp

För res. 10: 12 fp

Frånvarande: 26 s, 23 m, 9 v, 6 kd, 4 c, 5 fp, 3 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

16 § Ändrade bestämmelser för överprövning av vissa personalärenden

Föredrogs

arbetsmarknadsutskottets betänkande 1999/2000:AU3

Ändrade bestämmelser för överprövning av vissa personalärenden
(prop.1998/99:138).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

Kammaren biföll utskottets hemställan.

17 § Meddelande om val

Andre vice talmannen meddelade att val av extra suppleanter i vissa utskott skulle äga rum vid morgondagens sammanträde.

Prot.
1999/2000:24
3 november

---

18 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Skrivelse

1999/2000:21 Redogörelse för en överenskommelse mellan staten och landstingen om ersättningar till hälso- och sjukvården för år 2000

Förslag

1999/2000:TK1 Riksdagens parlamentariska ledningsorganisation

Motioner

med anledning av skr. 1999/2000:14 En hållbar utveckling av landsbygden, m.m.

1999/2000: MJ1 av Roy Hansson (m)

1999/2000: MJ2 av Cristina Husmark Pehrsson (m)

1999/2000: MJ3 av Lilian Virgin (s)

1999/2000: MJ4 av Göran Hägglund och Maria Larsson (kd)

1999/2000: MJ5 av Gunilla Tjernberg och Erling Wälivaara (kd)

1999/2000: MJ6 av Dan Kihlström (kd)

1999/2000: MJ7 av Dan Ericsson m.fl. (kd)

1999/2000: MJ8 av Eskil Erlandsson m.fl. (c)

1999/2000: MJ9 av Per-Samuel Nisser (m)

1999/2000: MJ10 av Göte Jonsson m.fl. (m)

1999/2000: MJ11 av Harald Nordlund och Lennart Kollmats (fp)

19 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 2 november

1999/2000:57 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till socialminister Lars Engqvist

Lagstiftning om tidigare stängning av krogar

1999/2000:58 av *Lars Elinderson* (m) till justitieminister Laila Freivalds
Inskrivningsverksamheten

1999/2000:59 av *Beatrice Ask* (m) till statsrådet Ingegerd Wärnersson

Social kompetens som kärnämne i gymnasieskolan

1999/2000:60 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till utbildningsminister Thomas Östros

Handikappkunskap i arkitektutbildningen

Prot.
1999/2000:24
3 november

1999/2000:61 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till utbildningsminister Thomas Östros
Officerare som gymnasielärare
1999/2000:62 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Forskning om kvinnors alkoholdrickande
1999/2000:63 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till statsrådet Mona Sahlin
Östersjöcentrum för kvinnors företagande
1999/2000:64 av *Inger Segelström* (s) till miljöminister Kjell Larsson
Miljömärkning av mobiltelefoner
1999/2000:65 av *Ulf Nilsson* (fp) till miljöminister Kjell Larsson
Barsebäck
1999/2000:66 av *Elver Jonsson* (fp) till statsrådet Mona Sahlin
Arbetsmarknaden

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 16 november.

20 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 2 november

1999/2000:147 av *Johan Pehrson* (fp) till socialminister Lars Engqvist
Införelse av sprit för eget bruk
1999/2000:148 av *Yvonne Ruwaida* (mp) till justitieminister Laila Freivalds
Nazistiskt våld mot homosexuella
1999/2000:149 av *Ewa Larsson* (mp) till socialminister Lars Engqvist
Klamydia
1999/2000:150 av *Gunilla Tjernberg* (kd) till näringsminister Björn Rosengren
Timmertransporter under tjällossning
1999/2000:151 av *Gunilla Tjernberg* (kd) till statsrådet Ingegerd Wärnersson
Maxtaxa och familjedaghem

den 3 november

1999/2000:152 av *Kalle Larsson* (v) till justitieminister Laila Freivalds
Privata övervakningsbolag för polisiära arbetsuppgifter
1999/2000:153 av *Kalle Larsson* (v) till justitieminister Laila Freivalds
Polisens kunskaper om främlingsfientlighet
1999/2000:154 av *Kalle Larsson* (v) till justitieminister Laila Freivalds
Polisens symbol ”spöknippet”
1999/2000:155 av *Marianne Andersson* (c) till kulturminister Marita Ulvskog
Finlands kulturinstitut i Sverige

1999/2000:156 av *Rolf Gunnarsson* (m) till näringsminister Björn Rosengren

Avesta och stödområdets indelningar

1999/2000:157 av *Rolf Gunnarsson* (m) till miljöminister Kjell Larsson
Kalkning

1999/2000:158 av *Rolf Gunnarsson* (m) till statsrådet Ingegerd Wärnersson

Öppen skola

Prot.

1999/2000:24

3 november

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 16 november.

21 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 3 november

1999/2000:107 av *Lars Wegedal* (s) till socialminister Lars Engqvist

Spelmissbruk

1999/2000:108 av *Cristina Husmark Pehrsson* (m) till miljöminister Kjell Larsson

Tvångsinlösnings av naturreservat

1999/2000:112 av *Rolf Gunnarsson* (m) till statsrådet Ingela Thalén

Försäkringskassornas rehabilitering av sjukskrivna

1999/2000:118 av *Maud Ekendahl* (m) till försvarsminister Björn von Sydow

F 10

1999/2000:119 av *Eva Flyborg* (fp) till försvarsminister Björn von Sydow

Räddningstjänstlagen

1999/2000:120 av *Kerstin Kristiansson* (s) till näringsminister Björn Rosengren

Ådalen – en utsatt region

1999/2000:121 av *Kerstin Heinemann* (fp) till statsrådet Ingela Thalén

Förtidspensionering av ungdomar

1999/2000:123 av *Lennart Klockare* (s) till statsrådet Ingela Thalén

Köp av rehabiliteringstjänster

1999/2000:124 av *Yvonne Ruwaida* (mp) till näringsminister Björn Rosengren

Lönediskriminering

1999/2000:130 av *Kenneth Lantz* (kd) till socialminister Lars Engqvist

Försäkringskassorna

1999/2000:134 av *Sten Andersson* (m) till justitieminister Laila Freivalds

Förbud mot s.k. smällare under nyårshelgen

Prot.
1999/2000:24
3 november

1999/2000:136 av *Lennart Klockare* (s) till försvarsminister Björn von Sydow
Arméns Musikkår i Norrland (AMN)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 16 november.

22 § Kammaren åtskildes kl. 18.22.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdet början t.o.m. 6 § anf. 21
(delvis),
av talmannen därefter t.o.m. 7 § anf. 78 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 10 § anf. 113 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 14 § anf. 161 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Prot.
1999/2000:24
3 november

---

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Avsägelse.....	1
3 § Ledighet, m.m.....	1
4 § Hänvisning av ärenden till utskott	1
5 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats den	
27 oktober	2
UbU4 Elever med funktionshinder	2
UbU5 Vissa regeländringar på skolområdet	4
UbU6 Utvecklingsplan för förskola, skola och vuxenutbildning	5
TU2 Förarbevis för moped klass I och för terrängskoter	6
TU3 Lägesrapport två om IT-omställningen i samhället inför år 2000	7
Meddelande om samlad votering.....	7
6 § Nordiskt samarbete 1998.....	7
Utrikesutskottets betänkande 1999/2000:UU5	7
Anf. 1 GÖRAN LENNMARKER (m)	7
Anf. 2 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp)	9
Anf. 3 AGNETA BRENDT (s)	10
Anf. 4 GÖRAN LENNMARKER (m) replik	13
Anf. 5 AGNETA BRENDT (s) replik	14
Anf. 6 GÖRAN LENNMARKER (m) replik	14
Anf. 7 AGNETA BRENDT (s) replik	14
Anf. 8 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik.....	14
Anf. 9 AGNETA BRENDT (s) replik	15
Anf. 10 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik.....	15
Anf. 11 AGNETA BRENDT (s) replik	15
Anf. 12 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v).....	16
Anf. 13 GÖRAN LENNMARKER (m) replik	17
Anf. 14 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik	18
Anf. 15 INGRID NÄSLUND (kd)	18
Anf. 16 MARIANNE ANDERSSON (c)	20
Anf. 17 GÖRAN LENNMARKER (m) replik	22
Anf. 18 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	22
Anf. 19 GUN HELLSVIK (m)	24
Anf. 20 ANITA JOHANSSON (s)	26
Anf. 21 ÅKE GUSTAVSSON (s)	28
Anf. 22 INGRID NÄSLUND (kd) replik	30
Anf. 23 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik	30
Anf. 24 INGRID NÄSLUND (kd) replik	31
Anf. 25 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik	31
Anf. 26 RUNAR PATRIKSSON (fp)	31
Anf. 27 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik	32
Anf. 28 RUNAR PATRIKSSON (fp) replik	32
Anf. 29 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik	33

Anf. 30	RUNAR PATRIKSSON (fp) replik.....	33
Anf. 31	EWA LARSSON (mp).....	33
	(Beslut fattades efter 15 §.)	34
7 §	Om kryptografi.....	35
	Utrikesutskottets betänkande 1999/2000:UU3	35
Anf. 32	KARIN ENSTRÖM (m)	35
Anf. 33	JOHNNY GYLLING (kd)	36
Anf. 34	MARIANNE ANDERSSON (c).....	37
Anf. 35	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp).....	38
Anf. 36	MARIANNE SAMUELSSON (mp).....	40
Anf. 37	KARIN ENSTRÖM (m) replik.....	41
Anf. 38	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	41
Anf. 39	KARIN ENSTRÖM (m) replik.....	41
Anf. 40	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	41
Anf. 41	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	41
Anf. 42	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	42
Anf. 43	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	42
Anf. 44	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	43
Anf. 45	CARINA HÄGG (s).....	43
Anf. 46	TALMANNEN	47
Anf. 47	KARIN ENSTRÖM (m) replik.....	47
Anf. 48	CARINA HÄGG (s) replik	47
Anf. 49	KARIN ENSTRÖM (m) replik.....	48
Anf. 50	CARINA HÄGG (s) replik	48
Anf. 51	MARIANNE ANDERSSON (c) replik.....	48
Anf. 52	CARINA HÄGG (s) replik	49
Anf. 53	MARIANNE ANDERSSON (c) replik.....	49
Anf. 54	CARINA HÄGG (s) replik	49
Anf. 55	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	50
Anf. 56	CARINA HÄGG (s) replik	50
Anf. 57	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	50
Anf. 58	CARINA HÄGG (s) replik	51
Anf. 59	MURAD ARTIN (v).....	51
Anf. 60	JOHNNY GYLLING (kd) replik	51
Anf. 61	MURAD ARTIN (v) replik.....	51
Anf. 62	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	52
Anf. 63	MURAD ARTIN (v) replik.....	52
Anf. 64	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	52
Anf. 65	MURAD ARTIN (v) replik.....	52
Anf. 66	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	53
Anf. 67	MURAD ARTIN (v) replik.....	53
Anf. 68	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	53
Anf. 69	MURAD ARTIN (v) replik.....	53
Anf. 70	CARINA HÄGG (s) replik	54
Anf. 71	MURAD ARTIN (v) replik.....	54
Anf. 72	CARINA HÄGG (s) replik	54
Anf. 73	MURAD ARTIN (v) replik.....	54
Anf. 74	PER BILL (m).....	54
Anf. 75	CARINA HÄGG (s) replik	56

Anf. 76 PER BILL (m) replik.....	57
Anf. 77 CARINA HÄGG (s) replik.....	57
Anf. 78 PER BILL (m) replik.....	57
Anf. 79 EVA FLYBORG (fp).....	58
(Beslut fattades efter 15 §.).....	60
8 § Ett forskningssamarbete med Västeuropeiska försvarsmaterielgruppen (WEAG) och Finland.....	60
Utrikesutskottets betänkande 1999/2000:UU4	60
Anf. 80 KARIN ENSTRÖM (m)	60
Anf. 81 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	61
Anf. 82 CARINA HÄGG (s).....	62
Anf. 83 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	63
Anf. 84 CARINA HÄGG (s).....	63
Anf. 85 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	63
Anf. 86 CARINA HÄGG (s).....	64
(Beslut fattades efter 15 §.).....	64
9 § Ändring av fridskränkingsbrotten	64
Justitiekammarens betänkande 1999/2000:JuU3	64
Anf. 87 JEPPE JOHNSSON (m).....	64
Anf. 88 RAGNWI MARCELIND (kd)	67
Anf. 89 MARGARETA ANDERSSON (c)	69
Anf. 90 SIW PERSSON (fp).....	71
Anf. 91 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s).....	73
Anf. 92 RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	74
Anf. 93 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s) replik.....	75
Anf. 94 RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	75
Anf. 95 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s) replik.....	75
Anf. 96 ALICE ÅSTRÖM (v).....	76
Anf. 97 RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	77
Anf. 98 ALICE ÅSTRÖM (v) replik.....	78
Anf. 99 RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	78
Anf. 100 ALICE ÅSTRÖM (v) replik.....	79
Anf. 101 JEPPE JOHNSSON (m) replik.....	79
Anf. 102 ALICE ÅSTRÖM (v) replik.....	79
Anf. 103 KIA ANDREASSON (mp)	80
Anf. 104 RAGNWI MARCELIND (kd) replik	82
Anf. 105 KIA ANDREASSON (mp) replik	83
Anf. 106 RAGNWI MARCELIND (kd) replik	83
Anf. 107 KIA ANDREASSON (mp) replik	83
Anf. 108 JEPPE JOHNSSON (m) replik.....	83
Anf. 109 KIA ANDREASSON (mp) replik	84
Anf. 110 LENA EK (c)	84
Anf. 111 RAGNWI MARCELIND (kd)	85
Anf. 112 LENA EK (c)	86
(Beslut fattades efter 15 §.).....	86
10 § Utländska förvärv av fritidsfastigheter i Sverige	86
Lagutskottets betänkande 1999/2000:LU1	86
Anf. 113 TANJA LINDERBORG (v).....	86
Anf. 114 MARIANNE CARLSTRÖM (s).....	88

Anf. 115	ELIZABETH NYSTRÖM (m)	90
Anf. 116	VIVIANN GERDIN (c)	90
Anf. 117	KIA ANDREASSON (mp)	91
Anf. 118	MARIANNE CARLSTRÖM (s)	92
Anf. 119	KIA ANDREASSON (mp)	92
Anf. 120	MARIANNE CARLSTRÖM (s)	93
Anf. 121	KIA ANDREASSON (mp)	93
Anf. 122	TANJA LINDERBORG (v)	93
Anf. 123	KIA ANDREASSON (mp)	93
Anf. 124	TANJA LINDERBORG (v)	93
Anf. 125	KIA ANDREASSON (mp)	94
	(Beslut fattades efter 15 §.)	94
11 §	Tidsbegränsade uppehållstillstånd i vissa	
	utlänningsärenden	94
	Socialförsäkringsutskottets betänkande 1999/2000:SfU4	94
Anf. 126	ULLA HOFFMANN (v)	94
Anf. 127	MAGDA AYOUB (kd)	96
Anf. 128	HELENA BARGHOLTZ (fp)	96
Anf. 129	KERSTIN-MARIA STALIN (mp)	98
Anf. 130	MAUD BJÖRNEMALM (s)	99
Anf. 131	MAGDA AYOUB (kd) replik	101
Anf. 132	MAUD BJÖRNEMALM (s) replik	101
Anf. 133	MAGDA AYOUB (kd) replik	101
Anf. 134	MAUD BJÖRNEMALM (s) replik	102
Anf. 135	ULLA HOFFMANN (v) replik	102
Anf. 136	MAUD BJÖRNEMALM (s) replik	102
Anf. 137	ULLA HOFFMANN (v) replik	103
Anf. 138	MAUD BJÖRNEMALM (s) replik	103
Anf. 139	GUSTAF VON ESSEN (m)	103
Anf. 140	HELENA BARGHOLTZ (fp)	105
Anf. 141	GUSTAF VON ESSEN (m)	105
Anf. 142	HELENA BARGHOLTZ (fp)	105
Anf. 143	GUSTAF VON ESSEN (m)	106
Anf. 144	ULLA HOFFMANN (v)	106
Anf. 145	GUSTAF VON ESSEN (m)	106
Anf. 146	ULLA HOFFMANN (v)	107
Anf. 147	GUSTAF VON ESSEN (m)	107
Anf. 148	MAUD BJÖRNEMALM (s)	107
Anf. 149	GUSTAF VON ESSEN (m)	108
Anf. 150	MAUD BJÖRNEMALM (s)	108
Anf. 151	GUSTAF VON ESSEN (m)	108
	(Beslut fattades efter 15 §.)	108
12 §	Ändring i lagen om ersättning till steriliserade i vissa	
	fall, m.m.	109
	Socialutskottets betänkande 1999/2000:SoU3	109
Anf. 152	INGRID BURMAN (v)	109
Anf. 153	ELISABETH FLEETWOOD (m)	109
Anf. 154	INGRID BURMAN (v)	110
Anf. 155	ELISABETH FLEETWOOD (m)	111

Anf. 156 INGRID BURMAN (v).....	111	Prot.
Anf. 157 ELISABETH FLEETWOOD (m)	111	1999/2000:24
(Beslut fattades efter 15 §.).....	111	3 november

---

13 § Godkännande av 1998 års protokoll om långlivade organiska föroreningar och om tungmetaller under konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar	112
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande	
1999/2000: MJU3	112
(Beslut fattades efter 15 §.)	112
14 § Djurskydd m.m.	112
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande	
1999/2000: MJU4	112
Anf. 158 CARL G NILSSON (m)	112
Anf. 159 JONAS RINGQVIST (v)	113
Anf. 160 CAROLINE HAGSTRÖM (kd)	115
Anf. 161 ESKIL ERLANDSSON (c)	117
Anf. 162 GUDRUN LINDVALL (mp)	118
Anf. 163 INGE CARLSSON (s)	120
Anf. 164 HARALD NORDLUND (fp)	123
(Beslut fattades efter 15 §.)	124
15 § Livsmedelskontroll	124
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande	
1999/2000: MJU5	124
Anf. 165 ESKIL ERLANDSSON (c)	124
Anf. 166 GUDRUN LINDVALL (mp)	125
Anf. 167 KAJ LARSSON (s)	126
Anf. 168 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m)	126
Anf. 169 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd)	126
Anf. 170 HARALD NORDLUND (fp)	127
Beslut	128
UU5 Nordiskt samarbete 1998	128
UU3 Om kryptografi	128
UU4 Ett forskningssamarbete med Västeuropeiska försvarsmaterielgruppen (WEAG) och Finland	128
JuU3 Ändring av fridskränkingsbrotten	129
LU1 Utländska förvärv av fritidsfastigheter i Sverige	130
SfU4 Tidsbegränsade uppehållstillstånd i vissa utlänningsärenden	130
SoU3 Ändring i lagen om ersättning till steriliserade i vissa fall, m.m.	131
MJU3 Godkännande av 1998 års protokoll om långlivade organiska föroreningar och om tungmetaller under konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar	131
MJU4 Djurskydd m.m.	131
MJU5 Livsmedelskontroll	133
16 § Ändrade bestämmelser för överprövning av vissa personalärenden	134
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1999/2000: AU3	134
Beslut	134

17 § Meddelande om val.....	135	Prot.
18 § Bordläggning.....	135	1999/2000:24
19 § Anmälan om interpellationer.....	135	3 november
20 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	136	<hr/>
21 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	137	
22 § Kammaren åtskildes kl. 18.22.....	138	

Prot.
1999/2000:24
3 november

Elanders Gotab, Stockholm 1999